

**Société scientifique de Chevtchénko à Léopol.**

**MATÉRIAUX**

**pour l'éthnologie ukraïno-ruthène**

**publié par la Commission ethnographique**

**sous la redaction  
de Th. Volkov.**

**Tome septième.**

**Les Houzoules, par prof. Vladimir Šoukhevyč, quatrième partie.**

---

**НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.**

---

**МАТЕРИЯЛИ**

**ДО**

**УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.**

**ВИДАНЕ ЕТНОГРАФІЧНОЇ КОМІСІЇ**

**ЗА РЕДАКЦИЮ**

**Х. В. ВОВЧУА.**

**Том VII.**

**Львів**

**Léopol**

**1904.**

**В ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА  
під надзором К. Беднарського.**



# ГУЦУЛЬЩИНА



НАПИСАВ

Проф. Володимир Шухевич.

ЧЕТВЕРТА ЧАСТЬ.



У ЛЬВОВІ, 1904.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка  
під зарядом К. Беднарського.

۱۲



# ЧАС І ЇГО ПОДІЛ.

Гуцули не знають хронологічного числення часу, тому і не означають років біжучими числами, а називають їх то після подій, які лучилися в Гуцульщині, то після місцевих та особистих обставин. І так кажуть: „голодного року“, — „того року, як клали церков“, — „рік перед тим“ або „рік по тім“, — „того року, як мене відобрали (до війська)“, — „як я оженив сї“, — „як убили Івана“, — „як минї тато, мама померли“, — „як настав наш піп“, — „як повіртало лїси“ і т. п.

Пори року названі у Гуцулів головно після великих свят, які, що правда, сходять ся з астрономічним подїлом року, але відносять ся властиво до занятя і праці Гуцулів, які в тот час припадають. І так називають весну *св. Юрієм*, літо *св. Петром*, осїнь *св. Дмитрієм*, а зиму *св. Миколою*.

Скорішу або пізнішу зміну пори року приписують Гуцули тм чотиром св. ятам, повістгючи про те ось що :

„Св. Петро і Пяво тримают ключі від свїта ; они передают їх Дмитрівви ; той замикає тепло, а як уже утворит ся на земли гряда, вличе св. Дмитрій до св. Миколи : „Брате, пусти зиму“ ; той знов, сивобородий, перебравши ключі, починає сїяти зимою (снїгом), а коли вже не має чим сїяти, то передає ключі Юрівви, котрий тратит зиму ; як би не відобрав від него св. Петро ключів, настала би на земли друга Нова потоп!“

В році стоїть місяць 12 раз о повні, 24 раз в половіци, а 12 раз о сьоді — він настає.

Від того ділить ся рік на 12 місяців, які мають назву свою від з'явищ природи. І так :



1. січень — січе зимою, та віголою — вітром;

2. січник — має велику лють та пугерію — силу;

3. мάρот — сей як би був серед зими, то би таку студінь потис, що повідмерзали би роги трирічним волам; він має більшу силу, як січник, але не на довго; ясень і теплиці, які не замер-

зають ніколи, замерзають у марті; як би поставити яйце на дворі, то пукло би з морозу; він покаже ся і в мишачій дірці тай там завіє студению;

4. *бѣрезень* — береза розвиває ся; *брист* — пучка, *бружнівів* того місяця;

5. *травень* — трава починає рости; *о новій травня* — вона така вже велика, що і віл має чим наїсти ся;

6. *гнилень* — дерево, зрубане того місяця, гниє;

7. *бидзень* = *білень* — худоба бицкає ся, білять полотна;

8. *копень* — того місяця мечуть сіна у копці;

9. *жовтень* — лист жовкне;

10. *падолист* — лист паде;

11. *грудень* — усе замерзає, груда стає;

12. *просинец* — він просить зими (снігу).

Окрім тих назв місяців означають їх Гуцули і після обходів церковних, при чім задля точного означеня дня уживають перед названем сьвята придавки *на*; на пр.: „на Різдво“, „на Главусіки“, а на неточне означенє пори придавки *у*; пр. „у Різдво“, „у Покрови“, або „у тиждень“, „у другу неділю по ....“. І так означають:

1. січень: „у Різдво“, „у Відорші“;

2. січник: „Стрітень“, „Пушень“, „на Власія“;

3. марот: „на Одокії“, „на теплого Олексія“;

4. березень: „у Благовішенє“, „на Сороковусті“;

5. травень: „на Юрія“;

6. гнилень: „св. Неділя“;

7. бидзень: „на Івана“, „у Петрівку“, „на Палія“;

8. копень: „на Маковєя“, „на Спаса“, „на цершу Богородицу“;

9. жовтень: „на Главусіки“, „на Михайла“, „у Здвиженє“;

10. падолист: „на Покрови“;

11. грудень: „на Дмитра“, „у Пилипівку“;

12. просинец: „на Веденє“, „на св. Миколи“.

Ще означають Гуцули пору року від того, які чинности виконують, як на пр.:

„йик бурьшку садили (май)“,

„йик сіно косили (серпень)“,

„на перше сапанє (червень)“,

„йик отаву збирали (вересень)“,

„йик полотна білили (липень)“,

„на друге сапанє (липень)“,

„йик кукурудзи збирали (жовтень)“.

- „йик ішли з маржинов у полонину (червень)“,
- „йик маржина з полонини ішла (кінець серпня)“,
- „йик вівці стригли (в червни)“,
- „йик сушили суш (кінець жовтня)“,
- „йик бурьшкку вібирали (жовтень)“,
- „йик орали (цвѣтень)“,
- „йик лід пустив (марот)“,
- „йик зачыли пускати плоти (червень)“.

*Місяць*, себто час від новю до новю, ділить ся на чотири неділі = тижні, а тиждень на дни, з яких неділю називають *божою дниною*.

На означене пори доби (= 24 год.) кажуть: *о пізночи, на зоріах = досьвіта, рано, в Жабю даві, в полудне, сполудня, у завльіги* (вечір, як ложать ся спати).

На означене вечера попередного дня кажуть: *сночи*, а на означене слідуючого дня: *заєтра*.

Сонце\*), місяць і зьвізди стоять на небі. Сонце то облич божа, то рай; там сидит Бог, Алей божий, та душі, шо собі на рай заслужили. Сонце було зразу дуже велике; від коли люде настали, від того часу воно зменьшувало ся, бо як лише чоловік народить ся, то відриває ся кусень сонця, з якого повстає зьвізда, а як чоловік умирає, то яго зьвізда гасне і паде; часом паде богато зьвізд, се показує, шо є десь на сьвіті великий помір. Коли умерлий був праведний чоловік, то зьвізда вертає до сонця, а як ні, то паде у сьвіт. Із таких зьвізд, шо гаснуть, як умирає неправедний чоловік, і падуть, не вертаючи до сонця, повстає місяць.

Зьвізда, яку видно рано досьвіта, називає ся *дѣнниця* — зьвізда Матери Божої, а тота, шо у вечері перша показує ся, се *зірниця* — зьвізда Архангела.

Сонце стоїть над землею, яка плаває по воді; в міру того, як вода стає більша, підносить ся і земля на ній, через те наближає ся вона до сонця і тоді настає на землі *літо*; коли-ж води менче — земля опадає, чим віддалює ся від сонця і тоді настає на землі *зима*. У горі над землею стає дуже зимно та з того там мерзє усе; на землю паде лише *зимá* — сніг; як земля наблизить ся до сонця, то у горі зачинає робити ся тепло, від того топить ся усе; зразу починає падати зимний дощ, відтак

---

\*) Про сонце, місяць, зьвізди, дощ, град, сніг, вітер подаю тут лиш те, шо конечно для зрозумія сего уступу. Обширїше про ті тіла і з'явпца природи подам у „Космогонїї“.

теплий, а з снігу, що топить ся, стає велика вода, море більшає, земля підходить до гори, наближає ся що раз більше до сонця, від чого на землі стає *спєчно*; тогди не всяке диханє богато води, люде варять більше, розсипають, та від того море стає меншеньке, земля упускає ся що раз нижше; а як земля віддалять ся дуже від сонця, стає на ній що раз студеніще, усе замерзає, а у горі знов топить ся усе; так у кождий рік земля то підходить до гори, то упускає ся.

Як літом приблизить ся земля до сонця, близше неба, то на ній стає ясніще, днина більшає, а як упустить ся земля, то на ній менче видно, днина коротша.

Сонце, поки сьвіта, не йшло нікуди тай не піде; хоть ми кажемо, що воно заходить, але то не так, а ось як: земля крутить ся, як кружево; серед неї є велика гора; як та гора стане проти сонця, то застане (заступить) вго, тогди є ніч, а як гора піде далі, то стає днина. На тій горі є така *крїса*, де усе є ніч, там долїтає лише голубець і орел.

І місяць стоїть на небі проти сонця; як гора застане сонце, то видно на небі місяць. — (*Юра Шеребурьик із Барвінкової.*)

*Вітер* се дух божий, а *буря* се дух Юди; як загуть у хмарі такий дух, що здймає у гору пів, порох, каміня, болото, та утворить із того слуп, то тогди там не треба йти, бо там є Юда.

*Вітер горіштий* віє з Угорщини (з верхів гір), *бойковець* від заходу від Бойків, *долтиний* з півночі з долів, а *підсонтиний* від сходу сонця.

*Грім* повстає відси, що Алей Божий кидав камінєм за Юдою, а *блискавка* = *фискавка*, від того, як він пустить ся на Юду з лискучим мечем.

*Дощ* се мрака, що повстає з моря і підносить ся у гору; і *вима* — сніг, то само; як вітер прижене дощ або сніг над землю та потрясе ним, то той паде.

*Град* — великі, *хміль* — малі кусні льоду, який товчуть грішні люде, а відтак наберуть у міхи і розносять за Юдою; де він скаже, там вони сиплять град чи хміль із міха.

В часі дощу показує ся *веселіця* — *веселіа дожджеві* — *дожджевниця*. *Веселіця* називає ся вона тому, бо, як дощ упаде, то зараз стає на землі *весело*, *моріг* зазеленіє. *Веселіця* се Божа жила; вона тягне воду з чистої керниці та підносить її під облаки в лігї, як *спєчно*, а у небі хотять воду пити. *Веселіця* показує, як

за високо стояла вода, як була потопа Нова. — Люде рстять ся до веселої. — До веселиці мож зайти, але треба наткати собі у п'яту 12 голок; такий буде бачити усе на світі. — Як чоловік напе ся води там, де веселиця пе, і не дихаючи забіжить до місця, де вона другим кінцем пе воду, — то стане зараз челядиною — жінкою.

З ріжнородних з'явищ природи прорікають Гуцули на будучі атмосферичні зміни.

Як на дворі *молодїт ся* — засуває ся хмарою, то буде дощ або сніг.

Як сонце заходить за хмару, буде дощ.

Як вода дуже шумить, буде погода.

Як сонце *у гóродї* окружене огнистим колесом, буде дощ; як місяць лиш до полудня *у гóродї*, а в полудне *гóрод* розійде ся, то буде веремя, а як зайде місяць *з городом* за верхи, буде дощ.

Як мрака сїдає на горах із долу на встріть, буде *година* — слота.

Як мрака сїдає на вершках гір, буде дощ днину або дві.

Як рано нема роси, то в день буде дощ; так само як роса довго лежить; як же-ж була роса тай скоро щезла, то буде погода.

Як хмари ідуть на доли (північ), то буде у горах веремя, а як ідуть із долів у гори, то буде слота довго тримати ся, буде *негóда*.

Як ідуть хмари з заходу — буде дощ.

Як рано на небі в *нонал* — червоне небо, буде вітер, як вечір, буде дощ або сніг.

Як коло сонця показують ся *вїжа*, — по однім і другім боці сонця стає така ясність, як би було трое сонців; се стає тогди, як хмари рідкі та крізь них видно сонце, — то се показує рано на погоду, а вечером на дощ, зимою на *відмїтїку*.

Як *з горїща* — з полоння, захмарить ся та німо горить, то іде *фортїна* — град, або *хміль* — крупи.

Як літом воробці пищать або як ворони сїдають по кришах, то буде слота, а як зимою, то буде сніг.

Як окріп у горшку іде по верх крис, заки закипить, то буде слота.

Як свинні підлазять одна під другу, буде дощ.

Як сверщок цверкотить, або пугач кличе *пугї* — буде погода.

Як у зимі паде дощ, то в літі буде бити град.

Як у зимі зриває ся лід на ріці і крига зробить *занір*, то літо буде не *урідливе*.

В котрий час в зимі морози, то проти того часу буде у літі *суша*.

В котрий час у зимі вітер, то проти того часу буде і в літі віяти.

Нераз стає в зимі у ясний день *весела* — біла дуга; вона показує, що на долах *лють* — студінь, але швидко буде мягко. На долах в у тот час рідкі хмари — *молодо*.

Від сонця стає *віха* — лучі ідуть просто як кужіль; як віха покаже ся рано, коли сонце ще за горою, або вечером, як воно вже зайшло, то се показує літом на вереме, а зимою на *лють* — мороз.

На небі буває коло одной зьвізди *віха* — як мітла, се знак, що буде війна.

Як на новий рік сніг і вітер, то не буде супокою в краю; а як того дня буря велика, буде війна.

Особливо день Благовіщення, 7. (н. ст.) цвітня, в для Гуцулів міродайним для проріканя атмосферичних змін в дальшій році; а вірять вони в те так, що вповні приноровлюють ся до сего зі своїми роботами і продажию чи закупном худоби.

Як на Благовіщення паде дощ, буде ціле літо *мочыве* — мокре; як погода, літо буде сухе, а як мішано, то літо буде добре.

Того дня придивляють ся змінам атмосфери вже від опівночи; як від год. 1-ої до 3-ої у ночі ладно, то прорікають із того, що весна буде рана і погідна; уже тогди пускають сїно дешево, прорікаючи, що „на Юрія не токмо вівця напасеть ся, але і вил“; як же у ту пору неладно, то зима буде довго тримати, а літо буде пізне, від того іде ціна сїна у гору (з 2 зр. за сьижінь до 4 і 5 зр.), а худоба дешевіє. Як того дня рано до полудня ладно, то весна буде така і сапане таке, хліб буде ладний; а як у ту пору зразу ладно, а відтак захмарить ся, то весна буде ладна, але в сапане буде *плова*; як у ту пору хмара тримала годину, то плова потриває квартиру, а як 2 години, то 2 квартири, а як 4 години, то цілий місяць буде слота. Як сполудня файно, то так буде по сапаню, і тогди, як будуть брати коноплі. Як же сполудня хмарно, то не сіють з весною конопель, але лен, бо лен любить дощ. Як вечером від год. 4-ої до 6-ої файно, то зачинають робити траву від

Илнї, а як хмарно, то запасують на весні траву худобою, аби опізнити сінокоси, а се на те, аби трава не виросла борзо, ві збила би дуже плова, через що годї би траву косити. Як коло 8-ої до 9-ої год. вечером файно, ясно, то треба рано веснувати, рано сіяти хлїб, бо будуть морози коло Воздвиження (27/9). Як около 10-ої до 12-ої год. у ночі небо побіліє, а серед него стане *сутўга* — кусень чистого неба від Черногори, то на Дмитра буде зима; тогди роблять усе *за-годї* — скорше, як звичайно, складають скорше сіно у стоги, прячуть скорше садовину, аби морози не захопили сіна у покосах та овочів на деревах; окрім того пускають у городн худобу, аби *зимá* — сніг, не припала отаву.

З часу, в який на Благовіщенє віє вітер, ворожать, коли буде він у році віяти.

Як на Сімеона Стопника (1/9) ладно, то той рік, що йде, буде урожайний.

„Як на весні не поквапить ся Юрій відобрати ключі, то ме ще далї Дмитро витискати свої морози; як же Юрій поквапить ся, а ме віз брати, значить не в санна дорога, то мороз ме на літо затьгати (буде і літом мороз). Дмитро — заєвняв Юра Шеребурьяк із Бервінкової — каже тоді до Юрія: „Як ти мнї не дав рано спати, я тобі не дам првстиглий хлїб з поля зібрати!“ і зморозить бодáй фасулї“.





## ІЗДВО.

„**Н**ик сонейко зачинат змагати си в силу, а Божа днинка зачинат рости“ — тоді настає у Гуцулів *новий рік*. Сесею пору обходять Гуцули велично не тільки дома, але і в церкві, яка як раз тоді обходить Різдво Христове. Легіні, що роблять у бутинах, тай ті, що *царями* порозходили ся за зарібками, сходять ся до дому, аби спожити посполу *тайну вечеру у свѣт вечер* у своїй хаті, куда

по віруваню Гуцулів приходять у ту пору на *тайну вечеру* і душі померших.

Кілька днів перед Різдвом починають газдніі порати ся у хаті: порядкують, перуть, миють, білять, варять, убирають хату по свѣточ-

ному; газди знов заходять ся коло обійстя, чешуть, змивають маржину, чистять спід неї, вивозять гній на поле, рубають дрова; а знов причта церковна порядкує у церкві: укриває престоли чистими скатерками, тиче нові свічки у поставники, чистить кадильницю, хрести, стправ порохи з образів і т. д. — словом по всіх усюдах вештають ся люде, ладять ся до великого свята, приспособивши постом, *пипівиною*, і свою душу до звитаня єго.

Днем перед святим вечером лагодять газдині усе, що треба до тайної вечері: микють біб, фасолю, сушениці, сливи, пшеницю, барбулі, причиняють хліб, мочать сушену рибу, готовять студенець з риби, роблять голубці, росівницю, борщ, бють олій, словом приладжують „уського хліба, що Бог урідив“, вигадуючи так, аби з него було 12 страв, бо тільки їх треба до тайної вечері.

З усього того „хліба“ бере газдиня по ложці, аби спечи з сего книшик, а відтак, засушивши єго, переховати до Юрія (див. там).

Рано в день св. вечера робить газда живу ватру; з неї розкладає він вогонь у печи і на припічку, а газдиня заходить ся, аби усе прилажене спекти, зварити та зготовити горівку з медом, калиною, гвоздиками, цинамоном і перцем.

Того дня ніхто у хаті не пє, не їсть нічого й не курить аж до вечері; не мож того дня з ніким сварити ся ані бити ся, бо се день згоди, любови, а хто того дня посварить ся, той через цілий рік буде заводити сварку, битку; не вільно того дня рубати дров, „бо інакше буде птаха рубати кукурудзу“.

Упоравши ся з приладженем до вечері, глядить газдиня, аби пона двірю і у хаті не стояло нічого на клинках та не висіло на грядках, по колах, „бо від того сїдала би птаха літом на городовину!“

„В вечері“ застеляють стіл отавою, поверх неї накидають усякого насіння і прикривають скатеркою; на конах стола кладуть під скатерть по зубцеви чеснику. І під стіл накидає газда отави, причім „риче як корова, блія як вівцьи, рзе як кінь“, а се на те, аби худоба вела ся; поверх отави кладе газда ярем і цілий ряд з коня, се на те, „аби маржину не напало нічо у дорозі, аби ніхто ві не врік!“

Упоравши ся з тим, перевязує газда ножиці волічкою на те, аби „завйизало сі усе лихо, яке є в господарстві“, причім говорять: „Не ножиці вйижу, а вилиці медведям та вовкам, аби не мали моци мою маржинку ушкодити!“ Перевязані ножиці кладе під скатерть на стіл, у якого перевязує перехрестє волічкою,

„аби не розверло ся через рік“ (аби не хибло на столі страви); потім вносить із хати йигли, „аби чоловіка не кололо через цей рік, бо уся колотьба походить з йигли; колотьба щезає, не находить нікого у хаті, йик сі йиглу на свйит вечір спрьиче з хати!“ Діри у лавицях затикають отавою або клочем, причім промовляють: „Не дьирки затикаю, але рти моїм ворогам, аби їх напасти не ловили сі мене через цілий цей рік!“

Той, що має які справи в суді, бере мотуз і вяже на нїм тузи, промовляючи: „Не туз завйизую, але рти моїм ворогам та панам, аби мене не побивали; не туз вйижу, а рот вйїтови, аби мене не кривдив; не туз вйижу, а рти гавкунам та пльоткарам!“ Сідаючи до вечері, присїдає той мотуз з тузами і промовляє: „Аби усї рти так мовчѣли, йик ті тузи під мовв ср... в, йик она мовчат!“

На укритий стіл укладає їаздиня хлїб у 2 ряди, а поверх них колачі і 2 топки соли.

Як уже добре смеркло ся, виходить їазда з хати, стрїляє з пістоляти на знак, що час на тайну вечеру. На тот знак, або почувши его від сусїди, перебирають ся усї у чисте лудине, почім бере їазда каганець з ладаном, обходить і обкурює 3 рази хату довкруги, „аби фискавка не близила сі д' хатї і ласиця, аби не пхала сі, ади, д' маржинї“, а їаздиня перецїджує насамперед бїб, солить его і кладе у мисці на стїд; се є „перша вечера“; за бобом кладе рибу, варенї пироги, голубці, сливи, *дзѣобавку* — пше-ницю з медом, барабулі *рѣжєні* олїєм і чесноком товченим, *вар* — сушениці виваренї, горох рѣжєний олїєм і чесноком, *логазу* — ячмїнь пїханий варений з олїєм або медом, сливки з фасулею, пироги з маком, *росївницю* — капустяний росїв з крупами, *кашу* — просо пїхане, варене, рѣжєне олїєм, *кокоші* — варена луцєна кукурудза.

З кождої тої страви набирає їазда по трохи у корито, солить, мїшає з грисом і несе худобі, яку усю зїгнав поперед в одну загороду, де дає кождїй покушати тайної вечерї.

У кого є пасїка, той їде і до бжїл, дає їм води та меду.

Опісля бере їазда малий хлїбець — *кокуцик* та маку на кружочок а в черепок або яку иньшу *посудку* накладе гранї та ладану, обходить з тим цїлє обїїста по усїх кутах, їде у коморн, на пїд, словом усюди, „куди ходьї люде“, а розсїваючи *самосїйний мак* (дикий) каже: „Йик тот мак не годна відьма вїзбирати, так аби не годна пошкодити моїй маржинці“.

За тот час мусить бути у хаті тихо, усі сидять супокійно, лише газдина пораяє ся по хаті, сьвітить сьвічки, лагодить по трохи усякої вечері, але лише з 9 страв, у нову миску, „за яку не мож у місті торгувати ся“, на верх кладе колач а в середину один пугарчик з медом, другий з водою, а на колач накладе горіхів волоських та яблук; як худоба спожила вечеру, входить газда у хату, бере в одну руку приладжену жінкою миску, а в другу сокиру і виходить в друге на двір, затворивши за собою двері. На дворі запрошує він до себе на тайну вечеру ось як: „На сьвіт вечьр родив'єм си, на сьвіт вечьр хрестив'єм си, Пречиста Діва на золотім крижмі мнѣ держбила, у змивім озері\*) мнѣ купала! Градівники, чорнокнижники, мольфарі, планетники, лїсні вовки, медведі, лиси — прошу вас на вечеру!“ Так кличе три рази, а потім кінчить: „Йик ви не йивили си на су тайну вечеру, йик не маєте моци йивити си на Рїздво і на Великдень, так аби-сте не мали моци ані волї тої минї шо злого зробити в хїторї моїм! Як вас тепер не видно, не чути, так аби вас не було чути та не було видко через цілий рік!“ Опісля запрошує бурю на тайну вечеру, кличучи: „Будь ласкава і виходь до нас на сьвітну вечеру!“ Так кличе три рази, почім кінчить: „Коли ти тепер не ласкава прийти на сьвітну вечеру, на дарі Божї, на снїтї страви, на паленї горівки, на велике добро, йик ми тебе просимо, то не приходь до нас лїтї, йик ми тебе не трибуємо!“ По тих словах вертає газда у хату, замикає двері на засувку, бере черепок з гранею і ладаном, обводить димом 3 рази за сонцем (робить округи), почім підкурює усіх присутних і усі кути, а вкїнци кладе черепок на камїнь під стіл; се робить він на те, бо „пек му! *щез би*, міг-би бути у хатї, а ладаном він викурює ся, та не має моци; як курить ся, то буде чисто у хатї!“

Декуда ведуть у хату маржину, „аби вона так не переводила сї, йик ці сьвіта не переводьї сї!“

Так ворожать по усїй Гуцульщинї, тїльки у Космачи троха інакше, а то:

Як тїльки покажуть ся зьвізди на небї, позганяє газда худобу до одної кошари; газдина засьвітить у хатї, почім виймає газда столове вікно, бере під плече перший хлїбець, який газдина уекла, веретено у лїву, а сокиру у праву руку, обходять з тим три рази обїйствє, причім за кождим разом стає перед „вїбраним“ вікном і каже: „Добрий вечір!“ — на що відповідають хатинї: „Дай Боже

\*) О тїм пізніше.

здоров'я!" — Потім промовляє газда: „Йик не вижу тепер тучі, бурі, грому на моїм обійстю, так абих єї через цілий рік не видїв! Йик не вижу тайної вечері, так абих не видїв через цілий рік зьвірів межі маржиною! Затикаю ирти, пащєки зелїанними обручачами, зелїанними ключачами, аби зьвір не їв мовї худоби!" Опісля замикає усеї ворота, двері і входить у хату. Від тої хвилі не сьміє ніхто з хати виходити. „Хто так зробит, тому безпешно ані зьвір не пожре, ані гадюка не укусит худоби, ані фуґа не зібєт дробїята. И христьянина град не вбїи". Хлїб, що держав газда підчас того ворожїня під пахою, засушують і дають худобі з вуглем із живої ватри і з сировицею.

Аби відвертати бурю, роблять у Космачи ось що: Як готовить ся вечеря, треба в девятьох горшках варити девять страв: борщ, фасолї, рибу, сливки, голубці, пироги пшеничні, вужені пструги, сушеницю і пшеницю. З кожної страви беруть по ложці, замісять усе разом і, додавши трохи муки, зроблять колач і спечуть. Вечером перед вечерою беруть шутку, яка від великодня стояла за образами, сьвічку, яка була приліплена до пасхи, а до того у мисчину з усеї страви, яка варила ся на сьвят вечер і колач, та з тим виходять на двір, де вже маржина в одній кошарі зігнана. На дворі треба викрутити ся в той бік, як іде сонце, опісля так промовити: „По перший раз прошу тучу, бурю, чорнокнижників, що град товчут, дуже прошу на тайну вечеру!" — так 3 рази. Вертаючи з хати, треба викрутити ся знов за сонцем, опісля увійти у хату і, не оглядаючи ся, замкнути єї.

За тот час, як газда був на дворі, накладає газдиня у другу миску усякої вечері (страви), а на верх кладе „перший хлїб" — той, що насамперед виняла з печі, а як тільки газда поверне у хату, зажегає газдиня сьвічку, приліплює єї до миски, кладе тоту миску на полотно і подає газдї; сей обходить три рази за сонцем довкруги хати, потім кладе миску на стіл і уклякає, а за ним усі хатїні, почім бють поклони та „просьи щїре Бога, аби єго ухвалити, упросити, аби і тих душ до вечері припустив, що ми їх не знаємо, а їх дождаємо, що за нї ніхто не знає, що они припадками пропадають, що они бутинами побиті, дорогами покалічені, пострачувані, водами потоплені; за котрих ніхто не знає лягаючи і встаючи, ніхто не згадає дорогов ідучи, а они, бідні душі, гїрко в пеклї перебувають і цего свїятого вечера чекают, що нас у цес вечїр молитви великі идут, що такі душі єї найдут, що тоті душі споминут. Щїре Бога просимо, поклони бємо і споминаємо усі душі і тоти, що їх не знаємо! Господи, заборони христьянску ху-

дібку і мою від звір'я і від поганої віри на росах, на водах, на кождих переходах! Дькувати Богу свйитому,<sup>1</sup> що поміг дочекати у мирности, в радості і веселості сих божих свйиток, та поможи Боже, їх у радості відправити і від сих за рік других діждати!“

По тих молитвах устають усі, газда бере зі стола приладжену миску з усякою стравою а звертаючи ся до кого будь з хатїних, промовляє: „Ми усі з усього щірого серця і з Божої волї клячемо і Божі і грїшні душі на вечерю і даємо єї, аби вони на тїм свїті так вечерїли, њик ми тут; я даю за тоті померші душі, шо на свїті погїбли, поратунку не мають; най Бог прийме перед їх душі! Я їх кїлько запрошаю і закликаю на цу Божу тайну вечеру, кїлько у цїм полотні в дьвирочок, по кїлько, аби їх було на одній дьвирочцї!“ По тих словах подає миску тому, до кого промовляє, а тот кладе єї на стіл.

Тепер засїдають усі за стіл: на чїльнім місци газда, поруч него газдїня, а далї діти, слуги і близша родина, як вона не далеко живе а прийшла, тай бідні сусїди, що самі не мають за що урядити у своїй хатї тайну вечеру.

Як тїльки засядуть усі, набирає газда пшеницї у ложку і мече єї три рази до стелїни; при першїм разї кличе три рази *прра!* потїм промовляє: „Аби так њигњьга у хатї штрикали та блеїли, њик скачет пшеница з землї до стелїни!“ Кидаючи другий раз, кличе газда: *шкне!* і промовляє! „Аби тельнта так рикали та підштрикували, як підштрикує д' горі ца пшеница, тай аби так футко росли, њик футко иде пшеница до стелїни!“ — а при третїм разї промовляє: „Їнк ца пшеница летит д' горі і там держит сї купи, так аби бжолї тримали сї купи, тай так аби вертали до пасїкя, њик сї віройи і аби сїдали на землю, њик пшеница падет до землї!“

По тих примївках кладе газдїня по пів ложки пшеницї та усіх страв у кутики обох вікон, тай по горшїти сити, почїм бере бобу у руки і мече єго по усіх чотирох кутах хати, се „усе ангелам та помершим душам, шо в сю ніч приходять поживити ся!“

Позасїдавши, кушають найперше пшеницї, причїм вїнчують собі посполу „щїсьтїм, здоровем, аби Біг поміг другого свйитого вечера діждати!“ і зачинають вечеряти з усіх страв, пощїваючи горївкою з медом, пивом, ситою розпущеною у теплїй водї або гербатою. На послїдку їдять бурьїшку, рьїжену з олієм.

При першїм напитку, горївцї з медом, звертає ся газда до газдїнї, кажучи: „Здорова була, жїнка! Дай, Божїчку, аби-сми діждали до нарік такого самого вечїра!“ На се відповїдає жїнка:

„Пий здоров! Дай, Божичку, здоровий нам тай усім иршення!“ Відтак перебирає жінка чарку від чоловіка, па до найстаршої дитини і так іде чарка по старшині; коли в слуги у хаті, перепиває газда і до них ось як: „Дай, Господіку, аби ти нарік дочекав сідати до вечері з жінок своєв (чоловіком) та з своїми дітьми!“ З'ївши одну страву, кладуть одну миску верх другої. Підчас вечері панує у хаті спокій, говорять хіба тогди, як треба ще кому подати, бо не вільно нікому „з місця кивати ся, аж з'їдби усу вечеру“.

По вечері встають усі враз, перехрестять ся і молять ся; у кого в пасіка, там виходять усі на серед хати і сїдають на землю. Посидять так мовчки „мáленько“, а коли хотять вставати, кажуть: „Аби так тихонько у нашій пасіці, йик було у нас тихонько дома, аби так бжולי зтихонька сїдали, як ми тут!“ Як в тїльні корови, то газдиня лягає на землю, „аби корови лежучи сї вположили!“ Вставши, уклікають і молять ся, дякуючи Богу, що допоміг дочекати сьвят.

Як в у хаті дівка у бовтицях (на відданю), то бере хлібець, що вго крадькома спекла, під праве плече, виходить по вечері на двір „слухати“; як учує трембіту, то ворожить собі з того, що віддасть ся у тїм році, а коли учує пса, що гавкає, то лишнить ся рік дівкою; відки учує голос чоловіка, з того боку прийдуть старости.

І газдиня виходить на двір, аби з того, чи на дворі ясно чи ні, ворожити, чи і як будуть нести ся кури.

Як на вечері були чужі люде або бідні, набирає газдиня у миску усеї „вечері“ та дає їм „за померші душі!“ Коли-ж не було бідного на вечері, тоді пересилає газдиня до вго хати миску повну страв.

Мисок анї ложок не мож по вечері прятати, анї мити, они лишаяють ся так через цілу ніч, при запаленій сьвічці, „хто би їх зібрав із стола та помив, мав би гріх неспасенний, бо душі сьвяті не можут прийти та їсти так, як ми, они жиют парою, лижут миски, тому треба миски немиті лишити до другого дня“.

По вечері не можна денебудь сїсти, треба уперед продути місце, де сїдав ся, аби не привалити душу яку, яких тогди богато у хату сходить ся. Вони дуже люблять, як по вечері грав скрипка, вони танцюють за нею.

У кого в близькі сусїди та знакомі, то наберуть з мисок, що стояли на столі, пшенички, рибки та ще дечого, ідуть з тим до кумів, сусідів. Увійшовши у хату, кажуть: „Добрний вечір, як вам

сі сьвіткує?“ „Добре, як вам?“ Опісля вінчують собі посполу ось як: „На многі літа з сьвітним вечером, аби дочекали посполу і на-рік такого вечера“, а передаючи принесену миску страв, кажуть: „Просимо, кумко, на вечеру; хоть не велика, то приймайте за велику“. А кума відповідає: „Велика! Велика! Аби-сте такі великі у Бога були, йнк цес дар Божий великий!“ По тих повитанях за-сідають за стіл, їдять, пють, колядують, а як є у хаті скрипка, танцюють, веселять ся, набувають ся, бо „се днина весела для усього диханя!“ Коли-ж нема скрипки, то побудуть трохи, а від-так усі разом ідуть до других кумів, несучи з собою миски із стравою; так ходять одні до других, аж натраплять на хату, у якій грає скрипка, та там балюють уже до білого дня.

Йдучи з вечерєю до сусідів та кумів, можна стрітити „Юду, бо він чьитує того вечера на пйиноного і може єго водити цілу ніч!“ Аби єго від себе відвернути, треба на дорозі закликати: „Микито, ану суди, най тьн виджу! Шос буду говорити!“ Як ся щось при-виджує, шумить, летить, то той, що несе вечеру і кликав Юду, має казати: „Я не йду сам, а йду з гуапцев!“, се на те, аби Юда не бачив вечері, „та не водив чоловіка цілу ніч у безвісти, бо Юди ходять тої ночі по сьвіті, аби перевідати, чи люде ходят один до других з вечерєю“, бо доти буде сьвіт стояти, доти буде найстар-ший Юда прикований ланцями до скали\*), доки люде не переста-нуть сьвяткувати, доки будуть одні до других з вечерєю ходити. Тому то він васялає молодших Юдів, аби перешкаджали в тім. А як-би випадком на кого найшов Юда та показав ся, треба до него на відлів говорити: „Не добрий вечер“, „не йду з вечерев“ і т. д. він дасть ся обманити, бо „йнму, щезаби, ніколи (не має часу)!“ — він того дня має увесь сьвіт обігнати.

У кого є пасіка, той не виходить того вечера з хати; надто він мусів старатись, аби усе позичене було дома, усі ворота та фіртки були позамикані, бо рої поутікали би.

Річ ясна, що по так переведеній ночі у саме Різдво мало хто приходить до церкви на утрєню а ще менче на вечірню.

На Різдво рано по молитвах забирають усе зі стола, лишают лише 2 хліби, колач, гуску соли і чеснок, що усе укладають на кінци стола (коло постелі) і те стоїть на столі до Йордану; усі кришки прячуть зі стола та дають їх враз з позісталою пісною

\*) Про се пізніше.



стравою безрогам і маржині; самі-ж їдять уже скоромно, з солонною або маслом.

Другого дня сьвят сходять ся численно до церкви „на Збори“; того дня розпочинають братя церковні колядувати по селу. Охожих до того досить, кождий хотів би перед вестн, бути *вїбірцею* (вибраним), бо се велика честь. Коли не прийде до порозумїня межн братьми церковними, рїшає остаточно сьвященик, прочитавши по проповідн в церкві *вїбірців* і в котрий бїк вони мають іти з колядою. В деяких селах, на пр. в Космачн закуповують братя церковні усю „коляду“, платять з гори умовлену квоту до скарбони церковної і, дїбравши собі люднн, ідуть на свою руку з колядою. В других селах дїлять ся братя церковні на *таборн*, якнх скїлькїсть залежить від величннн паравїї, (у Жабю — Ильці на пр. ідуть у 5 таборах, в Ясенові у 2 табора, в Яворовї дїлять ся на 8 пайок і т. д.); в кождїм таборї є один церковннн брат — *вїбірця*, який добрав собі *березу* (переша?), такого, що умїє всякї колядн і в ннх перед веде, а той добрав собі 6—10 „колядннкїв“, мїж ннми одного трембїтанннка, одного скрипчннка і одного „коня“ (на коня беруть якогю „уферму, абн з него було сьмїху богато“); окрїм тнх добравють собі „пльсанннкїв“, з якнх кожднн мусять матн топорець. (У Космачн нема „пльсанннкїв“).

Колядннкн беруть із церкви для *вїбірця* скарбону і хрест, для *березн* бїльшнн дзвїнок, а для себе менчі; дзвїнкн прнслнюють собі до правої руки; *кїнь* їде без дзвїнка.

Внборн, подїл на табора та внхїд колядннкїв стягає до церкви велике чнсло цїкавнх люднн, якї зразу товаришать колядннкам, що збнвшнсь у „таборн“ розходять ся кожднн у свїй кут села.

Розтаборнвшнсь, почннають братя церковні а за ннми колядннкн прн супроводї скрипки початок до коляд, прн чїм, як і прн усїх колядах, поодннокї стрїчки коляд прнспївув сам береза, а колядннкн сьпївають лнше за кождю стрїчкою, пересьпїваню березою, прнпїв: „Гой (Гей, Ої) дай Боже!“

І. Гой вїйшло брацтво рано з церковці!

Гой дай Боже!

Тай стали собі у три рьдочки!

Гой дай Боже!

Тай загадали три загадочки!

Г. д. Б.!

Ої братї, братї, мн poradьмо сн;

Ої poradьмо сн тай не зрадьмо сн,

Та не купуймо на дівки срібло,  
 На дівки срібло, на жінки злото\*);  
 Купім ми собі золоті човни,  
 Золоті човни, срібні веселця,  
 Тай пустім ми сі края Дуная!  
 Краєм Дунаєм на синє море,  
 А синим морем в золоті брами,  
 Кольидувати, мир звеселяти,  
 Мир звеселяти тай вінчувати:  
 Из сими свйитки аж до Васильи,  
 Пишні газди тай їх газдині  
 Из чельдочков, из діточками,  
 Шьвастым, здоровйым, свйитим Рождеством,  
 Свйитим Рождеством, Ісусом Хрестом!  
 Гой дай Боже!  
 (Жабв.)

2. Гой війшло брацтво рано з церковці,  
 Гой дай Боже!  
 Тай стало собі у три рьдочки,  
 Гой дай Боже!  
 Підемо, браті, кольидувати,  
 Підемо, браті, Христу сьпівати!  
 Закольидуєм миску золота,  
 Миску золота, а другу срібла.  
 Підемо собі до золотаря,  
 Зробимо собі золоті човни,  
 Золоті човни, срібні веселці,  
 Тай пустимо сі на бистру воду,  
 Тов бистров водов на тихий Дунай,  
 Тай поїдемо краєм Дунаєм,  
 Краєм Дунаєм на синє море,  
 Там зустрінемо доброго пана,  
 Шо кольидничкам вірно заплатить.  
 Подай му, Боже, шістьи, здоровйи  
 На родиночку, на худобочку!  
 Гой дай Боже!

По відсьпіваню початку простують усї табори насамперед до сьвященика; „пльисанники“ ідуть поза колядниками „пльи-

\*) аби їх утихомирити за цілотижневу і довшу неприсутність у хаті.

сучи дрібно і викручуючи топірцями по плечу". Під вікнами сьвященника починає ся колядованє звичайно колядою церковною.

Я зібрав коляди з усіх сел галицької Гуцульщини; з винятком кількох повторяють ся вони з менчими або більшими варіантами по усіх селах; тому подаю тут тільки найповніші, а для порівняня додаю декілька варіантів, пропускаючи з зібраних рівнозвучні тай ті, в яких бракують цілі звороти, стрічки або котрі безладно з собою по дві або і три повязані. Під тими, що я новіщими часами чи то сам зібрав, чи то, що мені надіслано, подаю хто і де їх сьпівав, а під колядами зібраними мною давнійше не подаю їх жерела з причин поданих в передмові. — Церковних коляд, хоч деякі з них не цілком згідні з церковним текстом, не подаю.

Колядувати починає береза за супроводом скрипки; за кождою ним пересьпіваною звороткою присьпівують колядники звичайно *припів* — рефрен: „Ой (гой, гей) дай Боже!“, а по деяких селах присьпівують иньші припиви, як: „Свйятий вечер!“, „Господи Боже!“, „Радуй си!“, „Ой свйите Різдво!“, „В неділю!“, „На Різдво рано!“, або повторяють зворотки, пересьпівані березою, або на нуту тої зворотки присьпівують „Славен ес, Боже, по всему сьвіту, славен еси!“, „Повівай, повівай, вітре йа все з тихенька!“, „Ой гордий, пане, пане (імя)!“ і т. и.; ті припиви се не складова частина певної коляди, а залежать виключно від колядників, через що в однім селі присьпівують до коляди припів один, а в другім до тої самої коляди иньший.

Ті припиви подані при колядах лише за першою і послідною звороткою, вони висунені трохи на право, для означеня, що повторяють ся за кождою звороткою, пересьпіваною березою.

Майже усюда і то кожду зворотку починає береза протяглим звуком: „Йа“ або „Ой (гой)“, а в Космачи таким „жеє!“, воно в тільки підхопленем кінця припіву „Ой дай Боже!“, тому звучить в сьпіві кожда зворотка ось як:

*Йа*, Ци дома, дома...

*Йа*, Ой сидит собі, книжку читає...

або *Ой*, Ци дома, дома...

*Ой*, Ой сидит собі...

а в Космачи: *Жеє*, Ци дома, дома...

*Жеє*, Ой сидит собі...

Окрім того колядники втручають всюди *йі*, де тільки дасть ся, на прим.:

Виросла й сосна й золота й рясна й...  
 Ця дома й дома й наш пан...  
 Ой ми й знаємо й, що й газда й дома й...

В текстах коляд тут поданих я се поминаю.

Кожда коляда кінчить ся „вінчованєм“, відповідним до особи, котрій колядовано. Ось кілька таких „вінчовань“ :

.....  
 А за цим словом бувай нам здоров!  
 Бувай нам здоров, господаречку!  
 Не сам собою, а з газдинькою,  
 Йа з газдинькою та з родиною!  
 Дай же ти, Боже, йа в дім здоровя,  
 Йа в дім здоровя на чельдочку,  
 На чельдочку, на домовую  
 Тай на худібку на роговую.  
 Ой дай Боже!

.....  
 Дай же ти, Боже, йа в хатї ситно,  
 У хатї ситно, на двір прибитно\*).

Дай же ти, Боже, на хатї зіля,  
 На хатї зіля, в хатї весіля!  
 В пасіці бжолы из ровчками,  
 Из ровчками, паровчками!  
 Ой дай Боже!

.....  
 Бувай же здоров, господаречку,  
 Бувай же здоров з господинечков!  
 Дай же ти, Боже, дома здоровїи,  
 Дома здоровїи й на чельдочку,  
 На чельдочку на домовую  
 Тай на худібку на роговую!  
 Ой дай Боже!

.....  
 Вінчуємо ти шьистєм, здоровєм,  
 Свїнтим Рождеством, Ісусом Хрестом!  
 Сесї свїнтонька свїиткуй же здоров,  
 А другї свїитка дочекай здоров!

\*) аби прибувало усього.

Поможи, Боже, свйита кінчати,  
 В шьистю здоровю другнх діждати!  
 Ой дай Боже!

. . . . .  
 Вінчуємо ти шьистем-адровйим,  
 Шьистем-адровйим, Різдом Христовим!  
 Дай же ти, Боже, в городі зело,  
 В городі зело, в хаті весело!  
 Подай же, Боже, всім адровйичко,  
 На худобочку, на двір шьистьничко,  
 На худобочку, на роговую,  
 На чельдочку, на домовую!  
 Ой дай Боже!

. . . . .  
 Бувай же здоров, гордий паничу,  
 Гордий паничу, чом (імя)  
 Не сам собою, з дьидем, ненькою,  
 З дьидем, ненькою, з всев чельдкою!  
 Ой дай Боже!

. . . . .  
 Бувай же, здоров, пишний паничу,  
 Пишний паничу, чом (імя)  
 Рости великий, Богу на славу,  
 Богу на славу, на превелику!  
 Дьидеви й ненці на утіхочку,  
 А добрим людям на порадочку!  
 Ой дай Боже!

. . . . .  
 Бувай здорова, кречная панно,  
 Кречная панно, чом (імя)  
 Рости здорова тонко високо  
 Людским дівчатам на завидоньку!  
 Дьидеви й ненці на услужечку,  
 Твовму газді на утішечку!  
 Ой дай Боже!

. . . . .  
 Вінчуємо ти шьистем здоровем,  
 Шьистем-адровем, красним молодцем,

Красним молодцем й розумом добрим,  
Й розумом добрим і віком довгим!

Ой дай Боже!

. . . . .

Рости велика до черевика,  
Від черевика до чоловіка!

Ой дай Боже!

Різнородність арій коляд, сьпіваних по Гуцульщині, не велика; я слухав більш 200 колядників з різних сел, але не довелося мені почути иньших арій, як сї, що понизше подаю; помінаючи малі ріжниці, яких годї подавати вже тому, що вони змінюють ся не тільки в устах другого колядника, але й у того самого зараз при відсьпіваню другої зворотки, або таки при повтореню тої самої. Тут не йде про те, на яку нуту сьпівують ся коляди, а тільки про самі арії. Окрім того подано мені деякі тексти коляд без арій. Ті самі коляди сьпівують ся у одних селах на одну, у других на другу, але все-ж на одну з понизше поданих арій. Через те все не подаю арій під окремими колядами.

Перших 6 арій коляд поданих понизше і дві пльсанки списав Вп. проф. Філарет Колесса з уст колядників; иньші списав проф. О. Людкевич за фонографом, на який я коляди збирав.

До зібраних коляд додає проф. Колесса ось які замітки:

Майже усі колядки мають однакову характеристичну будову стиха, що складає ся правильно із двох груп сьлябічних по пять складів (5+5) і рефрену, що має звичайно 3—4 склади: „Гей дай Боже“, „Славен єсть“.

Отсим групам сьлябічним і рефренови відповідають фрази музичні, так що мельодия колядкова складає ся звичайно з трьох фраз музичних, як у колядках 1, 2, 3, 4, 7. Стихови колядковому без рефрену відповідають дві фрази музичні, як у пльсанках.

При подвоєню стиха колядкового в мельодії строфа колядкова складає ся з 4 або 6 груп сьлябічних і відповідно до того з 4 або 6 фраз музичних, що становлять цілість мельодийну.

Часами замість групи зложеної з 5 складів виступає група чотирьоскладна, як у колядках 5, 6.

З огляду на характер мельодії можна в наведених колядках розрізнити два типи: 1—4, 5—6.

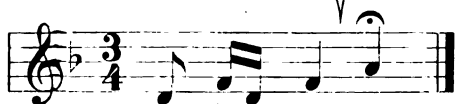
Не треба і згадувати, що колядки, як взагалі пісні обрядові, належать до найдавнішої формації наших народних пісень і заховали старинний характер і в формі себто в будові стиха і характері мельодії.

## Коляди:

1.

*Moderato.*

1. На сьвітній ве-чер, на різ-дво ра-но,  
2. Пре-чи-ста Ді-ва кі-кьи ро-ди-ла,



1. } Гей дай Бо-же!  
2. }

Варіант.

*Moderato.*

1. На сьвітній ве-чер, на різ-дво ра-но,  
2. Пре-чи-ста Ді-ва кі-кьи ро-ди-ла,



1. } Гей дай Бо-же!  
2. }

2.

*Andantino.*

1. По го-рі го-рі па-ви лі-та-ли  
2. Тудаж нам бу-ла здав-на сте-жеч-ка



1. Гей дай Бо-же! А по до-ли-ні,  
2. » » » » Хо-ди-лаж пе-ю



1. пі- рйи ро- ня- ли, Гей дай Бо- же!  
 2. пиш- на до- неч- ка, » » » »

## 3.

*Andante.*

1. Йа в по-ли, по- ли ру- бят ся дво- ри,  
 2. Ру-бят ся дво- ри на шти-ри вуг- ли,



1. } Гей дай Бо- же!  
 2. }

## 4.

*Andante.*

1. Ой за- ба- рив си мі- сьць у кру- зі,  
 2. Місьць у кру- зі гість у до- ро- зі,



1. } Сла- вен єсть.  
 2. }

## 5.

*Allegretto.*

1. Вой ма ра- но зо- ря зо- ря- ла, Дай Бо- же!  
 2. Вой ще май ранче ко- гу- ти пі- ли, Дай Бо- же!





1. } Дай є- му Бо-же щі-сте здо-ро-вє, Дай Бо-же!  
2. }

6

*Allegretto.*

1. На сьві- тий ве- чер на рі- здо ра- но,  
2. Ва- сіль греч- ний пиш- ний гор- діль,



1. Дай Бо- же! Пре- чи- ста Ді- ва  
2. Дай Бо- же! Ва- сіль греч- ний



1. кі- кьи ро- ди- ла, Дай Бо- же!  
2. пиш- ний гор- діль, Дай Бо- же!

7

*Andante.**Solo скрипка.*

1. Но- ва- я ра- да  
2. Пре- чи- ста Ді- ва



1. нам сї зйи- ви- ла 1. } Ой дай Бо- же.  
2. Си- на вро- ди- ла 2. }

Матеріали до українсько-руської етнології, т. VI.

4

## 8.



1. Сто- йть Ца-рю на си-ним мо-рю, ра-дуй си!  
 2. Д не-му при-хо-дит І- сус Христос, ра-дуй си!



1. } Ра- дуй си зе- мле, син на- ро- див си.  
 2. }

## 9.



1. Ой в ліс-ку в ліс-ку на жовтій піс-ку 1. } Славен ес,  
 2. Ро- сло де- рев-це тон-ке ви- со-ке 2. }



Сла- вен ес Бо-же по все-му сві-ту.

Подаю коляди після того, кому вони приспівують ся.

## I. СВЯЩЕНИКОВИ :

1. Отче духовний, любі татку наш!

*Гой дай Боже!*

Наблизте си д' нам, послухайте нас!

Ой ми хочемо йа в вашім дому

Одну пісночку вам розказати,

За Суса Христа, Божего сина,

Божего сина, нашого Бога!

На свйитий вечір Ісус родив си,

На свййге Рїздво вїн утвердив си,  
 А на Відорші Христос прстив си.  
 Хто-ж вго прстив? Иван Хреститель!  
 Тай вїпроважьив до Русалима;  
 А в Русалимі богатї люде,  
 Наклали мости з жовтої кости;  
 Тими мостами Сус Христос ходит,  
 Сус Христос ходит, Бегу си молит.  
 Йак тото вчула погана вїра,  
 Погана вїра, самї жидове,  
 Погана вїра вся си здвигнула.  
 Не могли вони Христа пїзнати,  
 Муєїли собі свййтцьи наймати.  
 Ой же тот свйитец бай на брамі став,  
 Исуса Христа в ручку цїлував,  
 В самїй тїй хвилї Христа запродав!  
 Аї взыла Христа погана вїра,  
 За білі ручки на тьжжї муки;  
 Взыли жидове, Христа мучїли,  
 Христа мучїли, на муки брали,  
 Терновий вїнчик на голов клали,  
 Ой ожиночков оперезали.  
 Всьїке деревце за нїгтї били;  
 Жадне деревце ни прїймало си,  
 Ни прїймало си, все ламало си,  
 Зпоза нїгтикїв кров не пустило;  
 Червива ива лиш зогрїшила,  
 Христу зза нїгтїв кровцу пустила.  
 Дивїи си вони на Христа муки,  
 На Христа муки, — все Христос жив!  
 Поклали Христа в терновї крїсла,  
 Тернове копїи в головку вбили!  
 Дивїи си вони на Христа муки,  
 На Христа муки, — все Христос жив!  
 Поклали Христа в глогову постїль,  
 Глогове копїи у ручку били!  
 Дивїи си вони на Христа муки,  
 На Христа муки, — все Христос жив!  
 А вни узьили на хрест прїбили!  
 Дивїи си вони, — все Христос жив!  
 Вхопив один жид бай пїку в руки,

Заколов Христа під правов грудев;  
 Ой йила з Христа кровцьи стїкати,  
 Зачьив Сус Христос тогди вмирати.  
 На цілім сьвітї тогди тьма стала,  
 Сонце ни грїло, місьиць ни сьвітив,  
 Місьиць ни сьвітив, сьвіт си засмутив.  
 А вони Христа у грїб поклали,  
 Чотирох жовнїр на варгу дали,  
 А самї собі вечерять пішли.  
 Йинка-ж то була тота вечера?  
 Вечера була: рибка клининка,  
 Рибка клининка тай когутинка!  
 Кажет один жид: „Йик цесьи рибка,  
 Йик цесьи рибка у воду плисне,  
 Тогди Син Божий з гробу воскресне!  
 Йик цес когутик закокурїджет,  
 Тогди Син Божий из гробу втїчет!“  
 Дивїи си вони, а рибка в морн,  
 А рибка в морн, бо вже плаваєт,  
 А вже Сус Христос в гробї вживаєт!  
 А когутичок крильцьими избив,  
 Крильцьими избив, закукурїкав,  
 А вже Сус Христос из гроба втїкав.  
 Земля си встрїсла, варта упала.  
 Тогди на сьвітї весело стало,  
 Весело стало, сонце загрїло,  
 Сонце загрїло, місьиць засьвітив,  
 Місьиць засьвітив, сьвіт си ввеселив.  
 На синих морах корабель плавле,  
 А в тім кораблі сімсот престолів,  
 Поза престоли сімсот духовних.  
 Ой сидьи, сидьи, службочку служьи,  
 За Христа муки, за їх розлуки!  
 Вінчуємо вас, наш пишний Пане,  
 Отче духовний, наш пишний Пане,  
 Шьистьим, здоровїим, многи лїтами!  
 Дай же вам, Боже, по двору шьистьи,  
 По двору шьистьи на худобочку,  
 А в дім здоровля на чельдочку!  
 Дай же вам, Боже, втїхи, радости,  
 Втїхи, радости тай веселости,

Від молодости аж до старости,  
А рік від року токма до віку!

Гой дай Боже!

(Юра Кутащук - Ясенів гор.)

2. Йа в лісі, в ліску, в вишневім садку!

*Гой дай Боже!*

Росло деревце тонке, високе,  
Тонке високе в корінь глибоке,  
В корінь глибоке, а в верх кудрьаве;  
На тім кудрику сив сокіл сидит;  
Ой сидит собі, делеко видит;  
Ой він аж видит на сині моря.  
На синіх морях карабец плавле,  
А в тім карабци сімсот престолів,  
Поза престоли сидьби панове.  
Ой сидьби, сидьби, радочку радьби,  
Радочку радьби первовічную,  
Йик жиди Христа на муки брали,  
Терновий вінчик на голов клали,  
Всьике деревце за нігті били;  
Тото деревце не приймало ся,  
Не приймало ся, все ламало ся,  
Зпоза нігтників кров ни пустило;  
Червива ива лиш зогрішила,  
Христу зза нігтів кривцу пустила.  
Де кривця кане, в землю потане,  
В землю потане, з землі відтане,  
З землі відтане, там винце зийде;  
Де слюзка кане, в землю потане,  
В землю потане, з землі відтане,  
З землі відтане, там церков стане;  
Де слинка кане, в землю потане,  
В землю потане, з землі відтане,  
З землі відтане, керничка стане.  
Керничка будет людям на прихід,  
А винце будет людям на закін;  
Керничка будет людям на питьи,  
Людям на питьи, всім на пожитьи.  
Вінчуємо вас, наш пишний пане,  
Шьистьям здоровйим, многи літами,

Свйнтям Рождеством, Божим божеством,  
 Тай Відорщами тай радощами.  
 Дай же вам, Боже, втіхи радости,  
 Втіхи радости і веселости,  
 Від молодости аж до старости,  
 А рік від року токма до віку!  
 Поза цим словом тривайте здорові!  
 (Юра Кутацук — Ясенів гор.)

### 3. Нова рада нам сі зйивила

*Ой дай Боже!*

Пречиста Діва сына вродила!  
 Їнк го вродила, в пелени ввила,  
 В пелени ввила, в йислі вложила,  
 В йислі вложила, сінцем прикрила,  
 З йиселец брала, миром купала.  
 Миром купала, в ризи вбирала.  
 Свйита Пречиста ослони клала,  
 Всі апостоли з сьвіта ззивала;  
 Раду радили, субор судили,  
 Їнк би дитяти имйичко дати.  
 „Дали-ж бих єму свйитого Петра!“  
 Пречиста Діва то не злюбила,  
 Ой не влюбила тай не вхвалила,  
 Увес тот субор увес звалила!  
 Пречиста Діва ослони клала,  
 Їа всі свйиті з неба ззивала;  
 Раду радили, субор судили,  
 Їнк би дитяти имйичко дати.  
 „Дали-ж бих єму свйитого Павла!“  
 Пречиста Діва то не злюбила,  
 Ой не злюбила тай не вхвалила,  
 Увес тот субор увес звалила!  
 Пречиста Діва ослони клала,  
 Їа всі ангелі з царства ззивала.  
 Раду радили, субор судили,  
 Їнк би дитяти имйичко дати;  
 „Дали-ж бих єму самий Сус Христос!“  
 Пречиста Діва тото учула,  
 Тото й учула тай улюбила,  
 Ой улюбила тай ухвалила,

Їа ввес тот субор д' собі приймила.  
 Усім ангелам подькиувала,  
 А ввес тот субор тай записала.  
 Пречиста Діва голов підняла,  
 Голов підняла, з низка вклонила,  
 Їа всі ангелі поклонили сі.  
 Жиди невірні посмутили сі,  
 Посмутили сі, стали ридати,  
 Стали ридати, раду радити.  
 Пречиста Діва йак того знала.  
 Ісуса Христа вна іаховала.  
 Прийшли жидове, стали питати,  
 Стали питати, ревідувати :  
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“  
 Сховалам его в шовкову траву.  
 Ирод невірний на то не дбає,  
 На то не дбає, траву рубає,  
 Траву рубає, Христа шукає.  
 Всю траву изтяв, Христа не найшов  
 Христа не найшов тай назад прийшов  
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“  
 Сховалам его в темнії ліси.  
 Ирод невірний на то не дбає,  
 Ліси рубає, Христа шукає.  
 Всі ліси изтяв, Христа не найшов,  
 Христа не найшов тай назад прийшов.  
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“  
 Сховалам его в йиру пшеницу.  
 Ирод невірний на то не дбає,  
 На то не дбає, Христа шукає;  
 Пшеницу изтяв, Христа не найшов,  
 Христа не найшов тай назад прийшов.  
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“  
 Сховалам его тай до Египту.  
 Ирод невірний на то не дбає,  
 На то не дбає, діти рубає.  
 Три турмі дітий Ирод изтяв,  
 Ой Ирод изтяв, Христа не найшов,  
 Христа не найшов тай назад прийшов.  
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“

Післалам вго тай на небеса!  
 Ирод невірний став, засмутив сі,  
 Шо перед Богом він осквернив сі.  
 Ой дай Боже!

(*Михайло Палійчук — Космач.*)

4. Ой в ліску, в ліску, на жовтім піску,  
 Свйитий вечір!

Росло деревце тонке й високе,  
 В корень глібоке, в листок широке,  
 В листок широке, в цвіток багрове,  
 В цвіток багрове, в вершык кудрьве.  
 Ой на тій кудри сам сокіл сидит,  
 Ой, сидит, сидит, далеко видит.  
 Йик за далеко? На синє море.  
 Края Дуная корабель плавле;  
 Шо в тім кораблі? Самі столове,  
 Коло тих столів все старі люде,  
 Ой старі люде й старі газдині,  
 Старі газдині радочку радьн:  
 Шо не так тепер, йик стародавне,  
 Шо кум до куми з вечерев не йде,  
 Сын на таточка ручку здійсмає,  
 Донька матери не послушає,  
 А брат на брата ніж витьгає,  
 Сестра на сестру чьиру шукає,  
 Сусід сусіда в пана тьгає,  
 В пана тьгає, під кару дає,  
 Посмутило си, похмурило си,  
 По всему свйіту, маковим цввіту!

Свйитий вечер!

(*Мих. Гутинюк — Криворівня.*)

5. Дьнкуймо Богу Ісусу Христу,  
 Ой дай Боже!

Ісусу Христу, Пречистій Діві,  
 Пречистій Діві і усім свйитим  
 І усім свйитим, шо в у небі,  
 І усім старшим, шо в на землі!  
 Пані господару, сїдай коло нас,  
 Не сам з собою, із дружиною,



Із дружиною, із діточками.  
 Сьядте коло нас, послухайте нас;  
 Будемо ми вам кольидувати,  
 Кольидувати, Христу сьпівати.  
 Царю Давиде, ставай со слави,  
 Кольидуй кольиду разом із нами.  
 Христу рожденному всі царі грають,  
 Сьпіваймо, граймо, граймо, сьпіваймо,  
 Христа рожденного всі вихваляймо!  
 Діди з бабами, газди з жінками  
*Христу рожденному всі вони грають*  
*Та веселенько Христу сьпівають!*  
*Христа рожденного всі вихваляють!*  
*Сьпіваймо, граймо, граймо, сьпіваймо,*  
*Христа рожденного всі вихваляймо!\*)*  
 Парубки з дівками, хлопці з дівчятами,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Коники, коровки тай ще волики,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Овечки, возочки, та й ще і бжілки,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Гусочки, качечки та поросючки,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Курочки, когутики та голубочки,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 У скрапки, в трубки тай ще у дзвінки  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Ой місяц, сонце, зірниці з неба,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Ой дощик дрібний тай вітри з неба,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Тай і водиці, шо всім нам треба,  
 Христу рожденному... і т. д.  
 Вам на здоров'ї, наш господару,  
 Не сам з собою, із дружиною,  
 Із дружиною і діточками.  
 Вінчуємо вас шьистем-здоров'їм,  
 Шьистем-здоров'їм, свйтим Рождеством,  
 Свйтим Рождеством і Сусом Христом,

\*) Тих 5 рядків повторяє ся по кожній зворотці.

Матеріали до українсько-руської етнольоґії, т. VI.

І Сусом Христом і Новим Роком.  
А за сим словом тривайте здорові.

(Марко Мегаденюк — Річка.)

6. В вишневім саду стала росицьи,  
*Господи Боже!*  
З тої росиці стала кирицьи,  
Йа в тій кирици сьвіта Пречиста,  
Сьвіта Пречиста Христа купала.  
Йик го скупала, борзо сховала.  
Прийшли жидове Христа шукати:  
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
Понеслам его під біле терно.  
Прийшли жидове терно рубати,  
Терно зрубали, Христа не найшли.  
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
Понеслам его під чорне терно.  
Прийшли жидове терно рубати,  
Терно зрубали, Христа не найшли.  
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
Понеслам его під білий камінь.  
Прийшли жидове камінь знимати,  
Камінь изняли, Христа не найшли.  
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
Понеслам его в шовкову траву.  
Прийшли жидове, траву скосили,  
Траву скосили, Христа не найшли.  
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
Понеслам его під сине море.  
Прийшли жидове море гатити,  
Море гатили, Христа не найшли.  
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
Понеслам его під чорне море.  
Прийшли жидове море гатити,  
Море гатили, Христа не найшли.  
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
Післала-сми го аж на небеса!  
Небеса вчули, отворили си,  
Всі душі в Бога ввеселили си.  
Пречиста Діва Христа віддала

Людем на радість, Богу на хвалу!

Господи Боже!

(Юра Шеребурьик. — Барвінкова.)

Від сьвященика розходять ся усі табори у свої *поку́тя*.

Наближаючи ся до хати, перед якою мають колядувати, на яких 50—100 кроків починають іти „пльисучі поровень кроком“, поважно, що дає догадуватись, що се якійсь давний релігійний танець, тим більше, що виводять єго нераз сивоволосі гззди, немов би хотіли в той спосіб свого Бога вшанувати. При плясу подзвоняють колядники коротко *пóровень* — до такту, а плясаники сьпівають:

Ой за гірочки, за калиночки  
 Їхали люде з Україночки,  
 То в білім, то в чорнім, то в коротенькім,  
 Їа кольднички, всі молоденькі!

Завертаючи у ворота обійстя, починають коляду:

Ми д' сему двору ід веселому,  
 Ой дай Боже!  
 Ой ми-ж до тебе в рік загостили,  
 Ой дай Боже!

На подвірю затрембітає трембітанник, а як є хто з рогом, затрубить, аби дати знати людям, котрі сплять, аби вставали; з колядою ходять і по цілих ночах; колядники уставляють ся лицем до вікон, попереду вибірця, задзвонивши у давінок, питає:

„Ци спиш, ци чуєш, наш господарю? Та ци дозволиш кольдувати?“

На голос із хати: „Просимо!“ заграє скрипичник у скрипку „до кольди“, а за ним зачинає кольдувати *счінанник* = *берєва* „в одін голос“ (сольо), потягаючи за скрипкою ось яку коляду:

## II. Коляди під вікнами:

1. Ци дома, дома, сам пан господар?  
 Ой дай Боже!  
 Ой ми-ж бо знаєм, господар дома!  
 Він сидят собі по конец стола,  
 По конец стола йворового.

Їа на тім столі три кубки стоїи,  
 У однім кубку солодок медок,  
 Їа в другім кубку багрове пивце,  
 Їа в третім кубку зелене винце.  
 Солодок медок на свйитий вечір,  
 Багрове пивце д' свйитому Ріадву,  
 Зелене винце людям на закін!

Ой дай Боже!

(Юрій Соломійчук — Жабв.)



Коляцннки

2. Ми д' цему дому тай веселому,  
     Ой дай Боже!  
 Ой ми-ж до тебе все в рік гостеве.  
 Ой одни-ж ми гості: ясне соничко,  
 Другий же гості: свйитий місьяцю,  
 Треті-ж ми гості: дрібний дощичку.  
 Чим пофалиш сі, ясне сонечко?  
 Гой йик я зійду рано в неділю,  
 Загрію собов в церкві престоли,  
 Осьвічу церкви, в церкві престоли,

Дім господарський, мир християнський.  
 Чим си пофалиш, йисний місьвицю?  
 Гой йик я зійду темної ночи,  
 Темної ночи тай опівночи,  
 Зрадує ми си гість у дорозі,  
 Гість у дорозі, зьвіринка в поли,  
 Зьвіринка в поли і рибка в мори!  
 Дробен дощичку, чим си пофалиш?  
 Гой йик я спаду тричи на мая,  
 Зрадує ми си жито пшеницьи,



від вікнами.

Жито пшеницьи, всьика пашницьи.  
 А за сим словом будь же нам здоров,  
 Будь же нам здоров, господаречку.  
 Ни сам из собов, з свойив газдинев,  
 Свойив газдинев тай з діточками!  
 Дай же вам, Боже, в ваш дім здорове,  
 В ваш дім здорове на чельдочку,  
 Гой на двір шістьє на худобочку!  
 Вінчусмо вас шістьєм, здоровийм, свийтим  
 рождеством тай новим роком, тай дов-  
 гим віком; аби-сте цей рік в мирности  
 прожили тай других свийток діждали.

Ой дай Боже!

(Максим Борчук. — Космач.)

3. Ци дома й дома ой пан господар?

Ой дай Боже!

Ой ми то знаєм, шо газда дома.  
 Сидит він собі по конец стола,  
 Ой сидит, сидит, книжку читає,  
 Книжку читає, пісню сьпівав.

Прийшли до него й від Бога й гості,

Від Бога й гості, всей кольдички;

Прийшли го знати, его витати,

Его витати, пісню сьпівати,

Пісню сьпівати й кольдувати;

На дворі мороз, сьпівати не мож,

Ой газдо ладний, просимо встати,

І нас до хати зараз впускати!

Ой дай Боже!

(Мис. Гутинюк. — Жабє.)

4. Ой ци спиш, газдо, ой ци ти чувш?  
*Ой дай Боже!*

Хочемо тобі пісню сьпівати,  
 Пісню сьпівати, кольидувати.  
 Ой на всем небі сонце сяє,  
 Йа в цего газди мак процвітає.  
 Ой вперед хати в керниченька,  
 Ой керниченька ше й мурована,  
 Ой сріблом золотом вна гартована.  
 Коло кернички в дві дівочки,  
 Ой йнк на небі бай дві зірочки.  
 Одна дівочка: Богородица;  
 Друга дівочка: Пречиста Діва.  
 Богородица Христа родила,  
 Пречиста Діва тото узнала,  
 І взяла Христа, зараз скупала,  
 Христа скупала, в ліси сховала.  
 Два три йангелї злинули з неба,  
 Ой йангелики, все легіники.  
 Ой ми ідемо ліси рубати,  
 Ліси рубати, Христа шукати.  
 Ліси зрубали, Христа не найшли.  
 „Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
 Пречиста Діва Христа скупала,  
 Христа скупала, в траву сховала.  
 Два три йангелї злинули з неба,  
 Ті йангелики все косарики;  
 Ой ми идемо траву рубати,  
 Траву рубати, Христа шукати;  
 Траву изъбили, Христа не найшли.  
 „Пречиста Діво, дес Христа діла?“  
 Пречиста Діва Христа скупала,  
 Христа скупала, в пєс дїм сховала;  
 Два три йангелї злинули з неба,  
 А ті йангелї все кольидники.  
 Ой ми тут прийшли тай Христа найшли.  
 Ми кольидники прийшли го знати,  
 Прийшли го знати, єго витати,  
 Єго витати, пісню сьпівати,  
 Пісню сьпівати, кольидувати.

*(Проць Рибарук — Бервінкова.)*

5. Йа д' цему двору, йа д' веселому  
*Гой дай Боже!*

Гой прилинула сива зазулька,  
 Тай сіла собі на се виконце.  
 Гой сіла, сіла, стала кувати,  
 Стала кувати: Пускай до хати!  
 Пускай до хати скольдувати.  
 В нашого газди сам Господь ходит,  
 Сам Господь ходит по загородах,  
 Запрыгат воли йа в два три йирми,  
 Бички третьячки йа все в чотири.  
 Сам Господь ходит тай по кошьирах,  
 Загонит вівці на дві три струнці,  
 Тоті йирочки йа все в чотири.  
 Сам Господь ходит тай по кінниках,  
 Запрыгат коні в дві три борони,  
 Тоті лошьячки все на чотири.  
 Сам Господь ходит тай по пасіках,  
 Рої, парої йа все в чотири.  
 Сам Господь ходит тай по склепницях  
 Мірьне гроші полубічками,  
 Тоті червінці йа все в терілці.  
 Сам Господь ходит тай по коморах,  
 Збирает шати йа в два три рьди,  
 Сукні шовкові йа все в чотири!  
 Тай по сім слові, чьисний здоровий,  
 Чьисний здоровий тай бо наш брате,  
 Тай бо наш брате, тай брате Юрку!  
 Чьисний здоровий!

*(Тюдів.)*

6. В нашого брата злотні ворота,  
*Гей дай Боже!*

Злотні ворота з самого злота.  
 Ні мла, ні вода, то білі вівці,  
 За овечками три пастерочки.  
 Ой ходит, ходит, три трубки носьит,  
 Одному ймйничко: Свйитий Дмитричко;  
 Другому ймйничко: Свйитий Никола;  
 Третому ймйничко: Свйитий Юричко.  
 Ой йик затрубив присвйитий Дмитро,

Гори долини засмутили ся ;  
 Ой йнк затрубив свйитий Никола,  
 Гори долини забіліли ся.  
 Ой йнк затрубив присвйитий Юрій,  
 Гори долини веселили ся.  
 Ліс ся веселив тай садок зацвив,  
 Тай садок зацвив, йнгідки зродив !  
 Тай по сім слові чьисний здоровий,  
 Чьисний здоровий тай бо наш брате,  
 Тай бо наш брате, тай брате Йване !  
 Чьисний здоровий !

(Тюдів.)

7. Ид цему двору ид веселому,  
*Гей дай Боже!*

Прийшли гостеве у рік до тебе.  
 Ци дома, дома наш пан господар ?  
 Ой бо ми знаєм, шо він е дома.  
 В нашего пана побита брама,  
 Брама побита, срібні ворота,  
 Срібні ворота, біле задвір'я,  
 Біле задвір'я, білі овечки,  
 Білі овечки тай коровочки,  
 Тай коровочки, сірі волики.  
 Ой бо ми знаєм, що газда дома,  
 Він сидит собі по конец стола,  
 По конец стола йворового !  
 Ой тоти столи красно покриті,  
 Красно покриті йилчі скатерти,  
 На тих скатертьох круті колачі,  
 Круті колачі, пиво варене,  
 Пиво варене, вино зелене.  
 Вставай з постелі, отворьий двері,  
 Уставай з лавки, розмикай замки,  
 Пускай до хати, ни дай стояти,  
 На дворі мороз, стояти ни мож.

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

8. Йа в лісі, в лісі, тай на дуброві  
*Ой дай Боже!*  
 Блудило блудців сімсот молодців,



Приблудили вни до цієї хати.  
 Ци спиш, ци чуєш? Пускай до хати,  
 Пускай до хати, пісню сьпівати.  
 Сам устань, устань, засьвіти сьвічи,  
 Три сьвітлі сьвічи; розмикай замки,  
 Розмикай сталні (роз. замки), застели лавки,  
 Застели тесові (роз. лавки), вбери сї в шати,  
 Вбери сї в дорогі (роз. шати), пусти до хати!  
 Застели, застели тисові столи,  
 Наклади на нї увсеї дари,  
 А сам віходи та нас запроси,  
 Запроси в хату, будем сьпівати,  
 Й старі дідове все споминати.

*(Лучка Бойчук. — Ростоки.)*

9. Ци дома, дома бідная вдова?

*Ой дай Боже!*

Ой сидит собі по конец стола,  
 Ой сидит, сидит, думку думає,  
 Думку думає за господарь.  
 Приходить ид нїй Божая Мати:  
 Ти, гречна вдово, лиши думати,  
 На твоїм поли плугатор оре,  
 Плугатор оре чотирма воли.  
 Ой сьвітій Петро волики водит,  
 А сьвітій Юрій за плугом ходит,  
 Пречиста Дїва їсточки носят.  
 Ой гречна вдово, будь нам здорова,  
 Вінчуємо ти шьистем здоровем,  
 Сими сьвітками тай Божим даром!  
 Ой дай Боже!

*(Дора.)*

10. Ци спиш, ци чуєш, господаречку?

*Ой дай Боже!*

Отвори собі бай квартиречку,  
 Бо прилетїла бай зазулечка  
 Тай сіла собі верх віконечка,  
 Йшла кувати бай щебетати:  
 Господаречку вїйдїт із хати,  
 Вїйдїт із хати гостей звітати.

Коровки-ж вам си уположили,  
 Самі телички бай починили!  
 Господаречку, вийдіт із хати,  
 Вийдіт із хати гостей звитати.  
 Овечки-ж вам си всі покотили,  
 Самі йгнячки бай починили:  
 Золотововні, білоголові,  
 На них рунечка самі шовкові!  
 Господаречку, вийдіт із хати,  
 Вийдіт із хати гостей звитати!  
 Кобилки-ж вам си пожеребили,  
 Самі коники ба й починили:  
 Золотогриві щей звіздохолі,  
 Самі біленькі та сивноногі!  
 Газдинько наші, вийдіт із хати,  
 Вийдіт із хати гостей звитати:  
 Бо бжілки-ж вам си всі пороїли,  
 По три робники усї пустили,  
 А на-рік будут чом по чотири,  
 Дадут медочку повні судини!

*(Павло Рибарук. — Брустури.)*

11. Ой забарив си місьиц у крузі,  
   *Ой дай Боже!*  
 Місьиц у крузі, гість у дорозі  
 Ой ишло туда бай девїить купців,  
 Ой девїить купців, хлопців-молодців,  
 Хлопців-молодців девїить чужинців;  
 Ой питали си вни десьного,  
 Йа они вго си допитали,  
 Йа в сего пана тай і гречного.  
 Вни собі сидьи у своїм дому,  
 Йа в своїм дому, все й коло стола  
 Йа перед ними білі колачі,  
 Білі колачі з йпрого жита,  
 З йпрого жита тай із ишениці.  
 Вни собі сидьи тай раду радьи,  
 Ой раду радьи тай із газдинев:  
 Ой до нас прийшли у рік гостеве,  
 Йа в рік гостеве тай кольиднички:  
 Чим би то вдати — відвінувати.

Відвінуємо та сріблом-золотом,  
 Сріблом-золотом, йиров пшеницев,  
 Йиров пшеницев тай паленицев.  
 Йнк соловія у тузі в лузі,  
 Ой ластівочка при оцім дому,  
 Ой при цім дому тай веселому,  
 Ой веселому тай не самому.  
 Але ти дома, наш славний газдо,  
 Війди-ко ід нам та подькуй нам,  
 Бо що ми тобі прощобетали,  
 Бо що ми тобі кольидували!

*(Іван Данилюк — Жабв.)*

12. Ой устань, не спи, господарочку  
*Ой дай Боже!*

Ой вйди, вйди йа в коморочку,  
 А в коморочці сам Господь ходит.  
 Ой ходит, ходит та все лагодит.  
 Мірйив гроші полумисками,  
 А на-рік буде бербеничками.  
 Ой устань, ни спи, господарочку,  
 Тай підведи-ж ти бай головочку,  
 Та подиви си йа в кватирочку.  
 На подвірйичку сам Господь ходит.  
 Гой ходит, ходит, гой ходит, ходит,  
 Ой рьидит воли тай у три плуги,  
 Бики третьяки тай у чотири.  
 Ой устань, ни спи, господарочку!  
 Підведи-ж д' горі бай головочку:  
 У твої стайни сам Господь ходит,  
 Ой ходит, ходит, тай коні рьидит,  
 Ой рьидит коні йа в три бороні,  
 Лошьяки третьяки тай у чотири.  
 Ой устань, не спи, господаречку,  
 Ой погльни си йа в кватиречку.  
 В твої ставнці сам Господь ходит,  
 Ой ходит, ходит, коровки рьидит,  
 Коровки рьидит на три дійнички,  
 Ой на-рік Бог даст ше на чотири.  
 Ой устань, ни спи, господарочку,  
 Гой підведи ж ти бай головочку

Тай подиви си йа в кватирочку.  
 В твої кошъирі сам Господь ходит,  
 Ой ходит, ходит тай рьидит вівці,  
 Ой рьидит вівці тай у три струнці,  
 А йирки-бирки тай у чотири.  
 Ой за сим словом будь же нам здоров,  
 Бувай же здоров, гречний паночку,  
 Гречний паночку, чом господарочку,  
 Ни сам з собою, но з газдиною,  
 Из газдиною, бой з діточками,  
 Вінчуемо-ж ты шьистем-здоровйим,  
 Шьистем-здоровйим, Різвом Хрнстовим,  
 Різвом Хрнстовим, добрим пробутком,  
 Пробутком добрим тай віком довгим.  
 (І. Котлярчук.)

13. Ци дома, дома сам пан господар ?

*Гой дай Боже!*

Служечки кажут, що нема дома.  
 Ой, де-ж си подів? Пішов у поле.  
 Що в поли діє? Золото віє,  
 Золото віє, срібло леліє,  
 Срібло леліє, порошком сіє!  
 Ходит му Господь коморочками,  
 Мірьє гроші полумисками;  
 Чей на рік буде вже без мірочок.  
 Ходит му Господь усе стайнями,  
 Парує конї усе вороні,  
 Чей на рік буде сиво-зелізі!  
 Ходит му Господь за коровками,  
 Парує воли все на три плуги,  
 Бички третъички все на чотири.  
 Ходит му Господь кошъирочками,  
 Лічит овечки на три струночки,  
 Чей на рік буде тай на чотири.  
 Ой на здорове та й пане газдо!  
 Ой здоров, здоров, та не сам з собов,  
 Не сам из собов, з дітьми й женою,  
 З дітьми, женою, з всев чельидкою,  
 З всев чельидкою та з домовою!  
 Дай же вам, Боже, в сей дім здорове,

В сей дім здорове на чельдочку,  
По двору шьисте на худобочку!

Гой дай Боже!

*(Гринь Вардзарук. — Космач)*

14. Ой устань, не спи, господаречку,

*Ой дай Боже!*

Утвори-ж на двір нам воротечка:

Гонимо тобі стадо воликів,

Тоти волики все голубії,

На них йиремці все золотії,

Ой устань, не спи, господаречку,

Утвори-ж на двір нам воротечка:

Гонимо тобі стадо коників,

Тоти коники все воронії,

На них сіделці все золотії.

Ой устань, не спи, господаречку,

Утвори-ж на двір нам воротечка;

Гонимо тобі стадо коровок,

Тоти коровки все бокутскії,

Під ними бички все прянистії.

Ой устань, не спи господаречку,

Утвори-ж на двір нам воротечка:

Гонимо тобі турму овечок,

Тоти овечки все беркатії,

Під ними йирки все біленькії.

Та за цим словом будь же нам здоров,

Та здоров, здоров, тай не сам собов,

Та не сам собов, а з газдничков,

Йа з газдничков тай з діточками,

Ой з нами всіма, з кольдничками.

Ой віди-ж ти д' нам та подькуй нам.

Вінчуємо-ж ті шьистем-здоровем,

Шьистем здоровем, пробутком добрим,

Пробутком добрим, ше й віком довгим,

Та цими свйити ба й різдвішними,

Тай Новим Роком, свйитим Васплем!

*(Яворів.)*

15. Ця дома, дома, господаречко?

*Гой дай Боже!*

Ой кажуть слуги, що нема дома.

Та ми видимо, що він є дома,  
 Сидит він собі по кінець стола.  
 Та сидит, сидит, червоні лічит.  
 Ходім у хату, закольдуймо,  
 Чей же він нам дасть по червоному,  
 По червоному, по золотому.  
 Ци дома, дома єго газдині?  
 Та слуги кажуть, що нема дома.  
 Та ми видимо, що є вна дома,  
 Та сидит собі в новій пекарни,  
 В новій пекарни, колачі пече.  
 Ходім у хату, закольдуймо,  
 Чей же вна нам дасть по колачеви,  
 По колачеви, по пшенишному.  
 Ци дома, дома, єго сивочок?  
 Єго сивочок ба й Іваночок?  
 Ой слуги кажуть, що нема дома.  
 Та ми видимо, що є він дома,  
 В нові ставці, коники чеше.  
 Ходім до него, закольдуймо,  
 Чей же він дасть нам по коникови,  
 По коникови, по вороному  
 Та по сіделци по золотому.  
 Ци дома, дома єго донечка,  
 Єго донечка та й Пазуначка?  
 Ой кажуть слуги, що нема дома.  
 Та ми видимо, що вна є дома.  
 В новій сьвітлиці фусты тачьє.  
 Ходім до неї закольдуймо,  
 Чей же вна дасть нам по фустиночці.  
 По фустиночці, по шовковенькій.  
 (Яворів.)

16. Ци дома, дома, сам пан господар?  
 Гой дай Боже!  
 Ой нема дома, поїхав в поле.  
 Шо в поли діє? Золото сїє,  
 Золото сїє, срібло лелїє.  
 Ходит му Господь колорочками,  
 Мірьє гроші полумисками.  
 Чей на рік буде вже й немірено

Ця дома, дома, сам пан господар?  
 Ой нема дома, поїхав в поле.  
 Ходит му Господь загородками,  
 Парує бички йа все третьячки.  
 Чей на рік буде на штири плуги.  
 Ця дома, дома, сам пан господар?  
 Ой нема дома, поїхав в поле.  
 Ходит му Господь чом стайничками,  
 Цуґує конї йа все воронї,  
 Чей на рік буде сивозелїї.  
 Ця дома, дома, сам пан господар?  
 Ой нема дома, поїхав в поле.  
 Ходит му Господь кошъирочками,  
 Лічит овечки на три струночки,  
 Чей на рік буде ще й по чотири.  
 Ця дома, дома, сам пан господар?  
 Ой нема дома, поїхав в поле.  
 Ходит му Господь чом пасїчками,  
 Складає бжїлки йа у три рядки.  
 А паровчки чей на чотири.  
 Ця дома, дома, сам пан господар?  
 Ой нема дома, поїхав в поле.  
 Ходит му Господь йа ще й токами,  
 Рахує стоги та на три чьисти.  
 Чей на рік буде тай на чотири  
 Вінчуємо... і т. д.

*(Яблониця.)*

17. Ця дома, дома, наш пан господар?  
*Ой дай Боже!*

Ми его знаєм, шо він в дома.  
 Ой сидит собі по конец стола,  
 По конец стола йиворового;  
 Стоя перед ним, стоя три чаші,  
 Одни-ж нам чаші: білі колачі,  
 Другі-ж нам чаші: зелене винце.  
 Треті-ж нам чаші: шумна горівка.  
 Білі колачі господареви,  
 Зелене винце на чельбдочку,  
 Шумна горівка нам кольбднпчкам.  
 Ой за сям словом... і т. д.

*(Михайло Палійчук. — Космач.)*

18. Ми д' цьому дому все веселому,  
 Гой наш паночку господаречку!  
 Ой погляніте йа в кватиречку.  
 Ой Біг вам ходит по задвіречку,  
 Ой роздаючи шьисте здорове,  
 Шьисте здорове многії літа.  
 Гой наш паночку господаречку,  
 Ой погляніте йа в кватиречку.  
 Ой Біг вам ходит по коморонці,  
 Мірьив гроші полубічками,  
 Ой червонії полумисками.  
 Гой наш паночку господаречку!  
 Ой погляніте йа в кватиречку,  
 Ой Біг вам ходит тай по світлонці,  
 Кладе шаточки тай в три рьдочки,  
 А шовкові все у чотири.  
 Гой наш паночку господаречку!  
 Ой погляніте йа в кватиречку.  
 Ой Біг вам ходит тай у станейци  
 Впрйигає воли тай у три плуги,  
 А молоденькі йа у чотири,  
 А молоденькі все поволеньки.  
 Гой наш паночку господаречку!  
 Ой погляніте йа в кватиречку,  
 Ой Біг вам ходит тай по станейці,  
 Шацує конї йа в три боронї,  
 Йа вороненькі тай у чотири!  
 Гой наш паночку господарочку!  
 Ой Біг вам ходит по кошьронці,  
 Гонит овечки йа в три струночки,  
 Гой а йирочки тай у чотири.  
 Гой наш паночку господарочку!  
 Ой погляніте йа в кватирочку.  
 Біг же вам ходит по пасїченці,  
 Кладе пеньочки по три рьдочки  
 Рої парої йа у чотири.  
 Гой наш паночку господаречку!  
 Біг же вам ходит по гуменечку,  
 Кладе снопочки у три рьдочки,  
 Йа пшеничні йа у чотири!  
 За сим словом... і т. д.

(Василь Вінтоп'як. — Космач.)



На закінченє, як ніхто не виходить із хати :

19. Гой вийдїт від нам, подькиуйте нам,  
*Ой дай Боже!*

Нам кольдничкам, йик Божим дьничкам.  
Гой шо ми вам кольядували,  
Кольядували, кречно сьпївали,  
Йик соловейко при лузі в тузі,  
Йик перепїлка в йирїй пшеници,  
Йик сив зозулька в вишневім саду,  
Йик ластівочка при нових сїнях.  
А за сим словом... і т. д.

*(Максим Борчук. — Космач.)*

Як колядники відколядують перед вікнами, то виходить газда з колачем у руках, а газдня з повісом; обоє цілують хрест, що держить вибірця, потім газдня перев'язує хрест повісом; воно „матері божїй, бо вона плете собі з того повісма ризи тай сїть на страшний суд“. По віруваню Гуцулів бере „щезби“ нечисті душі до пекла. Бог дозволив Матері Божїй вилловлювати ті душі з пекла сїтю, уплетеною з повісма, яким люде уповивають на Рїздво хрест; кілька душ вона тою сїткою захопить, тільки їх буде ще ходити по сьвітї *блудом*. „Мати Божа захоплює іще й тепер тою сїткою душі, та не пускає їх до того „щезби“, що юдить душі до себе“. Скоро газдня упорасть ся з перев'язуванєм повісма, передає газда колядникам колач, а у карбону мече який даток, промовляючи: „Просимо на кольяду, хоть не велика, то приймайте за велику!“ На се відповідають колядники: „Велика, велика! Аби-сте були такі величні у Бога, йик цес дар (колач) великий! Дай, Боже, аби-сте дочекали на рік такої днини!“

Скоро-ж по звичайнім повитаню запросить газда колядників у хату, а ті переступлять хатїний порїг, кличе до них берега :

„Панове, кольдники, чуєте?“

„„Чуємо!““

„Познимайте шьипочки!“

„„Слухасмо!““

Увійшовши у хату, витає берега, а за ним колядники газдів ось як :

„Добрий вечер на сими сьвітками!“ На що відповідають хатїні: „Добрий вечер! Дай вам, Боже, здоровє!“

Матеріали до українсько-руської етнольоґії, т. VI.

По тім повитаню зачинають колядники, стоячи серед хати, колядувати :

В господаречка в саду керничка,  
*Ой дай Боже!*  
 Їа в тій керничці Христова Мати,  
 Христова Мати Христа купала,  
 Христа купала, в ризи вбирала,  
 Леду до леду ватру кресала!  
 Над тов ватерков Христа вгрівала!  
 А йнк угріла, за куми пішла,  
 За куми пішла до цього дому.  
 І ми тут прийшли, тут Христа найшли,  
 До хати входим, низько сн клоним,  
 (кланяють ся.)  
 Поклін віддаймо, за стіл сїдаймо!

При послїдних словах заходять колядники за стіл і засїдають так, аби на чолї стола сидїв береза, ему „під руку“ скрипичник, а иньші з табору докруги стола.

Як табір „розсяде ся“, *зацюркотить* береза у дзвінок, а за ним другі колядники у менчі дзвінки, почім зачинає береза коляду для газди :

### III. Коляди газді:

1. Ой наш братчику, сїдай коло нас,  
*Ой дай Боже!*  
 Сїдай коло нас тай послухай нас.  
 Будемо ми ти гречне сьпівати,  
 Гречне сьпівати й кольдувати.  
 Сїдай коло нас тай не сам собов,  
 Ой не сам собов, з своєв газдиньков,  
 З своєв газдиньков тай з діточками,  
 Ой з діточками тай з овечками,  
 Ай з овечками тай коровками,  
 Ой з коровками тай з кониками,  
 Ой з кониками тай із бжїлками,  
 Їа з всев судинков тай із маржинков.  
*(Іван Грешняк. — Брустури.)*

2. Їа в ліску, ліску, на жовтім піску,  
 Росте деревце тонке й високе,

Тонке й високе, в корінь глибоке,  
 В корінь глибоке, в листок широке,  
 В листок широке, вершком кудреве.  
 Ой на тім кудрі сам сокіл сидит,  
 Ой сидит, сидит, далеко видит.  
 Видит в Николи соснові двори,  
 Соснові двори, тесові столи.  
 По кінець стола сидит Никола,  
 Ой сидит, сидит, слезоньку ронит.  
 Їа з тої слізки стало си море.  
 Посеред моріи пливе корабель,  
 А в тім кораблі ясні престоли,  
 Коло тих пресків сиґиї попове,  
 Ой сиґиї, сиґиї, радочку раґиї :  
 Ци то так тепер, йик з первовіку :  
 Ци кум до кума з вечерев іде ?  
 Радочку раґиї первовічную,  
 Шо син на вітца ручки здоїмав,  
 Донька на матір шо вперечав,  
 Ой брат на брата ніж витьягав,  
 Сестра на сестру чьпирів шукав,  
 Ой кум до кума з вечерев не йде,  
 Сусїд сусїда до пана вдав,  
 Перелазики загорожав,  
 Їа в бік доріжки все відвертав.

*(Іван Іреліняк. — Брустури.)*

3. Богородичка країчком ходит,

*Гой дай Боже!*

Країчком ходит, все Бога просит:  
 Гой зийди, Боже, з неба на землю!  
 Гой зийшов Господь з неба на землю,  
 Увійшов собі йа в нові двори,  
 Їа в нові двори до брата (імя),  
 Тай сїв же собі по кінець стола;  
 Став си питати: Ци ви всі тут є?  
 Ой ми всі тут є, одного нима,  
 Одного нима сьвйитого Різдва!  
 Брате, (імя), послуго Божа,  
 Послужи Бога отгак делеко,  
 Отгак делеко йа в чисте поле,

Їа в чисте поле по сьвйите Різдво.  
 Идет, зістрічит диво і дивне,  
 Диво тай дивне сиве голубйи;  
 Ни було-ж тото сиве голубйи,  
 Але-ж то було бай сьвйите Різдво.  
 Ой сьвйите Різдво не само идет,  
 Ой идет, идет тай зиму веде  
 Тай зиму веде, люті морози,  
 Люті морози йа з лютим мечем;  
 Йа літо веде з крутим колачем,  
 Люті морози, зимка ни перхат\*).  
 Йнму з иртика поломінь пашит,  
 А з крилців, з крилців золото каплет,  
 А з ножок, з ножок искорки крешет.  
 Тай по сїм слові чьисний здоровий,  
 Чьисний здоровий тай бо наш брате,  
 Тай бо наш брате, брате (імя).  
 Чьисний здоровий!

(Тюдів.)

4. Їа в поли, в поли близко дороги  
 Двір си буде сподом широкий,  
 Сподом широкий а в верх високий.  
 На тім вершечку сив сокіл сидит,  
 Гой сидит, сидит, далеко видит,  
 Гой видит же він йа чисте поле;  
 Йа в чистім поли йа плужок оре,  
 За плугом ходит сьвйитий Никола,  
 Волки водит тай сьвйитий Юра,  
 Їсточки носит Пречиста Дїва;  
 Їсточки носят тай Бога просит:  
 Їоріте, дїтки, довженьку нивку,  
 Гой нинї вріте а завтра сїйте,  
 Изродит вам си йира пшениця,  
 Иира пшениця, золоте дзерно.  
 Прийшли жинчки чужоженчики,  
 Ой изіжняли йиру пшеницу;  
 Стали снопки, як звїзд на небі,  
 Стали копочки сїмсот шарочки,

\*) сніг не паде.

Пришли возове все облозове  
 Тай избрали йиру пшеницу,<sup>1</sup>  
 Повезли єю долів землю,  
 Долів землею йа в руську землю,  
 Йа в руську землю, йа в . . . . . двір,  
 Йа в . . . . . двір на золотий стів!  
 Гой за сив словом будь же нам здоров,  
 Будь же нам здоров, господаречку,  
 Не сам из собов, з своєв газдинев,  
 З своєв газдинев тай з діточками!  
 Дай же вам, Боже, в ваш дїм здорове,  
 В ваш дїм здорове на чельдочку,  
 Гой на двір шьисте на худобочку!  
 Вінчуємо вас шьистем здоровїим,  
 Свїйтим Рождеством тай Новим роком  
 Тай Новим роком тай довгим віком.

*(Максим Борчук, — Космач.)*

5. Йа в цего газди на подвірїичку,  
 На подвірїичку є два йивори;  
 Ой приленули тай два голуби,  
 Ой сіли-ж собі на ті йивори.  
 Іде цес газда тай поглядає,  
 Ой затьиг курок тай заміряє;  
 А ви-ж до него тай промовили:  
 Не змїряй в нас тай не вбий же нас;  
 Ой то ми не є тай два голуби,  
 Ой тото-ж ми є тай два йангели;  
 Зіслав нас Господь з самого неба,  
 Ой відвідати тай відознати,  
 Ой ци так тепер, як з первовіку,  
 Ой з первовіку з первовічного,  
 Ци кум до кума з вечеров ходит,  
 Сусїд з сусїдом ци сї згаджає.  
 Ой не так тепер, як з первовіку:  
 Вже кум до кума з вечеров не йде,  
 Вже син на вітця руки знимає,  
 Донька матери суперечає,  
 Ой брат на брата нїж винимає,  
 Сестра на сестру чьирів шукає,  
 Сусїд сусїда до пана вдає,

До пана вдає тай го тьгає,  
 Тай го тьгає, кьижко карає.  
 Свйитий Михаил рай запирає,  
 Рай запирає, пекло втвирає.  
 Ой за сим словом будь же нам здоров,  
 Не сам собою, із газдинькою,  
 Із газдинькою, із чельвдкою,  
 Із чельвдкою із худібкою!  
 Вінчуєм... і т. д.

(*Михайло Палійчук, — Космач.*)

6. Ой изза гори зза полонини,

*Ой дай Боже!*

Ой ішли відти біленькі вівці.  
 Чиї-ж то вівці? Пана Микити!  
 Ішли за ними три вівчъирики,  
 Три вівчъирики, всі три непрості,  
 Бай несли собі по трембіточці.  
 Перший вівчъирик — свйитий Никола,  
 Другий вівчъирик — чом свйитий Юра,  
 Третий вівчъирик — сам Исус Христос.  
 Йнк затрембіче свйитий Никола  
 Йа в трембіточку йа в роговую,  
 Гори долини ой побіліют,  
 А всьика пташка ой засмутит сї,  
 Ой засмутит сї, вже й не сьпіває,  
 Ой не сьпіває й не щебетає!  
 Йнк затрембіче чом свйитий Юра,  
 Йа в трембіточку йа в мосьижную,  
 Гори, долини позеленіют,  
 А всьика пташка йа ввеселит си,  
 А ввеселит си, вже й засьпіває,  
 Ой засьпіває, защебетає,  
 Аж попід лісок голосок дав!  
 Йнк затрембіче сам Исус Христос  
 Йа в трембіточку щиро золоту,  
 Йа вродит же сї жпто, пшениці,  
 Жито, пшениці, всьика пашниці,  
 А врадус сї мир християньский,  
 Мир християньский, дїм господарский.  
 Дай тобі, Боже, в дїм здоровйичко,

В дім здоровійчко, на двір шьистьичко,  
 На двір шьистьичко на худобочку  
 На роговую тай на дрібную,  
 На чельдочку на домовую.

(*Павло Рибарук, - Брустури.*)

7. Ой ізаа гори заа полонини,

*Ой дай Боже!*

Ой ішли відтам біленькі вівці.  
 Чиї-ж то вівці? Пана (пр. Николи),  
 Ішли за ними три вівчарики,  
 Три вівчарики, всі три непрості,  
 Бо несли собі по трембігочці:  
 Перший вівчарик — свйитий Никола,  
 Другий вівчарик — чом свйитий Юра,  
 Третий вівчарик — сам Ісус Христос.  
 Їнк затрембіче свйитий Никола  
 Їа в трембігочку та в роговую,  
 Гори-долини ой побіліют,  
 А всяка пташка ой засмутит си,  
 Ой засмутит си, вже й не сьпівае,  
 Ой не сьпівае, не щибетае.  
 Їнк затрембіче чом свйитий Юра,  
 Їа в трембігочку та в мосьижную,  
 Гори, долини позеленіют,  
 Їа всяка пташка вже й засьпівае,  
 Вже й засьпівае, защибетае,  
 Аж попід лісок голосок дае.  
 Їнк затрембіче сам Ісус Христос  
 Їа в трембігочку щиро-злотую,  
 Їа вродит же си жито й пшеница,  
 Жито, пшеница, всяка пашница,  
 Їа в радуе си мир християнський,  
 Мир християнський, дім господарський.  
 Дай тобі, Боже, в дім здоровійчко,  
 В дім здоровійчко, на двір шьистьичко,  
 На двір шьистьичко на худобочку  
 На роговую і на дрібную,  
 На чельдочку на домовую.  
 Всім вам посполу, шо є в сїм дому,

Ой усім на всім, що є в дому сім,  
 Дай же вам, Боже, в городі зіле,  
 В городі зіле тай зелененьке,  
 В хаті весіле ще й веселеньке,  
 Вінчуємо ти... і т. д.

(*Брустури.*)

8. Ой знати, знати, котре то газда,  
*Ой дай Боже!*

У газди дома золоті ворота,  
 В газди подвір'ї все срібно-біле!  
 Чи мла, чи вода на двір нальигла?  
 Ні мла, ні вода, все білі вівці,  
 З тими вівцями три вівчирьки,  
 Ой ідуть, ідуть, по трубці несуть:  
 В свйитого Дмитра трубочка хитра,  
 А в Миколая з сирого вая,  
 А у Юрія трубочка срібна,  
 Йа у Господа з самого злота.  
 А йик затрубив бай свйитий Дмитро,  
 Земльн замерзла, ліс засушив си.  
 А йик затрубив свйитий Микола,  
 То всі си гори бай забіліли!  
 А йик затрубив та свйитий Юрій,  
 Усі си верхи зазеленіли.  
 А йик затрубив сам свйитий Господь,  
 То вдарив голос попід небеса,  
 Божі си церкви поотворьили,  
 Свйиті си свічки всі засьвітили.  
 Свйитий Микола коло престола  
 Ой ходит, ходит, звоночком звонит,  
 Звоночком звонит тай Бога просит  
 Тай Бога просит за пана газду,  
 За пана газду тай за газдиню  
 Тай за газдиню, за всю чельидку,  
 За всю чельидку за домовую!  
 Дай же вам, Боже, в сей дім здорове,  
 В сей дім здорове на чельидочку,  
 По двору шьнете на худобочку.

(*Стебни.*)



## 9. Ой рано, рано кури зашіли,

*Гой дай Боже!*

Ой а ще ранче господар устав.  
 Ой устав, устав, три свічки всукав :  
 При одні свічці лице умивав,  
 При другі свічці Богу си молив,  
 При треті свічці слуги побуджьив.  
 Ой, слуги, слуги, треба вставати,  
 Треба вставати, коні впрійгати;  
 Ой поїдемо широким полем,  
 Ой на пшеницу бай поорати.  
 Ой зберем женців сімсот молодців,  
 До виізаночок сімсот дівочок.  
 Ой нажнемо-ж кіп, йик на небі зьвізд,  
 Повеземо їх на тихе море;  
 На тихе море й на крутий беріг,  
 Ой там же ми їх тай изложимо,  
 Сивим соколом тай завершимо.  
 Ой сокіл сидит, в море си дивит,  
 В море си дивит, з рибков говорит :  
 Ой рибко, рибко, тобі-б у морі тихо сидіти,  
 Тобов би, рибко, скрипки клеїти,  
 Тобов, соколе, верхи вершити.  
 Йа з мене рибки буде обідець,  
 З мене сокола буде поклінець.  
 Ой за цим словом будь же нам здоров,  
 Наш господарю, тай не сам з собов,  
 Ой з газдинею тай з діточками  
 Тай з худобою тай з чельидкою,  
 Ой з нами гістьми з кольидниками.  
 Ой вййди-ж ти д' нам тай заплач-ж нам.  
 Шо ми до тебе йа в рік гостили,  
 Йа в рік гостили, дїм звеселили,  
 А ше й до того кольидували,  
 Кольидували й красно сьпівали.  
 Вінчуємо-ж ти шьнєтем-здоровем,  
 Шьнєтем-здоровем! Дай-же вам, Боже,  
 Всїм здоровйичко на чельидочку,  
 На двір шьнєтєчко на худобочку.  
 Вінчуємо-ж ти Рїздвом Христовим,  
 Рїздвом Христовим і Новим Роком. *(Ферескуля.)*

10. Ой рано, рано, кури запіли,  
*Гой дай Боже!*

Ой іше ранче господар устав,  
Ой устав, устав, три свічки всукав.  
При одні свічці тай си умивав,  
При другі свічці лице утирав,  
При треті свічці слуги побуджав :  
Ой, слуги, слуги, треба вставати,  
Треба вставати, коні сідлати ;  
Поїдемо-ж ми у нові села,  
Йа в нових селах корольи нима.  
Корольи нима, двір си будує :  
Сподом широкий, верхом високий.  
На тім вершечку сив сокіл сидит,  
Ой сидит, сидит, делеко видит.  
Ой видит же він йа в чисте поле,  
А в чистім поли плужечок оре,  
Свйитий Михаїл за плугом ходит,  
А свйитий Петро волики гонит,  
Пречиста Гіва водиці носить,  
Ой носить, носить, тай синки просит :  
Ой оріт, синки, з дрібненька нивки,  
Посїємо-ж ми йиру пшеницу,  
Йиру пшеницу, всьїку пашницу,  
Йа вродит нам си жито-пшеница,  
Жито-пшеницьи, всьїка пашница.  
Стебло-серебло, золотий колос !  
Ой за сим словом, будь же нам здоров !  
Бувай же здоров, гречний паночку,  
Гречний паночку, господаречку,  
Не сам з собою, но з газдинькою,  
Ой з газдинею тай з діточками.  
Вінчуємо-ж ті щістем-здоровем,  
Щістем-здоровем, Різдом Христовим,  
Різдом Христовим тай віком довгим !

*(І. Котлярчук. — Жабв.)*

11. Йа в постиречку(!), господаречку,  
*Господи Боже!*

Стоя столове йа все тисові.  
За тими столи всі свйиті сидьи,



Їа в поли, в поли, ходит за воли,  
 Правою ручков за плужок держе,  
 А лівов ручков волики гоне!  
 Пречиста Ѓіва обід приносе,  
 Обід приносе, Господа просе:  
 „Орімо, синку, ча з дрібна нивку,  
 Посіймо на ній чиру пшеницу,  
 Їа вроди Боже стебло-серебро;  
 Вой наймім женців сімсот молодців,  
 Їа дожнім же ї у дрібні сніпки;  
 Їа складім же ї у густі кіпки,  
 А копок складем, чик звїзд на небї,  
 Ой наймім возів сімсот облозів,  
 Ой звезїм же ї у крутий берїг,  
 Я складім же ї сподом широко,  
 Сподом широко, дуже високо.

(Юра Бендейчук. — Жабс.)

13. Сивий соколе, високо сидиш,

*Ой дай Боже!*

Високо, сидиш, далеко видиш,  
 Далекo видиш на край Дунаю;  
 Края Дунаю ой качур плавле,  
 На тїм качури золота павка,  
 Пречиста Ѓіва то ч улюбила,  
 То ч улюбила, газду просила:  
 „Качура ми чми, павку ми здойми!“  
 Молодий газда ой загадав си,  
 Ой загадав си, по павку зібрав си.  
 Ой узїв же він ча кріс на плече,  
 В качура цїлив, качура стрїлив,  
 Павку іздоймив, Пречистїй вклонив.  
 В неїлю рано зора зорала,  
 Пречиста Ѓіва раненько встала.  
 Раненько встала, косу чесала,  
 Косу чесала тай си збирала,  
 Вой си збирала та і до церкви.  
 Ой в свїятїй церкві свїятї ангели,  
 Свїятї ангели служби служили  
 За господарь, за господиню,  
 За господиню, часну газдиню

Чесну газдиню, за худобочку,  
 За худобочку дрібну, біленьку.  
 Дай же вам, Боже, в городі буйно,  
 В городі буйно, в пасіці рійно,  
 В пасіці рійно, йа в дому склійно\*  
 Ой дай вам, Боже, в городі зілє,  
 В городі зілє, в домі весілє.

(Юра Бендейчук. — Жабь.)

14. Ай у нашего пана, пана Ивана

*Гей дай Боже!*

Камінні двори, тисові столи;  
 На століх ему круті колачі,  
 Круті колачі, пиво варене,  
 Пиво варене, вино зелене!  
 Гей у нашего пана (імя)  
 Ходит Бог Господь по загороді,  
 Даст му воли, сірі корови,  
 Даст му воли всей на три плуги,  
 Молоді бички всей на чотири!  
 Гей у нашего пана (імя)  
 Ходит Бог Господь і по кошйирі,  
 Даст му вівці всей на три струнці,  
 А йилівничок всей на чотири!  
 Ай у нашего пана (імя)  
 Ходит Бог Господь і по кіннику,  
 Даст му коні а всей вороні,  
 Котре-ж молоді тай по бороні!  
 Ой у нашего пана (імя)  
 Ходит Бог Господь тай по пасіці,  
 Даст му рої всей на три шьири,  
 Котре-ж парої всей на чотири!  
 Ой у нашего пана (імя)  
 Ходит Бог Господь і по житниці,  
 Даст му хліби всей на три стоги,  
 Йиру пшеницу всей на чотири!  
 Ой у нашего пана (імя)  
 Ходит Бог Господь подом дворови,

\* ) ЗНАЧИТЬ: ТИХО.

Даєт му Господь шісті, здорове,  
 А в дім здорове на челйидочку,  
 По двору шісте на худобочку!  
 Вінчуєм тебе... і т. д.

(*Андрій Боднарук. — Ясенів гор.*)

15. Ой сидит собі наш пан господар

*Ой дай Боже!*

По конец стола йворового.  
 Ой на тім столі чисті скатерти.  
 На тих скатертъх круті колачі.  
 Де вони кручені? В тура на розі.  
 Де вони печені? У печи Божій!  
 Ой на тім газді шовкові шати,  
 На нїм сорочка, йик бів біленька,  
 Йик бів біленька, йик лист новенька,  
 На нїм чобітки сафяновецкі,  
 На нїм шьпичка соболевая.

(*Никифор Фіжделюк.*)

16. Васильку ти наш, ой пане ти наш!

*Гей дай Боже!*

Йик ти буєш, нічо не знаєш,  
 Над твоїм двором три царі бють си;  
 Один ми царю йисний місяцю,  
 Другий ми царю дробен дощичку,  
 Третий ми царю свіглов сонце.  
 Місяиц си хвалит: Нема над мене!  
 Йик же я зійду в ночі в півночи,  
 То радуєт си вся зьвір у поли,  
 Вся зьвір у поли і риба в мори!  
 Дощик си хвалит: Нема над мене!  
 Йик же я піду місяця мая,  
 Тогди си вродит жито-пшеница,  
 Жито-пшеница, всйика пашница!  
 Сонце си хвалит: Нема над мене!  
 Йик же я зійду йа в неділеньку,  
 Йа в неділеньку тай пораненьку,  
 То радуют си всі зіля в поля,  
 Всі зіля в поли, в церквах престоли,  
 В церквах престоли, всі апостоли,

Сами си двери порозтвирают,  
 Сами си сьвічі позажигают,  
 Сами си служби церквами служат,  
 Служби си служат всей за здорове,  
 За здоровечко нашего пана,  
 Нашего пана, пана Василька.  
 Ай на здорове, наш пишний пане,  
 Из колйидкою свей челйидкою!  
 Віншуем тебе многая літа,  
 Многая літа, шістя здоровя,  
 Поза цим словом травай нам здоров!  
 (*Андрій Боднарук. — Ясенів гор.*)

17. Ой у нашего бай пана Проця  
*Гей дай Боже!*

Камйінні двори, тисові столи.  
 За столом вго сам Господь сидит,  
 Сам Господь сидит з всіма Свйитими,  
 Лиш тільки нима свйитого Різдва.  
 Господь Бог мовит свйитому Петру:  
 Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,  
 Чому-ж тут нима свйитого Різдва?  
 Господь Бог мовит свйитому Петру:  
 Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,  
 Послужи-ж мене по свйите Різдво!  
 Петро си санув, борзенько вернув.  
 Ни вйшов більше лиш пів милечки,  
 Там він зістритив сиву зазульку,  
 Зазулька літне, від неї блисне,  
 А він жіхнув си, назад вернув си.  
 Господь Бог мовит свйитому Петру.  
 Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,  
 Ни була-ж того снва зазулька,  
 Але-ж то було свйитов Різдво!  
 Служби си служит на свйите Різдво,  
 На свйите Різдво бай на Рождество,  
 Все за здорове нашего пана,  
 Нашего пана бай пана Проця.  
 Служби си служит бай на Відорші  
 За здоровечко нашего пана,  
 Нашего пана, бай пана Проця.

Вінчуємо вас шістьм, здоровем,  
Шістьм, здоровем, свйитим Василем,  
Свйитим Василем тай Новим роком,  
По́за цим словом тревайко здоров!  
(*Андрій Боднарук. — Ясенів гор.*)

18. Ой у нашого пана, пана Івана,  
Гей дай Боже!  
Камйинні двори, тисові столи;  
За тими столи сам Господь сидит,  
Сам Господь сидит з всіма Свйитицми,  
Лиш тільки нима свйитця Николи.  
Господь Бог мовит свйитому Петру:  
Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,  
Чому-ж тут нима свйитця Николи?  
Свйитец Николаї дес забарив си.  
Господь Бог мовит свйитцу Николі:  
Свйитий Николо, де-ж ти барив си?  
Я був на морах, на перевозах,  
Я там перевіз сімсот душечок,  
Ні одну душку я там ни втопив,  
Лиш одна душка там потапала,  
Шо ни приймила бідного в хату,  
Шо ни приймила, ни приоділа,  
Нікому добра не приобріла.  
Бай друга душка там потапала,  
Шо зневажбила отца тай матір,  
Шо зневажбила, словом корила.  
Вінчуємо вас, Іваночку наш,  
Шістьм, здоровем, свйитим Василем,  
Свйитим Василем тай Новим роком,  
И всіма свйитки бай рожденнями,  
Дай же-ж вам, Боже, шо в поли вроже,  
Йа в поли вроже, жовтий перстенец,  
Жовтий перстенец, жито, пшеницу,  
Жито, пшеницу, всьїку сївбину,  
По́за цим словом тревайко здоров!  
(*Андрей Боднарук. — Ясенів гор.*)

19. Ой Стефанику наш господарю,  
Гей дай Боже!  
Наблиз ти си д' нам, послухай ти нас.





А ци всі ви тут мої сьвйїтїї?  
 Ой лише нима одного сьвйїтка,  
 Й одного сьвйїтка, сьвйїт Николая!  
 Ти сьвйїтий Петре, послуго-ж моя,  
 Послужи мене встрїть Николаю!  
 Малу-ж годинку перегодивши,  
 Тай уже иде сьвйїтий Никола.  
 Никола идет тай весну веде.  
 Йа весну веде, а зимку женет,  
 Так весну веде, крутит колачем,  
 А зимку женет ясненьким мечем,  
 Ясненьким мечем, теплим вітриком,  
 Теплим вітриком, дрібним дожджиком.  
 А на Николї сьвйїта коруна,  
 А в ручках йнму золотий кубок.  
 Прийшов Никола наперед Бога:  
 Прощйї ми, Боже, шо я зогрішив,  
 Шо я зогрішив, шо я си барив!  
 Сьвйїтий Николо, де-ж ти си барив?  
 На синих морах, на перевозах,  
 Я перевозив там сімсот душок.  
 Сьвйїтий Господи, Иусе Христе,  
 Видки си взяли буйнїї вітри,  
 Тихий корабіль вони звихнули,  
 Йа в сине море перевернули;  
 Тоти душечки там потапали,  
 Там потапали тай ни пропали,  
 Бо їх ратував сьвйїтий Никола.  
 Лиш одна душка в море потала,  
 В море потала, бо грїшна була.  
 Вна зогрішила вітцю й матери,  
 За недїленьку ни шыннула.  
 Старшому вітцю вна відрїкала,  
 И та душечка там ни пропала.  
 Тай нирав за нев сьвйїтий Никола  
 У сине море тай тричи ді дна.  
 И та й душечка там ни пропала,  
 Бо-ж і ратував сьвйїтий Никола,  
 Бо за нев нирав сьвйїтий Никола  
 У сине море тай тричи ді дна.  
 Наш господарю, пане Федору,

Шо тепер робит ся наша верства  
 Ци держи віру старовіцькую,  
 Старовіцькую тай старих людий,  
 Ци вни ск мольи сьвйитому Різду,  
 Ци вни си клоньи сьвйитому Збору,  
 Ци держи віру старовіцькую?  
 Вже тепер ни так, йик було давно,  
 Йик було давно за старих людий;  
 Бо син на вітця пориваєт си,  
 Донька з матірев суперечит си,  
 А брат на брата ніж внимавєт,  
 Сестра на сестру чьирів шукаєт,  
 Сусід сусіда до вйта вдаєт,  
 В вйта неправдов йиго обмовляєт.  
 Так си минула стара правдочка,  
 Стара правдочка тай старих людий!  
 Вінчуємо... і т. д.

(Федор Микитейчук. — Голови.)

21. Ой рано, рано, кури запіли,  
*Господи Боже!*

Ой єще ранче господар устав,  
 Ой устав, устав, три сьвічки всукав.  
 При одній сьвічці личенько вмивав,  
 При другій сьвічці шоби си вбирив,  
 При третій сьвічці слуги побужав:  
 Ой, слуги мої, сідлайте конї,  
 Та поїдемо в дівєр по панну,  
 В дівєр по панну по королеву.  
 Виїхали вни на першу гору,  
 Гримнули з гармат, йик Божим громом.  
 Виїхали вни на другу гору,  
 Кинули мечем, йик Божим блиском.  
 Виїхали вни на третю гору,  
 Пустили кульки, йик дробєн дощик.  
 Панї йик цисє сама зачула,  
 Ой стала тогди листи писати,  
 Листи писати, до . . . . . слати.  
 Поїду-ж сама до мого пана,  
 Ой най же мій пан конї не трудит,  
 Конї не трудит, слуги не будит!

*Бідному Газді:*

22. Ишов, перейшов місяць по небі,  
*Играли игри за стрілочками,*  
 За ним зірничка, рідна сестричка.  
 А стій, погоди, місяцю брате!  
 Не маю чїнсу, сестро, піждати,  
 Ой иду я, иду від Бога в післах,  
 Від Бога в післах до господаря.  
 Ой загадав си господар дома,  
 Їнк свої гостї потрахтувати;  
 Ой дав нам воску на одну свїчку,  
 Ой дав ладану у кадїльничку;  
 Ой тото буде та до церковці,  
 Божая хвала, бідного слава!  
 А за сим словом будь же нам здоров!  
 Не сам из собов, з своєв газдинев  
 Тай з діточками, з околom двором,  
 З околom двором будь же нам здоров!

*(Микуличин.)*

23. У ліску, в ліску, на жовтім піску,  
*Ой дай Боже!*  
 Росте деревце тонке, високе,  
 Тонке, високе, верхом широке.  
 А в тім деревци сам Господь сидит,  
 Ой сидит, сидит, далеко видит,  
 Ой видит, видит, йа в чисте поле,  
 Йа в чисте поле, де плужок оре.  
 Свїятий Никола за плугом ходит,  
 Свїятий Михаїл волики гонит,  
 Свїята Марія водицу носить,  
 Ой носить, носит тай Бога просит:  
 Господи Боже, прийди до мене,  
 Прийди до мене на свїятий вечер,  
 На свїятий вечер тай на Рїздво рано!  
 Дай же ти Боже!

*(Яворів.)*

По відспіваню коляди газді встають колядники, зацоркотять у дзвінки і вінчують ось як: „Аби-сте величнї були, як тота ко-

льида! Аби-сте мали стадо коний, череду товару, турму овец, великий ботей кіз, великий обхід з собою, з своїми дїтьми, а у кождїй кутинї по дитинї!“

По колядї газдї починають колядувати газдинї, а відтак усїм хатїним кождому з осїбна; по кождїй колядї „вїнчують“ тому, кому колядували, декуди танцюють трохи, їдять, переплітаючи колядами загальними.

#### IV. Коляди Газдинї:

1. Ой в поли, в поли близко дороги,  
*В недїлю!*

Близко дороги в могилочка,  
На могилочцї бай березочка  
Цвила, родила зелену рїнску.  
Ізвїйили си буїні вітрове  
Тай ізвїйили золоту рїнску.  
Ой ишла туди кречна газдиньи,  
Кречна газдиньи тай Марївчка.  
Ой закотила шовковий рукав  
Тай ізїбрала золоту рїнску.  
Ой пішла она бай чистим полем,  
Бай чистим полем вороним конем.  
Ой зістрічьив два три ангелї,  
Бїг, помагай Бїг, Божї ангелї!  
Бодай здорова, кречна газдине!  
А де ти їдеш, кречна газдине?  
Ой я їду за золотарами!  
Вертай газдине, вертай из нами!  
Вертай из нами золотарами!  
Дала газдиня золоту рїнску:  
Ізробіт минї золотий перстїнь,  
Золотий перстїнь, шовковий пояс,  
А из останку золоту гатку!  
Золотий перстїнь ручкою сьвітит,  
А шовкїв пояс крижки ломит,  
Золота гатка головку клонит  
Кречнїй газдинї тай и на славу,  
А из газдинев усїм посполу,  
Усїм посполу, шо в в цїм дому!

*(Юрїй Соломїйчук. — Жабв.)*

2. Ой у поли, в поли близко дороги,  
*В неділю рано велене вино!*

Близко дороги стоїт гірочка,  
 Гора на трое бай розстрілена.  
 Татари й Німці ї розстріляли,  
 А там за білим за каменечком  
 Срібло золото порозсипали.  
 Ой ишла туди гречна газдиня,  
 Ой закотила чом шовків рукав,  
 Срібло золото она збрала,  
 А як збрала тай поїхала.  
 Ой она біжит чистим полем,  
 Чистим полем вороним конем;  
 Як она біжит, земля дріжит,  
 Земля дріжит, як она біжит.  
 Ой вістричйив в чистім поли,  
 В чистім поли два три ангелї!  
 Подай здорова, гречна газдина!  
 Де ти идеш, гречна газдине?  
 Ой я иду до Ківа,  
 До Ківа за малйирами,  
 За малйирами за злотарами;  
 У нас церков бай новая,  
 Бай новая побудована!  
 Вертай из нами, гречна газдине,  
 Ми то сами малйирики;  
 Ми ту церков помалюем,  
 Помалюем, позолотим.  
 Дала она срібло, злото,  
 Они церкву помалювали,  
 Помалювали, позолотили.  
 Ой та церква з пийтьма верхи,  
 З пийтьма верхи из штирма вікни,  
 Из штирма вікни бай з трома дверми;  
 В однім верху сокіл сидит,  
 Сокіл сидит, далеко видит;  
 А на другім ластівочка,  
 Ластівочка пишно щебече;  
 А на третім зазулечка,  
 Зазулечка пишненько кує;  
 А на четвертім соловіє,

Соловіє тонко піє;  
 А на пійгїм свїята Пречїста,  
 Свїята Пречїста Господа просї  
 За гадїньку, за Параску.  
 А за цїм словом трївай здорова!  
*(Юрїй Соломїйчук. — Жабв.)*

3. Ой у поли, ой чом гїрочка,  
*В негїлю!*

Ой на гїрочці могилочка,  
 На могилочці йїблїночка,  
 На йїблїночці на верху цвїток.  
 Оттак цвїла, оттак вродїла,  
 А вна вродїла золоту рїнску.  
 Ой тудя ішла грєчна гадїня,  
 Ой закотїла шовкїв рукав,  
 Ой той цвїток она зїбрала,  
 Ой она ишла чїстїм полем,  
 Чїстїм полем, воронїм конем.  
 Ой ишла она бай до Кїва,  
 Бай до Кїва за мальїрїми,  
 Ой зїстрїтила Божї йїангелї.  
 Ой слава Йїсусу, Божї йїангелї!  
 На вїкї слава грєчна гадїне.  
 Кудя ти ідєш, грєчна гадїне?  
 Ой іду я до Кїва,  
 Ой до Кїва за мальїрїми;  
 У нас церков бай новая,  
 Ой новая, немальована!  
 Ой то ми самї тай малїїрїки,  
 Помалюєм, позолотїмо.  
 Ой нашї церков бай з трома дверїми,  
 Ой з трома дверїми і з штирма вїкнї,  
 Із штирма вїкнї із пїяти верхи;  
 Йїа в однї дверї Господь ходїт,  
 Йїа в другї дверї свїїтїй духовнїй,  
 Йїа в третї дверї свїїтїй Нїкола,  
 Свїїтїй Нїкола з грєчнов гадїнев.  
 В одно вїконце зорї зорають,  
 В друге вїконце бай сходи сонце,  
 В третє вїконце в полудне сонце,





Трету служенку тай на Великдень.  
 Першу служенку за всю чельидку,  
 Другу служенку за мого газду,  
 Трету служенку за мене саму!  
 Тай по сїм слові чьисна здорова,  
 Чьисна здорова наша братова,  
 Наша братова на ймне Йилена!  
 Чьисна здорова!

(Тюдів.)

5. Ой там на ріках, ой там на млаках,  
*Гой дай Боже!*

Там три свїйтії воду свїйтили,  
 Ой золот хрестик вни загубили.  
 Туда-ж нам адавна стежка лежыла,  
 Ой нев же ішла гречна газдині.  
 Ой ішла, ішла, золот хрест найшла  
 Ой за нев ідут йа три свїйтії.  
 Ой стій, погоди, статечна жоно!  
 Будемо тебе віпитувати,  
 Віпитувати, хреста шукати,  
 Будемо за тьв Бога просити,  
 Бога просити, службу служити:  
 Першую службу на свїйте Рїздво,  
 На свїйте Рїздво за твого газду.  
 Другую службу та на Новий Рїк,  
 Та на Новий Рїк за тебе саму.  
 Третюю службу та на свїйтий день,  
 Та на свїйтий день, та на Великдень.  
 Вінчуємо ти... і т. д.

(Яворів.)

6. Йа в поли, в поли коло дороги  
*Гой дай Боже!*

Є керниченька мурованая,  
 Купав си у нїй Господь из Петром,  
 Купаючи си, сперечили си.  
 Господь Бог кажет: небо біршеньке!  
 А Петро кажет: земля біршенька.  
 Ой чїя правда? Божая правда:  
 Небо біршеньке, всюда рївненцьке!

А в тій керничці усеї Сьвітїї  
 Воду свїйтили, хрест загубили.  
 Ой ишла-ж туда гречна газдиня,  
 Гречна газдиня, пишна Анночка;  
 По воду ишла, злотний хрест найшла.  
 Перейшли-ж вї усеї Сьвітїї.  
 Гречна газдине, пишна Анночко!  
 Ця ти ни найшла золотий хрест?  
 Будем за тебе Бога просити,  
 Бога просити, служби служити;  
 Ой першу Службу на свїйтий вечір,  
 А другу службу на свїйте Рїздво,  
 Ой третю Службу свїйтого Збора,  
 Шобес газдине була здорова!  
 Вїнчум тебе, гречна газдине,  
 Шїстем, здоровлем, свїйтим Рождеством,  
 Свїйтим Рождеством, Божим Божеством!  
 Ой на здорове, гречна газдине,  
 На здоровечко из сев кольидков,  
 Дай же-ж ти, Боже, втїхи, радости  
 Від молодости аж до радости,  
 А рік від року токма до віку!  
 А за цим словом травай здорова!

*(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)*

7. Покотила си сніжная грудка;  
     *Гой дай Боже!*  
 Ни була-ж того сніжная грудка,<sup>1</sup>  
 Але ж то була наша братова,  
 Наша братова на ймне Марїка;  
 Горі ходила, ключі носила,  
 Ключі носила, все золотила.  
 Ой ви ключьки, ви в золотї,  
 Ой ни гримїте тай ни дуднїте,  
 Мого милого тай ни будїте,  
 Бо мїй миленький дуже трудненький.  
 Сночі з вечира йа з ловів прийшов,  
 Йа вбити убив аж девїять лисів,  
 Аж девїять лисів десьїту куну,  
 Десьїту куну матці на фалу,  
 Матці на фалу на зарукавїи!

Тай по сім слові чьсна здорова,  
 Чьсна здорова наша братова,  
 Наша братова на ймїи Марїка,  
 Чьсна здорова.

(Тодів.)

8. Проти віконця напротив сонця

*Ой дай Боже!*

Ой сидит собі кречна газдиня,  
 Ой сидит, сидит, шитьичко шие,  
 Сидит газдиня шитьичко шие!  
 А в лузі в тузі чом розиграв ся  
 Ой сивий олень девіптирогий!  
 Играй, играй, шитьи не доптай,  
 Бо йик подопчеш, сам ти загинеш!  
 Там на десьитім злотий терем стоїт,  
 Йа в тім теремі злотне кріселко,  
 А в тім кріселку гречна газдиня,  
 Ой сидит, сидит шитьичко шие,  
 Шитьичко шие, золотом фарбує.  
 В вишневім садку дві зозулечці,  
 Дві зозулечці файно сьпівають,  
 Файно сьпівають все за здоровє,  
 Все за здоровє сеї газдинї.  
 Вінчуємо... і т. д.

(Луken Польик, — Ростоки.)

9. Ой рано, рано зорі зорають,

*В неділю рано зелене вино!*

Але ше ранше газдиня встала,  
 Она устала, косу чесала,  
 Косу чесала, братя бужала!  
 Ви мої братї сомно не спїте,  
 Сомно не спїте, стрільби стрїйте,  
 Стрільби стрїйте, соколи пїйте,  
 Соколи пїйте, хорти годуйте,  
 Бо в моїм ділю\*) май много звїра,  
 Меже тов звїров сивий оленец;  
 На тім олени сім девять ріжків,

\*) часть ліса.



А в тім зьвірйитку по девьит ріжків,  
 А на десйатім терен пз рублів,  
 А в тім теренї шовкова постіль,  
 На тій постільци золотий стільчик,  
 На тім стільчику гречна газдиня,  
 Гречна газдиня — Катериночка.  
 Ой сидит, сидит, робітку робит,  
 Робітку робит, шитйичко шьет,  
 Шитйичко шила — позолотила.  
 Першов ширінцев престіл покрила,  
 Другов ширінцев свїчі підньила,  
 Трету ширінцу дала на Службу;  
 За здоровйичко токма за своє,  
 Токма за своє й за свого газду.  
 Дала на службу на свйите Рїздво!  
 Вїнчуем тебе, пишна газдине,  
 Пишна газдине — Катериночко.  
 Вїнчуем тебе усїма свйитки,  
 Усїма свйитки бай рожденними  
 И Відорщами тай радощами,  
 Від цього слова тревай здорова.

*(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)*

II. Ой рано, рано, зорі зорали,  
   *В недїлю!*  
 Йа ще май ранче кури запїли,  
 Йа ще май ранче газдинї встала,  
 Газдинї встала, косу чесала,  
 Косу чесала, братя бужала.  
 Я вас прошу, ви мої братї,  
 Сивно не спіте, стрївби стрїйте,  
 Стрївби стрїйте, соколи пїйте,  
 Бо в моїм ділю дуже зьвірно,  
 Межи тов зьвіров свї і оленї;  
 На тім оленї сїм-девьить ріжків,  
 А на десйатім теремик стоїт;  
 А в тім теремі золотий стільчик,  
 А на стільчику гречна газдинї;  
 Вна собі сидит, далеко видит;  
 Ой она видит на край Дуная,

А край Дуная бай качур плавле,  
 На тім качурі золота павка  
 Слюдобала си гречній газдині.  
 Ой она просит свого газду:  
 Я тебе прошу, мій славний газдо,  
 Качура ми йми, павку ми здойми.  
 Ой узьив газда тай кріс на плеча,  
 Ой він пішов на край Дуная;  
 Він си ухилив, качура стрілив,  
 Золота павка з него злетіла,  
 Він ьго не вбив, лиш го підстрілив,  
 Він си ісхилив, павку здоймив.  
 Ой він приходит тай до домочку,  
 Приносить павку на поклоночку,  
 На поклоночку своїй газдині:  
 Прошу я тебе, славна газдине,  
 На поклоночку, на су павочку.  
 Дькуюю тобі, мій славний газдо,  
 За поклоночку, за су павочку.  
 Ой на свійтий день тай на Новий рік  
 Іде газдині, іде до церкви,  
 Бере из собов золоту павку.  
 Там закосиче та всі образи,  
 Ой всі образи і райські двері.  
 Перед Николи бай на престолі  
 Ой іде духовний службу служити,  
 Службу служити тай за газдиню,  
 Ой не за саму, за вї газду.  
 Ой службу правит, Господа просит,  
 Господа просит за худобочку,  
 За худобочку, за чельдочку.

*(Іван Данилюк, — Жабв)*

12. Ай в неділеньку тай пораненьку,  
*Гей дай Боже!*

А в Вифліємі рано давонили,  
 Ой ьще ранше Параска встала,  
 Раненько встала тай си зібрала,  
 На свійте Різдо до церкви прийшла,  
 До церкви прийшла, церковцю мела,

Церковцю мела, пристоли стерла,  
 Пристоли стерла, свѣчі свѣтила;  
 Там Божа Мати Сина родила:  
 Там всі Сьвітїї на родини йшли,  
 Там всі Сьвітїї Бога хвалили,  
 Служби служили всей за здоровїи,  
 За здоровїичко нашеї панї,  
 Нашеї панї, панї Параски,  
 Ой на здоровїи, гречна газдине!  
 Вінчуем тебе... і т. д.

(*Андрій Боднарук, — Ясенів гор,*)

### 13. Поза горою там за другою

*Гей дай Боже!*

Бай три йангелї кремїнь лупають;  
 Кремїнь лупають, церковцу ставляють,  
 Церковцу ставляють пз трома верхи,  
 Из трома верхи из трома вікни,  
 Из трома вікни тай з трома дверми.  
 На тоти верхи сїли йангелї.  
 В одно віконце изходить сонце,  
 В друге віконце місьицу свїитий,  
 В третє віконце зірничка чає.  
 На одні двері ходїи йангелї,  
 На другі двері свїитий Никола,  
 На райских дверцях сам Господь стоїт.  
 На нашїм Бозї тонка сорочка,  
 Тонка, тоненька, кровцев капана;  
 Ой шила-ж вї гречна газдиня,  
 Гречна газдиня, пишна Марїчка.  
 Ой шила-ж вї коло віконця,  
 Коло віконця, свїтлого сонця.  
 Жмякала-ж вї в золотім цебрі,  
 Крутила-ж вї в коня копитї,  
 Ой прала-ж вї над синим морем,  
 Над синим морем края Дунаю,  
 Шушила-ж вї в тура на розї,  
 Тачїила-ж вї в Христа на столї,  
 В Христа на столї бай на пристолї.  
 На свїите Рїздво до церкви пішла,  
 На райских дверцях Богу адавала.

Тота сорочка Господу хвала,  
 Гречній газдини від Бога слава.  
 Служби си служьи все за здоровїи,  
 За здоровїичко нашої панї.  
 Вінчуєм тебе, гречна газдине,  
 Шістьим, здоровїим тай сев кольидков!  
 Дай тобі, Боже, втїхи, радости  
 Від молодости аж до старости,  
 А рік від року токма до віку,  
 Від цего слова тревай здорова.  
 (Юра Кутащук, — Ясенів гор.)

14. Там за горою, там за другою

*Ой дай Боже!*

Два-три йангелї кремїнь лупали.  
 Кремїнь лупали, всю церков клали,  
 Церківцу клали з трома дверими,  
 З трома дверими тай з трома вікни,  
 І з трома вікни й з трома верхами.  
 А в одни двері сам Господь ходит,  
 А в другі двері свїяті йангелї,  
 А в треті двері все люде ходьит.  
 В одно віконце увходит сонце,  
 В друге віконце бай місьяць свїтит,  
 В треге віконце зірничка сяєт.  
 Гречна Марїчка, славна газдинї,  
 Сидит в віконци ясного сонцьи.  
 Ой сидит, сидит, роботу робит,  
 Роботу робит, ширеньку шивет.  
 Ой шила, шила, спід золотила.  
 Де ей золила? — В срібній зільници.  
 Чім ї милила? — Винїім йиблучком.  
 А де ей прала? — Края Дуная.  
 Чім єї прала? — Злотним пральничком.  
 Де ей крутила? — В тихім Дунаю.  
 Де ї сушила? — В тура на розї.  
 Де ей тачьила? — В тисовім столї,  
 В тисовім столї, в крулевскім дворї.  
 Зажурила си, засмутила си,  
 Йнк би вгадати, ким би післати.  
 Післала бих ей своєв донечков,





Один кольдник — яснее сонце,  
 Другий кольдник — місяцю ясний,  
 Третий кольдник — се дробен дощик.  
 Чим си пофалиш перший кольдник?  
 Ой маю-ж я си чим пофалити:  
 Ой йик я зййду в неділю рано,  
 Церкви й косцьоли я обігрію,  
 Церкви й косцьоли, божі престоли,  
 Гори, долини, луги, калини!  
 Чим си пофалиш другий кольдник?  
 Ой маю-ж я си чим пофалити:  
 Ой йик я зййду темної ночи,  
 Темної ночи бай о півночі,  
 Урадуєт си гість у дорозі,  
 Гість у дорозі, войско в облозі,  
 Тай зьвірка в поли тай рибка в мори!  
 Чим си пофалиш третий кольдник?  
 Ой маю-ж я си чим пофалити:  
 Ой йик я спаду місяци маї,  
 Йа вродит нам си жито-пшеница,  
 Жито-пшеница, всяка пашница,  
 Тай зберем женців, сімсот молодців,  
 А візаночок, самих дівочок,  
 Тай нажнем ми кіп, йик зьвізд на небі,  
 Зберемо вози тай і обози,  
 Повезем ві на тихий Дунай,  
 На тихий Дунай, на крутий берег;  
 Там ми і тай наложимо,  
 Сивим соколом тай завернемо.  
 Сив сокіл сидит, в воду си дивит,  
 В воду си дивит, дивит тай каже:  
 Рибко бай щучко, шо з тебе буде?  
 Із мене буде панський обідець.  
 Сивий соколе, шо з тебе буде?  
 Ой з мене буде панський поклінець.  
 Тобов бя, рибко, скрипки клеїти,  
 Тобов, соколе, верхи вершити.  
 Ой за сим словом будь нам здорова,  
 Будь же здорова, гречная пане,  
 Будь же здорова ни сама з собов,

Ня сама з собов, а из гаадою  
Тай з господарем і з діточками.

(*І. Котлярчук.*)

16. Ой на Дунаю, тай на острозі,  
*Гой дай Боже!*

Ой там газдині білцу білила,  
Білцу бітила тай і заснула.  
Відкне си взяли три буйні вітри,  
Занесли білцу края Дуная.  
Ой встала-ж она сумна-смутненька,  
Сумна смутненька, не веселенька.  
Приходить ид ній Пречиста Діва,  
Пречиста Діва, ой чом Марія.  
Ой не смуги си тай не жури си,  
Є твоя білця в Бога на ризах;  
На твоїй білци служби си правїи,  
Служби си правїи, йа все соборні,  
Йа все суборні, все за здоровїи,  
Все за здоровїи, гречна газдине.  
Ой здоров, здоров, не сама з собов,  
Не сама з собов... і т. д.

(*Яворів.*)

## V. Коляди вдовиці:

І. Гречна газдинько, сїдай коло нас,  
*Ой дай Боже!*

Сїдай коло нас тай послухай нас,  
Будемо ми вам гречне сьпівати,  
Гречне сьпівати й кольидувати.  
Сїдай коло нас не сама з собов,  
Не сама з собов тай з діточками,  
Ой з діточками тай з овечками,  
Ой з овечками тай коровками,  
Ой з коровками тай з кониками,  
Ой з кониками тай із бжїлками,  
Из всев судинков та із маржинков!  
Зажурила си висока гора,  
Що не вродила шовкова трава.  
Йа в полонинці під ялиночков,

Ой там вівчирі йа в трембіточку,  
 Ой там голубок йа з голубкою.  
 Йик зайшли стрілці з темного луга,  
 Йик ізмірили, голуба вбили,  
 Голуба вбили, голубку взяли,  
 Запровадили за тихий Дунай.  
 Дають ї їсти, дають ї пити,  
 Дають ї їсти йиру пшеницу,  
 Йиру пшеницу, зимну водицу.  
 Ой чому не їж, ой чому не пийш?  
 Ой йик ми їсти тай йик ми пити,  
 Йикий свѣт красний, нема з ким жити.  
 В мене голубів сѣмсот і штири,  
 Іди, вибирай, котрий ти милий.  
 Ой в мене він був в личко румйвний,  
 В личко румйвний тай чорнобривий.  
 Ой я її літала, перебирала,  
 Не могла найти, йик я го мала.  
 Вінчуємо вам шьнстем-здоровем,  
 Шьнстем-здоровем, многи літами,  
 Многи літами, сими свѣнтками,  
 Сими свѣнтками тай рїздвїнними,  
 Ой рїздвїнними тай з Василечком,  
 Ой з Василечком тай з Новим роком,  
 Ой з Новим роком тай з довгим віком.  
 А всѣм посполу, шо є в сѣм дому,  
 Ой усѣм на всѣм, шо є в дому сѣм.  
 Ой по сїй мові будьте здорові.

Вінчуємо шьнстем-здоровем, многи літами з сими свѣнтками.

(Іван Грєпїняк. — Врустури.)

2. Грєчна газдинько, сїдай коло нас,  
*Ой дай Боже!*

Сїдай коло нас, послухай ти нас,  
 Будемо тобі кольидувати,  
 Кольидувати, файно сьпівати,  
 Файно сьпівати, правду казати:  
 В гаю Дунаю чом на камені  
 Грєчна газдинька бїльцу бїлила,  
 Бїльцу бїлила Богу на ризи,  
 Богу на ризи, свѣнтим на хвалу.

Йик ей білила, дуже заснула.  
 Ой звійли си буйні вітрове  
 Тай тоту більцу чом завійли.  
 Ой завійли на тихий Дунай,  
 На тихий Дунай, на тихий берег,  
 На тихий берег, на чисте поле,  
 На чисте поле, на сине море.  
 Упала з неба біла доріжка.  
 Ой тов доріжков газдиня ішла,  
 Гречная паня .....  
 Ой ішла, ішла дуже смутненька,  
 Сгрітила-с она з свійтов Пречистов:  
 Чого сумуєш, гречна газдинько?  
 Того сумую, свійнта Пречиста,  
 Більцу-м білила Богу на ризи,  
 Богу на ризи, свійнтим на хвалу,  
 Йик ей білила, дуже заснула.  
 Ой дес си възли буйні вітрове  
 Тай тоту більцу чом завіяли,  
 Ой завіяли на тихий Дунай,  
 На тихий Дунай, на крутий берег,  
 На крутий берег на чисте поле,  
 На чисте поле, на сине море!  
 Стій та не сумуй, гречна газдине,  
 Єст твоя більца в Єрусалимі,  
 У твоїй більци служби си служьв,  
 Служби си служьв все соборній  
 За здоровечко твое, газдинько,  
 За помершого твоего газду,  
 За здоровечко ваших діточок.  
 А за сим словом... і т. д.

(Жабь.)

3. Ой устань, устань, красная вдово!

*Гой дай Боже!*

Ой устань, устань, двори вимети.  
 Ідуть до тебе три царі в гості:  
 Один царенько — яснов сонце,  
 Другий царенько то ясний місяць,  
 Третий царенько то дробен дощик.  
 Чим си похвалиш перший товариш,

Перший товариш, ясне сонце?  
 Я си похвалю, бо йик я зйду,  
 Бо йик я зйду на Різдво рано,  
 Ізрадуют си в дзвоници давони,  
 В дзвоници дзвони, в церкві престоли.  
 Чим си похвалиш другий товариш,  
 Другий товариш ти ясний місяць?  
 Я си похвалю, бо йик я зйду,  
 Бо йик я зйду темної ночи,  
 Темної ночи ой о півночи,  
 Ізрадуєт си гість у дорозі,  
 Гість у дорозі, сїно в полозі,  
 Рибка у воді, йа зьвірка в поли.  
 Чим си похвалиш третий товариш,  
 Третий товариш, ти дробен дощик?  
 Я си похвалю, бо йик я спаду  
 Три рази мая, мая місяця,  
 Зрадує ми си жито-пшениця,  
 Жито-пшениця, всьнка пашниця.  
 Вінчуємо.. і т. д.

(Яворів.)

4. В саду, садочку під кидриночков,  
*Ой дай Боже!*

Там сидів голуб із голубочков,  
 Цілували си, обіймали си,  
 Золотим крилцем загортали си.  
 Закрав си стрілець з темного луга,  
 Змірив у дуба, убив голуба;  
 Голуба вбивши, голубку ймивши,  
 За тихий Дунай запровадивши,  
 За тихий Дунай за крутий берег,  
 Дав ї їсти, йиру пшеницу,  
 Дав ї пити зимну водицу.  
 Ой она не їст, ой она не пєт,  
 В вишневий садок плакати ідет.  
 Чому ти не їш, чому ти не пєш?  
 В вишневий садок плакати ідеш?  
 Йик мінї їсти, йик мінї пити,  
 Йикний сьвіт млний, нема з ким жити.  
 Ой маю я там сїмсот голубий,

Вібери собі, котре ти любий.  
 Хоть най їх буде сімсот чотвири,  
 Нема й не буде, йик був мій милий.  
 Йикий був милий золотокрилий,  
 Золотокрилий, в лице більвий,  
 В лице більвий, сам чорнобривий!  
 Вінчум... і т. д.

(*Юрко Пуршеґа в Голов.*)

## VI. Коляди парубкови:

I. Ой изза гори, за високої,  
 В неділю! В неділю рано зелене вино!  
 Показали сі дві, три хмароньки;  
 То не хмароньки, білі овечки,  
 За ними ходит файний молодец,  
 Файний молодец, . . . . . хлопец.  
 На нім сорочка, як біл білена,  
 На нім поясок та шовковенький,  
 За тим шовчичком три трембіточці.  
 Одна трембіта чом горіхова,  
 Друга трембіта чом мідяная,  
 Трета трембіта чом золотая!  
 Ой йик затужив, йив горіхову,  
 Пустив голосок аж попід лісок!  
 Ой йик затужив, йив мідьиную,  
 Пустив голосок аж на край сьвіта!  
 Ой йик затужив, йив золотую,  
 Пустив голосок аж на тот сьвіток!  
 Божая мати голос учула,  
 Голос учула тай сподобала!  
 Казала би-м го до себе взяти,  
 До себе взяти, я в ризи вбрати,  
 Я в ризи вбрати, (імя) звати!  
 А за сим словом рости здоровий,  
 Рости здоровий в Бога щасливий,  
 Татови й мамі на потіхоньку,  
 А добрим людем на порадоньку!

(*Мик. Мочернак, — Ворохта.*)

## 2. Полонинами тай строминами,

*Ой дай Боже!*

Ходит парубчик тай з овечками;  
 Він собі ходит, трп трубці носи,  
 Три трубці носи при правім боці.  
 Як він затрубив в берестовую,  
 Бют голоси полонинами,  
 Як він затрубив у мідьную,  
 Бют голоси тай полями;  
 Як він затрубив у золотую,  
 Бют голоси попід небеса.  
 Парубчик ходит полонинами,  
 Полонинами йа з овечками;  
 Він гонит вівці в нові кошійрки,  
 А сам він іде до свей сьвітлоньки,  
 Просит він дьдя і свою мамку,  
 Ой треба мині тай дружиночки!  
 Дай тобі, Боже, в городі зїйи,  
 В городі зїйи в дому весїйи,  
 Шоби твій дїйдик, шоби дочекав  
 На оцім столу вінок ти шити,  
 Але из свов тай мамочкою,  
 Из сусїдами из родичами,  
 Але из нами колїйидниками,  
 Свїйтої церкви тай слугами.

*(Юрій Соломійчук, — Жабв.)*

## 3. Строминками-полонинками,

*Ой дай Боже!*

Пасе (імя) білі вівці.  
 На правій ручці носит три трубці.  
 Йик затрубит в роговую,  
 Ой чути его в темній лїсі,  
 Йик затрубит в золотую,  
 Чути его в чистї поля;  
 Йик затрубит в мідьную,  
 Чути его попід небеса.  
 Лічит вівці на три струнці,  
 Йилівничок на чотири;  
 Лічит товар на три чьисти,  
 Йилівничок на чотири;



Впрйгає конї, самї воронї,  
 Складат пеньки йа в три рйидки,  
 Мірійнички на чотври.  
 На здорове пане (імя) з кольидкою,  
 З вітцем, з мамкою, дай тобі, Боже,  
 В городї зіле, в хатї весїль.  
 Вінчувм тебе шьистем-здоровм,  
 Зеленим вінцем, гречною паннов!  
 За сим словом трввай здоров!

*(Криворівня.)*

4. Ой попід гірці йшли білі вівці;

*Гой дай Боже!*

За ними ходив Василь вівчирик.  
 Ой ходив, ходив, три трубці носив,  
 Ой три трубочці тай в правій руці.  
 Ой одна трубка бай золотая,  
 Ой друга трубка бай мідьяная,  
 Трета трубочка бай роговая.  
 Ой йик затрубив бай в роговую,  
 Пішли голоса у темні ліса,  
 Ой усі пташки позанімили.  
 Ой йик затрубив бай в мідьяную,  
 Пішли голоса попід небеса,  
 Ой усі пташки порознімили  
 Ой йик затрубив бай в золотую,  
 Пішли голоса по цілім сьвітї,  
 Сами си церкви порозтворйили,  
 Сами си служби повідирайили  
 Всеї за здорове бай Васильково.  
 Вінчувм тебе, наш Василочку,  
 Шьистем, здоровм, многими лїтьми,  
 Отцеви й мамі з тебе потїху,  
 Шоби дїждали посагу твого,  
 Посагу твого тай шьисльного,  
 Поза цим словом тревайко здоров!  
*(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)*

5. Ой рано, рано зорі зорйили,

*Ой дай Боже!*

Але ше ранче парубчік устав,  
 Устав парубчок наш, Іваночок,



Стинаєш мечем під Львовом містом?  
 А всі Львовяне смутненькі ходи,  
 Смутненькі ходи, радочку радїи:  
 Чім би то Йванка перепросити?  
 Віносья ему мисочку срібла,  
 Мисочку срібла, тай миска срібна;  
 А він на тото ни подивив си,  
 Шьипку ни здоймив, ни поклонив си.  
 А всі Львовяне смутненькі ходи,  
 Смутненькі ходи, радочку радїи,  
 Чім би то Йванка перепросити?  
 Віводить ему сивого коня,  
 Сивого коня, коника в сідлі,  
 Коника в сідлі, шабельку в сріблі.  
 А він на тото ни подивив си,  
 Шьипку ни здоймив, ни поклонив си.  
 А всі Львовяне смутненькі ходи,  
 Смутненькі ходи, радочку радїи:  
 Вівели-ж ему пишну дівочку,  
 Пишну дівочку, імени Марічку.  
 Він тій дівочці порадував си,  
 Шьипочку здоймив тай поклонив си.  
 Вінчуем тебе, Иваночку наш,  
 Шьистем, здоровем, многими літа.  
 Дай же-ж ти, Боже, в городі зіле,  
 В городі зіле, в хаті весіле,  
 В хаті весіле отцих мйисничок.  
 Дай тобі, Боже, втіхи, радости,  
 Тай твоїй мамці з тебе потіху,  
 Тай твоїй мамці тай дйидичкови!  
 Поза цим словом травай нам здоров!  
 (Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

7. Гордий та пишний пане Василю,  
     Гой дай Боже!  
 Ей, що-ж ти собі започинаєш?  
 Лиш попіді Львів конем іграєш?  
 Конем наверне — Львів се іздрегне,  
 Що всі вершечки пообпадали,  
 Всі си міщани повихапали:  
 Пане Василю, просимо тебе,

Просимо тебе, не роби того!  
 Ой най ми тебе перепросимо!  
 Виводя' ему коня у сріблї,  
 Не подивив си, не поклонив си.  
 Гордий та пишний пане Василю,  
 Ей, шо-ж ти собі започинавш?  
 Лиш попїди Львів конем ігравш.  
 Конем наверне — Львів се іздрегне,  
 Шо всі вершечки пообпадали,  
 Всї си жидове повихапали:  
 Пане Василю, просимо тебе,  
 Просимо тебе, не роби того:  
 Ой най ми тебе перепросимо!“  
 Винося ему срібло тай золото;  
 Не подивив си, не поклонив си.  
 Гордий та пишний пане Василю,  
 Ей, шо-ж ти собі започинавш?  
 Лиш попїди Львів конем ігравш?  
 Конем наверне — Львів си іздрегне,  
 Шо всі вершечки пообпадали,  
 Всї си панове повихапали:  
 Пане Василю, просимо тебе,  
 Просимо тебе, не роби того;  
 Ой най ми тебе перепросимо!  
 Виводя' ему дївочку в вінку:  
 І подивив си і поклонив си.  
 Ой на здорове, пане Василю!  
 Ой здоров, здоров, та не сам з собов,  
 Не сам з собою, з вітцем, маткою,  
 З вітцем, маткою, з всев чельидкою,  
 З всев чельидкою та з домовою.

Гой дай Боже!

(І. Ювенчук. — Барвінкова.)

- 8.** Ой гордий, пишний, гордий паничу,  
 Гордий паничу, пане Василю!  
 Гей шош ти собі з гір починавш,  
 Шо попїди Львів конем ігравш?  
 Шо конем наверне, все си Львів здрегне,  
 Йа си паркани пороспали,  
 Йа всі си жиди зачьудували.

Стали жидове раду радити,  
 Чим би молодцьби перепросити ?  
 Вінесли єму тай миску срібла  
 Він на тоє и не погляне,  
 Шьипку не здойме тай не вклонит си !  
 Гой як бив так бє, Львів розбиває,  
 Шо конем наверне, все си Львів здрегне,  
 А з мурів вікна поросипали,  
 Всї си міщани зачудовали.  
 Стали міщани раду радити,  
 Чим би молодцьби перепросити ?  
 Вінесли єму судину золота !  
 Він на тоє и не погляне,  
 Шьипку не здойме тай не вклонит си.  
 Гой як бив, так бє все на Львів город ;  
 Шо конем наверне, все си Львів здрегне ;  
 Йа з мурів верхи тай позлітали,  
 Йа всї си пани зачьудували.  
 Стали панови раду-ж радити,  
 Чим би молодцьби перепросити ?  
 Вівели-ж єму тай гречну панну !  
 Він на тоє тай погльинув си,  
 Погльинувси тай усьміхнув си,  
 Шьипку издоймив тай си уклонив !  
 Гой за сям словом будь же нам здоров,  
 Будь же нам здоров, гордий паничу !

*(Максим Борчук. — Космач.)*

9. Василь гречний, пишний гордий.

*Ой дай Боже!*

Проси собі свого тата,  
 Свого тата, свою мамочку !  
 Збирай собі гречні бояре,  
 Іди собі в верхи по панну,  
 В верхи по панну, ше й по богату,  
 Клади й мости й калинові,  
 Сідлай ковї все вороні,  
 Клади й сідла й крижевії,  
 А уздочки шовковії,  
 А стремені золотії.  
 В єго коньи золота грива,



В поле поїхав, стадо рахував.  
 Займив він стадо на золоті мости,  
 Золоті мости поломили сі,  
 Вороні коні потопили сі.  
 Лишень сі під ним коничок зістав,  
 Біл копитчъистий сріб камінь лупав;  
 Сріб камінь лупав, церкви мурував,  
 Сподом каменем, верхом кременем,  
 А серединков самов кидринков;  
 Вімурував він з три віконцьями,  
 З три віконцьями, райскими дверми;  
 В одно віковце бай сходит сонце,  
 В друге віконце місяць изходить,  
 В третє віконце зьвіздочки сьвітї!  
 Райскими дверми сам Господь ходит,  
 Ой ходит, ходит, в дзвоночки дзвонит,  
 В дзвоночки дзвонит, службочки служит,  
 Службочки служит все соборній,  
 За здоровечко пане (імя)  
 Дай тобі Боже... і т. д.

*(Микита Александрук. — Брустури.)*

II. Ой гордий, пшшній, гордий паннчу,  
 Ой шо-ж ти так сі изгорда маєш?  
 Шо ти так собі з гір починаєш,  
 Перед королем игравш конем?  
 Нема в корольї такого коня,  
 Ой як є в мене гордого пана,  
 Гордого пана, пана Василє.  
 Є в мого коня золотні уздечки,  
 Йа в мого коня листові вушка,  
 Йа в мого коня тернові очка,  
 Йа в мого коня золота грива,  
 Йа в мого коня срібні копита,  
 Йа в мого коня шовковий фостик,  
 Йа в мого коня золотне сїделко,  
 Листові вушка ради слухали,  
 Тернові очі зьвізди *цотали\**),

\* ) значить: рахували.

Золота грива коня покрила,  
 Срібні копита камінь лупали,  
 Шовковий фостик слід замітає,  
 На злотне сідло сам пан сїдає;  
 Потяв конем тай долів в поли,  
 Там си зустрїтнв з турецьким царем.  
 Йик си стрїчали, так си спізнали,  
 Йик си пізнали, так си змахали,  
 Йисни мечики вогника дали,  
 Обом їм разом коники впали!  
 Чїй же си коник наперед схопит?  
 Схопив же си кїнь гордого пана,  
 Гордого пана, пана Василя.  
 Бере-ж він царьї близенько коньї,  
 Гой повів же він го по пожарниці.  
 У нїжки бодит, а в ручки коле,  
 У нїжки бодит та підбодає,  
 Червона кровцьї слїд заливає.  
 Гой він си молит та він си просит:  
 Або-ж мнїї зітнї, або-ж мнїї пусти.  
 Я-ж тя не зітну тай тя не пущу,  
 Заведу тебе аж в руську землю,  
 Там в руській землі нема короля,  
 У руській землі королем будеш,  
 Миру наплодиш, панів намножиш,  
 Панів намножиш, хлїба наситиш.  
 Їа будеш мати від Бога хвалу,  
 Від Бога хвалу й від миру ввагу.  
 Гой за сим словом будь же нам здоров,  
 Гордий паничу, пане Василю!  
 Вінчуєм же ти шьїстєм, здоровєм,  
 Шьїстєм, здоровєм, многїї літа,  
 Ой многї літа тай довго віка,  
 Вінчуєм же ти зеленим вінцем,  
 Зеленим вінцем ой гречнов паннов!\*)

*(Михайло Палійчук. — Космач.)*

---

\*) Ся коляда нагадує «Посиднок з турецьким царем», поміщений в «Руській Чн-танці» для висших клас, 1892.



12. Ой брате (імя), ти стадце пасеш,

*Гей дай Боже!*

Ти стадце пасеш тай мости мостиш!  
 Мости до мостів, стадце навернув,  
 Стадце навернув, міст си проломив,  
 Міст си проломив, все стадце втопив.  
 Ой ни жьиль мині йа за сим стадцем,  
 Лишень жьиль мині за йодним конем,  
 Бо то у мене кінь розолітен,  
 Тай розолітен тай розмаїтен,  
 Бо він вушками ради слухував,  
 Бо він очима зьвізди рахував,  
 Бо він копитом камінь розшїбат,  
 Білою гривов все поле вкриват.  
 Тай по сім слові чьисний здоровий,  
 Чьисний здоровий, тай бо наш брате,  
 Тай бо наш брате, наш брате (імя),  
 Чьисний здоровий!

*(Тюдів.)*

13. Ой оре плужок йа в смерічковім,

*Гой дай Боже!*

Брате (імя), ти за ним ходиш,  
 Ти за ним ходиш, йиго си держиш!  
 Приходи д' нему йиго дйидчок,  
 Ой ори, синку, йа ворім нивку,  
 Посїм на ній йиру пшеницу!  
 Ни вродила си йира пшеница,  
 Лиш се вродило стебло серенно,  
 Стебло серенно, денчівне зерно,  
 Зберемо женців сімсот молодців.  
 Йа вйизаночок сімсот дівочок,  
 Зберемо возів сімсот обозів,  
 Ой повеземо на тихий Дунай,  
 На тихий Дунай на білий камінь,  
 На білвий камінь на крутий берег,  
 Там їх складемо в споду широко,  
 В споду широко, в верху високо.  
 Чим завершимо? Сивим соколом!  
 Ой соків сидит, в море си дивит,  
 В море си дивит, там визу видит,

Там впау видит, з визов говорит :  
 Ой визо, визо, йик ти глібока,  
 Йик ти глібоко, а я високо.  
 Сподобало си йа в купці бути,  
 Йа в купці бути в брата (імя),  
 В брата (імя) йа в нових дворах,  
 Йа в нових дворах, йа в нових хатах !  
 Тай по сїм слові чьисний здоровий,  
 Чьисний здоровий тай бо наш брате.  
 Тай бо наш брате, брате (імя).  
 Чьисний здоровий!  
 (Тюдів.)

14. Блудило блудців сїмсот молодців  
*Гей дай Боже!*  
 Тай приблудило до брата (імя):  
 Брате (імя), виведи нас,  
 Виведи нас йа з сего ліса;  
 Йа з сего ліса йа з медобора,  
 Та дамо тобі великий дар.  
 Великий дар: дві-три селонці;  
 Йа в першїм селї все люди старї,  
 Йа в другїм селї самї молодї,  
 Йа в третїм селї самї дївочки.  
 Зза старих людий добра порада,  
 А зза молодих село огрьдне,  
 А зза дївочок село весело.  
 Тай по сїм слові чьисний здоровий,  
 Чьисний здоровий тай бо наш брате,  
 Тай бо наш брате, брате (імя),  
 Чьисний здоровий!  
 (Тюдів.)

15. А в поли, в поли є три йивори,  
*Гей дай Боже!*  
 Тонкі, високї, в корїнь глибокі,  
 В корїнь глибокі, в верху листятї.  
 Ай прилинули два, три голуби  
 Тай сїли собі на ті йивори,  
 Ай ті йивори їх ни влюбили;  
 А взлинули тоти голуби



Приходить д' нему ше рідна мати:  
 Вставько, Иванку, а вставай, ни спи,  
 Твое подвір'їи\*) Турки займили!  
 Так наш Иванко бай прудко устав,  
 Бай прудко устав, конника всідлав:  
 Найко їх женут, я їх здогоню.  
 Сїв на коника, йик вітрец линув,  
 Бай задше восько йив здогоньти;  
 Йик издогонив, конем потоптав,  
 Середне восько мечем постинав,  
 Передне восько вогнем попалив;  
 Свое подвір'їи назад відобрав,  
 Назад відобрав, красше осадив.  
 Перше осадив бай дівочками,  
 Друге осадив бай молодцями,  
 Трете осадив бай стариками.  
 Изаа дівочок село весело,  
 Изаа молодців село огрьдне,  
 А зза стариків порада в селі!  
 Вінчувем тебе, Йваночку наш,  
 Шьистем, здоровем, многими лїтьми,  
 Ой на здорове из кольидкою,  
 Из кольидкою, з вітцем, з маткою,  
 З вітцем, з маткою, свев чельидкою,  
 Поза цим словом тревай нам здоров!

*(Юра Кутащук, — Ясенів гор.)*

17. Зачьнв наш Федько рано вставати  
*Ой дай Боже!*

Тай починає йирми шукати;  
 Ой пішов собі воли впрїнгати,  
 Поїхав волми поле орати.  
 Оре він поле та на три нивці,  
 Сїє він собі всьїку сївбину;  
 Ой перша нивка: йирое жито,  
 А друга нивка: йира ишеница,  
 А трета нивка: все кукурудза.  
 Бога він просив, хлїб му си вродив.

---

\* усіх людей, що жили на обійстю.

Чїис менї, тату, женці наймати.  
 Ой не чїис, синку, женці наймати,  
 Чїис тобі, синку, дївки шукати.  
 Ой я би ішов по царівочку! —  
 Тобі не зіпру, лиш їди, синку,  
 Іди до тої, шос сам сподобав.  
 Ой на здорове, бай пане Федю,  
 Из кольидкою, з вітцем-маткою,  
 Дай тобі, Боже, в городі зіля,  
 В городі зіля, в дома весїля!

*(Криворівня.)*

18. Ой на долині, при зеленїні,  
*Господи Боже!*

Ой там пан Іван коника пасе,  
 Коника пасе, з конем говорить:  
 Ой коню, коню, я тебе продам,  
 Я тебе продам за сто червоних,  
 За сто червоних, тисїчу злотих.  
 Гадай, погадай, мене не продай!  
 У мого коньї золоті вушка,  
 Золоті вушка добра послушка,  
 У мого коньї шовкова грива,  
 Шовкова грива коньї покрила.  
 У мого коньї шовковий фостик,  
 Шовковий фостик слїд замітає.  
 У мого коньї срібні копита,  
 Срібні копита камїнь лупають,  
 Камїнь лупають, церкви мурують,  
 Церкви мурують з трїома верхами,  
 З трїома верхами, з трїома вікнами.  
 В одно віконце исходить сонце,  
 В друге віконце в полудне сонце,  
 В третє віконце заходить сонце!

19. Края Дуная, мїлкого броду,  
*Господи Боже!*

Ой там пан Василь коника пасе,  
 Ой пасе, пасе, з конем говорить:  
 Ой коню, коню, я тебе продам,  
 Я тебе продам за сто червоних,



Де-ж вна тачина? — В Львові на столі  
 Де-ж вна вбирана? — В царськiм обозі.

(Яворів.)

21. Ой рано, рано, лиш зазорало,  
   Ой дай Боже!

Ой іше ранче Василько устав.  
 Ой устав, устав, коньї напував,  
 Фалив си конем перед королем.  
 Та нема й в царїи такого коньї,  
 Йнк у нашого пана Васильї.  
 У мого коньї жемчужні вушка,  
 Жемчужні вушка, міні послужка.  
 У мого коньї золота грива,  
 Золота грива коньї покрила  
 Та в мого коньї срібні стремена,  
 Срібні стремена, срібні копита.  
 Срібні копита камінь лупають,  
 Шовкові фости слїд замітають.  
 Та за цим словом будь же нам здоров  
 Та не сам собов, з вітцем, з маткою,  
 З вітцем, з маткою тай з братчиками  
 Та з братчиками, ба й з сестричками  
 Тай з нами гїстьми, з кольдничками.

## VII. Коляди дівчинї:

1. Зелеве вино в гору си вило,  
   Ой дай Боже!

В гору си вило, сивно вродило;  
 Там кречна панна шитьичко шила,  
 Шитьичко шила, винце сокотила;  
 Ой сокотила, й борзо заснула.  
 Ой прийшли пташки, шитьичко вкрали,  
 Шитьичко вкрали, у рай поклали,  
 А винце взяли, в рай поносили,  
 В рай поносили, крильцьими збили,  
 Крильцьими збили, павну збудили.  
 Шитьичко вернїт, винце не берїт,  
 Бо кречна панна зарученая,  
 Зарученая аж до Галича,

Аж до Галича за поповича!  
 Дай тобі, Боже, в городі зілля,  
 В городі зілля тай зелененьке,  
 В хаті весілля шей веселеньке!  
 Вінчуємо... і т. д.

(*Макій Габорак. — Брустури.*)

2. Ой изза гори, зза високої,

*Гей дай Боже!*

Ци вогонь горит, ци місяць світит?  
 Не вогонь горит, не місяць світит,  
 Гречна (імя) віночком світит.  
 Віночком світит, винце черпає,  
 Винце черпає, бойир честує:  
 Ой пийте-ж бо ви зелене вино,  
 Просіте мене в вітця, в матери,  
 В вітця, в матери, в старшого брата!  
 Ой як не дадут, сама я піду,  
 Ой знаю, знаю, де я вас найду,  
 В нижного брода йа в перевоза,  
 Там гречна панна перевіз держит;  
 Прийшло-ж до неї сімсот молодців;  
 Кречная панно перевези нас.  
 Не перевезу, не маю чьису,  
 Тепер ми братчик з дороги прийшов,  
 Ой привіз мені три радосточці;  
 Одно ми радість: срібний перстенец,  
 Друге ми радість: шовковий пояс,  
 Трете ми радість: павяний вінец!  
 Срібний перстенец пальчик ізчепле,  
 Шовковий пояс ладочки (крижі) ломит,  
 Павяний вінец головку вклонит.

(*Павло Рибарук. — Брустури.*)

3. Там у Дихтинци тай при гостинци,

*Ой дай Боже!*

Тай при гостинци нова коршемка,  
 У тій коршемці сім данців иде.  
 Хто перед веде? Ой Парасочка!  
 Приходить ид ній йві дьидичко:  
 Ой чьис, сьянку, чьис до домочку.





V. . . . . бай вуєчко єї:  
 Синку, Марійко . . . . .  
 VI. . . . . бай вуйна єї:  
 Синку, Марійко . . . . .  
 VII. . . . . бай тета єї:  
 Синку, Марійко . . . . .  
 VIII. . . . . бай напашко єї:  
 Синку, Марійко . . . . .  
 IX. . . . . бай гїдо єї:  
 Синку, Марійко . . . . .  
 X. *три вірші в початку, а потому:*  
 Приходить д' неї бай милий єї:  
 Душко, Марійко, чїс до домочку!  
 Ой іду, іду, най танчік дійду!  
 Ой танчік дійшла, ой танчік дійшла,  
 Їа в другий танчік бай з милим пішла.

(Бервінкова.)

Б. Була в батечка пишна донечка,

*Гой дай Боже!*

Пишна донечка, кречная панна,  
 Кречная панна, імїи і Ксеня.  
 Прийшли до неї трое старости:  
 Й одні-ж и стали кіньми в підсїни,  
 Другі-ж и стали за воротами,  
 Треті-ж и стали в вишневім саду!  
 Гой ті-ж, шо стали в вишневім саду,  
 То-ж то і були панцкі служечки;  
 Тоті, шо стали за воротами,  
 То-ж то і були вітові сини;  
 Гой ті, шо стали кіньми в підсїни,  
 Тото-ж то були попові сини.  
 Гой тим, шо стали в вишневім саду,  
 Тим дарувала перстїнь золотий,  
 Гой тим, шо стали за воротами,  
 Тим дарувала мій кїнь вороний;  
 Гой тим, шо стали кіньми в підсїни,  
 Гой тим же буде кречная панна,  
 Кречная панна на імїи Ксеня!  
 Гой за сим словом бувай здорова,  
 Бувай здорова кречная панно,





Зеленим вінцем, Файним молодцем,  
 Файним молодцем тай новим віком.  
 Тай новим віком, шьистем-здоровим,  
 Шьистем-здоровим на многі літа!

(Тюдів.)

9. Їа в ліску, в ліску на жовтім піску  
*Гой дай Боже!*

Стойшла сосна золотом рісна,  
 Лежыла-ж тудя ча здавно стежка,  
 Ой йшла-ж нейов кречная панна,  
 Кречная панна на ймне . . . . ;  
 Вна тоту рінесу позавидїла,  
 Позавидїла тай уломила;  
 Приходить она до золотаря;  
 Славай Су Христу, ви золотару,  
 Зробіте менї золотий перстїнь,  
 Їа з останчиків золотий наміт,  
 Їа з причинчиків золотий вінок;  
 Перстїнец будет на вкрашеньчыко,  
 Їа наміт будет на носїнечко,  
 Їа вінок будет до вінчиньчыка!  
 Тай по сїм слові чьисна здорова,  
 Чьисна здорова, кречная панна,  
 Кречная панна на ймне . . . . .

Чьисна здорова!

(Тюдів.)

10. Ой з долу, з долу вітер повіват,  
*Гой дай Боже!*

Вітер повіват, Дунай висихат,  
 Дунай висихат, тризїль поростат.  
 Йодно-ж ми зїле зелїнь бервінчик,  
 Друге-ж ми зїле запах васильчык,  
 Трете-ж ми зїле написен дерен.  
 Їа в тім деревї кречная панна  
 Шила вишила три ширеновці:  
 Першу, шо шила, все золотила,  
 Другу, шо шила, дуже китила,  
 Трету, шо шила, всьикими шовки!  
 Першу-ж би дати свої свекрусї,

Другу-ж би дати свої сестричці,  
Трету би дати мому милому.  
Ой дати, дати, ніким післати,  
Післала бих ї меншев сестрицев,  
Сестру сполюба, мене спогуба!  
Хоть сором хоть раз, понесу зараз,  
Хоть сором хоть два, понесу сама.  
Тай по сім слові чьисна здорова,  
Чьисна здорова кречная панна,  
Кречная панна на ймне . . . . .  
Чьисна здорова!  
(Тюдів.)

11. Ой рано, рано кури заїли,  
*Гой дай Боже!*

А ше ранійше дівчина встала,  
Дівчина встала, двір помітала,  
Двір помітала, шірни зберала,  
Пірни зберала, в рукавець клала,  
З рукавця брала, на столик клала,  
З столика брала тай вінчик плела,  
Тай вінчик плела, на голов клала,  
На голов клала, до церкви ишла,  
До церкви ишла в Бога просити,  
В Бога просити доброї долі,  
Доброї долі, добру подругу,  
Добру подругу, шьистя-здоровя,  
Шьистя-здоровя, довгого віка,  
Довгого віка тай діток кілька.  
Тай по сім слові чьисна здорова,  
Чьисна здорова кречная панна,  
Кречная панна на ймне . . . . .  
Чьисна здорова!  
(Тюдів.)

12. Була в батечка одна донечка,  
*Гой дай Боже!*  
Тай прийшло на ню бай тров старіст;  
Перші старости бай за садами,  
Другі старости бай за вороти,  
Треті старости з кіньми під стіньми.

Стали гадати, шо-ж би сим дати,  
 Шо-ж би сим дати, шо за садами?  
 Ой сим би дати фустку китайку.  
 Стали гадати, шо-ж би сим дати,  
 Шо-ж би сим дати, шо за ворота?  
 Ой сим би дати перстїнь золотїй.  
 Стали гадати, шо-ж би сим дати,  
 Шо-ж би сим дати, шо з кїньми під стїньми?  
 Ой сим би дати саму молоду,  
 Саму молоду от, їнк їнгоду.  
 Тай по сїм слові чьисна здорова,  
 Чьисна здорова гречная панна,  
 Кречная панна на їмїи . . . . .  
 Чьисна здорова !

(Тюдїв.)

13. Ой є в сїм дворї гречная панна,  
*Ой дай Боже*

Гречна панна (їмя),  
 Прийшли-ж до неї трєв старости.  
 Одни старости стали садами,  
 Другї старости за воротами,  
 Третї старости з кїньми під сїньми.  
 Шо би тим дати, шо за садами?  
 Ой тим би дати шовкову хустку.  
 Шо-ж би тим дати за воротами?  
 Ой тим би дати золотїй перстїнь.  
 Шо би тим дати з кїньми під сїньми?  
 Ой тим я буду сама молода,  
 Сама молода, от їнк їнгода.  
 Узьяв ї панич за білу ручку  
 Тай поклав єї на кований віз,  
 Ой запрїнг же він конї воровї,  
 Ой повїз єї чом долинами,  
 Ой привїз єї вітцу й матерї,  
 Шо би ї вчили шити-робити,  
 Шити-робити, господарити.  
 Вінчуємо тї шьїством-здоровїим,  
 Шьїством-здоровїим, золотим вінцем,  
 Золотим вінцем, файним молодцем.





15. Їа в поли, в поли коло дороги,  
*Гей дай Боже!*

Ой посажена там березочка;  
На тій березі золота рйизка,  
Золота рйизка тай срібна краска.  
Ой ишла-ж тудя пишна дівочка,  
Пишна дівочка бай Йиленочка;  
Вна тої краси понаазбирала  
Їа в подолочок та в придолочок.  
Понесла тото тай до мамочки.  
Ой мамко моя, мамко рідненька,  
Мамко рідненька, порад же-ж мене,  
Шо би я з цього тай изробила?  
Ой Йиленочко, моя донечко,  
Понеси, синку, до золотаря;  
Нехай він зробит срібний перстенец,  
Срібний перстенец тай злотний вінчик,  
А з обтінчиків бай срібний кубчік;  
Перстенец буде тай до мініня,  
А вінчик буде тай до вінчіня,  
А кубчік буде питйичко пити,  
Все за здорове токма за твоє!  
Вінчуем тебе, гречна дівочко,  
Гречна дівочко бай Йиленочко,  
Вінчуем тебе свйитим Рождеством,  
Свйитим Рождеством, Божим Божеством,  
Нинішним Ріадвом, завтрішним Збором,  
Свйитим Василем тай Новим роком  
Тай Відорщамн тай радощамн.  
Дай же-ж ти, Боже, втіхи, радости,  
Втіхи, радости і веселости  
Від молодости аж до радости,  
А рік від року токма до віку!  
Поца цим словом тревай здорова!

*(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)*

16. Ой рано, рано, лиш зазорало,  
*Господи Боже!*

Ой іще ранче Юстина встала,

Ой встала, встала, двір замітала,  
 Двір замітала, ключики ськала (шукала)  
 Ой ви, ключики, тай не звоніт же,  
 Мого милого тай не збудіт же,  
 Бо мій миленький дуже труденький,  
 Учера рано на війну їхав,  
 А нині рано з війни приїхав.  
 Ой привіз мені три радостовьки :  
 Першенька радість : павйинний вінчик,  
 Другая радість : шовковий пояс,  
 Третья радість : срібний перстенец.  
 Ой за цим словом будь нам здорова,  
 Не сама з собов, з вітцем, з маткою  
 Тай з братчіками тай з сестричками,  
 Їа з нами гістьми, кольдничками.  
 Дай же ти, Боже, в городі зело,  
 В городі зело, в хаті весело,  
 Дай же ти, Боже, в городі зіле,  
 В городі зіле, в мйисниц весіле,  
 В городі липку, їа в хаті скрипку !

17. За воротечки нивка пшенички,

*Гей дай Боже !*

Ой жьила-ж ві пишна дівочка,  
 Пишна дівочка, Василючка.  
 Ой їхав тудя чом цар Завитар,  
 Позавидів він на ту пшеничку,  
 Ни так пшеничку, йик на дівочку.  
 Дівочко пишна, ходи до мене,  
 Ходи до мене пшеничку жати !  
 Ой гречний царю, бай Завитарю,  
 Ни піду-ж до вас, ни маю часу,  
 Ни піду до вас пшеничку жати,  
 Бо в мене вросло в городі зілїи,  
 Бо в мене тепер грав весілий,  
 Бо дйидик сидит бай и за столом,  
 Сидит са столом, чйнстует вином,  
 Мамка на дверех солодким медом,  
 Братчік на дворі багровим пивом !  
 Ой на здоровїи, пишна дівочко,

Пишна дівочко, Василючко!  
 Из колїидкою з вітцем, з мамкою,  
 Вінчуєм тебе свїйтим Василем,  
 Свїйтим Василем тай Новим роком,  
 И Відорщами тай радощами,  
 А рік від року токма до віку!  
 Поза цим словом тревай здорова!

(Юра Кутащук, — Ясенів гор.)

18. А в Дністрі, в Дністрі та в перевозї,  
*Гей дай Боже!*

Там перевозит гречна панночка,  
 Гречна панночка бай Ириночка.  
 Приходьи ид нїй бай три молодці,  
 Ой три молодці самі вібранці.  
 Гречна панночко, бай Ириночко,  
 Ой Ириночко, перевези нас!  
 Ой гречні мої пишні молодці,  
 Не перевезу, не маю чьису,  
 Тепер мій братчик з війни приїхав  
 Тай привіз мині три даруночки,  
 Три даруночки бай три радости;  
 Одну ми радість — срібний перстенец,  
 Другу ми радіст — золотий вінец,  
 Трету-ж ми радість — золотий шальчик.  
 Перстенец буде бай до мініня,  
 А вінчик буде тай до вінчіня,  
 А шальчик буде слід замітати!  
 Ой на здорове, пишна панночко,  
 Пишна панночко, бай Ириночко,  
 Из колїидкою, з вітцем, з мамкою,  
 З вітцем, з мамкою, всев челїидкою.  
 Дай же-ж ти, Боже, шо в поли вроже,  
 Йа в поли вроже жовтий перстенец,  
 Жовтий перстенец, жито, пшеницу,  
 Жито, пшеницу, всьїку сївбицу.  
 Дай же-ж ти, Боже, шьнєтя, здорова  
 Тай твоїй мамці з тебе потїху,  
 Шоби діждала посагу твого,

Посагу твого бай шьисливого.  
Поза цим словом травай здорова!

*(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)*

19. А в неділеньку тай пораненьку,  
*Гей дай Боже!*

Ше ранше встала гречна дівочка,  
Ше ранше встала, браті збудила;  
А встаньте, браті, встаньте, не спіте,  
Встаньте, не спіте, стрільбочки стрійте,  
Стрільбочки стрійте, на лови йдіте,  
Бо в моім ділу в много звіру,  
Є много звіру — сивий оленю!  
На тім оленю по девійть ріжків,  
А на девійтім терем из рублів,  
А в тім теремі шовкова постіль,  
На тій постільци пишна дівочка,  
Пишна дівочка — Катеряночка.  
Ой сидит, сидит, робітку робит,  
Робітку робит, сорочку шие,  
Сорочку шие самому Богу,  
Сорочку ешила, позолотила!  
Ой шила-ж єї темної нічки,  
Темної нічки, йисної сьвічки,  
А в неділеньку до церкви пішла,  
До церкви пішла, Богу здавала!  
Дай тобі, Боже, пишна дівочко,  
Шьисте, здорове, многії літа.  
Дай же-ж ти, Боже, в городі зїльи,  
В городі зїльи, в хаті весїлья,  
Ой весїльичко отцих мйисничок.  
Від цего слова травай здорова!

*(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)*

20. Зажурили си гори й долини,  
*Ой дай Боже!*

Шо не вродило жито, пшеница,  
Лиш уродило зелене вино!  
Зелене вино в гору си вило,  
В гору си вило, голубо цвило,  
Голубо цвило, сивно зродило.

Сокотила-ж го гречна дівчина,  
 Йнк сокотила, кужільку прїила,  
 Кужільку прїила, твердо заснула.  
 Ой прилетїла райская пташка,  
 Крильцьими збила, вї збудила.  
 Стїй-ко ти, пташко, крильцьими не бий,  
 Крильцьими не бий, вице не рушый,  
 Бо мїні вина багато треба,  
 В мене в братчїк на оженїню,  
 Також й я сама заручена:  
 За парубчїка, за одинчїка,  
 За молодого, за багацкого.  
 Вїнчусм ти шьистем-здоровем,  
 Зеленим винцем, ладним молодцем!

21. Зажурили си гори й долини,  
*Ой дай Боже!*

Шо не вродило жито, пшеницу,  
 Лиш уродило зелене вино!  
 Зелене вино в гору си вило,  
 В гору си вило, голубо цвило,  
 Голубо цвило, сивно зродило.  
 Сокотила-ж го гречна дівчина,  
 Йнк сокотила, кужільку прїила,  
 Кужільку прїила, твердо заснула.  
 Ой прилетїла райская пташка,  
 Крильцьими збила, вї збудила.  
 Ой стїй бо ти, райская пташко,  
 Крильцьими не бий, винца не рушый,  
 Крильми не збївай, вица не спивай,  
 Бо мєнї винца багато треба:  
 В мене сестри на вїдданьичку,  
 В мене в братї на оженьичку.  
 І я молода, окїнк йнгода,  
 Окїнк йнгода вже заручена:  
 Аж до Галича все за панича,  
 За молодого, за багацкого.  
 На здоровчєчко, гречна (їмя),  
 З кольидкою, з татом, з маткою!  
 Дай тобі, Боже, в городї зїле,



24. Була в батечка одна донечка,  
*Гой дай Боже!*

Прийшли до неї йа в рік гостоньки,  
 Йа в рік гостоньки, три старостоньки.  
 Одни бо стали в вишневім садку,  
 А другі стали перед вороти,  
 А треті стали кіньми під сіньми.  
 Віходить до них сама молода,  
 Сама молода, окійк ягода ;  
 Взяла коники за повідики,  
 До стайні ввела тай присилила,  
 Старости в хаті за стів всадила.  
 Сама засіла по конец стола,  
 По конец стола йиворового.  
 Староста не їсть, староста не пє,  
 Лиш си питає, шо татко дає.  
 Прийшли до хати тато тай мати,  
 Стали гадати, шо мают дати,  
 Тато і дає воли голубі.  
 Староста не їсть, староста не пє,  
 Лиш сї питає, шо братчік дає.  
 А братчік дає конї вороні.  
 Староста не їсть, староста не пє,  
 Лиш сї питає, шо сестра дає.  
 Нивістка дає постїль золоту,  
 Рахує чілки йа у три рїидки,  
 Рахує пиньки йа у три рїидки.  
 Староста не їсть, староста не пє,  
 Лиш сї питає, шо матка дає.  
 Ой матка дає корови дїйні,  
 Корови дїйні, тельятка малі.  
 Староста не їсть, староста не пє,  
 Лиш сї питає, шо мамка дає.  
 Ой мама дає Параску молоду,  
 Параску молоду та йик йигоду.  
 Староста напив си, староста наїв си,  
 Нашій Парасці низко вклонив си.  
 Ой війди ти д' нам тай подьякуй нам,  
 Та шо ми тобі кольидували,  
 Кольидували, краще сьпівали.  
 Ой за цим словом... і т. д. *(Яворів.)*

25. Йа в винци, в винци, в виннім городци,  
*Господи Боже!*

Там стоїт панна на переходци.  
 Ой стоїт, стоїт, думку думає  
 І на бояри хустков махає:  
 Пишні бояри, розступіте сі:  
 Хоче вас тато даром дарити,  
 Даром дарити, сто волів дати,  
 Сто волів дати, йа все з йирмами.  
 Йа в винци, винци, в виннім городци,  
 Там стоїт панна на перехідци,  
 Ой стоїт, стоїт, думку думає,  
 І на бояри хустков махає:  
 Бояри мої, вступіть си мені,  
 Хоче вас мама даром дарити,  
 Даром дарити, сто коров дати,  
 Сто коров дати, йа все з теляти.  
 Йа в винци, винци, в виннім городци,  
 Там стоїт панна на перехідци,  
 Ой стоїт, стоїт, думку думає  
 І на бояри хустков киває:  
 Бояри мої, вступіть си мені,  
 Хоче вас братчик даром дарити,  
 Даром дарити, ой сто кіз дати,  
 Ой сто кіз дати, а все з козяти.  
 Йа в винци, винци, в виннім городци,  
 Там стоїт панна на перехідци,  
 Ой стоїт, стоїт, думку думає,  
 Ой на бояри хустков киває:  
 Бояри мої, вступіть си мені,  
 Бо сестра хоче даром дарити,  
 Даром дарити, сто овец дати,  
 Сто овец дати, а все з йигвяти.  
 Дай же ти, Боже... і т. д.

*(Жабє.)*

26. По горі, горі пави літали,  
*Вій, повій, ой вій же, повій, тихий вітрочку, за Дунай!*  
 А по долині пірйи роньбили.  
 Ой була-ж туда з давненьку стежка,





Віночок плела, в тарелец клала,  
 З тарельца брала, на голов клала.  
 Диви си, ненько, ци гаразденько?  
 Дивіт си люде, ци гаразд буде?  
 Ой звійвли си три буйні вітри  
 Тай ізшайнули павйиний вінчык.  
 Тай пішла она в Дунай по воду,  
 Там зістрітила три рибарчики.  
 Та помагай Біг, три рибарчики!  
 Біг дай здорове, гречная панно,  
 Гречная панно, та (імя)!  
 Перейміт міні павйиний вінчык!  
 А шо нам буде за перевець?  
 Одному буде фустка шовкова,  
 Другому буде срібна іглиця,  
 Третому буде сама молода,  
 Сама молода. йнк та йнода!  
 Їа вже ми тобі відщобетали,  
 Як соловейки в ночи при лузі,  
 Як зазулейка при буковині,  
 Як ластівонька при нових сїнех,  
 Як перепілка при новій нивці!  
 А за сям словом бувай здорова,  
 Из своїм милим, йа из батеньком,  
 З своїм батоньком, йа з матїнкою,  
 Бувай здорова йа з чельидкою!

(Космач.)

28. По горі, горі пави ходили,  
*Господи Боже!*

А по долинї пірїп ронили.  
 Туда-ж нам була здавна стежечка,  
 Ходила-ж нею пишна донечка.  
 Ой ішла, ішла, пірїи збрала,  
 Пірїи збирала, в рукавец клала,  
 З рукавцьи брала, на столик клала,  
 З столика брала, віночок плела,  
 Віночок плела, на голов клала.  
 Ой звійвли си три буйні вітри,  
 Пок повійнули, вінчок шайнули,

Шайнули вінчик на синє море.  
 На синім морі три риболовці,  
 Три риболовці, всі три молодці.  
 Три риболовці рибку ловили,  
 Павйинний вінчик в сачок имили.  
 Ой день, добрий день, три риболовці,  
 Ци не спіймали павйинний вінчик?  
 Ой шо-ж нам буде за пересмец?  
 Одному буде срібний перстенец,  
 Другому буде хустка шовкова,  
 Третому буде сама молода,  
 Сама молода, гречная панна.  
 А за цим словом... і т. д.

(Жабс.)

29. Буйная пташка, все зазулечка

*Ой дай Боже!*

Всі шуги-луги перелїтала,  
 Перелїтала, перекувала;  
 В однім лужечку бай не бувала,  
 Тай не бувала, тай не кувала.  
 Їа в тім лужечку дерен високий,  
 Дерен високий їа в лист широкий.  
 Під тим дереном постїлька нова,  
 А на постїльци гречная панна,  
 Гречная панна тай панна Анна.  
 Та сидит, сидит, роботу робит,  
 Роботу робит, три шитя шие,  
 Три шитя шие, фусты тачьє.  
 Та одно шила тай и білила,  
 Та друге шила саме шовкове,  
 Ой трете шила тай золотила,  
 Ой золотила бай мережьяла.  
 Тото білене свої свекрусї,  
 Свої свекрусї подаруночок,  
 Подаруночок на зарукавїї.  
 Тото шовкове свому свекрови,  
 Свому свекрови подаруночок,  
 Подаруночок на обшивочку.  
 Тото золоте свому милому,  
 Свому милому подаруночок,

Подарувочок на сорочечку.  
 Ой дати, дати — ніким післати.  
 Післала-ж би я ближню сусідку,  
 Ближня сусідка тай клеветничка,  
 Їйк заклевече, милий си змече.  
 Післала-ж би я молоччу сестру,  
 Молочча сестра краща від мене,  
 Сестру полюбйи, мене погубйи.  
 Хоть сором тай два, понесу сама!  
 Ой піду-ж бо я доріжечкою  
 Та полем, полем ластівочкою.  
 Та в двір я ввіду ба й дівочкою,  
 За стів я сьиду книгиничкою,  
 За стола встану молодичкою!  
 А за цим словом будь нам здорова,  
 Здоров-здорова, не сама собов,  
 Не сама собов, йа з вітцев, з матков,  
 Та з вітцем, з матков, та з сестричками.  
 Та з сестричками тай з братчиками  
 Та з нами гістьми, з кольдничками.  
 Дай же ти, Боже, в городі липу,  
 В городі липу, мійсниц музику.  
 Дай же ти, Боже, на хаті зело,  
 На хаті зело, в хаті весело!

**30.** Все зазулечка, все сивулечка  
*Господи Боже!*

Всі шуги-луги передітала,  
 Передітала, перекувала.  
 Лиш в однім лужку ой не бувала,  
 Ой не бувала тай не кувала.  
 А в тім лужечку гордовиночка,  
 Гордовиночка, мамина дочка.  
 Ой сидит, сидит, роботу робит,  
 Роботу робит, три шитья шив.  
 Одно шитьячко свої свекрусї,  
 Друге шитьячко свому свекрови,  
 Трете шитьячко свому милому.  
 Ни маю я ким сорочку слати!  
 Післала би м я своїов сусідков,  
 Моя сусідка в клеветничка,

Йик заклевече, милий си змече.  
 Післала би м я свойов сестричков,  
 Моя сестричка краща від мене,  
 Мене погубит, сестру полюбит.  
 Хоть сором, хоть два, понесу сама!  
 (Бервінкова.)

31. В цего бадечка пишна донечка,  
*Гой дай Боже!*

Прийшли до неї трое староста:  
 Ой перші прийшли ой в сад-виноград,  
 Їа другі прийшли кіньми під стїни,  
 Їа треті прийшли, в сьвітлоньку зайшли.  
 Тим, шо у саду, сад-винограду,  
 Тим дарувала *ильчїитий*\*) рушник,  
 А тим, шо прийшли кіньми під стїни,  
 Тим дарувала золотий перстень,  
 А тим, шо прийшли, в сьвітлоньку зайшли,  
 Тим дарували гречную панну,  
 Гречную панну, чом молоденьку.  
 Ой на здорове, гречная панно,  
 Ой здоров, здоров, не сама собов... і т. д.  
 (Яворів.)

32. Їа в поли, в поли близко дороги,  
*Гой дай Боже!*

Ой там керничка мурованая,  
 Над нев капличка мальованая,  
 Їа в тій капици дванайцьят черцїв  
 Воду сьїитили, хрест загубили.  
 Ой була-ж туда з давненьку стежка,  
 Ходила туда гречна Параска.  
 Ой ішла, ішла, золот хрест знайшла.  
 За нев черчики ба в погоничку:  
 Ой стій, погоди, панно Параско,  
 Стій же, загоди, золот хрест верни,  
 За тебе будем Бога просити,  
 Бога просити, служби служити,

\*) ильчїитий — дорого тканій.

Не лиш за тебе, а й за твого тата  
І за ненечку та за долечку.  
На здоровйичко, гречна Параско!

*(Криворіччя.)*

**33.** Тими горами сніги упали,

*Ой дай Боже!*

А долинами дощі избили,  
А городами маки зацвили.  
Туда-ж ми була з давня стежечка,  
Туда-ж ми ішла гречная панна,  
Гречная панна тай панна Анна.  
Урвала квітку йа з маку цвітку,  
Принесла-ж вї перед матїнку:  
Матїнку моя, коби я така,  
Коби я така, йик квітка цесьи,  
Ой була-ж би я шинкаречкою,  
Шинкувала би-м медом тай вином,  
Честувала би-м рокові гостї,  
Рокові гостї, все кольднички,  
Все кольднички, все божі дьички.  
А за цим словом бувай здорова!

**34.** Гречна Марїнка білцу білила,

*Ой дай Боже!*

Білцу білила, твердо заснула,  
Твердо заснула, білца втонула.  
Ой тота білца далеко плила,  
Далеко плила до Русалима.  
Ой піду-ж бо я дорїжечкою,  
Полечу полем ластївочкою.  
А сіла собі в широкї поля,  
Почыла собі там гнїздо вити.  
Ой тотї поля то не влюбили,  
Траву зімнїли, верхи всушили  
Она зленула в вишневі сади,  
Почыла собі там гнїзда вити.  
Ой тотї сади то не влюбили,  
Цвисти лишили, лист усушили.  
Ай заленула у білі церкви,  
Почыла собі біло білити,

Біло білити, гніздечка вити.  
 Ой тоті церкви тото влюбили,  
 Ой улюбили тай ухвалили;  
 Прийшли попове служби служити.  
 Служби служити, Бога просити  
 За здоровйичко, за Марійчино,  
 На здоровечко, гречна Марічко!

(Криворізня.)

35. Ой у поли, в поли близко дороги,  
 Ой дай Боже!

Там дівчиночка город полола,  
 Нивку полола, зільничко брала,  
 Зільничко брала, віночок плела,  
 Віночок плела, на голов клала.  
 Ой звійнили си буйні вітрове,  
 Вінец занесли на край Дунаю.  
 Три рибарики тай риболови  
 Рибку ловили, вінец спіймали,  
 Вінец спіймали Божі йангелі.  
 Пішла погонь, рідніі братья,  
 Ой прийшли они на край Дунаю.  
 Ой бо добрий день, гордії царі,  
 Ой чо ви суда, бай чого зайшли?  
 Ой наші сестра має бай згубу:  
 Ой звійнили си буйні вітрове,  
 Вітри з головки вінец зленули,  
 Ой занесли го на край Дунаю.  
 Ой ми вернемо золотий вінец,  
 Ой би нам дати переємочку.  
 Одному дати бай червоного,  
 Другому конь, бай вороного,  
 А за третього панну Анночку!

(Річка.)

36. Ой в поли, в поли близко дороги,  
 В неділю!

Йа там дівочка гръидку полола,  
 Гръидку полола, зільничко брала,  
 Зільничко брала, віночок плела,  
 Віночок плела, на голов клала.





Ёй люде, люде переем буде,  
 Ци ви не найшли зелений вінец?  
 Шо-же нам буде за переемец?  
 Одному буде срібний перстенец,  
 Другому буде шовковий поийс,  
 Третому буде зелений вінец,  
 Зелений вінец, сама молода,  
 Сама молода, от йик йигода.  
 Дай тобі, Боже, в городі зїль,  
 В городі зїль, в хаті несїль,  
 Ой на здорове, кречная панно,  
 Не сама з собов, з вітцем, з мамкою,  
 З вітцем, з мамкою, ще й з братчиками,  
 Ой з братчиками та сесгричками.  
 Вінчуем тобі. . і т. д.

*(Брустури.)*

**38.** Їа в ліску, в ліску, на жонтім піску  
*Ой дай Боже!*

Виросла сосна, широка-рясне,  
 Їа в вис висока, їа в лист широка,  
 В кору багрїива, їа в верх кудрїива.  
 Ой на тім кудрі та сокіл сидит,  
 Та сокіл сидит, далеко видит,  
 Ой видит же він на чистий Дунай,  
 На тім Дунаю корабель плавле;  
 Їа в тім корабли кречная панна,  
 Кречная панна ширинку шив.  
 Ой шила, шила, позолотила,  
 Та другу шила, та ильчатую,  
 Їа третю шила уським шовком.  
 Тоту шовкову свому свекрови,  
 Тоту ильчїнту своїй матенці,  
 Позолочену свому милому.  
 Ой на здорове, гречная панно,  
 Ой на здорове не сама собов,  
 Не сама собов, з вітцем, ненькою,  
 З всев чельидкою, та з домовою!

**39.** Ой на Дунаї корабель плавле,  
*Гой дай Боже!*  
 В тім корабели кречная панна.

Ой сидит, сидит, ширинки шне :  
 Ой одну шила все ильчатеньку,  
 А другу шила всіляким шовком,  
 А третю шила, позолотила.  
 Тоту, шо шила бай ильчатеньку,  
 Тоту би дати своєму свекру ;  
 А ту, шо шила всіляким шовком,  
 Тоту би дала старшому брату ;  
 А ту, шо шила й позолотила,  
 Тоту би дала своєму милому.  
 Ой дати, дати, ніким післати ;  
 Післала бих і меньшов сестричцов,  
 Меньша сестричка красша від мене,  
 Тоту полюбит, мене погубит.  
 Хоч сором, хоч два, понесу сама  
 Ой на здорове, кречная панно !  
 Ой здоров, здоров, не сама собов,  
 Не сама собою, з вітцем, мамкою,  
 З всев чельндкою тай домовою !

Гой дай Боже!

(Космач.)

## VIII. Коляди дитинї:

I. Ой ізза гори, зза зеленої,

*Гой дай Боже!*

Річка впливат, плавине несе,  
 Їа в тим плавиню сивий оленю,  
 Їиму на ріжках хитай колиска,  
 Їа в тій колиці кречная панна !  
 Ой пливи, пливи, мене не втопи,  
 Їнк мене втопиш, самий загинеш !  
 В мене братчики все писарчики,  
 В мене сестрички йа все памнички,  
 В мене братове йа все вїтове !  
 Тай по сїм слові чьсна здорова,  
 Чьсна здорова кречная панна,  
 Кречная панна, на ймне . . . .

Чьсна здорова !

(Тюдів.)

## 2. Їа в ліску, в ліску, на жовтім піску

*Ой дай Боже!*

Віросла сосна золото рясна,  
 Золото-рясна, тонка, висока,  
 Тонка, висока, в корень глибока,  
 В корень глибока, йа в лист широка,  
 У лист широка, в цвіток багорова,  
 В цвіток багорова, йа в верх кудрава.  
 Ой у тій кудрі в колисочка,  
 В тій колисочці горде дитьитко,  
 В кости играє, краще сьпіває.  
 Учули-ж тото великі пани,  
 Приходьби' близько, клоньби си низько.  
 Прийшли ше блище, клоньби си нище:  
 Хто-ж тебе навчив у кости грати,  
 У кости грати, красне сьпівати?  
 Навчила мене ненька рідненька,  
 Ненька рідненька, сестра миленька,  
 У кости грати, красне сьпівати,  
 По тричі в ночі тай устаючи,  
 Винним йиблучком тай хитаючи!  
 В багровим пивци чом купаючи,  
 Білов фустинков вповиваючи,  
 Мідком солодким чом годуючи,  
 Винним йиблучком чом забавлючи.  
 Ой на здорове, гордове дитє,  
 Ой здоров, здоров, та не сам собов,  
 Не сам з собою, з дьидьбом, з ненькою,  
 Із всев чельидков тай з домовою.  
 Рости величка до черевичка,  
 Від черевичка бай до віночка!  
 Вінчуємо... і т. д.

*(Юра Бендейчук. — Жабв.)*

## 3. Їа в поли, в поли близко дороги

*Ой дай Боже!*

Є керниченька мурованая,  
 Мурованая тая керничка,  
 Збудована над нев капличка,  
 У тій каплічці дванацять черців

Службу служили, воду свйитили,  
 Воду свйитили, хрест загубили.  
 Ой була-ж тудя з давненьку стежка,  
 Ходила-ж тудя гречна дйвчинка,  
 Ой йшла, йшла, золот хрест найшла.  
 Ой пйшли черцй у погонечку:  
 Ой стйй, погоди, золот хрест верни!  
 Шо-ж минй буде за перецьмець?  
 Будем за тебе служби служити,  
 Не лишень за тьй, ше й за долечку!  
 Вйнчуємо... і т. д.

(*Мих. Гутинюк — Криворйвня.*)

## ІХ. Коляди загальнй:

1. Стойть царю на синй мори,  
*Радуй си, земле, си народив си!*  
 Д' нему приходить Йсус Христос:  
 Бйг, помагай Бйг, ти гордий царю!  
 Подай здоров, Йсусе Христе!  
 Порадьмо си тай ни зрадьмо си.  
 Послужи мене у сине море,  
 У сине море на преисподне  
 І скажи тамки: Во имя отца,  
 Во имя отца й свйитого Духа!  
 Ти свйита земле, я беру тебе,  
 На Божу волю я беру тебе!  
 Вйн пронирає у сине море  
 І там не каже „во имйи отца“,  
 Вйн і не каже й „свйитого Духа“,  
 Лиш зацьирає свйитої землй,  
 Свйитої землй у повнй жменй.  
 Відти вйн же тай винирає,  
 Нема землй у вго жмени!  
 Йсус до него тай промовляє:  
 Ой ти царю, ти воеводо,  
 Меш ти ходвти дуже богато,  
 Так ни буде, йник ти гадавш,  
 На свою волю землй не возмеш!  
 Пронирай ко по другйм разй,  
 І скажи тамки, як тобй кажу!

Він пронирає по другім разі  
 І другим разом нічо ни каже,  
 Він зачирає сьвйнтої землі,  
 Сьвйнтої землі повнії жмені.  
 Відти він же винирає,  
 Нема семлі у вго жмени.  
 Ісус до него тай промовляє:  
 Ой ти царю, ти вовводо,  
 Меш ти ходити д' страшного суду,  
 Так то не буде, йик ти гадавш!  
 Пронирай-ко по третім разі  
 І скажи тамки: Во имя отца,  
 Во имя отца, сьвйнтого Духа!  
 От сьвйнта земле, я бере тебе,  
 Беру тебе на Божу волю!  
 Він пронирає по третім разі  
 І там лиш сказав: Во имени отца,  
 Сьвйнтого духа він вже не каже,  
 А зачирає сьвйнтої землі,  
 Сьвйнтої землі у повні жмені.  
 Сьвйнтая земле, я беру тебе,  
 Я беру тебе на Божу волю,  
 На Божу волю тай и на свою.  
 Він винирає з синього моря,  
 Нима землі у вго жмени,  
 Лише тільки, шо за ніхтьми!  
 Йили вни тото тай видирати,  
 Йили из того тай пальничку,  
 Тай пальничку йили плескати,  
 Гори, долини тай основати.  
 Ой заснували гори, долини,  
 Широкі поля ше й полонини,  
 Широкі поля, синії моря!  
 Ісус тогда так промовляє:  
 Ой ти, царю, ти вовводо!  
 Порадьмо си тай ни зрадьмо си.  
 Ми сьвйнту землю тай запродаймо,  
 Господу Богу ї передаймо!  
 Як урадили, так изробили.  
 Усе тото Богу на хвалу,  
 Гречному газді тай и на славу,

Гречному газді, пану Ивану,  
 Ёго газдині тай Парасочці!  
 А за сим словом... і т. д.

*(Юрій Соломійчук — Жабс.)*

2. Ой стоїт царю на синім морю,  
       *На синім морю!*  
 Ой гордий царю, вовводо!  
 Ой прийшов д' нему та Ісусе Христос,  
 Каже до него: Ба й добрий день!  
 Ой гордий царю, ти вовводо!  
 Ой подай здоров, Ісусе Христе!  
 Послухай мене, ти гордий царю,  
 Ой гордий царю, ти вовводо!  
 Послужи мині у синє море,  
       *У синє море!*  
 У синє море, у преісподне,  
 Ой і скажи там: Во ім'їи Отца,  
 Ой і скажи там: Во ім'їи Сина,  
 Ой і скажи там: Й сьв'їтого Духа,  
 Ой і скажи там: Земле, я тебе беру!  
 Ой гордий царю, ти вовводо!  
 Ой він понириу в синє море,  
 Ой в синє море, у преісподне!  
 Ой він зачернув сьв'їтої землі,  
       *З сьного моря!*  
 Зачернув землі бай повні жмені.  
 Ой він зачернув і не хрестит ся,  
       *У синім мори!*  
 Ой він винирау з сьного моря,  
       *З сьного моря!*  
 Ой нема землі у него в жмени.  
       *На синім мори!*  
 Ой Сус Христос тай промовльє:  
 Ой бо ти, царю, ти вовводо,  
 Ой вовводо, ти морський царю,  
 Ти меш ходити дуже богато,  
       *У синє море!*  
 На свою волю землі не озмеш,  
       *З сьного моря!*

Ой понирай ко у другім разі,  
*У сине море!*

Ой в сине море у преісподне,  
 Ой і скажи там: Во имїи Отца,  
 Ой і скажи: Земле, я беру тебе!  
 Він понирає у сине море,  
 Ой в сине море у преісподне.  
 Він зачерав сьвїйтої землі,

*З синаго моря!*

Ой зачерав і не хрестит ся.  
*У синім мори!*

Набрав землі повнії жменї,  
*З синаго моря!*

Ой він винирає з синаго моря,  
 З синаго моря, з преісподного!  
 Ой нема землі у него в жменї.  
*На синім мори!*

А Ісус Христос так промовляє:  
 Ой ти поганий цар-вовводо,  
 Ой так не буде, йик ти гадаєш!  
 На свою волю землі не озмеш.  
 Чому не кажеш: Во имїи Отца?  
 Чому не вториш: Сьвїйного Духа?  
 Ой понирай ко у третім разі,  
*У сине море!*

Ой понирай-ко у сине море,  
 Ой в сине море у преісподне,  
 Ой понирай-ко у Божїй правді.  
 Ой і скажи там: Во имїи Отца,  
 Ой повтори там: Сьвїйного Духа,  
 Ой і скажи там: Земле, я беру тебе,  
 Я беру тебе на Божу волю!  
 Ой він понирив у сине море,  
 У сине море у преісподне,  
 Ой він зачерав, нічо не каже,  
*У синім мори!*

Ой не промовив: Сьвїйного Духа!  
 Ой зачер землі повнії жменї,  
 Ой винирає з синаго моря,  
*З синаго моря!*

З синаго моря, з преісподного,

Ой більше нема, лиш за ніхтьима!

*На синім морі!*

Ой йив сам Господь то видирати,

Йив пальничку з того плескати.

Ой йик уплескав, на море кинув,

На пальничці сам изпочинув.

Йили вни на ній тай почувати,

Йили из неї землю счінати.

Ой заснували гори долини,

*На землі!*

Гори-долини, широкі поля,

Ой заснували синії моря!

Ой вселила си рибка у воді,

Рибка у воді, звірка у лісі,

Радість велика по всему світу;

*По всему світу!*

Радість велика свйнтою землев,

Радість велика Богу на хвалу,

Богу на хвалу, гвзді на славу.

*Гвзді на славу!*

*(Юра Бендейчук. — Жабв.)*

3. Йа у сему двору тай веселому,

*Радуй си, земле, син народив си!*

Новая радість нам си зйивила,

Свйнта Пречнста сина вродила,

Сина вродила, світ звселила.

Кури запіли у біднім місті,

У біднім місті, у Ветлевмі.

Свйнту Пречнсту там найшли муки,

Найшли ї муки у божій стайни.

У божій стайни меже худобов

Свйнта Пречнста дить вродила,

У плащівницу дить вповила,

Дить вповила, в йисла вложила.

Тогди на неба зввізда світила,

Зввізда світила до божой стайні.

Малі пастирі, божі йангелі,

Ой дали знати до сеї хати,

До сеї хати до господаря,

До господаря, до пана (імя).



Ой взяли дитьби у плащівницю,  
 Взяли, занесли до господаря,  
 До господаря, до пана (імя).  
 На стів двтинку вни уложили!  
 На сьвітній вечер тай на Рождество,  
 Ой сьвітні зийшли на сьвітну землю,  
 До господаря, до пана (імя).  
 Они засіли тай коло стола,  
 Ой коло стола йворового!  
 Стала веселість по всему сьвіту,  
 По всему сьвіту і в усім дворі,  
 Йа в усім дворі у пана (імя).  
 Веселила сі й рибка у воді,  
 Рибка у воді, пташка в воздусі,  
 Пташка в воздусі, зьвірка у лісі.  
 А най же буде Богу на хвалу,  
 Кречному газді на добру славу,  
 Ой и на славу его газдині,  
 Его газдині на поздравленє.  
 Ой и на славу его діточкам,  
 Ой и на славу усім посполу,  
 Усім посполу, шо є в тім дому!  
 (Юрій Соломійчук. — Жабь.)

4. Стоя мостове все-ж калинові,  
*Гей дай Боже!*

Гой на тих мостах стоя дворове,  
 Стоя дворове все-ж май мурове;  
 Гой у тих мурах стоя столове,  
 Стоя столове все-ж нам тесове;  
 Гой на тих столах стоя скатерти,  
 Стоя скатерти все шовковії,  
 На тих скатертъх стоя хлібове,  
 Стоя хлібове все пшинишнії,  
 Три сьвічі горят все-ж восковії.  
 Поза столове сидьби сьвітїї,  
 Гой сидьби, сидьби, радочку радьби,  
 Радочку-ж радят первовічную,  
 Коли жидови Христа мучили,  
 Христа мучили, на муки брали,  
 На муки брали тай розпинали,

Терновий вінчик на голов клали,  
 Зеленов жинков\*) перізовали,  
 Всьике деревце за ніхті били;  
 Все си ломило, все си тупило,  
 Христові ручки не поплішло,  
 Христу из ручьок кров не пустило.  
 Чьрвива ива чом согрішила,  
 Христу из ручок кровцю пустила;  
 Де кровцьи цяне, там винце стане.  
 Де слізка кане, там церков стане,  
 Тота церковцьи Богу на хвалу,  
 Богу на хвалу, миру й на вагу,  
 Миру й на вагу, попам на прихід,  
 Багрове винце людем на закін!  
 Йа в ті церковци служби си правий  
 За здоровлечко господареви.  
 Дзвоночки дзвоньи тай за газдиню,  
 Сьвітлечко горит за всю чельидку!  
 Гой за сим словом будь же нам здоров,  
 Будь же нам здоров, господаречку,  
 Господаречку, чом Иванечку,  
 Гой не сам собов, своєв газдинев,  
 Своєв газдинев тай з діточками,  
 Гой з діточками тай всев чельидков;  
 Дай же вам, Боже, в ваш дім здоровє,  
 В ваш дім здоровє на чельидочку,  
 Гой на двір шьпестє, на худобочку.  
 Дьикуєм Богу тай сему дому,  
 Гой сему дому тай сему столу!

(Максим Борчук. — Космач.)

5. Дьикуєм Богу Йісуу Христови  
*Ой дай Боже!*

І усім свйнтям, шо є на небі,  
 І усім старшим, шо є на землі!  
 На само Ріадво Христос вродив сє,  
 Йа на Відорші ба й охрестив си.  
 Йик охрестив си тай тогди пішов,  
 Тай тогди пішов до Русалима.

\*, ожинков

Їа в Русалимі богаті люде,  
 Богаті люде поклали мости,  
 Поклали мости з жовтої кости,  
 Їа поручічко з самої трости.  
 Тими мостами сам Христос ішов.  
 Здибала го там погана віра,  
 Погана віра, самі жидове:  
 Їисусе Христе, маємо Тебе,  
 Маємо Тебе припровадити,  
 Припровадити перед Пилата;  
 Має ті Пилат на смерть всудити,  
 На смерть всудити, на хрест розп'яти!  
 На смерть всудили, на хрест розп'яли.  
 Ой того було у в один четвер,  
 Їа у п'ятницю з хреста здоймили,  
 З хреста здоймили, в камінь вложили,  
 Другим каменем з верха накрили  
 І коло Христа варту лишили.  
 Ой тота варта вся варгувала,  
 Їнк Христос оскрес, вся повпадала.  
 Ой того було в одну неділю,  
 Тоту неділю вітак названо,  
 Вітак названо чом Великдень,  
 Чом Великдень тай Оскресене  
 На саме Різдво Христос вродив си,  
 Їа на Відорші чом охрестив си,  
 Їа на Великдень тай прославив си.  
 Вінчуємо вас... і т. д.

*(Никола Петильник Штоґран в Річки.)*

6. На Різдво рано Христос родив си,  
 Їа на Відорші бай охрестив си;  
 Ой на Відорші і на Ардані  
 Христос ирстив си, в воді купав си.  
 В воді купав си, людем вказав ся,  
 Їнк си указав тай заговорив:  
 Ци тримаєте мою науку?  
 Але коли-ж я по землі ходив,  
 Науки божой я вас все учив,  
 Ой я вас учив, за вас си мучив,  
 За вас си мучив, муку відбував,

Муку відбував, кровцю проливав,  
 А вашу віру я не покидав.  
 Погана віра мене мучила,  
 Мсне мучила, на муки брала,  
 На муки брала, на хрест розпяла.  
 Ой біла цвѣчки у мої ручки,  
 Їа в мої ручки тай в мої ніжки,  
 Їа в мої ніжки тай в мої хрещки.  
 А де-ж то було? — В Єрусалимі!  
 В Єрусалимі йа в оден четвер,  
 Їа в оден четвер Христа розпѣли,  
 Їа у п'ятницю камінь вложили,  
 Їа у суботу гріб іскінчили.  
 Їа в неділеньку Христос наш воскрес,  
 Їа в неділеньку, в той день великий,  
 У день великий, бай на Великдень!

(Я. Луценчук.)

7. На саме Різдво Христос родив си,  
 Ой дай Боже!

А на Відорші бай охрестив си,  
 Їнк охрестив си тай тогди пішов,  
 Ой пішов Иусе до Русалима;  
 А в Русалимі богаті люде:  
 Вни кладут мости з жовтої кости,  
 А поручічко з самої трости.  
 Тими мостами Суе Христос ішов,  
 Суе Христос ішов в свої палаци!  
 Там сів Суе Христос бай вечерати,  
 Приходи д' нему Божая мати.  
 Час тобі, синку, тай вечерати!  
 А мині давай від пекла ключі,  
 Повіпускаю всі грішні душі.  
 На тобі, Мати, від пекла ключі,  
 Повіпускати всі грішні душі,  
 Лишень три душі не віпускати:  
 Ой першу душу бай не пускати,  
 Шо зневажала вітця тай мати,  
 Шо зневажала, словом корила,  
 Словом корила, судом судила.  
 Бай другу душу не віпускати,

Шо йшла фальчивим сьвідком сьвідчити,  
 Ой невинного до кари дати,  
 Але винного вікуплювати.  
 Ой третю душу не відпускати,  
 Шо не приймила бідного в хату,  
 Ой не приймила, не приділа,  
 Нікому добра не приобріла!  
 Ті мут на віки в смолах кіпіти,  
 В смолах кіпіти, в пеклі горіти,  
 Ніколи царства не мут видіти,  
 Ой не мут, не мут царства видіти!  
 (Я. Лукенчук.)

8. Вой май рано зора зорала,  
*Господи Боже!*

А ше май ранче когуги піли,  
 Вой ше май ранче зірница зийшла,  
 Зірница зийшла, Пречиста прийшла.  
 Їа в горі, в горі, їа в Вефлємі  
 Пречиста Діва дитя вродила,  
 Дитя вродила, в ризи завила!  
 Пустив си голос погід небеса,  
 З вишнього неба йангелі взнали,  
 Йангелі взнали, зьвізду й услали,  
 Зьвізда та сьвітит, сьвяті сьпівают  
 На многа літа їа з паном газдов,  
 Їа з паном газдом тай з газдинею!  
 Підіте ко ви їа всі в обору,  
 Їа всі в обору межи худобу,  
 Озміте ко ви ше й мале дитя,  
 Ше й мале дитя на білі ручки.  
 Гадку гадали, їик дитя взьити,  
 Їик дитя взьити, їик би назвати?  
 Призвали бих го Сьвітє Рождество?  
 Пречиста Діва то не влюбила,  
 То не влюбила, з церкви вступила.  
 Ой судок судья: їик би удати,  
 Їик би удати, дитя назвати?  
 Призвали бих го сьвітній Василій;  
 Пречиста Діва то не влюбила,  
 Тим не веліла, то не хотіла.

Далі суд судьї, йили гадати,  
 Йили гадати, йик би назвати?  
 Призвали бих го свйиті Відорші?  
 Пречиста Діва то не влюбила,  
 То не влюбила, з церкви вступила.  
 Ой на свйитий день тай на Відорші,  
 Свйиті йангелі воду свйитили,  
 Воду свйитили, Христа хрестили,  
 Христа хрестили, имньї не дали.  
 Ой на другий день, все й на Відорші,  
 Свйиті йангелі воду свйитили,  
 Воду свйитили, Христа схрестили,  
 Христа схрестили, имньї му дали,  
 Имньї му дали тай му сказали:  
 Ой най же буде сам Ісус Христос!  
 Пречиста Діва то уллюбила,  
 То уллюбила, в церквї вступила.  
 Невірні жиди йик то узнали,  
 Йик то узнали, Христа шукали,  
 Пречисту Діву в поли спіймали.  
 Пречиста Діва, дес Христа діла?  
 Вна їм сказала: Я го післала  
 В велике поле в шовкову траву.  
 Невірні жиди ой туда ішли,  
 Траву косили, траву микали,  
 Христа шукали, Христа не найшли,  
 Пречисту Діву там іспіймали;  
 Йик іспіймали, тай си питали:  
 Пречиста Діва, дес Христа діла?  
 Вна їм сказала: Я го післала,  
 Я го післала бай у потоки!  
 Невірні жиди ой туда пішли,  
 Христа шукали, воду спирали,  
 Тай не пустили бай загатили.  
 З вишного неба лусло тай трісло,  
 Гати вірвало, жидів забрало,  
 Ой їх забрало сімсот і штири,  
 Ой змижи того три си зостали,  
 Три си зостали, гадку гадали:  
 В царстві не будім, Христа не найдім.  
 Вни загадали, Христа шукали,

Пречисту Діву в поли спіймали.  
 Пречиста Діва, дес Христа діла?  
 Вна їм сказала: Я го післала,  
 Я го післала в терновий лісок.  
 Невірні жида ой туда пішли,  
 Ліси рубали, Христа спіймали,  
 Ёик го спіймали, на муки брали,  
 В тернову постіль спати ложили,  
 Терновий вінчик на голов клали  
 І ожиною заперезали.  
 Заперезали, на хрест розпійли,  
 Зелізни гвізді і всьике древо  
 І всьике древо за ніхті били.  
 Ёа всьике древо ніхтей не ймило,  
 Червива ива ёик си изнайшла,  
 Ёик сі изнайшла, за ніхті зайшла.  
 Червива ива сьвіт согрішила,  
 Сьвіт согрішила, кровцу спустила,  
 Де кровца кане, там церков стане,  
 Де слюзка кане, там вино стане!  
 Біла церковцьи людем на прихід,  
 Зелене вино людем на закін.  
 Вінчуємо вас... і т. д.

(Юра Бендейчук. — Жабь.)

9. Ой на свйитий день, на свйитий вечер,  
*Радуй си!*

Ой дуже рано роса упала,  
 Роса упала, студена зима,  
 А ше маї ранче кури запіли.  
 На свйитий день, на свйите Різдво  
 Свйиту Пречисту напали муки:  
 Пречиста Діва дитьи вродила  
 У біднім місті, у Флемезві.  
 Ёик породила тай у солому,  
 Поклала в стайни межи худобу,  
 Межи тельнтки тай маленькії.  
 Ёик породила, в ризи повила,  
 Ёа у йсельца тай положила,  
 Ёа плащеничков ёго накрила.  
 Ой ніхто того бай не зобачив,

Лиш добачили малі хлопчучки,  
 Малі хлопчучки, божі пастушки,  
 Божі пастушки, божі йангелі!  
 Ой дали знати до сеї хати,  
 До сеї хати, до господаря.  
 Треба нам дитьби до хати взьити,  
 До хати взьити, имїи му дати.  
 Поклади его тай на столччок;  
 Зийшли сї свїиті з вишного неба,  
 Посходили си до господаря,  
 Йа й сїли собі йа в округ стола,  
 Йа в округ стола йиворового.  
 Раду вни радьби, гадку гадають,  
 Йик би удати, дитьби назвати?  
 Назвали бих го свїитим вечерем?  
 Пречиста Дїва тай не велїла!  
 Назвали бих го свїите Рождество?  
 Пречиста Дїва тай не велїла!  
 Назвала бих го свїите Васплє,  
 Свїитим Василєм тай Новим роком?  
 Пречиста Дїва тай не велїла!  
 Ой на свїитий день на водосвїите  
 Узьила дитьби, внесла до церкви.  
 Свїиті духовні воду свїитили,  
 Христа Божого там охрестили,  
 Ой хрестили, не утвердили,  
 Ой не утвердили, имьби не дали!  
 Берїмо дитьби на Ардан воду!  
 Свїиті духовні воду свїитили,  
 Посходило си гей свїитих много,  
 Ой межи ними Иван Хреститель.  
 Хреститель узьив дитьби на руки,  
 Пішов из дїтьбим посеред ріки,  
 Там его измив в арданскїй водї.  
 Там охрестив го во имїи Отца,  
 Йа ше і Сина й Божого Духа!  
 Тогди він сказав: Най буде Христос!  
 Пречиста Дїва тай израдїла,  
 Ой шо Сус Христа вна уродила.  
 Велика радїсть стала на свїїтї,  
 Шо цар рожденїй тай народив си!



Йангелі в трубки бай затрубили,  
 Ой тогди в давони та задзвонили,  
 Велика радість по всему сьвітї,  
 По всему сьвітї і в рускі вірі.  
 І веселив си місяць у крузі,  
 Веселило си сонце в полудне,  
 Веселили си зьвізди на небі,  
 Зьвізди на небі, зьвірка у лісі,  
 Зьвірка у лісі, рибка у мори!  
 Учуло за то жидівске войско,  
 Пречисту Діву зараз спіймали,  
 А йик спіймали, вни поспитали:  
 Пречиста Діва, дес Христа діла?  
 Вна промовила: Я го післала,  
 Я го післала в широке поле,  
 В широке поле, в шовкову траву,  
 В шовкову траву, в густїї лози!  
 Невірні жиди тай туди пішли,  
 Набрали з собов всьике оріже,  
 Траву косили й траву микали,  
 Лози рубали й Христа шукали.  
 А йик го тамки вони не найшли,  
 Ой они відтв тай назад прийшли,  
 Пречисту Діву назад спіймали,  
 А йик спіймали, вни поспитали:  
 Пречиста Діво, дес Христа діла?  
 Вна промовила: Я го післала,  
 Я го післала в високу гору,  
 Ой у найвищу, у каменисту!  
 Невірні жиди тай туди пішли,  
 Гору розбили тай розкопали,  
 Ой розкопали ше і зрівнали,  
 Христа Божого тамко не найшли!  
 Ой они відтв тай назад прийшли,  
 Пречисту Діву знов вспіймили:  
 Пречиста Діво, дес Христа діла?  
 Вна промовила: Я го післала,  
 Я го післала в стрімкі потоки,  
 В стрімкі потоки тай у глібокї!  
 Жидівске війско все туда пішло;  
 Набрали з собов всьике оріже,



На сьожинь землі по свїйте Рїздво !  
 Ой пішов Петро по свїите Рїдзво ;  
 Перейшло єго сиве голубьн ;  
 Ой єму з очий искреньки скачут,  
 Ой єму з рота поломїнь паше.  
 А свїитий Петро си исполошив,  
 Він си обернув, у хату прийшов.  
 Ой йик він прийшов межи Свїитїї :  
 Ой свїитий Петре, чом ти си вернув ?  
 Ой я си вернув, бом си изаудив,  
 Мене перейшло сиве голубьн,  
 Из очий єму искра бай скаче,  
 А з рота єму поломїнь паше !  
 Ой свїитий Петре, то свїите Рїдво !

*(Іван Данилюк — Жабь.)*

II. На свїитий вечер, на Рїдво рано,  
*На Рїдво рано !*

Богородица дитьн зродила ;  
 Пречиста Дїва дитьн купала,  
 Дитьн купала й оповивала !  
 Ой на Відорші, досьвіта рано  
 Дитьн скупала тай оповила.  
 Лодви до лодви ватру кресала,  
 Над тов ватерков Христа вгрівала  
 Тай сама пішла куми шукати.  
 Прикочувала ті божї куми,  
 Ой Божї куми до свого двору,  
 Узьили дитьн на Ордан-воду ;  
 На тім Орданї чуда си стали,  
 Йик у Орданї дитьн купали,  
 Иик на Орданї дитьн хрестили,  
 Йик ізхрестили тай утвердили !  
 Ой та від тогди Сус Христом зостав !  
 Пішов він сьвітом помежн люде  
 Чуда чинити, людий навчати  
 І в праву руку всїх навертати.  
 Йик се учули невїрні жиди,  
 Йик они вчули той не злюбили,  
 Перед Пилата Христа скаржили,  
 За три срібленї Христа купили.

Їнк го купили тай го спіймили,  
 Узьили вго на свої муки,  
 На свої муки все на тьженькі;  
 Христа на хресті ба й розпинали,  
 Ой розпинали, кров проливали,  
 Вськи му муки бай завдавали:  
 В тернову постіль спати ложили,  
 Терновий вінчик на голов клали,  
 І ожиною заперезали,  
 Вське дерево за ніхті били;  
 Уське древо ніхті не ймили,  
 Червива йива лиш согрішила,  
 Ой согрішила, кровцю пустила,  
 А йнк си знайшла, за ніхті зайшла.  
 Бригнула кровцьи з Божого тілцьи,  
 Де кровцьи кане, там церков стане,  
 Де слина кане, там вино стане!  
 Церківцьи стала людем на прихід,  
 А вино стало людем на закін.  
 Керничка стала людем на питьи,  
 Людем на питьи, всім на пожитьи,  
 Вам на здорове, на многа літа!

(Криворізня.)

## 12. Ой у місті в намастири

*В нег'їлю!*

Там Пречиста Синка мала,  
 У пелюсти вповивала,  
 Вповивала тай повила  
 Тай на престів вположила.  
 А там свїтї раду радьи:  
 Їнк би єму имньи дати?  
 Далн єму — свїтий Павло.  
 Она тото не злюбила,  
 Від престола відступила.  
 А там свїтї раду радьи:  
 Їнк би єму имньи дати?  
 Дали єму: Исус Христос!  
 Она тото излюбила,  
 До престола приступила.

(Юра Юзенчук. — Устрїки.)

13. Ой рано, рано тай задзвонено,  
*Ой дай Боже!*

Ой еще ранче Пречиста встала,  
 Пречиста встала, Христа вродила.  
 Ой еще ранче свїит Йосиф устав,  
 Свїит Йосиф устав й осїд осїдлав,  
 Й осїд осїдлав, з Ісусом втікав,  
 З Ісусом втікав до Русалима;  
 А в Русалимі люди богатї,  
 Кладут їа мости з самої кости,  
 Кладут поруче саме злотьїне.  
 В другїй сторонї люди й убогї,  
 Кладут їа мости самї дубовї,  
 Кладут поруче саме тростове.  
 Самим тим мостом Сус Христос ішов,  
 Погана й віра его засьїгла,  
 Погана віра, самї жидова:  
 Ой Сусе Христе, ой Сусе Христе!  
 Маєм на Тебе три загадочки:  
 Першую гадку на хрест розпїїти,  
 Другую гадку головку стьїти,  
 Третюю гадку в грїб закопати.  
 На муки взьїли, на хрест розпїїли,  
 На хрест розпїїли, головку стьїли,  
 Головку стьїли, в грїб закопали,  
 В грїб закопали, камїнь поклали.  
 Поклали вони два жидки вартї,  
 А сами пішли в велике місто,  
 В велике місто, бай у крайний дїм.  
 Зачьїли вони тай вечерятї,  
 Ой вечерятї тай заклїнати,  
 Ой рїбку щучку тай когутїка:  
 Коли ся рїбка їа в море плесне,  
 Тогди Сус Христос з гробу воскресне.  
 Коли сей когут крильцьїми зїбе,  
 Крильцьїми зїбе, закукурїдже,  
 Тогди Сус Христос із гробу втіче!  
 Бай когутїчок крильцьїми ізбїв,  
 Крильцьїми ізбїв, закукурїкав,  
 Ой їик Сус Христос із гробу втікав.  
 Погана віра засторопїла:



Рученьки зложив, слезоньку вронив,  
 А з тої слізки море сі стало,  
 А у тім морі Господь сі купле,  
 Господь сі купле, чом з свїйтим Петром.  
 Купаючи сі, сперечьили сі:  
 і т. д. як попередна коляда.

*(Микита Александрук. — Брустури.)*

16. По конец стола сидит Никола,  
 Ой сидит, сидит, головку склонив,  
 Головку склонив, рученьки зложив,  
 Рученьки зложив, слезоньку вронив;  
 Йа з тої слізки море си стало,  
 А на тім морі корабіль плавле,  
 А той корабіль церковцю носит,  
 А тота церков з трьома верхами,  
 З трьома верхами, з трьома вікнами.  
 В одно віконце ізходе сонце,  
 В друге віконце Пречиста Діва,  
 В третє віконце сам Господонько,  
 Сам Господонько службочку служит,  
 Службочку служит за господаря,  
 За господаря, за господиню,  
 За господиню, чьисну газдиню!

*(Максим Габорак. — Брустури.)*

17. На свїйтий вечер свїйтому Рїздву  
*Ой дай Боже!*

Пречиста Діва, Богородица,  
 Христа зродила, свїтом понесла.  
 Ой з давних давен туда стежечка,  
 Ой ходили нев сім кольдничків,  
 Зістрічїив їх Божая Мати:  
 Май-Біг-помагай вам, кольднички!  
 Добре здоровє, Божая Мати!  
 Кудя ходили, ци не видали  
 Мовго синка, вашого Бога?  
 Хоть ми видали, не пізнавали.  
 Ой мій синочок на весь свїт значен,  
 На весь свїт значен й на ввесь свїт славен;  
 У мого синка в личку сонечко,

В личку сонечко, йа в чолї місяц,  
 Йа в потилиці бай три зірницї!  
 А мій синочок післанец Божий,  
 Післанец божий до сего дому,  
 Бо в сему дому Господь буває,  
 Господь буває тай сам відає:  
 Шо донька з мамков не сперечав,  
 Шо син на вітцьи рук не здіймає,  
 Сестра на сестру чйир не шукає,  
 Йа брат на брата ніч не знимає.

(*Никифор Кіжделюк. — Жабв*)

18. Ой небом, небом, небом синеньким  
*Ой дай Боже!*

Йа по нїм ходе місяц йисненький,  
 Йисна зірничка, его сестричка!  
 Кудя ти ідеш, ясна зірнице?  
 Іду від Бога, іду на землю,  
 Іду на землю, іду на села  
 Богу на славу, людем на хвалу,  
 Людем на хвалу перевідати:  
 Ци так і тепер, йик з стародавна?  
 Йик з стародавна, йик з первовіку?  
 Ци ситьи меди свйитій вечері?  
 Ци точьи вино Свйитому Рїздву?  
 Ци варьи пиво Свйитому Збору?  
 Ци снї до вітця ше шлет вечеру?  
 Донька матери ци шле вечеру?  
 Йа кум до кума ци шле вечеру?  
 Сусїд сусїду ци шле вечеру?  
 Не так то тепер, йик з стародавна,  
 Йик з стародавна, йик з первовіку:  
 Не ситьи меди Свйитій вечері,  
 Не точьи вина Свйитому Рїздву,  
 Не варьи пива Свйитому Збору,  
 А снї до вітця не шле вечеру,  
 Донька матери не шле вечеру,  
 А брат до брата не шле вечеру,  
 Сестра до сестри не шле вечеру,  
 Йа кум до кума не шле вечеру,  
 Сусїд сусїду не шле вечеру.



А син на вітця руки знімає,  
 Руки знімає, гнів підоймає,  
 Донька на матір перерічає,  
 Перерічає, гнів підоймає,  
 Гнів підоймає, прощі не має,  
 А брат на брата мечем рубає,  
 Мечем рубає, гнів підоймає,  
 Гнів підоймає, прощі не має!  
 Сестра на сестру чьирів питає,  
 Чьирів питає, гнів підоймає,  
 Гнів підоймає, прощі не має!  
 А кум на кума пана взиває,  
 Пана взиває, гнів підоймає,  
 Гнів підоймає, прощі не має!  
 Сусід сусіді пліт закладає,  
 Пліт закладає, терен рубає,  
 Терен рубає, ще й закидає,  
 Ще й закидає, стежки не має,  
 Гнів підоймає, прощі не має.

(Космач).

19. Йа в моря, в мори йисний місяцю,  
*Ой дай Боже!*

За ним зірничка, сестричка рідна,  
 За тов другая, того-ж первая!  
 Ой стій, погоди, ясний місяцю!  
 Ой не погоджу, не маю часу!  
 Бо я післаний післіг\*) від Бога,  
 Післіг від Бога до господаря,  
 До господаря, до сего дому:  
 Ци є в тім дому старії люде?  
 Ци вни так держьки, йик з перовіку?  
 Ци кум до кума з вечеров ходит?  
 Ци син вітцєви знизька си клонит?  
 Ци дочка мамі ци си вклоньє?  
 Ой тепер не так, йик з перовіку,  
 Ой кум до кума з вечеров не йде,  
 Ой син на вітця руку здоймає,

\*) післіг = післанець.

Донька матери суд перечае,  
 Ой брат на брата меч вітьгае,  
 Сестра на сестру чьирів шукае,  
 Сусід сусіда до пана вдае  
 Тай перелази загороджае!

*(Шешори).*

20. Три колыднички — підвіконнички :

*Ой дай Боже!*

Перший колыдник — ясне сонце,  
 Другий колыдник — ясенський місьиц,  
 Третий колыдник то дробен дощик.  
 Та шо-ж ми парчеш, ясне сонце?  
 Ой йик я зййду рано в неділю,  
 А врадуют си церкви й каплиці,  
 Церкви й каплиці, в церквах престоли.  
 Ой шо-ж нам парчеш, ясный місьицю?  
 Ой йик я зййду темної ночи,  
 Темної ночи ше й о півночи,  
 А врадуют си гори й долини,  
 Гори й долини ще й полонини.  
 Шо же нам парчеш, ти дробен дощик?  
 Ой йик я спаду три рази в маю,  
 То вродит вам си жито, пшееница,  
 Жито, пшееница, всьика пашница.

*(Жабс).*

21. Ой селом, селом, селом дорога,

*Ой дай Боже!*

Ой ідут-пливнут два-три йангелі,  
 Два-три йангелі, все й колыднички,  
 Все й колыднички, все й робітнички.  
 Ой була-ж туда здавненька стежка,  
 Ходила-ж туда Діва Пречиста.  
 Ой ішла, ішла, Хреста шукала,  
 Хреста шукала, їх іспіймала,  
 Їх іспіймала, в них си питала :  
 Ци не виділи моего сына?  
 Ми хоть виділи, ми го не знали!  
 То в мене синок ба й назначений,  
 Із чола ему все місьиц сьвітит,

Із плечей єму зірниця сяє,  
 Із грудий єму ба й сонце гріє,  
 Ой сонце гріє, сьвіт веселіє.  
 Ой місяць сяє, сьвіт величає,  
 Сьвіт величає, цьвіт процвітає.  
 Цьвіт процвітає по всему сьвіту,  
 По всему сьвіту, маковім цьвіту,  
 Маковім цьвіту ба й сему дому,  
 Бай сему дому все й веселому!  
 Шоби ви газди гаразд си мали,  
 На пришлі роки сьвіт дочекали  
 І сі в мирности відкочували!  
 Не вмiли ми вам скольидувати,  
 Просили бих вас перебачати.  
 Вінчуємо вас щістем-здоровем,  
 Щістем-здоровем, многа літами,  
 Многа літами, сими свйнтками,  
 Сим Новим Роком, свйнтим Василем  
 І з кольидками все й діточками  
 І з своїм газдов і з худобочков  
 І з худобочков і з своїм домом!  
 Від сего слова будьте здорові!  
 (Мих. Гутинюк. — Криворівня).

*Кольида страстна.*

22. Славен єс, Боже, по всему сьвіту  
*Славен єс!*

• І в усіх церквах, по монастирах.  
 І ви є славні, наш господарю,  
 Йикі ви славні, в нашій громаді.  
 Й ми до вас прийшли кольидувати,  
 Й кольидувати, правду сказати  
 За Суса Христа пресьвітліїшого,  
 Йик Ісус Христос по землі ходив,  
 По землі ходив, з людьми говорив  
 Й на сей землі він смерти пожив.  
 Шо в неділеньку та на бечкову,  
 Йик ішов Христос до Русалима,  
 За Христом ишли тогди народи,  
 Лудине з себе порозгортали,  
 Порозгортали, землев метали,  
 Христу доріжку туда стелили,

Й бечки ломили, землев метали,  
 Йнк тоти бечки позацвитали.  
 Йнк прийшов Христос до Русалима,  
 Ой став вин собі насеред міста,  
 Й уздріли-ж йнго погані жиди,  
 Имили Христа, в ланц заковали,  
 Перед Пилата Христа пригнали :  
 Ой ти, Пилате, Пилате, царю,  
 Пилате, царю, позовльий кару,  
 Позвольий кару сему смертевну,  
 Ми гезди ймили нового Царя,  
 Нового Царя — ниприятеля !  
 Й они так кажут за Суса Христа,  
 Шо краєм ходит, міста бунтуєт !  
 Пилат зглідував там двісто мужа.  
 В переднім гліді були корбачі,  
 Були корбачі тай гарапники.  
 Йа в другім гліді гостра тростина,  
 Там Христос ходив тогди улицев,  
 Передний глід бив арапниками,  
 А другий глід бив тростиною.  
 Вни тамкв Христа тьжжко вкарали.  
 Пречисту кровцу попроливали.  
 А де где Пилат на ній галтував,  
 На ній галтував, що буде бити.  
 Пришов кривавий перед Пилата  
 Подьковати йнко цареви,  
 Йнко цареви тай Пилатови.  
 Йа Пилат сказав : — Дайти ми води,  
 Дайти ми води умити руки,  
 Бо в мене руки цалком криваві,  
 Я йнго вкарав так невинного,  
 Я йнго вкарав почерез жиди,  
 А я сам вижу, що Вин ни винен.  
 Тай выпускайит два розбойники,  
 Йа Христа поклав до середини,  
 До середини ид розбойникам.  
 Тай зачыв тогди бефелювати,  
 Бефелювати, жидам казати :  
 — Сісі два люди, два розбойники,  
 Два розбойники будим тратити,

Бо сміє на смерть вже заслужені;  
 Нового Пана Ісуса Христа  
 То на грабунку ніде не було,  
 Сміє два люди, два розбойники,  
 То грабували тай забирали,  
 Сего третого з ними ни було!  
 Так казав Пилат до Суса Христа:  
 - Ти новий Пана, ти новий Царю,  
 З котрого-ж ти є тай, пана, краю?  
 А Христос сказав: — Я з Вефлеєма,  
 Я там си родив, там моя мати,  
 А я є роду Давидового!  
 Їа Пилат тогди голосно кричив:  
 — Най усі жиди, най всі кагали!  
 Вефлеєм місто то ни підо мнов,  
 Під другим царем, он під Иродом,  
 Ни маю права бильше карати!  
 Їа тото було все під Пилатом,  
 Вин лиш так казав почерез жиди,  
 Бо вин ни хотів Христа карати.  
 А вни вибрали тогди патрулю,  
 Займили Христа он до Ирода:  
 — Ироде, цару, позовльий кару,  
 Ми гезди ймили нового Царя,  
 Нового царя, ницрятеля!  
 А Йирод сказав: — Близте го суда!  
 Вони Христа бют, ид нему женут.  
 Йик пришов Христос вперед Ирода,  
 Так Ирод сказав: — Ти новий цару,  
 А я не маю для тебе краю,  
 Килька є земля, то вся є моя!  
 Їа Ісус Христос з ним ни говорив,  
 Бо Христос видів, що вни фальчивий;  
 Бо Ісус Христос землю сотворив,  
 А й Ирод каже, що земля йго,  
 А килький є сьвіт, то все Христовий,  
 Бо Ісус Христос ввєє сьвіт сотворив.  
 И сказав Ирод невірним жидам,  
 И сказав Ирод так розибрати,  
 Поблічну *барму* (мундир) Христови дати,  
 Поблічну барму тай кримінарну.

Узьили Христа вни розибрали,  
 Поблічну барму Христови дали,  
 Поблічну барму тай кримінарну.  
 На Сусу Христу то була манта  
 И дужи красна, дужи дорога.  
 Ни могли вни си тим поділити,  
 Тим поділити, Христовов мантов,  
 Й они сказали манту пидрати,  
 Кавальчіками си поділити,  
 Си поділити Христовов мантов.  
 Там си й обібрав так один жидок,  
 Христову манту й ни дав вни драти :  
 То шкода драти, шкода псовати.  
 Несімо манту перед Ирода,  
 Най вни таксуєт, шо вна коштуєт.  
 Тай розстелили вперед Ирода,  
 Йа Ирод ходит та обзираєт.  
 Так казав Ирод невірним жидам :  
 — Ни можна манту су стаксувати,  
 Бо сеса манта дуже дорога,  
 Такої манти нема містами,  
 Нема містами, ні йирмарками.  
 На сису манту я вас поражу,  
 На сису манту тьгнїмо льоси.  
 Котрий льос віземе, пїрше лумеро,  
 Пїрше лумеро, то того манта.  
 Самий тот жидок уфатив льосок,  
 То сему Христос таке щьистьн дав,  
 Таке щьистьн дав, що манту ни драв.  
 Вни манту вїйграв цісарским правом,  
 Тим товаришам манту вни сплатив,  
 Тото їм сплатив, то, що сам хотїв,  
 Бо вни не знали, що вна коштуїн.  
 Та завернули вни й до Пилата :  
 — Пилати-царю, позвольїй кару,  
 Вни і вже дистав поблічну барму,  
 Поблічну барму тай кримінарну !  
 А Пилат тогди голосно кричїв :  
 — А чому йнго Ирод ни вкарав.  
 Йирод ни карав, то й я ни буду,  
 Ни маю права на смерть судити !

Так казав Пилат до Суса Христа :  
 — Ти новий Пане, ти новий Царю,  
 Хоч бути царем Ти на сій землі ?  
 А Христос казав : — Що я ни хочю,  
 Що я ни хочю тут бути царем,  
 Я вже в царем дуже далеко,  
 Дуже далеко, дуже високо,  
 Я вже в царем у в сьвітнім небі,  
 Я тут на земни царем ни буду,  
 Лиш хочю бути таким пророком :  
 Можу слабого з лужка здоймити,  
 Можу каліку поздоровити,  
 Можу німому бесіду дати,  
 Можу сліпому я очи дати,  
 Можу вмерлого з гроба здоймити  
 І йнго на світ знов воскресити,  
 От таким хочу бути пророком.  
 Пилате, царю, меш умирати,  
 Кіло си лишиш тут на сій земни,  
 А ти там прийдеш навперед мене,  
 А я тут прийшов навперед тебе,  
 А ти там прийдеш навперед мене.  
 Я буду царем сес сьвіт судити,  
 Сес сьвіт судити, всім вам платити  
 За ваші діла з оцего сьвіта :  
 Йник ни по правді ви ту жийте  
 И ни по правді права судити,  
 Таку заплату від мнѣ возьміте !  
 А Пилат тогди так засмутив си,  
 Христові слова до себе приймив,  
 А Христос приймив йнго в „Вірую“,  
 Йнго в „Вірую“, що в „Пилатї“ в,  
 Що в „Пилатї“ є і „складавшую“,  
 Бо вин си складав Христа карати.  
 Погані Жиди тогди кричѣли :  
 — Пилати, царю, розпніте йнго,  
 На Пана Бога вин нарікайи,  
 Вин показує, що вин Божий Син,  
 Що вин Божий Син, що вин в Христос,  
 Йа в наших книжках тото ни стоїт,  
 За йнго хрести ми ни знаємо.

Коли Господь Бог без жони жист,  
 Видки би Вин мав Свого Сина,  
 Коли Господь Бог ни майи жони,  
 То вин ни майи Свого Сина!  
 Пилати, царю, будем тьгати  
 И будим с тобов вогонь тримати!  
 Збунтувала си увся старшина,  
 Увся старшина, котра жидівска  
 Напротив царя, против Пилата;  
 Ой збунтував си цілий Русалим  
 Напротив царя, против Пилата.  
 Йа Пилат тогди так засмутив си,  
 Гадаєи Пилат: — Нічо ни владжу  
 Напротив міста, так Русалима,  
 Мушу я йго волю звольити.  
 Беріте-ж йго, куда вам треба,  
 Ни позволю на смерть карати.  
 Чорнокнижники то записали,  
 То записали тай так сказали:  
 — Шо Пилат звольив на смерть карати!  
 Та втьили дуба насеред міста,  
 Ой та ссадили на Суса Христа,  
 Займили Христа тогди на гору,  
 Тогди на гору на Городлівску.  
 Вни того дуба там закопали  
 І там розпйили ой Суса Христа,  
 Два розбойники там коло Христа.  
 А в котру днинку? то у пйитничку,  
 То у пйитничку великодную.  
 А Исус Христос ще заговорив  
 І сказав Христос; — Ой маю жажду  
 Ой маю жажду, бо хочу води!  
 А й вни скочіли тогди у луги,  
 У лузі втьили довгу тростину  
 Тай до тростини погар сильяли,  
 Ни дали води, лиш дали оцту.  
 Мішбили они у оцет жовчу.  
 А Йисус Христос то пьти ни пив,  
 Головку склонив, житья закінчив.  
 А то в пйитничку великодную,  
 Тогди на небі сонце стемніло.



Вни набігают так до Пилата,  
 А Пилат тогди голосно скричъив :  
 — Я вам ни зволю на смерть карати,  
 Я ни обідав ; котра година ?  
 — Година вже є так дванатціта !  
 — Чому на небі й сонечка нима ?  
 Вони узъили велику піку  
 Тай нев пробили Йисуса Христа,  
 Кров ни чуріла, лишень болото,  
 Крови ни було, бо Христос умер.  
 Там набігав тот свѣйтий Йосип,  
 Приносить собі тай плахтиночку,  
 Щоби го сховав в свою пивничку.  
 Подали жиди Йисуса Христа,  
 Загорнув Йосип у плахтиночку,  
 Поховав Христа в свою пивничку.  
 Они поклали твердіи варти,  
 Тоту пивничку запечитали,  
 В першій годині поопівночі  
 Так дужа земля, так задрижала,  
 Що та пивничка си й отворила,  
 И тота варта там попадала.  
 То в негіленьку, так пораненьку  
 Оскресеніє нашего Христа,  
 Бо в негіленьку Христос оскресав,  
 Нас многогрішних увсіх потішав.  
 Многая літа, многая літа !

*(Записана Л. Гарматієм — в Головах.)*

*Коляда за Пречисту :*

23. Пречиста Діва, Мати Христова,  
*Ой дай Боже !*

Мати Христова, Богородица,  
 На свѣйте Різдво, на свѣйте Різдво,  
 На свѣйте Різдво Христа вродила ;  
 Йик го вродила, файно вповила  
 В біленьке шматє, в йисла вложила.  
 А в котрім місті ? — Йа в Вєфлємі.  
 Там си на небі звѣзда з'явила  
 И на все місто красно свѣтила,  
 И на все місто, на всій Вєфлєєм.

Дала вна знати тром царам перским  
 — Але ви царі, ви царі перські,  
 Ходіте скоро до Вефлєзма!  
 До Вефлєзма Христа витати,  
 Йько цареви поклин виддати,  
 Йько цареви народженному!  
 Вни скоро йишли до Вефлєзма,  
 Вни повернули до Ирод-царя.  
 Тогди йим зьвізда вже не сьвітила.  
 Йа ти Йироде, Йироде царю,  
 Шо суда чути у вашім краю?  
 Коло нас чути файну новину,  
 Що народив си Христос-мисія:  
 Ходімо знати, йьго витати.  
 Ирод поганий так засмутив си,  
 Шо цар предвїчний на сьвіт вродив си.  
 И нехай Ирод цес пропадає,  
 Нас цар предвїчний всїх потїшає.  
 Ирод ни гадав Христа витати,  
 Лишень погадав Христа стинати.  
 Та ходіте ви, йьго витайте,  
 Повитайте го та повертайте.  
 Так повертайте та повістуйте  
 Тай повістуйте, йьк ви гостили;  
 Я зараз пиду, йьк си злагожу.  
 Йьк они вийшли та вид Ирода,  
 Тогди їм зьвізда та засьвітила,  
 Файно їх вела до Вефлєзма.  
 Йьк вони прийшли до Вефлєзма,  
 Йа тота зьвізда верх стайні стала  
 И на все місто красно сьвітїла,  
 И на все місто, на всїй Вефлєзм.  
 Три царі перскі тамкиї уходьит  
 До тої стайні, до середини.  
 Они там найшли Йисуса Христа.  
 Там отворили дари великі:  
 Срібло тай злото, мир тай кадило.  
 Христа й витали, поклин виддали,  
 Ничев дорогов вни си вернули  
 Тай до Ирода ни повернули,  
 Зо встидом царя в краю лишили.

Ангіль дав знати Йосипу й Діві.  
 А котрий ангіль? — Сьвйитий Гавриїл:  
 — Тікай з дитятком тай з панї-матков,  
 Я си надію тутки Ирода,  
 Що приде знати, нас повитати.  
 Вин ни гадає нас повитати,  
 Лишень гадає нас постинати.  
 Причиста Діва, матір Христова  
 Сідає собі тамки на коня,  
 Бере дитятко там на коліна,  
 Тікає з ними аж до Йиґишту  
 Все сивим конем йа чістим полем.  
 Тогди зацвила красно й лелія,  
 Йик утікала з міста Марія.  
 Поганий Ирод издогадав си,  
 Йик здогадав си, прудко зібрав си  
 Тай набігає до Вєфлєзма,  
 В великих панів вин си питаєт,  
 Де тота Діва з малим Дитятком?  
 Она тут була тай звідси пишла,  
 Так звідси пишла, ни знати кудаї!  
 Поганий Ирод дуже си злостив,  
 Що пусто ходив тай ни захопив.  
 Поганий Ирод так си порадив,  
 Все й у два роки діти потратив.  
 З третого року діти ни кивав,  
 А й у два роки діти потратив,  
 Діти потратив по всему краю.  
 Вин діти тратив почерез Христа.  
 Помижи діти йиґо затратю,  
 Вин діти зберав, у ріку метав,  
 У ріку метав, у воді топив,  
 Штири тисічі дїтий затратив.  
 И тогди були великі плачі,  
 Йик малі діти на смерть давали,  
 Шукали дїтий тогди йимати,  
 Ци хто ни сховав мале дитятко.  
 Ни можна було йиґо сховати,  
 Лиш мусів кождий на смерть подати.  
 Тогди наказав великі штрофи,  
 Великі штрофи, смертевні кари,

Хто би йсховав мале дитятко,  
 Велїв він зараз тай повісити,  
 Так повісити вітця тай матір.  
 В Богородички вни си питали,  
 Де Діва діла мале дитятко,  
 А вна казала, що я подала!  
 Вна ни подала, добре сховала:  
 Пустила йїго попид небеса.  
 Там Йисус Христос голубом літав,  
 Голубом літав, бо все тото знав;  
 Йїк би вни знали, то би го вбили,  
 Вни би в голуба були стрільили.  
 А вни гадають, що то є голуб!  
 То ни є голуб, то є свїйитий Дух,  
 То є свїйитий Дух! Так Ісус Христос  
 Голубом літав аж до Відорщі.  
 А на Відорщі на земню сїдав.  
 Богородичка дитїи сїмала,  
 Дитїи спїймала, ши зрадувала,  
 Шо вна дитятко тай виховала.  
 Тогди зленули три свїйитї з неба  
 Тай знося собі свїйиту корону,  
 Свїйиту корону тай злотї трони,  
 Взяли дитятко на Ордан воду,  
 На котре свїйито, то на Видорщі.  
 Пречиста Діва, Мати Христова,  
 Тай покликкала тогди Івана,  
 Тогди Івана Всехрестителя:  
 Схрестїте минї Сотворителя,  
 Шо нам сотворив небо тай землю,  
 Дїм господарский, мир хрестїянський!  
 Так Ісус Христос там на Йорданї,  
 Отец предвїчний з облак си спускав,  
 Але свїйитий Дух голубом літав.  
 Там си зробила свїйитая Тройця,  
 Іван Хрестїтель так наказував,  
 Так наказував там на Йорданї,  
 Там на Йорданї трїйцї робити,  
 Трїйцї робити, вогнем палити,  
 Вогнем палити, в водї гасити.  
 Іван Хрестїтїль так наказував

Там на Йордані усім народам :  
 Що Господь один у Тройці стоїт,  
 У Тройці стоїт, у трох особах :  
 Перша особа — Господь предвічний,  
 Друга особа то в Син Божий,  
 То в Син Божий, так Ісус Христос.  
 Трета особа то в сьвятий Дух.  
 А мижи тимп тай особами,  
 Так особами нима старшеї,  
 Нима старшеї, всі три однакі,  
 Всі три однакі, бо Господь один,  
 Бо Господь один у Тройці стоїт.  
 Йіван Хрестітіль та накааував :  
 Йик си народит мале дитьитко,  
 Мале дитьитко, а буде хлопец,  
 Ни можна йго обрізувати,  
 Лиш треба йго так охрестити.  
 Хоть буде хлопец а хоть дівчина,  
 То малі діти будем хрестити.  
 Вже си зачинат так новий закин,  
 Тай новий закин так вид сегодне,  
 Так вид сегодне, вид самих Видорщ,  
 Ступас віра праославная.  
 Правда, на сьвітї в віри много,  
 А віра добра лиш таки одна,  
 Лиш таки одна чом праославна.  
 Жиди на Йвана тогди кричали  
 Тай Иванови таке казали :  
 Ви вже маєте Бога другого,  
 А ми маємо таки одного,  
 Таки й одного, первовічного.  
 Ми будем стару віру держати  
 Тай будем діти обрізувати.  
 Иван Хрестітіль так жидам казав :  
 Йики ви жиди увсі та дурні,  
 Ми ни майимо Бога другого,  
 Увсі майимо Бога одного,  
 Бога й одного, первовічного.  
 Шо Господь оден, а в Тройци стоїт,  
 За сесе Йвана вни ни вірили,  
 Вни ни вірили тай ни слухали.

Йован Хрестітіль народам казав :  
 — Беріте, люди, свѣнтої води!  
 Христа зхрестили, имнѣ вгвердили,  
 Назвали-ж його Йисусе Христе,  
 Сотворителю и Спасителю,  
 Нас увсіх грішних Одкупителю!  
 Маленьке дитѣ земнев вдарили,  
 Бо земля чорна вський хлѣб родит,  
 Вський хлѣб родит, весь нарід держит,  
 Вський дім держит, дім господарский,  
 Дім господарский, мир хрестіянський.  
 Ми вас вінчуем сими Свѣйтками,  
 Сими Свѣйтками та Різдвіннми,  
 Відтак пришлими та Зеленими.  
 А затим словом свѣйткуйте здоров!

(Записана Л. Гарматієм — в Головах.)

*Коляда за Апостолів.*

24. Славенес, Боже, по всему свѣту  
*Славен ес!*

И по всѣх церквах, по монастирях,  
 И ви є славні, наш господарю,  
 Наш господарю, пане Іване.  
 Йикі ви славні в нашій громадї,  
 В нашій громадї тай у пораді.  
 Ми до вас прийшли колїдувати,  
 Колїдувати, правду казати.  
 За Суса Христа пресвѣтлїйшого,  
 Йик Ісусе Христос по земни ходив,  
 По земни ходив, з людьми говорив.  
 Друга колїда за Суса Христа,  
 Шо вибрав собі дванатцїт свѣйтних,  
 Дванатцїт свѣйтних, побожних людий  
 Тай пишов з ними у чисте поле,  
 В велике місто, до Русалима.  
 А в Русалимі там зрада була,  
 Там зрада була на Суса Христа,  
 Бо в Христа були тамки воррґи,

Шо погадали Христа стратити.  
 А Иусе Христос увсе тото знав,  
 Йнго сьвйитіі нічо ни знали.  
 У в чистім поли коло дороги,  
 Коло дороги кирничка була  
 Они приходьи там до кирнички,  
 Водиці брали, попочівали.  
 Там Христос казав тм своїм сьвйитим:  
 -- Мої сьвйитіі, лишніте мене,  
 Ййти мете си мене зрікати.  
 Тоті сьвйитіі всі замовчѣли,  
 Всі замовчѣли на Боже слово.  
 А сьвйитий Петро то заговорив,  
 Так казав Петро до Суса Христа:  
 -- Сьвйитий Господе, Иисусе Христе,  
 Иисусе Христе, не лишим тебе.  
 Чого ж би ми си Бога зрікали,  
 Приймаймо смерть увсі за Тебе!  
 Сьвйитіі ни знали, шо великий страх,  
 Йа Иусе Христос увсе тото знав,  
 Увсе-ж то знав, тому ім казав:  
 Видтив вни прийшли у чисте поле.  
 Йа в чистім поли коло дороги  
 Кирничка й була увже там друга.  
 Йа вни приходьи та до другої,  
 Там йидна жона водиці брала.  
 Вни ї застали коло кирнички  
 И тота жона Самаріянка,  
 Бо тогди люди то такі були,  
 То такі були Самаріяни.  
 И тота жона Самаріянка  
 Вна говорила до Суса Христа,  
 Вна так казала до Суса Христа:  
 — Я вас признаю, ви люди сьвйиті,  
 А мнї треба шос Вас просити,  
 Бо в нашім місті водиці нема,  
 У нас водиця дуже далеко  
 У чистім поли, шо днина ходу,  
 Ми без водиці, то бідуйнмо!  
 Сказав і Христос: -- Самаріянко!  
 Лиший коновки коло кирнички,

Коновки лишій тай в місто біжи,  
 Клич суда людий дуже богато,  
 А ми будемо на вас чекати.  
 Дамо вам воду таку живущу,  
 Таку живущу мете ї мати.  
 А тота жона Самаріянка  
 Христа слухала, в місто бігала,  
 Містом бігала, дужи кричала :  
 — Ходіте, люде, у поле зо мною,  
 Коло кирнички є люде свѣиті,  
 Дадут нам воду таку живущу,  
 Дадут нам воду, я їх просила.  
 А тота жона, Самаріянка,  
 Сїмсот народа тогди зібрала  
 И з ними пришла до Суса Христа.  
 Їнк вони пришли до Суса Христа,  
 Їа вони казали : — Шо ми ни вчені,  
 Ми ни знаймо, їнк вам казати  
 И їнкий гонір вам виддавати.  
 Свѣиті казали : -- Кажіте люди,  
 Кажіте люди, що слава Христу !  
 Тоти народи дуже кричѣли,  
 Дуже кричѣли, що „слава Христу!“  
 Свѣиті казали : „на віки слава!“  
 Давав їм Христос воду живущу,  
 Шо в літі спека, в кижкій роботі,  
 Вони ни горіли водиці пити,  
 Бо в собі мали воду живущу,  
 И тоту воду Христос їм давав.  
 Видтив вони пішли до Русалима,  
 За Христом ишли тоти народи  
 Та все кричѣли, що „слава Христу!“  
 Свѣиті казали : „на віки слава!“  
 Їнк увони пришли до Русалима  
 Тай стали собі насеред міста,  
 Узріли Христа погані жиди,  
 Погані жиди, жиди-жидове.  
 Жиди-жидове, кати-катове  
 Їмили Христа, в ланц заковали  
 Тай до темниці Христа загнали.  
 Їнго свѣитіі в великім страсі,



В великім страсі всі повтікали,  
 Всі повтікали, Христа лишили.  
 Лиш сьвйитий Петро ище ни втікав,  
 Ище ни втікав, на Христа чикав.  
 Йа що вни будут з Христом робити?  
 Вни си зачъли тамки радити.  
 Тамки радити, Петра ловити :  
 Сей є товариш Иеуса Христа,  
 Ії отсего Бога, що нам у руках.  
 А сьвйитий Петро йик того учув,  
 Вже сьвйитий Петро в великім страсі,  
 Йив си ховати тай утікати.  
 А вни забігли там вуличками,  
 В йидній вулиці имили Петра :  
 — Ти є товариш Иеуса Христа  
 Йї отого Бога, що нам у руках !  
 А сьвйитий Петро в великім страсі  
 Христа си зрікат тай си ни пріймат.  
 Так казав Петро невірним жидам :  
 — Шо я из роду Христа ни видїв,  
 Ни шоби я йї був Христів товариш !  
 Бо сьвйитий Петро в великім страсі  
 За того забув, що Христос казав,  
 Шо вни си будут Христа зрікати.  
 Йи сам си Петро Христа изрікав.  
 Так ни пропало Христове слово,  
 То так си стало, йик Христос казав,  
 Тим своїм сьвйитим коло кирнички.  
 Бо Петро сьвйитий гадав, що пустънт,  
 Сьвйитого Петра вни ни пускали,  
 Узъили Петра, в ланц закували  
 Тай до темниці Петра загнали,  
 Тай до темниці лиш до другої,  
 Шоби си вни два там ни виділи.  
 А сьвйитий Петро смутненькый сидит,  
 Смутненький сидит, нічо ни винин.  
 Так казав Петро у тій темниці :  
 — Вже ми тут тепер так погинемо,  
 Кубих у купі із Сусом Христом !  
 А на то перші кури зашіли.

А тогди жиди вси си з'уміли.  
 Відколи стоїт місто Русалим,  
 Ни чути-ж було сего голосу,  
 Сего голосу, що кури піют.  
 А хто дав курам отаку мову,  
 Отаку мову, що вміют піти?  
 А на то другі кури запіли,  
 А тоти жиди всі подуріли :  
 Шо загонили Иеуса Христа,  
 Шо загонили свѣйного Петра.  
 Йи другі кури попочивали,  
 Попочивали малу годинку,  
 А на то треті кури запіли.  
 Кайдани тогди зацоркотіли,  
 Спали кайдани из Суса Христа,  
 Спали кайдани з свѣйного Петра,  
 Сами си казнї порозмикали.  
 Сами си казнї порозтвирали,  
 А жидь дурні ходьи з ключами,  
 А їх арешти усї втворені,  
 А вни виходьит оба на місто  
 Тай містом ходьит, собі говорьит.  
 А свѣйний Петро тогди нагадав :  
 — Прощьий ми, Боже, що я зогрішав  
 В великім страсї, Христа си зрікав.  
 Я забув того, що Христос казав :  
 Шо ми си будем Христа зрікати.  
 Йик Христос казав, то так си стало!  
 Погані жиди Богу си мольит,  
 Йа видгак берут, Бога карают.  
 Кому си мольит, того карают,  
 Сами ни знають, що они робьит.  
 Они так кажут за Суса Христа,  
 За Суса Христа, шо то другий Біг,  
 Шо Господь йиден у Тройци стоїт,  
 У Тройци стоїт, у трох особах :  
 Перша особа Господь предвїчний,  
 Друга й особа то в Снн Божьий,  
 То в Снн Божьий, так Иеус Христос.  
 Трета особа то в свѣйний Дух,

Шо Господь оден, йа в Тройця стоїт.  
 Наш господарю, пане Иване,  
 Ми вас віншуєм сими сьвітками,  
 Сими сьвітками та Різдвайними,  
 Видтак пришлани тай Зеленими.  
 А за сим словом Ти сьвіткуй адоров,  
 А все в радости та в веселости,  
 Все рік вид року токма до віку.

(*Записав Л. Гарматій — в Головах.*)

Як уже виколядували усїм та набули ся доволї, засьвічує гаадиня сьвічку і прилїплює її до хлїба, що стоїть серед стола ; се є знак, що в тій хатї був „мерлець у родинї“ ; на се починають колядники без супроводу скрипки сьпівати „умерчу“ (воляду) :

## Х. „Умерла“ (коляда):

1. Ой як сей гаада з дому си вїбирав,

*Ой дай Боже!*

Скликав він собі всї сусїдочки,  
 Всї сусїдочки, свою гаадиню,  
 Свою гаадиню й свої дїточки.  
 І схотїв собі сьвічки сукати,  
 Заставив собі прощї прощати ;  
 Ой сказав собі попа привести !  
 Ой идїт попа прикочувати,  
 Прикочувати, мнї спорїдкувати.  
 Усукав собі лишень три сьвічцї.  
 При першїй сьвічцї тїло вмирало,  
 При другїй сьвічцї душку спускало,  
 При третїй сьвічцї тїло вбирали.  
 Ой прийшли за ним сьвітї йангелї,  
 Ой прийшли за ним пїитьма возами.  
 На першїм возї самї коругви,  
 На другім возї самїї книги,  
 На третім возї самїї сьвічі,  
 Йа на четвєртїм самї йангелї,  
 Йа пїитим возом все тїло взяли.  
 Йак си зближїли до сеї церкви,  
 Ой сами дзвони тай задзвонили.

Сами си двері порозтворили,  
 Сами си свічі позажигали.  
 Їа ввійшли попи служби служити,  
 Служби служити, опровожити.  
 Ой тогди зачъив він промовити  
 До своєї жінки, до своїх дітей:  
 Шоби-сте мене не забували,  
 Все в суботоньки іагадували,  
 Все в суботоньки ще в неділеньки  
 Калачіками, акафистами,  
 Їнк того нема, кавалком хлїба.  
 Я-ж за вас буду Бога просити,  
 Шо ви будете многа лїт жити.  
 Їа вставьмо, братя, ми си підведім,  
 Ми си підведім, всі руки складім,  
 Всі руки складім, молитви скажім  
 За цу душечку, шо відсив пішла,  
 Іа сего дому, з сего талаву:  
 Шоби та душка ча з Богом була,  
 Їа в яснім царстві супочів мала.

(*Мих. Габорак — Брустури.*)

2. Ой чнк сей газда на свїт си вродив,  
*Славен єс наш милий Боже! Славен єс!*  
 Ой шо так мало на свїті прожив;  
 Їнк си вібрав в неділю рано,  
 В неділю рано із сего дома,  
 Іа сего дома до Пана Бога,  
 І сказав собі лудине внести,  
 Лудине внести. — Най си роздивю,  
 Най си роздивю, шо кому дати,  
 Шо кому дати, ва тіло вбрати.  
 Їнк си вібрав в неділю рано,  
 В неділю рано із сего дома,  
 Іа сего дома до Пана Бога,  
 Сказав він собі маргу пригнати,  
 Маргу пригнати: — Най си роздивю,  
 Най си роздивю, шо кому дати,  
 Шо кому дати, в чім поховати.  
 Їнк си вібрав в неділю рано,  
 В неділю рано із сего дома,

Із сего дома до Пана Бога,  
 Ой прийшли за ним свйиті ангелі  
 Свйиті ангелі пйитма возами;  
 На першім возі голосні дзвоня,  
 На другім возі свйиті духовні,  
 На третім возі свйичі ясні,  
 В четвртім возі книги-савтирі  
 На пйитім возі свйиті ангелі.  
 Свйиті ангелі душечку взьили,  
 Їа взьили, взьили, попровадили,  
 Попровадили до Русалима.  
 Їак си зближили до Русалима,  
 Ой сами дзвони ба й задзвонили,  
 Сами си церкви порозтварьили,  
 Сами си свйичі позажигали,  
 Сами си книги порозтварьили.  
 Їак ввійшли попи служби служити,  
 Служби служити, опроважънти,  
 Тогди він устав, на люде сказав,  
 Шобъ-сте мене не забували,  
 Шобъ-сте за мий служби наймали,  
 Служби наймали, книші давали,  
 Їак того нема кавалок хліба.  
 Їа встаньмо братя, ми си підведім  
 Ми си підведім, все руки складім,  
 Ой руки складім, молитви скажім  
 За ту душечку, шо пішла відців,  
 Шо пішла відців із сего дома,  
 Із сего дома до Пана Бога.

*(Михайло Гутинюк - Криворівня.)*

3. Їа в ліску, в ліску, на жовтім піску  
*Славен єс, славен єс, Боже, по всему світу!*  
 Виросла сосна тонка й висока,  
 Тонка й висока в корінь глибока,  
 В корінь глибока, в листок широка,  
 В листок широка, зверху кудрьва;  
 А на тій кудри сам сокіл сидит,  
 Сам сокіл сидит, далеко видит.  
 Ой бо він видит на сине море.  
 На синім морі корабель плавле,

А в тім кораблі самі престоли;  
 Коло престолів сидін панове,  
 Сидін панове тай старі люде,  
 Рни раду радін первовічную,  
 Коли жидове Христа мучили,  
 Христа на хресті тай розпинали,  
 Сухов ожинков оперезали,  
 Терновий вінчик на голов клали,  
 Ђму за нігті деревце били;  
 То си тушило, то си ломило,  
 Червива ива лиш согрїшила,  
 Христу из ручок кровцу пустила!  
 Де слизка кане, там церков стане,  
 Де крїця кане, там винце стане.  
 Йа з густа з дрібна звьїзди на небї,  
 Але ше густше церкви на землі.  
 А тоти церкви людем на прихїд,  
 А тото винце людем на закїв.  
 А в тих церковцях сїитї духовні,  
 Сїитї духовні службочки служьї,  
 Ой за живуці тай за померші,  
 Ой за помершу душу Дмитрика,  
 Ой за Дмитрика й за Парасочку.  
 Померший Дмитрик в царствї небеснім,  
 В царствї небеснім межї сїитими,  
 Ой він там лежить в хрест ручки держит,  
 В хрест ручки держит, Господа просит  
 З того сьвіточка тай на сей сьвіток;<sup>1</sup>  
 Ой там він просит з своїв газдинев,  
 Ой они просьї тай за синочки,  
 Шоб они за ни не забували,  
 Сьвічку до церкви тай послали,  
 Сьвічку до церкви, молитву в небо;  
 Сьвічки бо горїи в царстї небеснім,  
 В царствї небеснім перед душечок.  
 Перед Дмитриком і Параскою.  
 Померлі душі там спочївають.  
 Померлим душкам царство небесне,  
 А вам живуцим многїї лїта,  
 Аби-сте на рік тай дочекали,  
 Померлі душі тай поминали.

А ми устаньмо тай поклонїм си,  
 Господу Богу тай помолїм си  
 Ой за душечки за померлїї!  
 (говорят молитви).

(Юрій Соломійчук — Жабє.)

4. Зажурила си перепелонька в недїлю,  
*В недїлю рано велене вино саджене.*  
 Зажурила си, де гнїздо звити,  
 Ой звїла-ж бих го йа в тїй пшеници,  
 Женчики придут, пшеничку зіжнут.  
 Пшеничку зіжнут, мене виженут.  
 Зажурила си перепелонька,  
 Зажурила си, де гнїздо звиги.  
 Ой звїла-ж бих го йа в тїй травниці,  
 Косарї придут, траву зігнут,  
 Траву зігнут, мене виженут!  
 Зажурила си перепелонька,  
 Зажурила си, де гнїздо звити.  
 Ой звїла-ж бих го йа в горїдчику,  
 Йа в горїдчику на бервїнчику,  
 Небїжка придет, бервїнчик зірвет,  
 Бервїнчик зірвет, мене виженет,  
 Бервїнчик зірвет тай вїнчик сплетет  
 Тай вїнчик сплетет, до церкви йдет,  
 До церкви йдет тай Бога молит,  
 Тай Бога молит, ше за небїжку,  
 Ше за небїжку тай за (їмя).  
 Дай же їй, Боже, царство небесне,  
 Йа сим живуцим шьїстя здорова,  
 Дай же ї, Боже, царство небесне!

(Петро Додьк — Тюдїв)

5. Вилетїв сокіл змижи потоків,  
*Славен єс, Боже, по всему свїту й в небї славен єс!*  
 Ой сїв же собі на йворика,  
 Йворик йго тай ни сплюбив,  
 Йик ни сплюбив тай си ни розвїв.  
 Полетїв сокіл ой відти далїй  
 Тай сїв же собі тай на церковцї,  
 Церковця єго тай сплюбила,

Їнк сполубила тай си втворила,  
 Сами си двері порозтворьили,  
 Сами си сьвічі позажигали,  
 Сами си книжки порозтворьили,  
 Самп си служби повідправьили,  
 Повідправьили за небошика,  
 За небошика нашого брата,  
 Нашего брата тай брата (імя).  
 Дай же му, Боже, царство небесне,  
 А нам живуцим шистя, здорovia!  
 Дай же му, Боже, царство небесне!

(Петро Додьик — Тюдів.)

6. Сьвйитий Николай каміне колет,  
*Славен єс, Боже, по всему сьвіту й в небі славен єс!*

Каміне колет, в латри складаєт,  
 Ой з латрів берет, церкви будуєт,  
 Церкви будуєт на два-три верхи,  
 На два три верхи, на трое дверий,  
 На трое дверий на трое вікон.  
 В перше віконце исходить сонце,  
 В друге віконце на півден сонце,  
 В третє віконце заходить сонце.  
 Їа в перші двері самі йангелі,  
 Їа в другі двері тай самі сьвйиті,  
 Їа в треті двері Николай ходит,  
 Ой ходит, ходит, служебки правит,  
 Служебки правит за небошьника,  
 За небошьника нашого брата,  
 Нашего брата тай брата (імя).  
 Дай же му, Боже, царство небесне.

(Петро Додьик — Тюдів.)

7. Коло керниці, коло теплиці,

*Славен єс Боже!*

Ой там сьвйиті воду сьвйитили,  
 Воду сьвйитили, хрест загубили.  
 Відги вни пішли в царство небесне.  
 Ой зістрічають померлі душі;  
 Ой бо добрий день, Божі йангелі!



Ой подай здоров, Божий царю!  
 Ой питают си йангелі вмерлих,  
 Ой ци не були коло кирницї,  
 Коло кирницї, коло теплицї?  
 Ой ми там, ми там воду свїитили,  
 Воду свїитили та хрест згубили.  
 Померлі душки, йнк ви там були,  
 Коло кирницї, коло теплицї,  
 Ой ци не найшли свїитого хреста?  
 Ми вам даємо ба й переймочку,  
 Ой переймочку — царство небесне,  
 Царство небесне, супочиваня!

(Юрій Бендейчук — Жабє.)

8. Коло кирницї, коло теплицї

*Славен єс, Боже, по всему свїту, славен єс!*

Ой оттам свїиті воду свїитили,  
 Воду свїитили, хрест загубили.  
 Ой туди ішли померлі душі.  
 Йнк они ішли тай тот хрест найшли,  
 Ой взыли вго до монастира.  
 Їх зістрїтили божі ангелі.  
 Ой слава Йєсусу, померші душі!  
 На віки слава, божі ангелі!  
 Йнк туди ви йшли, ци хрест не найшли?  
 Ой ми го найшли тай не втаїли,  
 Не затаїли, ми тут принесли.  
 Шо-ж ви хочете тай переймати?  
 Ой ми хочемо царство небесне.  
 Божі ангелі йа в трубки грали,  
 Померлі душі запроважали.  
 Запровадили в царство небесне,  
 Померлим душкам царство небесне!

(Юрій Данилюк — Жабє.)

9. Коло кирницї, коло теплицї

*Славен єс, Боже, по всему свїту, славен єс!*

Сїиті духовні воду сїитили,  
 Воду сїитили, хрест загубили.  
 Померла душка ой туда ишла,

Як она ишла тай той хрест найшла,  
 Як его найшла тай го понесла,  
 Вна го понесла тай до духовних.  
 Слава Ісусу, сйиті духовні!  
 На віки слава, померла душе!  
 Сйиті духовні, як ви там були,  
 Як ви там були, хрест загубили;  
 Я тудя була тай той хрест найшла,  
 Як его найшла, вам го принесла.  
 Ми тобі дамо тай переймочку,  
 Ой переймочку, царство небесне.  
 Померла душка в царстві небеснім,  
 Она там лежить межи сйитими,  
 Она там лежить, в хрест ручки держит,  
 В хрест ручки держит, Господа просит  
 З того світочка та на сей світок,  
 Ой за синочка тай за Петрика,  
 Що він на маму не забуває,  
 Свїчку до церкви тай посилав,  
 Свїчку до церкви, молитву в небо!  
 (Юрій Соломійчук — Жабв.)

10. В сіонській горі золиті дзвони,  
     *В неділю рано велене вино, в неділю!*  
 У понедівнок вино саджено,  
 А у вівторок вино сапано,  
 А у середу вино тичено,  
 А в четвер рано вино збірано,  
 А у пйитницю вино давлено,  
 Вино здавлено, в бочки сипано,  
 А у суботу вино завезли,  
 Ой завезено до монастира,  
 А у неділю сйиті духовні,  
 Сйиті духовні служби служили,  
 Померлі діти давони дзвонили,  
 Сйиті духовні тай причащали,  
 Померших дітий законювали.  
 Померлі діти в царстві небеснім,  
 В царстві небеснім межє сйитими;  
 Они там лежйи, в хрест руки держйи,  
 В хрест руки держйи, Господа просйи,



*Берега* : В коморі збрійно :

*Кол.* Дай Боже!

*Берега* : В загороду воли й корови!

*Кол.* Дай Боже!

*Берега* : У кіннику коні!

*Кол.* Дай Боже!

*Берега* : У коширі вівці!

*Кол.* Дай Боже!

*Берега* : У пасіку бжолі!

*Кол.* Дай Боже!

По тім вінчованню підносить берега колач у гору тай кличе на коня : *Присьо!*, а той обзиває ся з кута : *Іггі*. — Берега : *На, вівса!* — На се підходять міхоноша (кінь) до береги і відбирає колач, видаючи єго у міх.

Колядованє кінчить ся „пльисом“, до якого є або осібно „пльисачі“, що ходять з колядниками, або один з колядників обіймає той обовязок.

„Пльис“ розпочинає берега, звертаючись до найстаршої дівки ось з якими словами :

„Наші дівочки дають на церков все по червоному, а та дасть 5 шусток або . . . .“.

При тих словах зачинає „пльисаник“ = „пльисач“ перед дівчиною пльисати-підскакувати то на одній то на другій нозі, причім тримаючи шапку у руках, присьпівує :

Ой цупа, цупа,  
Тут гроший купа!  
Я кольдую,  
Бо гроші чую!

Як дівка кине у шапку який гріш, присьпівує пльисач :

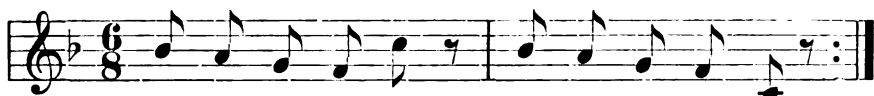
Ой мало, мало  
На цім не стало;  
Ой скачу, скачу,  
Бо гроші бачу!

Пльишут та присьпівують перед кожним, що є у хаті доти, аж дістануть який дар у шапку. В той спосіб зберуть у хаті не раз більше, як колядованєм, що знов залежить від пльисанників, чи і як уміють *мудро* пльисати.

Ось арії до польсенок :

*Moderato.*

1.



Ой до- брий ве- чер до се- і ха- ти!  
Ци по- зво- ли- те ко- зі! ска- ка- ти?



Ой ска- чи, ска- чи ко- зо, не- бо- го,  
На- сі- яв наш пан пше- ни- ці мно- го.

*Moderato.*

2.



1. Йа в го- ро- деч- ку за- цви- ла ру- жа,  
2. На- гні- ва- ла си на- ду- са- ла си,



1. За- гні- ва- ла си жін- ка на му- жа.  
2. Ви- ліз- ла на піч, роз- бо- лі- ла си.

*Allegretto.*

3.



Ой пльи- шу пльи- шу зна- ю до ко- го



даст ми- ні газ- ди- ни шів зо- ло- то- го.

Ось іще декілька присьвівів при „пльисаню“ :

Небого кучмо,  
Ходімо мучмо,  
За тоті гроші,  
Гроші хороші !

Се-ж мало, мало,  
На цім не стало,  
Шос ми си в ногах  
Затрепетало !

За кольдочку  
Нам пива бочку ;  
Бочку не бочку  
Хоть коновочку,  
А з коновочки  
Хоть кватирочку,  
А з кватирочки  
Хоть порцієчку.

Газдочко, любко,  
Держ срібну дудку !  
Як гроші білі,  
Ждем до неділі,  
А як черлені,  
Мечи дві жмені !

Йнк маєш сина,  
Увкопли сира,  
Йнк маєш дівку,  
Шли по горівку.  
Лізь на драбину,  
Край солонину,  
Подай із вишки  
Горіхів миску.

Ой дай же, дай же,  
Як маєш дати,  
Не маєш дати,  
Вігони з хати,

Ой хоть ожогом,  
Хоть кочергою,  
Хоть дівчиною  
Кострубатою !

Як маєш сина,  
То накрай сира,  
Як маєш дівку,  
Шли по горівку !  
А цій березі  
Горнец кулеші !  
Того не стало,  
Дайте ми сало !

Наші ноженьки,  
Побігайте сі ;  
Шість сороківців  
Сподівате сі,  
Шість сороківців,  
Пів золотого,  
Пів золотого  
Тай червоного.

Ой прийди ид нам  
Та заплаги нам,  
Тай то не много,  
Пів червоного,  
А міхоноші  
Чотири гроші.

Нашому березі  
Добра долечка :  
Вина бочочку  
За кольдочку.  
Бочка не бочка,  
Хоть коновочка !

Вам кольдочка,  
Нам пива бочка,

Бочка не бочка,  
Хоть коновочка.

Ой я за вурду  
До завтра буду,  
За солонину  
Зробю дитину;  
Ой а за штучку (мясо)  
Звезу гадючку.

Ой цупа, цупа,  
Є гроший купа!  
Треба сї бгати,  
Аби дістати.

Стійте в порога,  
Бійте си Бога!  
Стійте у полиц,  
Дайте з рукавиц

Наша кольвда  
Не по такому,  
Таки нам дают  
По золотому!  
За тоті гроші  
Скарби не класти,  
Помагай, Боже,  
Церкви допасти.  
Церкви допасти,  
Сьвічу покласти,  
Богу на хвалу,  
Людям на славу;  
Помагай, Боже,  
Богу на хвалу  
Христа хвалити,  
Христа хвалити,  
Христу клонити,  
Христу клонити,  
Богу молити!

Коли маш дівку,  
Йди по горівку,  
Коли маш сина,

Йди рубай сира!  
Припри драбину  
По солонину,  
Підлізь ше вище,  
Там утни більше.  
Того не стало,  
Починай сало,  
А за ковбасу  
Хату рознесу.

(Тюдів.)

За цу кольвдку  
Ковбасу грьдкку,  
Ковбасу грьдкку  
Пирогів телетку.  
Иза горочки,  
Зза калиночки,  
Йдут кольднички  
З Україночки.  
Пустили ми си  
В високі гори,  
Ідїм за грїшми  
Тай до комори.  
Ключики бери,  
Скриню розмїкай,  
Нам гроші давай!  
Ой давай, давай,  
Не затинай си,  
На пусті скринї  
Не закликай си,  
Ой хоч чи не хоч,  
Мусиш нам дати,  
Без червоного  
Не підем з хати.

Ой пльишу, пльишу,  
Бо гроші виджу.  
Пане хороший,  
Дай минї гроший!  
Ноженьки мої,  
Побігайте сї,

Від пані гроший  
Сподівайте сі!

Гадай не гадай,  
А гроші давай,  
Сам си обміркуй,  
Мене не мордуй.  
Сьгай в кишеню,  
Дай гроший жменю!  
Спадьте на тьму,  
Дайте, бо гину!

Ой иди ид нам  
Та заплати нам  
Гроший не много,  
Пів червеного.

Сему-ж березі  
Горнец кулеші!  
Горнец кулеші,  
Широгів миска,  
Ковбасів виізка,  
Ковбасів виізка,  
Горівки фльишка!

Сувай си з лавки,  
Розмикай замки,  
Лізь на драбину  
По солонину.  
Гей підлізь вище  
По ковбасище.  
Йик того мало,  
Тручий ше сало!

По деяких селах, як в Яворові, іде з колядниками лиш один пльисач; як колядники повстають ізза стола, він питає газдів:

„Чи позволите мині пльисати?“ — Як газда скаже: „прошу“, пльисач встає, бере шапку у руки, обертає ві смушем до середини і промавляє: „Кланяет си наша голова до вашої, аби ваша здорова була тай наша!“ Опісля зачинає сьпівати, причім помагає ему один з колядників:

Небого кучмо,  
Ходімо, мучмо  
За тоти гроші  
Білі хороші!,  
Треба пльисати,  
Би їх дістати.  
Головка бідна,  
Больи коліна!  
Смаго ма темна,  
Зболіли стегна!  
Настали свйитки,  
Тепут си литки!

(*Миж. Никорейчук — Яворів.*)

Ой цуна, цуна,  
Тут гроший купа,

Я кольидую,  
Бо гроші чую.  
Ой скачу, скачу,  
Бо гроші бачу,  
Хоть сі оберну,  
То сі не зверну,  
Шьипочка бирка  
На гроші дьирка!

(*Петро Копельчук — Яворів.*)

Ой гадай, гадай,  
Шю маш гадати;  
Припри драбину  
По солонину,  
Підлізь ше вище,  
Утви ми більше.



Вам кольдочка,  
 Нам пива бочка  
 І з межі того  
 Хоть коновочка!  
 А з цього жарту  
 Коби хоть квартиру!  
 Міркуй не міркуй,  
 Бери та чьястуй!

Є гроший вузлом,  
 Є гроші білі,  
 Ждїм до недїлі;  
 А як черлені,  
 Мечїт з кишенї.

Ой тузом, тузом

Ой мало, мало,  
 На цїм не стало,  
 Шос ми си в нїжках  
 Затрепетало!

В *Яселові* горїшнім промовляють пльсанники перед кожним, кому сьпївають, ось як: „Кланяєт си головка наша до вашої, аби ваша здорова була тай наша“.

Потїм сьпївають перед газдою :

Ой газдо годний,  
 Дай ми червоний,  
 Ой газдо любко,  
 Дай білу дутку!

Отримавши який дат, їдуть до газдинї, примовляють, як повисше, потїм пльишуть :

Газдине любко,  
 Дай білу дутку,  
 Газдине хороша,  
 Дай жменев гроша!

Аби газдиню приневолити, щоби бїльше дала, пльишуть :

А в нас газдиньки  
 Не по такому,  
 Дають на церков  
 По червоному.  
 А в нас газдиньки  
 Пишні хорошї,  
 Дають на церков  
 Лиш білі гроші!

Як газдиня скаже: „Уже най вам Бог дасть бїрше“, — їдуть перед дївку з поклоном: „Кланяєт си і т. д. як висше, а опїсля сьпївають :

Дївочко пишна,  
 Чо ти тут прийшла?

Гроші принесла,  
Гроші принесла.  
Ни много того,  
Пів золотого!  
Ни цеї весни,  
Кучері росли,  
Ни цього літа  
Дівка одіта.

Як дівка верже що у шапку, плишут :

Ой мало, мало,  
На цім не стало,  
Коби ше бірше,  
То ше би ліше!

Присьпівуючи і плясучи, обходить плясач усіх хатінних по черзі і збирає гроші у шапку, приговорюючи з часта: „Я скачу, скачу, бо гроші бачу“; а дивлячись у шапку, каже: „Ой мало, мало, на цім не стало“. — Рівночасно збирає і вибірця дат на церков; гроші кидають у дзвоник, а вибірця скидає їх із дзвінка на хрест, що лежить на столі. Як є поміж колядниками письменний, то той записує прихід.

Так колядують, набувають ся, пляшуть в одній хаті нераз і кілька годин, особливо, як зійдуть ся і сусіди а забава розведе ся широка і весела!

Як вибирають ся з хати, то бере вибірця карбону з грішми у руки, що є знаком для колядників, аби вирізьбили ся з хати, по чім починає співати коляду :

Пане (імя) приступи ид нам,  
*Ой дай Боже!*  
Приступи ид нам тай подьнкуй нам.  
Ой шо-ж ми тобі кольидували,  
Йнк трилужечка\*) при тузім\*\*) лузі,  
Перепеличка в йирій пшеници,  
Йнк соловейко йа в гордовинци,  
Йнк ластівочка при новім домі,  
При новім домі, в новім побою.

\*) пташка. \*\*) сумний.

Дай же ти, Боже, в городі зільи,  
 В городі зільи, в хаті весільи,  
 В городі зільи чом зелененьке,  
 В хаті весільи чом веселеньке.  
 А за цим словом будь же нам здоров,  
 Не сам собою, а з усім домом.

*Ой дай Боже!*

*(Жабв.)*

Ой устань, газдо, тай подькуй нам,  
*Ой дай Боже!*

Ой шо ми тобі колььдували,  
 Колььдували, дім звеселяли.  
 Ой йик овечок на полонниці,  
 Йик перепелок в йирій пшениці,  
 Йик ластівочок в новім побою,  
 Йик на тім столі хліба кришечок,  
 Дай же вам, Боже, тільки овечок,  
 А у кошьирі сто коровочок!  
 Дай же вам, Боже, йа в хаті ситно,  
 Йа в хаті ситно, в дворі прибитно,  
 На хаті зільи, в хаті весільи,  
 Дай, Боже, бжолы з паровчками,  
 З паровчками з вулечками,  
 До того щістья тай всім здоровйи,  
 На многі літа, до кінцьи світа!

*Ой дай Боже!*

*(Яворів.)*

Під кінець „повінчованя“ (останньої частини коляди) обходить вибірця з хрестом усіх довкруги, а як ті обцюлюють хрест, виходить береза перший з хати, за ним ідуть колядники, промовляючи в голос: „Дай вам, Боже, шістьи, здоровйи! Поможи вам, Боже, ці свйитки відіровадати у мирности, в радости других дочекати. А за снм словом свйиткуйте здорові!“

По колядниках виходять пльисачі, але йдуть „задом“ — від стола до порога і назад до стола, причім хитають ся легко то в один то другий бік, а перед столом поклоняють ся тричі, викрутають ся тричі гайдука посеред хати і виходять задом на двір.

На подвір'ю стають колядники з пльисачами до „кругляка“ (роблять коло), в середину стають газда, газдиня і скрипичник; сеї заграє *кругляка*, а за ним присьпівують колядники; вони заведуть веселу пісню, аби газдам весело було через цілий рік жити, причім гуляють трохи в колесі *рівної* — ідуть кроком то в право то в ліво — присідаючи з легка; від часу до часу частують газди танцюючих горівкою.

Ось кілька кругляків, яких більшу частину присьпівував мині у фонограф Юрій Соломійчук з Жабя.



От-там, от-там при на-сі-ці про-сив за-яць у ла-си-ці.  
 О-на е-му від-по-ві-ла ти не го-ден мо-го ті-ла.



В не-ді-лю ра-но йи-ло сви-та-ти, йи-ли сьи лю-де



бай із-би-ра-ти.

1. А ти Юрку, заріж курку,  
 Пристань з нами до вербунку!  
 Будеш їсти, будеш пити,  
 Будеш довбнев вуши бути!
2. Я си в коршмі забарив,  
 Там горівки я просив;  
 Шинькарочка молода,  
 Дай горівки, дай вина.  
 Маю вино, маю квас,  
 Коли-ж мині гроші даш!  
 Є у мене гроший дзбан,  
 Коли схочу, тогди дам!

3. От там, от там у вершечку  
 Молотили хлопці гречку,  
 Анї гречки нї полови,  
 У дівчини чорні брови,  
 Чорні брови, білий стан,  
 Кучирьвий мій Стефан!
4. Шандар бабі кожух купив,  
 За тот кожух сім раз лунив :  
 Закн кожух придерет сі,  
 Баба страху наберет сі.
5. А під дубом під дубцем  
 Сидит дівка з парубцем ;  
 Сидит дівка з парубцем,  
 Накрила си рукавцем ;  
 А не жаль ми рукавця,  
 Але хлопця молодця.
6. Ой коло млина пустая ружа,  
 Нагнівала си жінка на мужа.  
 Нагнівала си, надусала си,  
 Вилізла на піч, розболіла си.  
 Він ї приноси фльишку горівки,  
 Она му каже : „Гину на віки“.  
 Він ї приноси бай квартиру меду,  
 Она му каже : „Голов не звезду“.  
 Ой як притаскав сирого дуба,  
 Штрикла из печи : „Я твоя любя!“
7. В неділю рано йшло свитати,  
 Йшли си люди бай вібирати (на коляду) :  
 Люди до хати, газда из хати,  
 Йшли газдиню ревідувати.  
 Дивит сі газда крізь стелиною,  
 Шо в хаті робии из газдиною.  
 Газда си дивит, то все карбує  
 Та на газдиню бучок готує.  
 Чого у тебе уста солодкі?  
 То від медик у уста солодкі!  
 Ой чоловіче невірниченьку,  
 Чому не віриш мому серденьку?  
 Ой купи мнї ключ-колодочку

Та замкни мене у коморочку.  
 Ой їнк я схочу хлопці любити,  
 Будут си твої замки ломити.  
 Їнк сї наважу, двері віважу,  
 Ой їнк исхочу, крізь вікно скочу.  
 Ой намашу си солониною,  
 Вітьичну я си крізь стелиною.  
 Ой чоловіче, чоловіченьку,  
 Коли не віриш мому серденьку,  
 Купи ми, мужу, срібний дзвончок,  
 Присили мині під подолочок,  
 Ой їнк сї рушу, дзвонити мушу,  
 Дїнь, бам, бум, на твою душу.

(Ю. Бендейчук — Жабс.)

Удові.

8. Я в лісі, в лісі на церебою  
 Сидьби си голуб з голубиною;  
 Сидьби у парі, обіймают си,  
 Злотни крильцями обнимают си.  
 Голубка сидит та все щос гуде:  
 Без тебе, мужу, жінка не буде.  
 З темного луга надійшли стрілці.  
 Їнк умірили, голуба вбили,  
 Голуба вбили, голубку їмили,  
 За сині моря запровадили.  
 Дають ї їсти їру пшеницу,  
 Дають ї пити зимну водицу!  
 Голубка не їсть, голубка не пїє!  
 Чому ти не їш, чому ти не пїєш?  
 Їнк маю їсти, їнк маю пити,  
 Такий сьвіт милий, нема з ким жити!  
 Голубка летит та все щос гуди,  
 Без тебе, мужу, жити не буду.

(Юрій Соломійчук — Жабс.)

Потанцювавши до всьорубу газдів та присьнівавши їм, *розму-скають* колядники *кругльик*, газда честув їх горівкою, почім відходять, пльнєсучи дорогою ще яких 100—200 кроків.

У кого в пасіка, той веде плясачів на то місце, де вона стояла літом; там стають колядники в колесо, уклякають, роблять барткою на землі хрести перед собою, складають топірці бартками до середини а хвостами до себе, скидають поверх барток свої шапки у одну стріц, почім встають, ловлять ся руками, крутять ся в бік за сонцем і присьпівують :

От там, от там при пасіці  
 Просив зайиць у ласвиці.  
 Она ему відповіла :  
 Шо ти сїрий, а я біла.  
 Ой ти сїрий, а я біла,  
 Ти не годен мого тіла,  
 А ти годен шибениці,  
 Не такої молодиці.

(Юр. Бендейчук — Жабє.)

У пасіці як в загалі в кругляку сьпівають яку будь веселу пісню, а то на те, аби „бжולי були веселі“.

По сьпіванці уклякають знов, беруть бартки в руки, роблять ними хрести, газдня посипав їх і шапки пшеницею, що винесла в запасці; плясанники беруть шапки, встають, зсипають зерно газдні у запаску і вінчують ві так : „Дай, Боже, аби ся пасіка була така велична, які сі свьнта були величні!“

Пяний колядник не сьміє до пасіки входити, бо так як він не знає куди йде та крутить ся, так можуть літом бжולי крутити ся, не знаючи куди їм вертати.

Довкруги пасіки роблять кругляка на те, аби рої літом не втікали.

Як весною винесе газдня ули на пасічнсько, відтикав лівою рукою улїй а правою сипле зібрану пшеницю в часі кругляка вдовж усіх улиїв тай каже : „Абисте були такі величні, як сі свьнта були величні, коли я сю пшеницю збирала; аби на вас так нічого не нападало, як на сі свьнта на нас нічо не нападало!“

---

Так відбуваєсь *кольида* у богатих, дуків.

Коли-ж прийдуть колядники перед хату бідного, затрубять, заколядують, вислухав бідний — *калай*, коляду в хаті коло вікна, потім насипле миску бобу, або будь якого зерна, верх того кладе на вхрест двох повісем, а третє бере у руку і виходить до коляд-

ників. Повіємо з руки кладе на хрест, цюлює вго, а миску передає колядникам зі словами: „Просимо панове колядники на кольиду, хоть ни велика і ни богата, будьте ласкаві, прийміт за велику! Більше ни маю!“

Колядники закличуть :

„Велика, велика“, подякують, повіншують і розпрацають ся.

*Розпльиси.* Усе, що дістали колядничч, лишають по дорозі по хатах з просьбою, аби їм знесено усе на той а той день на розпльиси до *вибірця*; до него сходять ся усі з одного табору на послідок, тут колядують, набувають ся, зміряють усе збіже, що за колядували, порадять ся, по чому спродавати і спродають *збіччм* людям, — таким, що в коляді не брали участи. Опісля вяжут повієма у *клані* і продають звичайно по 50 кр за одну. Хлібом ділять ся поміж собою. Нераз випадє на одного 30 хлібів і по 20 колачів, надто не мало солонини і мяса; те, що узибали, продають, а гроші узискані з розпродажі і зібрані в готівці передають до церкви. Инколи наззибрають і кількасот зр.

В *Космачи*, де, як повисше сказано, закупавають вибірці коляду, ділять ся они на розплясах узибаними грішми та иньшою колядою.

На закінченє по розплясах вінчують собі посполу усі з одного табору і дякують собі за товариство.

З колядою ходять від Різдва до Василя (Нового року).

Як уже усі табори зібрани ся та принесли до церкви, що виколядували, дякує священник в неділю по проповіді усім, оповіщує кілько усього зібрани на церкв а кінчить свою промову словами: „Дай Боже, аби-сте дочекали і на рік давати на церкв коляду спомогати! Споможі вас, Боже, сто раз більше!“



## НОВИЙ РІК.

**В**ечер перед Новим роком називають звичайно муцни „на Мелані у вечер“, а жіноцтво „Свйнт вечір Василів“.

Сего вечера обходять Гуцули скорше маржину як звичайно, а скоро страви зготовлені і в печа вигоріло, зачинають ворожити, одні крадькома про себе, инші сходять ся до сусіда, наймуть скрипку, баюють, а при тім у гурті забавляють ся ворожінем.

Ворожіня майже в кождім селі гуцульскім однакі.

Жінки роблять *городок* -- кладуть жаріюче вугля купками на припічок, причім приговорюють: „Оце бурьяшка, оце ячмінь, оце колопві, оце цибуля, оце капуста, оце йблука, оце на грушкв, оце на сливи“, і т. д. вимінюючи усе, що засівають чи засаджують; після того, котрий з означених вугликів згорить і полишить білий попів, ворожать, що на се буде *урода*, — а котрий погорить, погорить, загасне і остане чорний (не догорить), то не вродить ся те, що було ным означене.

Опісля припвряють гаєдині на лавици або на полицы лижки до стіни їдалом до гори, називаючи кожду ложку іменем хатїних або крєвних; як котра з тих лижок упаде, ворожать з того, що той умре, чїм іменем ложка була назначена.

Дівки сходять ся до одної хати, в якій нема дома *старині* (родичів), замісять тісто, розтачають его а кожда дівка робить з него один пиріг *значений*. Занім пироги зготовлять ся, нагодують добре ката, почім розкладають зготовлені пироги на миску, кличуть ката, дають ему ті пироги їсти; з того, якої дівки пиріг кіт з'їв, ворожать, що она віддасть ся у мясницї.

В деяких селах кличуть голодного kota, роблять маленькі пиріжки, укладають їх на праннику; з того, котрий пиріг кіт ухопить перший, ворожать, що тота дівка віддасть ся скорше і т. д. Як кіт з'їсть усі пироги за один вечер, то усі дівки, що робили пироги, віддадут ся сих мясниць.

Подібно робить і одна дівка, називаючи кождий пиріг по імені подруг своїх, до чого добирає звичайно 12.

Як кіт ухопить пиріг, потім лишить его, то се в ознакою, що дівка зведе ся.

Як стемніє ся, іде дівка до стайні; там шукає на потемки за худобою; як *имить* корову за вімя, ворожить з того, що не віддасть ся, коли-ж вмиє бика за мошна — то віддасть ся.

Дівка, що має вже легіня, або *наважила ся* на якого, бере куделю, миче з неї трохи повісма і робить два *кльобики* — пелюстки, завбільшки як палець, кладе їх близько себе шторцом коло опецка, причім має собі на гадці, чи той а той парубок озме собі тоту а тоту дівку а запалюючи з долини усі кльобики рівночасно, приговорює: „Йик цей Петро любить ся з Марів, то най ся обчипють, а йик ні, то одно від другого на бік най падут“. Як обі пелюстки разом згорять і ватра впаде до середина в одну могилу, то загаданий легінь зійде ся з дівкою, він з нею звінчає ся; коли-ж ватра обох пелюсток упаде в противний бік, то дівка з парубком не поберуть ся.

Дівка ловить павука у горнець, прикриває его там, аби не втік; як павук зачне снувати павутину в горшку, то будуть скоро заручини.

Дівка робить з глини кочілце і втикає у него дві скіпки, називаючи одну іменем парубка а другу іменем якої дівки. Потім запалює обі скіпки. Як углики тих скіпок скрутять ся і імуть ся разом, то ворожать з того, що загадані поберуть ся.

Роблять галочки із березової мітли завбільшки „йик бжола“; ті галочки означають: вівцю або свиню, козу, смерть, щастє, жінку, чоловіка із прирочінєм і т. др., — се усе мечуть у шапку, з якої витягають дівчата по одній галочці; з того, що хто витягне, ворожать, чи він заробить вівцю, чи умре, чи віддасть ся і т. др.

Старші діти роблять з глини кулю завбільшки бараболі а в кулі ямку; такі кулі укладають на припичку; над крисою ямни затикають шторцом березову *шкаберку* — скіпочку і запалюють зі споду, при чім мають собі когось на гадці. Як вуглик із скіпки впаде в ямку, ворожать з того, що той, кого мали на гадці (тата

чи маму) помруть сего року, коли-ж вуглик відштракне на бік, — то він проживе еще.

На ніч кладуть на землю 12 *половиц* перекривної цибулі, які посипують рівно солю; тих 12 куснїв цибулі означають 12 місяців в році. Досвіта на Новий рік дивлять ся, на якій цибули сіль розпустила ся; місяці означені отими цибулями будуть мокрі, а тамі сухі.

До нової миски дають девять ложок води і кладуть її на сволок. Рано на Новий рік мірять воду; як її прибуло, то корови будуть давали більше молока як мпнутого року, як же-ж убуде — менче.

По тих ворожінях та байованю збирають ся звичайно молоді жонаті і старші парубки — *щедрівники*, і приберуть ся, один за князя — Василя, а другий за княгиню — Маланку, инші за цигана, за циганку, — тим двом мастять лице сажею, за жида, який кладе на лице *паличман* — маску з клоча, за жидівку, за шандара, того убирають в жовнярську шапву і який кабат, та дають ему кіл у руки — *Гвир*, за діда і бабу, які носять на плечах міх з соломою а надто приберуть одного за козу, убираючи єго в кожух обернений волосом у гору; так перебравшись, ходять від хати до хати, де під вікнами щедрують ось як:

1. Щедрий вечір, добрий вечір!  
 Добрим людем на цес вечір!  
 Устань, газдо, угорни си,  
 До стайинки подиви си;  
 Кобилка ти сі вположила,  
 Нову радість ти вчинила,  
 Божа се милість,  
 А твоя радість!

(Жабс.)

2. Щедрий вечір, добрий вечір,  
 Добрим людам на цес вечір!  
 Устань газдо . . . . .  
 Коровка ти си уположила,  
 Овечка ти си укотила,  
 Безрога ти си упоросила,  
 Голуби ти си повиводили!

(Космач.)

3. Щедрий вечір, добрий вечір!  
 Добрим людям на цес вечір!  
 Ци дома, дома, наш пан господар?  
 Ой ми знаєм, шо він дома,  
 Сидит собі конец стола.  
 На нім шуба шубельова,  
 А в ті шубі калиточка,  
 А в калитці сто червоних;  
 То одному, то другому,  
 Щедрівничкам по одному!  
*(Космач.)*

4. Господарю, господаречку,  
 Пусти в хату Меланечку.  
 Господарю, господаречку,  
 Дай Меланці горівечку.  
 Меланочка чисто ходит,  
 Нічо в хаті не пошкодит,  
 Меланочка чисто хаїт,  
 Припіч мие, лави маїт.

а кінчать :

Нам за щедрівочку  
 Дайте пива бочку,  
 Всім по скльиноці,  
 Бо ми всі молодці.  
 Ми щедрували,  
 Красно сьпівали  
 І на Меланку  
 Вам вінчували!

*(Космач.)*

Коли запросить газда у хату, починають там щедрувати ось як :

1. Щедрий вечір, добрий вечір!  
 Добрим людям на цес вечір!  
 Пишна файна Меланочка,  
 А ще красчий Васильчичок.  
 А чивьчику — Васильчику,  
 Посію-ж ті в городчику.  
 Буду тебе шанувати,  
 Тричі на день поливати,

Тричі на день поливати,  
 Сухоточку\*) підскубати,  
 Сухоточку підскубати,  
 Легіникам роздавати.  
 Буду тебе изривати,  
 До головки прикладати,  
 До головки прикладати,  
 Русу-косу затикати!

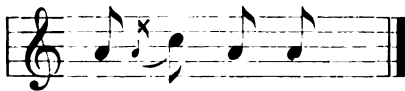
2. А чиньчику, Васильчику,  
 Не сдай-же на припічку,  
 Або-ж мене горшка збавиш,  
 Або собі жупан спалиш.  
 Мнї то вже не дивниця  
 Горі вікном утікати,  
 Горі вікном утікати,  
 Під острішком ночувати.  
 Ой з острішка вода тече  
 Тай на мов біле плече!  
 Ой з острішка почуріло  
 Тай на мов біле тіло!

(Жабь.)

*Moderato.*



Добрий вечир, шедрий вечир, до-брим лю- дем  
 Пишна файна Ми-ла-ноч-ка, а ще кра- щий



на цес ве- чьир.  
 Ва- сіль- чн- чок.

3. Ой учора из вечера  
 Пасла Маланка два качурі,  
 Ой йик пасла, изгубила,  
 Шукаючи заблудила.

\*) спідне засхле листє василька.

Віблудила в чисте поле,  
В чистім полі Василь оре,  
Ані оре ані плужит,  
За Маланков дуже тужит.

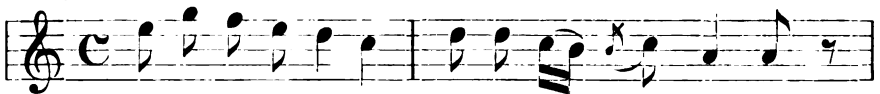
4. Ой учора из вечора  
Пасла Маланка два качурі,  
А пасучи загубила,  
Шукаючи заблудила.  
Приблудила в чисте поле,  
А там Василь сіє – оре!  
Помагай Біг, мильй друже!  
Ци в полудне сонце дуже?  
А Бог знає, я не знаю,  
Бо я тепер обідаю.

(Криворівня.)

5. Наші Меланочка  
Ой качурі пасла,  
Доків вна їх тай напасла,  
Ясна зірка вже ізгасла;  
Доки вна їх напоїла,  
Сім пар чобіт ізопріла;  
Доків вна їх тай загнала,  
Сім пар паньчох роздоптала.

(Космач.)

*Andante.*



Нашы Ма-ла-ноч-ка ой ка-чу-рі па-сла,

*Allegretto.*



до-ки вна їх тай на-па-сла, яс-на ніч-ка



тай із-гас-ла.

6. Меланочка в Ністрі брила,  
Тонкий фартух замочила.  
Повій вітре буйнесенький,  
Суши фартух тонесенький,  
Повій вітре як болото,  
Суши фартух як золото.  
Повій вітре як так, як так,  
Суши фартух як мак, як мак!

(*Мих. Палійчук — Космач.*)

7. Щедрий вечір, добрий вечір,  
Добрим людям на цес вечір!  
Та на мори, на Йордані  
Свйитьи воду два янгелї.  
Там Янничка біль білила,  
Біль білила, личко мила,  
Личко мила, личко мила,  
**До батечка** говорила:  
Йди, батечку, біль зберати,  
Біль зберати, домів везти.  
В мене конї не ковані,  
В мене вози поламанї.  
. . . . **До маминки** . . . .  
. . . . **До братчина** . . . .  
. . . . **До сестрички** . . . .  
. . . . **До милого** говорила:  
Йди миленький біль зберати,  
Біль зберати, домів везти!  
В мене конї підковані,  
В мене вози злагоджені!

(*Ясенів гор.*)

При таких співках пускають щедрівники усяку *віблягу*: Маланка замітає вінком від дверей під стів, або замачає в глину вінк та тим мие лавки і двері, або припічок, — дід бє ся з бабою, то знов обнимають ся, сварять ся, циган ковтає клевцем у полицї і просить солонини, бо дитина випарила сї, треба її мастити, циганка покладе дитину (бордюг напханий клочем) на лавку, сама зачинає ворожити; — той, що веде козу, витягає із постелі сїна та дає козі їсти; — жид чїхає ся та питає, чи нема шось купити, иньший старає ся ухопити хлїб, солонину чи що друге

єму попаде; а шандар сокотить порядку — аби щедрівники збитка якого в хаті не зробили та що вартного не ушкодили або не вкрали.

В кінці виходить один із щедрівників з козою на середину і присьпіває:

Ой добрий вечір до цієї хати,  
 Чи позволите козі скакати?  
 Ой скачи, скачи козо небого,  
 Насійив наш пан пшениці много:  
 З одного кінця припасли вівці,  
 А из другого спасла корова,  
 А від залучьби убила тучьби,  
 Від дороженьки нема і жменьки,  
 А в середині розрили свині.  
 Прийшов пан жьвити,  
 Нема шо вьзвити.  
 Гадай не гадай,  
 А гроші давай,  
 Сам си обміркуй,  
 Мене не мордуй,  
 Сьйгай в кишенью,  
 Дай грошай жменью!  
 Спадьте на тьиму\*),  
 Дайте, бо гину!

(Жабь.)

Підчас того сьпіваня скаче коза, з чого та з того, що ві обштуркують на всі боки, много сьміху.

В кінці вінчують газдам щастьєм — здоровьєм з Новим роком, за що дістають шустку, дві, миску збіжа і ідуть до другої хати.

У саму північ Нового року, в ночи з Маланки на Василя, виходять Гуцули на двір і дивлять ся на небо; оно у ту пору отвирав ся, але лише для побожних людий; як такай „се побачить і запросить, що лише схочє, то єму стане ся“.

О півночи іде газда з хлібом і коновкою до керницї, а мачаючи у воду три рази хліб, говорить: „Не купає ся хліб в водї але я в здоровю і силї“; відтак набирає води у коновку і промовляє: „Не беру води, але мід і вино!“ — Як він побожний і тра-

\*) Розважте!



Фив на саму північ, то зачере коновкою вина або меду, в яке в сью пору і то лише на одну хвилю вода переминає ся. З хлібом і водою вертає у хату і там прикладає хліб кождому з хатинних до голови, промавляючи: „Аби-сте були такі величні, як Василь величний!“ У коновку з водою кидає кілька грейцарів, де вони лежать аж до рана; тою водою вмивають ся усі по старшині; „від сего не буде через цілий рік ніхто жодний гроший і буде мати шістьи до гроший“.

На Новий рік о півночи говорять всяке диханє; хто би хотів послухати, мусить піти о годині 12. до стайні, там почує, як худоба говорить; такий але не буде довше жив, як 24 годин.

У ту пору говорить з маржиною Бог; він єї питає, як обходить ся з нею газда через цілий рік, та після того обдаровує Бог газду маржиною в Новім році. Аби маржина не скаржила ся перед Богом, то з вечера обійдуть єї ладно, вичешуть та дають соли.

Серед опівночи Нового року горять гроші; аби се побачити, вибирають ся Гуцули по 2-ох чи 3 та ідуть у тот бік, де після переказу закопані гроші. Як хто має щастє, той і побачить, що перед ним запалахкотить три рази та „ловить ся зелено“, се гроші чисті, а як запалахкотить черлено — вони нечисті. Як той затамить собі місце, де гроші горять, іде туди і запахає ніж у землю на знак; весною, як сніги пустять, іде туди з городником — рискалем, і добуває гроші; як они чисті, добуде їх, коли-ж нечисті, *казить* єго при добуваню, настає великий вітер, буря, гром, не дає брати, а як мимо того не відступить добувати, приходить сам Юда, переминає ся у бабу в перемітці та каже зразу: „Лишій того!“ а як не лишить копати, каже: „Запиши твою душу!“ — Як запише, озме гроші, а як не хоче записати, ухопить єго Юда у гору, верже ним аж у третє село!

Лягаючи спати, кладе газда сокиру близько постелі; коли-ж рано на Новий рік встане, стає на ту сокиру, за ним жінка і діти; се на те, аби ноги були такі моцні, як зелізо і аби ніколи не боліли. — Зараз потім умивають ся у воді, у яку з вечера вкинули гроші, о чім повисше сказано. Умивши ся, збирає газдина з хати усі *пометки* — сьмітя, яке від Різдва до Нового року не виносила з хати, але у кут скидала, і виносить їх на город, де їх запалює, примовляючи: „Господи, будь ласкав уродити жита, пшениці, усьякої пашниці! Тирилай ся!“ \*). Після пояснень Гуцулів

\*) Яке значіне се слово має, не далось мині розвідати. В Яворові кажуть: *Тирилай си!* Гуцули виговорюють часто *ж* замість *к* і на оборот.

кличуть так на то, аби усе було таке веселе, як ся ватра, що з тих пометків горить.

З викликом *Тирилай си — Кирилай си* перескакують тричі через вогонь там і назад.

Газдня вертає у хату, набере клоча і іде в садок; там перев'язує кочем кожде дерево, промовляючи: „Йик сї свїта ніколи не переходь, так аби сей сад ніколи не переминав сї, аби у нїм усьнке родило!“ — На листє так перев'язаного дерева не сїдає ніколи *рудá*, бо як Новий рік чистий, так того листє чисте.

Як на Новий рік паде дощ, ворожать з того *мир*, як ухопить мороз — *здоровє*, а як паде сніг, то будуть добрі зарібки в слідуючїм роцї.



# Йордан.



**К**азит вечер водохресний, се вечер перед Йорданом. Як тільки того дня рано встануть, роблять восковий хрестик, кидають его у воду і микють ся у ній. — Опісля роблять більше таких хрестиків, приліплюють їх 4 у хаті на середині чотирох стін, 5-ий серед сволога, по одному кожній маржині на правий ріг, а надто на усіх дверех, які маржина переступає! Один хрестик кидають у посудину, з якою ідуть по воду, аби її занести до водосвятя до церкви. Тот хрестик стоїть через цілий рік у свяченій воді.

День перед Йорданом *говіють* — постять, аж до часу, коли сьвященник осьвятить воду коло церкви, значить менче більше до години 2-ої сполудня. Туда зносять звичайно дівчата збанки або коновочки з водою, убрані червоною

волічкою та китицями а затичені васильком, гвоздиками та ласкавцем; на воду кидають малий хрестик, зроблений з воску. Скоро сьвященик посьвятить воду в церковній *хрестиниці*, посьвячує і воду, що люде поуставляли коло церкви.

По водосвятю запалюють гази губку із трійці, що стояла коло хрестиниці. Се *відорці* (ч. К. 5).

Дома зладжує газдня таку саму тайну вечеру, як на сьвятій вечері різдвяній, а газди лагодять трійці, які кладуть у хаті серед стола.

Повернувши з церкви у хату, виносить газдня хліб із хати, а газда обходить з тим хлібом та з жаріючою губкою 3 рази довкола хати, потім уходить у ню і тою губкою підкурює усіх від потилиці довкола голови, „аби сі анї хата, анї яго не чіпало нічого, аби не мав ніякого *переполоху*“.

Занім засядуть до вечері, пють сьвяченої води, потім наливають єї до миски, де насипали вже трохи пшеничної муки; з тої муки роблять хрестик, які приліплюють у чотирох углах хати і на дверех.



5. „Відорщі“ в Космачи.

Тепер засідають до вечері, відмовивши у голос *оченаші*; стіл і під столом закрито, як на Сьвят-вечер.

З кожної страви кладе газдня по трохи у мисчину на вікно, „шоби сі душі накормили таї памьнїтали сьвят вечер водохресний“.

По вечері ходять до кумів і сусід з вечерєю так, як на Рїздво. Забавляючись колядують, співають.

Другого дня на сам Йордан говіють усі аж до водосьвята на ріці, у якій перерубують *бовчы* — полонку, поставлять над нею хрест із леду та уберуть смереками доокола. В той день ідуть усі, що лиш можуть, до церкви, а звідси газди з трійцями заженени на водосьвяте.

По скінченій церемонії церковній мачає сьвященик трійці, які єму газди подають, у сьвячену воду, потім газди їх вдруге засьві-

чують, а газдині та дівки начирають у глеки сьвяченої води, стараються, аби набрати враз з водою і каміня, „бо від того будуть великі крижівки у капусті та такі тверді, йик каміне!“ — Тото каміне кладуть літом на поле, де садять капусту; „она буде не лише дородна, але ві не име ся нічо“.

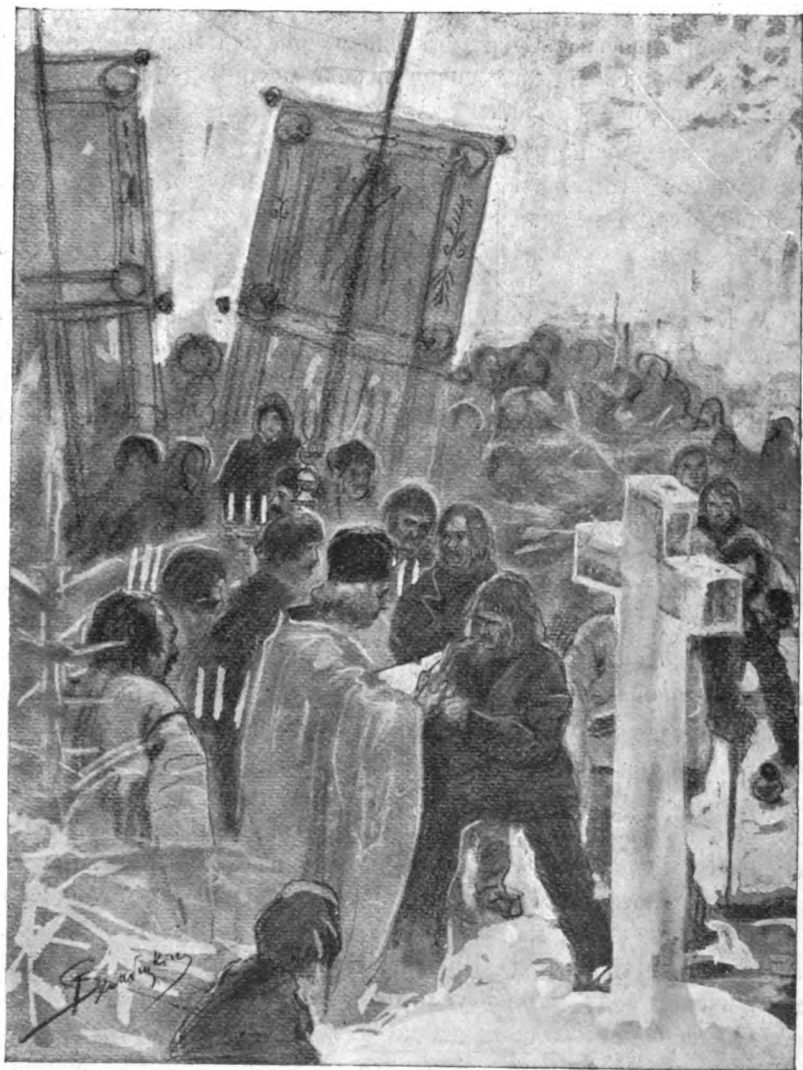
В часі водосьвятя держуть рибарі під ледом на палицях кусник сіти, а як сьвященик почне осьвячувати воду, кажуть (про себе): „Ловлю рибу“. Таким рибарам буде щастити ся.

Газди знов та парубки мочуть убуті ноги в Йорданській воді, промовляючи: „Йик остра вода, такі аби мині острі були ноги через цілий рік“. — Вискочивши з води, ідуть у сухий сніг, „сеі віборе воду, а нога суха в середині, лише зверха *вашкоролуповатів*“. — Такі ноги не пріють в літі від грузи!

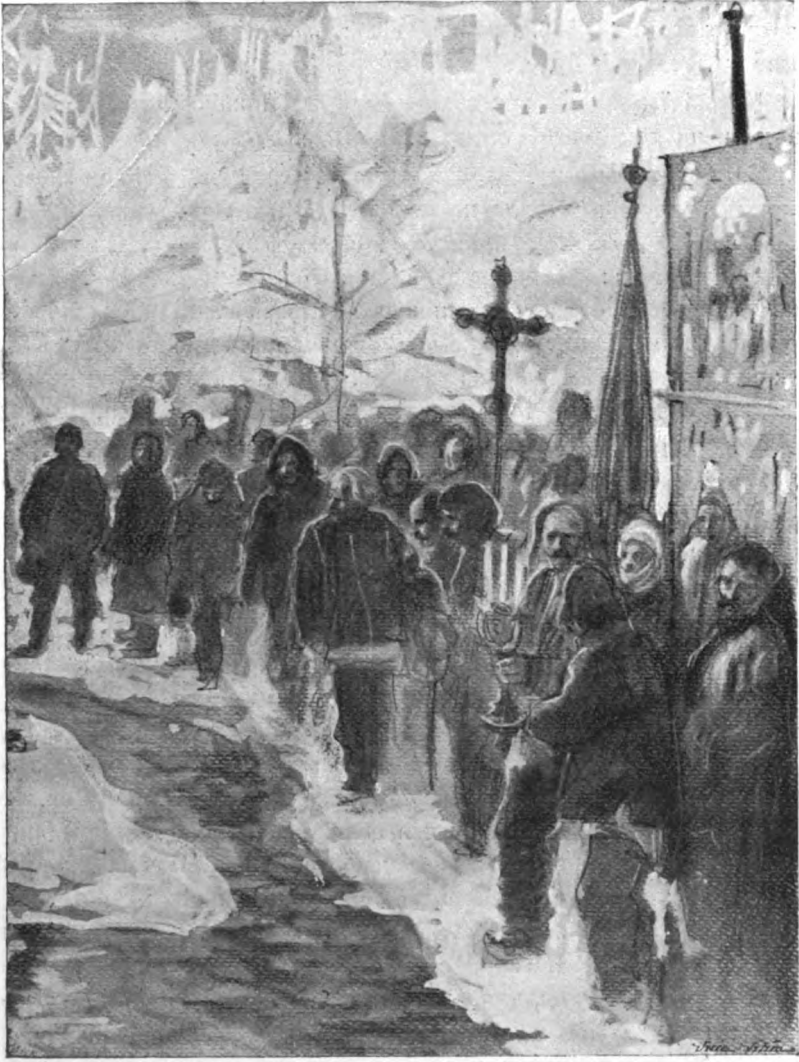
У тій воді умивають ся і старші Гуцули а особливо дівчата, промовляючи: „Водице орданице, умиваеш гори й долини, біле коріне, жовте каміне, умий і мене від всякого лиха, від устуд, від мержи, абим була така чиста, йик свйита Пречиста“. — При тій нагоді кидають парубки у воду кулі із снігу, а ті упавши у воду, оприскують лудине дівчат.

Як по водосьвяту вертає сьвященик до церкви, стають дівки у *бовтицах* (на відданю) гуртом коло дверей і на виходних дверех, чіпають ся за фелон, бо „яка борше ухопить ся фелона, тота борше віддасть ся, она буде сі за рік *віводити* (при виводі, як звісно, держить ся жінка епетрахіля); якій не вдало си цього зробити, тота ме ше ходити дівкою“.

З засьвіченими трійцями вертають газди до хати, де над столом роблять три хрестики димом із сьвічок, опісля гасять трійцю і кладуть ві серед стола, — потім пють сьвячену воду, відтак кроплять нею хату, при чім служить за кропило васильок, яким був глек перевязаний; решту води розливають водою з власних керниць чи потоків, дають з неї по трохи худобі, кроплять сади, грядки, аби на них туча не біла, маржину, аби остра була як ся вода, бжолі, аби рої не втікали і т. д. При тім кропленю промовляють: „Йик від свйиченої води утікає усе лихе, так аби від мого газдівства оно утікало, бо тут Юда права не має, ні буря, ні туча, ні птаха, ні відьма не має права відбирати *манну* (молоко, поживу)“. Часть сьвяченої води переварюють і переховують у щільно затканих фляшках через цілий рік, уживаючи ві при всяких случаях, особливо при хрестинах і до зіля на ліки.



6. Водосвяте



в Космачи.

Деякі жінки запалюють до трійці губку, обходять до округ дитини, а розділивши її волося на чолі на чотири частини, підпалюють — се на те, „аби будь чого не полошила ся“.

Тепер засідають їсти — причім бере газдиня колач зі стола і розтягає его з газдою, промовляючи: „На шьнете“. Кому прийде більше колача, той буде мав в році більше щастя.

По обіді роблять хрестики з дерева і прибивають їх на воротах, де вони так довго стоять, аж самі опадуть.

На *Свѣт Івана Хрестителя* т. є. на другий день по Йордані, збирають отаву, що стояла на столу від Різдва тай тоту, що була з того часу під столом, кроплять її сьвяченою водою, дають часть маржині, кажучи: „Абис така сята була, як ці свѣята були ситі, абис така весела була, йник ми весело ці свѣята відпровадили“, — а решту отави прячуть у комору або на під, де вона стоїть до літа; як у тій порі наближає ся буря, беруть косиць, яких натичають на зелені сьвята тай тої отави і палять в печи, вірячи, „що від того диму перестав буря“.

Зерно, яке було під скатертню, заховують до весни, аби его у землю покласти враз з насінєм; воно від того дуже удає ся.



7. Трійця.

З кожного з 3 сьвят-вечерів: різдяного, Василюного і водохресного ховає газдиня по трохи страви, зсипавши її у одну миску, а додавши до того муки, замісить і спече з сего усього хліб; его переховує, аби давати по трохи з него тай з соли, що стояла від різдяного вечера доси на столі, і з отави, якою був стіл накритий, через цілий рік худобі, аж до *нового хліба*, — а се на те, аби маржина так тримала ся купи, як сї сьвята завше тримають ся, тай ті, що у сьвят вечорі сиділи за столом.

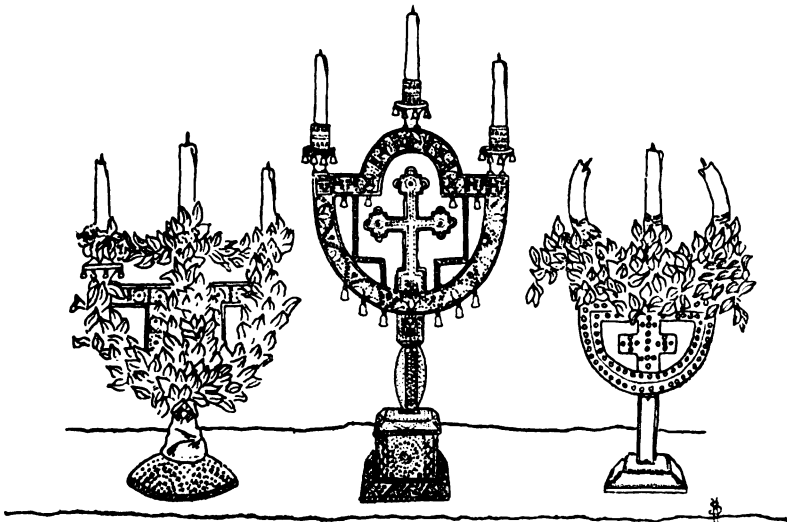
Почавши від сьвят вечора різдяного до сьвят вечора водохресного не вільно говорити за ніяку зьвір, яка є лише у лісі, бо у ту пору ходять вовки, та мож би їх прикликати, коли-ж вода осьвятить ся, они щезають; не вільно те-ж нічого на поли або коло хати їсти, бо в літі з'їли би птахн усе збіже на поли; не вільно також у тот час прясти, бо в літі



вбиває медвідь худобу, — не вільно також на дворі молоти, молотити ані дрова рубати, а то на те, аби мати через цілий рік супокій на дворі та нагородах.

Трійцю, що стояла на свят вечер водохресний і на Йордан на столі, переходять під образами на стіні, або у коморі, а старші брата складають у церкві; таку трійцю уживають лише на Йордан, або як хто у хаті умирає, — тоді світять їй.

Почавши від Йордану не вільно через 12 днів, то є до св. Атаназія нічого на воді прати, бо тота вода є через 12 днів свята; як би у ній прав, то заливала би туча городи.



8. Трійці гуцульського виробу.

По Йордані починає священник із дяком ходити з свяченою водою по хатах; у кого є трійця в хаті, той засвічує її і виходить з нею на зустріч священникові; за покроплення та молитви дають миску зерна і жмуток повісма. Як є у хаті німа дитина, просять дядя, аби дозволив тій дитині напитися води свяченої із дзвінка, „дитина від того ме невдовзі говорити“!

Дівки у бовтицях та вдовиці користають із сеї нагоди, аби поворожити, чи віддадуться скоро; в тій цілі набирають збіжа у мокру миску і зсипають єго у бесаги міхоніші, тому, що носить за дяком узбиране збіже. До мокрої миски прилипають зерна, ті

згортає дівка чи удова на стіл, перечислює, чи зістало їх до пари; як так, то вона віддасть ся сих ясениць, а як не до пари, то „ше ме дівувати зглядно вдовою ходити до нарік“.

Декуда випроваджають дівки у бовтицях та удови дяка з хати, причім хапають ся на хатинім порозі обома руками бесаг, що має міхоноща на плечах, а се на те, „аби сих ясениць віддала ся“.

## Стріченє.

На *Стріченє* (2/II., 15/II.) „стріченьє сі літо з зимов“. Того дня кладуть Гуцули яйце на дворі; як воно пукне, буде такий урожай на кукурудзу, що аж кошницї будуть пукати від їх скількості; коли-ж не пукне яйце, то не буде кукурудзи, тільки *бурьшика* — бараболя, і білий хлїб.

## Говїнє.

*Перєскїши днї*, се ряд днів у тиждни, з яких понедїлок, середа і пятниця — пісні, иньші скоромні.

*Загальні днї* або зимні *жїисницї*, се ряд днів, коли мож їсти скоромно і в повнєші пісні днї.

*Гушковє пущенє* се мясопустна недїля, за якою іде *сирний* тиждень, в котрім мож їсти з набїлом; по нїм іде *велике пущенє* = сиропустна недїля, по якій зачинає ся *говїнє* — великий піст.

В сиропустнім тиждни не мож, як вірують Гуцули, прясти, аби не вивелись робаки у сирі, якого через цілий піст їсти не вольно.

В сиропустну недїлю беруть Гуцули яйце зварене на твердо у праву руку по через голову, кусають єго від лївого боку, промавляючи: „Аби так не вкїмило сі (скоро минуло) *говїнє* — великий піст, *говїти* (постити), їнк минї оце їйїце з'їсти!“

Гуцули вірують, що *нєтля перемїтує ся* в ночи з недїлі на понедїлок великого посту мотилем; „нетля се такий свїйтец, така свїята жінка від говїня; вона розпускає в часї говїня свої мотилики — *нєтлї*, а ті входять у хату хрєстїнську!“

Ще довго лежать снїги на землі, коли вже виколють ся з кукол, що зимували у землі, мотилї: *Phigalia pedaria* Dup. і *Biston hirtaria* Cl., яких Гуцули називають *нєтлями*. Вони літають ве-

черами, а скоро у ту пору покаже ся сьвітло чи у хаті чи у сїнях, залїтають вони туди, звичайно як нічні мотилі пхають ся до сьвітла. — На дворі складають ті мотилі ячка у пучки дерев, де червачки, що з тих ячок виколять ся, находять здорову поживу; як дерева попукають, а з пучків витворить ся листя чи цьвіт, не стає тим червачкам поживи, вони падуть на землю, а зарившись у ню, перекидають ся куклами; в тім стані перебувають вони літо, осїнь і зиму, аби вже зараня весною перетворитись у мотилика. Така вчасна поява мотилів, як раз у початок великого посту, коли ще всяке *диханє*, як: гадини, муравлі, жаби і т. н. не пробудились з зимового сну, а до того і те, що мотилі ті гинуть як раз з кінцем великого посту, коли пукають дерева, дала певно причину до гудульського повіря, будьто-би тоті мотилики були вістунами посту, висиланими „світцем від посту“.

Як би хто скоромно у говіне з'їв, паде нетля у єго страву; а хто вї з'їсть, тот заєдно хоче дуже їсти, ніколи не поживить ся, бо він став „нетлений“.

Рано в *перший понедїлок* великого посту полочуть собі Гуцули зуби, аби поміж ними не лишило ся нічого скоромного; коло полудня їдять *жілавець* — хлїб з ячмінної муки, з хреном і сирію посїченою капустою, до чого доливають води, аби твердий жилавець розмяк; після того не їдять того дня уже нічого, а бодай нічого кукурудзяного.

Підчас *цїлого великого посту разують* дорослі — їдять раз у день, кожного понедїлка, кожної середи і пятниці, а більша часть Гудулів не їсть надто від вечері *живного* — великого четверга, аж до недїлі до посьвяченя паски нічого, пють лише *ситї* — мід варений з водою.

В часї великого посту ідуть Гуцули до *порядку* — сповіди; при тій нагоді беруть за пазуху *бурьинник* — хлїб з товченої бараболі і кукурудзяної муки. При *законї* — причастю, держить кождий, що *законює ся* — причащає ся, сьвічку у руці, бо сьвічка „свїдчить перед Богом о чистїй душі; як сьвічка згорить, так і чоловік умирає, лише тотя ясність душі лишає ся перед Богом“, пояснював Юра Бендейчук із Жабя. — Попивши *закон* водою та помоливши ся, виходять сповідники з церкви і „витають ся бурьинником“, що мали в пазусї, подаючи єго одно другому з словами: „Йик ми вїйшли уєї з церкви здорові і здорові *угїлюємо* — від-

ходимо, до хати, так нам, Боже, допоможи угилити на страшнім суді від рук *невміваного* — чорта, на віки віком, амінь!“

У Космачи приліплюють по причастю свічку до бурьяника і дають муцини муцинам, а жінки жінкам, приговорюючи: „Най Бог прийме перед мої душі!“, на що відповідають: „Прости біг!“

Через цілий піст *накóрнає* гáздня явць, аби стало собі на сьвята і на писанки, дітям у живний четвер та біднічим за послугу.

## Федоровиця.

Про те подаю дословно оповіданє Юри Кутащука Федорового з Ясенова горішнього.

*Федоровиця* — перший тиждень великого посту, се старо-сьвіцький звичай єї свѣткувати. Так собі теперішні Гуцули ворожать від старих. Прийшла одна жінка до другої, а тота швет со-рочку, а ця кажет: „А йик днуеш, Марі?...“ — А та кажет: „Гаразд, йик ти, любко?“ — А та кажет: „А ци ти дурна, ти ни втьємі, шо цес цілий тиждень ни можна робити нічо, ні шити ни можна, ні прьєсти ни можна, терти ни можна, чїстрити, дергати, другати!“ — А та кажет тій: „Хиба ти дурна! Чому би я ни робила, чому би я ни шила, коли сегодни сьвѣито нима!“ — А тота кажет: „Та коли цес цілий тиждень Федоровиці, жінко! Бій си Бога!“ — А тота кажет тій: „Ни роби ти сегодни, коли тобі Федоровиці, я в цесе ніколи ни вірила, ни ворожила тай ни ворожу сегодни“. — А тота кажет: „Цит, жінко, ни говори против Божої волі, бо й я так говорила, йик ти, тай прьєласми кужіль, тай мене утикала терміть у палец. Тай вергло си волокно. Тай я бідувала на палец цілий рік. Аж палец мнї вгнів, изчурів, кров, гної тай відпав палец. А ти так говориш против Божої волі! — може й тобі таке си трафити... Я знаю, в мене донька Маріка, зачьєла чїстрити на Федоровицу тай у дергівку удрала палец. Тай йик си зачьєло на пальци примітувати та палец ранити, тай зробила си *бешáґа*. Та дівка бідувала шість місяців так, що ледви тото загоїла!“ — А тота кажет: „Йди, йди, любко, та роби або ни роби, ти свѣткуеш кождої нини, тобі цілий тиждень є сьвѣито, так йик тота, шо казала чоловікови свому: Я би завтра ни робила, а він питаєт ся: А чому-ж бис ни робила? А вона кажет: Я бисми ни робила в Федоровичний понидівнок, бо я си в понидівнок *вчинила* (уродила) тай ідриммама наказувала, аби я в Федоровичний понидівнок нічого ни

робила. А чоловік каже: Ну то в вівторок меш робити! А вона каже: І в вівторок ні, бо я си в вівторок ірстила, а мама мнї казала, шо йак би я в вівторок федоровичний робила, тобисми ни мала дїтий. А чоловік каже: То в середу. А вона каже: І в середу ни буду. А ти ни знаєш, шо ми си в середу вінчили! — хоть вінчїньи було в инчий день, бо жінка си так вікручуєт перед чоловіком, аби їй ни казав в цес цілий тиждень робити. — А чоловік каже: А в четвер меш робити? А жінка каже: Ірсти си, чоловіче! таже ти ни знаєш добре гаразд, шо четвер, в четверта днина в тижни, а у нас в дробїтка, шо могла би гадина зіпсовати або кіточка! А чоловік каже їй: Ну то в пїятницю меш робити. А вона каже: Ой ні! ниволя би те втыла! В пїятницю моя мама вмерла тай ни робила тай я ни буду. А чоловік каже: А в суботу меш робити, жінко? А вона каже: Ай ні, у суботу послїдна днина, шо вартуєт за цілий тиждень, ниволя би те втыла, а ти ше си питаєш! А чоловік на жінку плюнув тай каже: Шезай у болото! кат тебе бери! Ти йнак дурна, ни сидїв бих з тобов! І пішов від неї і з ким си найдет, тому каже: Най Біг боронит: Моя жінка каже, шо цего тижня федоровиця, кожного дньи сьвято. А усї люде робїи, а жінка моя ні!“ — От чому не роблять деякі Гуцулки нічого в федоровичний тиждень.

## Веснованє.

Яких 10—14 днів перед Великоднем починають газдинї поратись коло хати; бідніщі мнють самі стїни, стелю, полицї, мастять припічок і т. и., а богатші наймають до того бідніщих, винагороджуючи їх за те мукою, яйцями, бобом, солонною, сілю або чим иньшим придатним на сьвята, самі-ж ходять у місто на закупно або приладжують усе потрібне, прячуть у коморі та на поду, де у диму хатїнім вудять ся *буджениця* з овечого мяса.

Богатший газда кличе до себе *калаїв* — бідніщих людей, застановляє їх до чищення кошар, подвіря, до вивозу гною на город, до рубаня дров, до зношеня сїна з верхів і т. и — аби у сьвята не заходиться коло того усього. Сим розпочинає ся *веснованє*.

## Благовіщенє.

День Благовіщеня (25/III., 7/IV.) належить до найбільших гуцульських свят. Того дня не беруть ся Гуцули до ніякої такої роботи, до якої потрібний би був який небудь прилад, от хоч-би мітла, а вже ніяк не вольно зрушувати чим небудь землю, бо, як вірять Гуцули, того дня вкладає Бог свою голову в землю, аби її розігріти, від чого будить ся того дня усяке *дичинє*, що спало у землі: муравлі, гадина, жаби і т. н. і воно усе чує вже весну. Лиш той, що запродав свою душу Юді, затісує на Благовіщенє кіл і забиває его у землю; за те може він через цілий рік у кожде свято робити всяку роботу, ему не стане ся нічого лихого.

Той безробітний день переводять старі й молоді на чыридованю, одні, аби прихилити до себе усяке добро а відвернути від себе лих, другі, аби сусідови *сказити* его добро та его заміри.

Як Благовіщенє випаде в понеділок, то кождий понеділок того року називає ся *благовісний* і в такий понеділок не можна нічого з хати дати, бо се *повредило би* маржині.

У *благовісні* понеділки не вольно починати сіяти, ані взагалі ніякої роботи в городі чи в поли, аби буря і град не вибили городовину.

Досвіта рано на Благовіщенє примішують усяке зілля та отаву переховану з Свят-вечера з сілю і грисом та з святою вечерею \*) і дають їсти маржині; се хоронить її від укушеня гадина та від чередінниць, що того дня заходять у загороду межі чужі корови, видокоють із них молоко і дають своїм коровам; тому і *кволийє си* — жалують ся, газдині на чередінниці, як корова мало молока дає.

Коло полудня виганяють з обійстя усю маржину, кури та пса далеко від хати, але проти сонця, на те, аби були *старліві* самі за себе, аби самі пасли, не дивили ся за готовим сіном, не чекали на зерно та на їду, але самі собі збирали чи старали. І бжолы випускають того дня, отворяючи вічка улив. Навіть пса вигонять із хати, аби сам шукав собі їсти.

Під вечер закопує газдиня топку соли у мурашковину, куда скидає з себе бовтниці, пацьорка, чепраги і кусень булки; прикривши се усе землею, полишає его там аж до Юрія (див. там).

Того дня кладуть на кришу яйце, на якім *виписують* — назначають, оловцем або вуглем бурьишку, овес, кукурудау чи що

\*) Див. »Свят вечер«.

друге і лишають яйце через ніч на дворі. Як воно з морозу пукне, то ворожать із того, на чім воно пукло: чи на бурьянці, чи на кукурудзі, — що на те буде великий урожай, аж кошницї будуть пукати від кукурудзи, чи пивницї від бараболї, амбарї від збіжа.

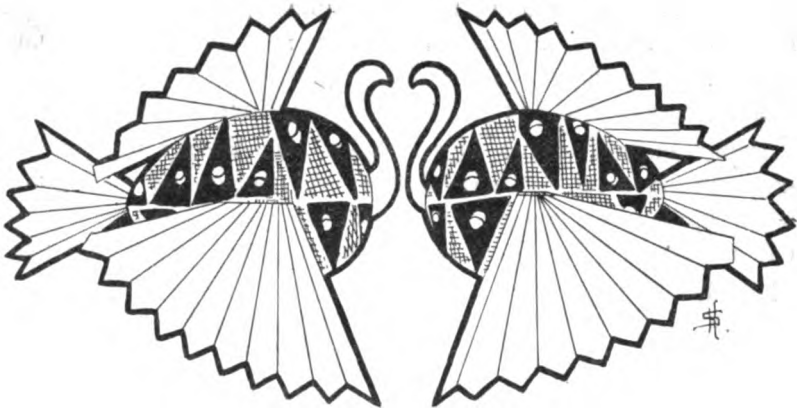
Перед сходом сонця ідуть стрїлці на високу гору, а скоро тільки *вижонить ся* — зійде, сонце, стрїляють у него, потім кладуть ся горїлиць на землю, укривають лице хусткою і засипляють. У сні показує ся їм усяка звїр, яка є у лісі, — а як когкому померли родичі, то і вони показують ся. Коли такий піде на польованє, то Юда приведе єму за рога цапа або иньшу звїрку, яку хоче убити і тримає так довго, аж той її уба.

Як який музика хоче *май* добре грати, іде до схід сонця на роздороже, там розбирає ся до голого і грає (голий) у скрипку. З того часу буде він так грати, як ніхто другий у селї.

Як хто хоче другому збавити ліс чи сад, чи бжоль, чи маржину, жорнає до схід сонця лївою рукою на відлїв муку на Благовїщенє. Тою мукою обсіпає він будь коли, ідучи на стрїть сонця чужим лісом чи садом, або зайшовши у пасїку або кошїру; такий ліс чи сад усхне, а бжолї чи маржина вигинуть від того. Як властитель узнаєть, від чого воно так є, жде другого Благовїщеня і *відвертає*, значить, робить того усе, що тамтой, але у правий бїк, а обсіпає мукою за сонцем.

Як курка знесе яйце на Благовїщенє, то можна з того яйця зробити, що хто хоче, хочби Юду, треба лише носити того яйце під лївим плечем через 9 день, аби ніхто єго не видїв. Скоро тільки Юда введе ся, каже він зараз: „Дай минї службу ци до музики, ци до грошїй, ци до худоби“. Такий Юда є у службі за чоловіка. „У газди, у якого є Юда на службі, ніхто не украде нічого, він не пасє худоби свої, лиш віжене на полонину і лишить саму; медвїдь єї не бере, ніхто не вкраде. Такий є Клишко в волоських Ростоках; тато єго найшов в горї Бочковїй дзерївний котел з грїшми за великий у 18 бербениц; він тих грошїй не мїг узяти, бо були нечастї; але він пер ся їх узяти; а Юда, якого він собї вивїв, зрік єму, най єму дає душу, то озме грошї; Клишко записав Юдї свою дитину тай забрав грошї“, — запевнював Юрко Шеребурьяк з Бервїнкової.





## Писанки.

**В** *полуговіне* — середупістві, починають газдині думати про писанки.

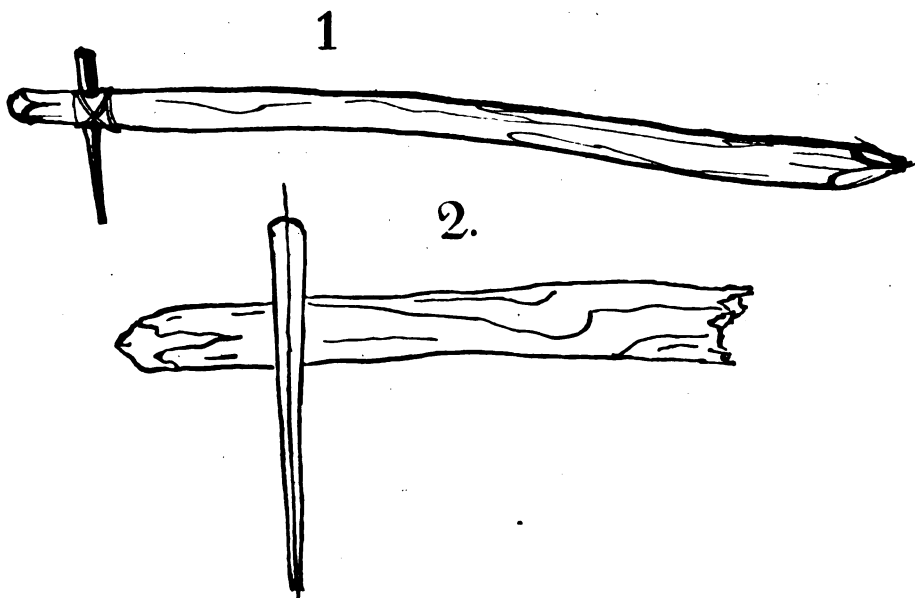
Писаням яєць займають ся *писанцьиркі* = *писаркі* — вправні до того і терпеліві жінки. Де нема таких жінок, там дають писати у сусідні села, ба навіть на буковинський бік.

Кожда газдиня старає ся завчасу *накóрпати* — придбати, як найбільше яєць і йде з ними в середопістві до писанчарки; з нею умовляє ся про заплату за писанє, що залежить від слави, яку писарка має і від жаданого взору, і вносить 2—10 кр. за одну писанку; до того обіцяють де що з дому, „йик файно напишет писанки тай сї *удадут* — подобають“. Деякі газдині умовляють ся так, що дають яйце від написаня одної писанки; писанчарка понаписує так узбирані яйця і вносить їх на продаж на Угорщину, де нема писанчарок, через що тамошні Гуцули платять за штуку по 10 кр. і більше.

Лагодячись до писаня, *відпитує* писанчарка собі яйце від *первістки* — курки, що перше яйце знесла; як напряче таких яєць найменше хоч трое, а найбільше дев'ятеро, то бє їх у поведілок рано до сходу сонця на сирім дереві, а на другім сирім дереві відлучує жовток від білка: жовток переколючує в горшати і перековує вго через цілий час, як довко пише писанки; се вона робить тому, бо жовток яйця від первістки „ловит добре фарбу, а від того віглядають писанки сьвітло“. Упоравши ся з тим, прилагоджує ся писанчарка до писаня у пору, коли сонце сходить; вона лагодить насамперед двоє *писальців* = *кьисток*.



*Писальцѣ* = *пищок* = *кѣистку* (обр. 10) робить писанчарка з мосяжної бляхи так, що звиває її на голці, потім через рурочку пересилює волосінь і заправляє її під простим кутом у *ровкіл* на кінець сплющеного і розколеного патичка. Аби рурочка не вихопила ся, прив'язує її ниткою до патичка.



9. Кѣистка (1. природної величини 2. побільшена і в перекрою).

Зладивши дві кѣистки, варить писанчарка фарби, додаючи до кожної згаданого жовтка.

На *жовтіло* — *жовту* фарбу виварює кору з *лісниць* = *квашеніць* — дикої молоді квасної яблінки; як кора добре переварить ся, відставляє вивар на бік, аж вистигне, почім переварює его другий раз, а коли знов вистигне, додає на  $\frac{1}{2}$  літра вивару кушень алуна величини фасолі.

Де нема лісниць, виварюють жовту фарбу з *зановати* (*Genista tinctoria*), яку писанчарки збирають перед Іваном, (бо до того часу держить ся жовтий цвіт), сушать і переховують до писання.

Декуда варять на жовту фарбу *шафран*.

На *зеленину* — *зелену* фарбу, виварюють у борщи з житнього ірису луску з сонішника.

На *краску* — *червону* фарбу, виварюють *червону тріску* — брезілю, яку купують у краму.

На *черніло* — *чорну* фарбу, виварюють луску з сонішника, потім докидають до того вивару копервасу.

На темну фарбу виварюють дубову кору, або кору з чорної вільхи (фіялкова барва) або ягоди чорного бозу.

Воду до зготовлення тих фарб не можна брати з кириці, бо у такій воді в *руді* (залізо), через що барва не *їме ся тої води* — не розпустить ся; через те беруть воду на фарби з потоків.

Нині мало котра писанчарка робить сама фарбу, а уживає до того купних; і так на фарбу червону купують *краски* — дрібоньких мягких трісочок дерева *Lignum brasil. rubrum* = *Lignum ferpambucum*, а на темно фіялкову грубих *трісок* дерева *Lign. Campechianum* (*Blauhholz*), які за доданем копервасу зеленого (*Eisen-vitriol*) дають чорну барву; на *зеленину* уживають анілінової фарби (аніліна є продуктом при дестилляції дегтю вугляною), тільки одно *жовтіло* виварюють, як повнеше згадано.

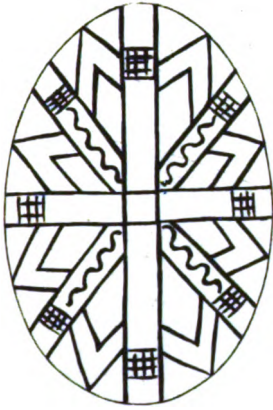
Писати може лише жінка *чиста*, що перебула *чъисовицу* (*menstruatio*). Не може теж в часі, коли писанчарка пише, ніяка *нечиста* жінка — яка має часовицу, у хату увійти; коли-ж так лучить ся, то мусить вона, входячи у хату, сплюнути і промовити: „Ніврочку, абих вам не з'урочила!“ — На ті слова відповідає писанчарка: „Неврічливі усім людям тай минї“, і солить усе, що належить до писання писанок, промовляючи з тиха: „Сіль ти в очех, кремій у зубах! Як не шкодит земля воскови, так аби не пошкодили твої очі моїм писанкам!“

Але жінки не радо признають ся до свого стану, тому треба на всякий случай провірити се і відвернути лихо, яке би з того могло для писанок скоїтись, коли би яка нечиста не промовила повисшу форму. А робить се писанчарка ось як: она кидає яйце біле у будь яку фарбу; як воно по хвилі виняте вийде чисте, то і жінка була чиста, а як воно вийде в однім місци жовте або червене а в другім ні, то жінка була *чъисова*, а не сказала сего; в тім случаю висипує писарка усю фарбу з горшкити, переварює насамперед сіль у нїм, потім луг, а опісля чисту воду, *завертаючи* так горшата на чисто; як би так не зробила, то вони тримали би у собі *скаженіцу*, через яку писанки не вийдуть ладні, а скажених (зіпсованих) не прийме той, що дав їх писати, з чого страта для писарки.

Як є у хаті дві жінці, що пишуть писанки, то мечуть обі у фарбу соли, бо може таке бути, що одна другій не скаже, що має часовицу, через що вийшли би писанки *скажені* — попсовані.

При писаню писанки не може ніхто згадувати про умерлих, бо се принесло би смерть тому, хто писанку тоту дістане.

**1.**



**1.**



**2.**



**3.**



**4.**



**5.**



**6.**



**7.**



**8.**



**9.**



Зладивши так кистку і фарбу, обмиває писанчарка кожне яйце в літєлій воді, обтирає і кладе на припічок на тепле місце, аби просохло; потім набирає у широкий горнець грани, а в маленьке горнятко „*руського воску* — пчільного, не жидівського, бо сей нахтінний, не в справедливий віск“; горнятко кладе писанчарка на грань, у широкий горнець, а коли віск розтопять ся, кладе у него обі кистці; горнята з приладженими фарбами стоять на припічку, аби фарба була *літена*.

Забираючись до писання, бере писанчарка яйце 1-им, 3, 4 і 5-им пальцями лівої руки а кистку, намачану в розтопленім воску, у праву; починаючи писати, обтирає кистку о вказуючий (2-ий) палець лівої руки, аби віск не капав на писанку і пише від „голови до хвоста“ — від грубого кінця яйця до тоншого, так, що обергає яйцем, як треба, а кистку, не рухаючи веку, держить у правій руці; пише над горшком із гранию тому, аби віск у кистці був усе *водяний* — рідкий; скоро він застигає, або випише ся, перемінює кистку з другою, що стояла у горячім воску; так *розводить* взір по білім яйци, значить, прикриває воском ті місця яйця, які мають лишитись білі (таб. I. 1); як уже розведений *білий* взір, кидає писанчарка яйце у жовтило, де воно постоїть годину або довше, в міру того, чи хоче, аби була темніша чи ясніша жовта барва; за тот час пише другі яйця по білім тлі; виняте з жовтої фарби яйце (таб. I, 2) кладе на припічок, аби фарба обсохла; потім розводить воском при помочи кистки *жовтий* взір по жовтім тлі (таб. I. 3), не стираючи воску, розведеного по білім яйци; коли-ж хоче розвести *зелений* взір, накапує суконним квачиком зеленої фарби на жовте тло (таб. I. 4); а коли та (зелена)



10. Писанчарка.

фарба висохне, прикриває її водяним воском (таб. I. 5); потім кидає яйце у краску (черлену) (таб. I. 6), де воно постоїть ніч; рано виймає яйце, обсушує його і прикриває воском ті місця червоного гла, які мають дати *червоний* взір (таб. I. 7); після чого кидає писанку у чорну фарбу, не стираючи ані трохи воску, який розводила по білим, жовтім, зеленім і черленім тлі (таб. I. 9).

Як із сего бачимо, засадою писання писанок є прикривати левішу барву темнішою.

Як бачимо з таб. I. 8. розведені воском писанки подобають на чорні грудки; аби писанки вийшли чисті, вкладає писанчарка усі ті чорні грудки до миски і всуває у теплу піч; скоро віск добре обігрів ся, стирає писанчарка його рукою або суковцем, писанка показує ся у цілій своїй красі (таб. I. 9).

Печені писанки удержують ся ліпше і довше.

Аби писанки ладно сьвітгли ся, масть їх зверху солониною.

Готові писанки прикриває писанчарка шматкою, аби їх устерегти від уроків та очей тих людей, що нарочно чи случайно в часі писання заходять у хату.

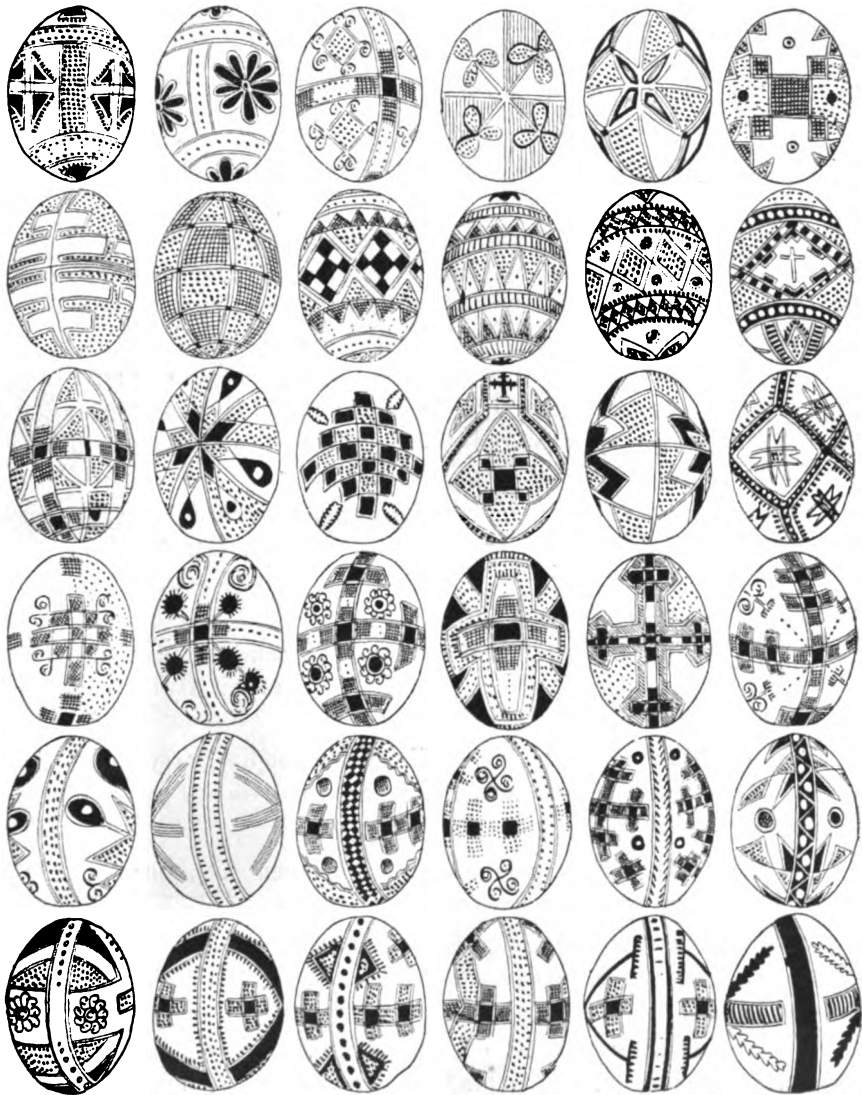
Від того, що віск із кистки при писаню паде у грань, стає у хаті такий *пуф*, що писанчарка, як перестане свою роботу, немов цілком задурена, пераз „не розуміє, кудя їй іти!“

Як має писанчарка багато писати, то розкладає собі тугу трудну роботу на дні, пише одного дня на усіх яйцях жовтвом, на другий день краскою і т. д.

Взорів писанок у Гуцульщині багато. Вони взяті з назв ростин, звірят, приладів, убраня, вишивок і т. д. Хоч пераз ско посторонного чоловіка не в силі відшукати на писанці того взору, яким вона названа, то все-ж таки ті взори становлять певні ціхи, по яких називають їх Гуцули; писанчарці вистарчить тільки заявити бажане взору писанки, вона після того і виконає його. Коли-ж і не обізнавший з тими назвами чоловік пригляне ся їм близше, найде вказаний назвою взір в примітивній формі.

Наводжу ось тут назви гуцульських писанок:

- 1) назви християнського змісту: церковця, дзвови, давнічка, трійця, капличка, монастирі, хрест, хрещики, воскресна;
- 2) назви тїл надземних: зірничка, сонце гріє, місяці, місяць сьвітить, місячі вулички, зьвізди;
- 3) назви окружуючих предметів: мотовило, застільниця, самоїчка, жолобець, віконце, граблі, боклажки, решітка, щіточки,



## II. Гуцульські писанки.

Картина 11. зображає писанки з Космача, виконані в барвах: білій, жовтій, зеленій і червоній.

- |                   |                  |                     |                     |                     |            |
|-------------------|------------------|---------------------|---------------------|---------------------|------------|
| 1. ряд: оцката,   | метелики         | мальованка,         | білокрилка;         | плетьинка,          | ильчята,   |
| 2. » манастирі,   | решітки,         | Жьбівська,          | Жьбівська,          | Жьбівська,          | Ріцка;     |
| 3. » попові ризи, | поперечна ружья, | смерічки,           | ?                   | ружья,              | шість руж, |
| 4. » хрестата,    | паучок;          | Березівський хрест, | Березівський хрест, | Березівський хрест; |            |
| 5. » огірки,      | огірочки,        | настунька,          | настунька;          | Ріцкі хрести,       | ружі,      |
| 6. » місьиць,     | кручені рукави;  | Ріцка,              | міштуганка(!)       | гребінці,           | смерічки.  |

драбняньчпсті, скриня, топорец, гребінчик, попружечки, беаги, рискалик, човник, пацьорочки, стовпи, берівочка, возжушок, ретізьки, ключі, порошницї, колачики, проскурки, паска;

4) назви геометричні: клинчики, півклинчики, триклинчики, сорок клинчиків, жовтоклинчики, кантівка, кратка, кривульки, зубці, безконечна, півбезконечна;

5) назви вишивок: мальованка, кручені рукави, ильчята, дзьобенкова, головката, дрібненька, поперечна, кучьирива, хрестата, зубкатенька, плетьненька, чиновата, ключкова, косички, половички, кривульки, крапочки, стріпата, крилата, очката;

6) назви з світа звіринного: метелик, зайчика вушко, воронья лабка, коняки, павучок, волове очко, білокрилці (птахи), коровка, качьичі лапки, слимуші, риби, журавлі, бжїлка, бараньчики, половик, пструги, побїлка, баранячі роги;

7) назви з світа рстинного: ружьв, півружьв, жолудь, цвїтулка, чорнобривка, колосівка, смерічка, соснівка, огірочки, звоздяки, барвінок, косиці, вівсик, зазульні черевички, бечкова, сливова, барабулька, гілля, перекотиполе;

8) назви після місцевостей: Рїцка, Рїччїнка, Космацка, Березулька, Жьїбївська, Соколівська, Ростїцка, Волоска, Путїлівська, Ворохтьїнська, Гривівська;

9) ивьші: пиринїї (зложені з кількох взорів), гатунькова (sic!), впять (!), пошївка, білокрилка, Божї падьчики, Божа ружьв, поповї ризи, настунька.

Таблицї II. і III. представляють писанки з рїзних сел Гуцульщини, вони виконані в барвах природних.

Назви писанок таб. II.: 1. зубкатенька, 2. церковці, 3. хрестата, 4. коняки, 5. риби, 6. йисла, 7. мїсїиці, 8. воскресна, 9. клинчики.

Назви писанок таб. III.: 1. монастирі, 2. поповї ризи, 3. жьїбївська, 4. пиринїї, 5. Космацка, 6. пацьорочки, 7. пиринїї, 8. ильчятї, 9. кучьирива.

Писанки пишуть на дарунки; газдинї дають їх при посвяченю паски свьщеникови і то в руку за те, „що він руками ирстять, вінчас, законює а при службі Божїй підносить руки у гору та просить Бога за весь мир!“ По посвяченю обдїлюють ся старші люде поміж собою писанками, дають одні другим за простибїг, а сполудня відбирають парубки дївкам писанки; наколи-б дївка сама дала писанку парубкови, се означало би, що вона хоче, аби він єї сватав.



## II.



1.



2.



3.



4.



5.



6.



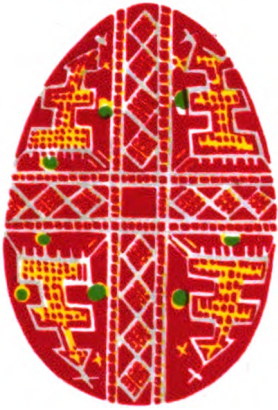
7.



8.



### III.



1.



2.



3.



4.



5.



6.



7.



8.







З писанок роблять газдині *пташки* — *голубці* (див. заголовок стор. 216 і обр. 13) в той спосіб, що вибравши середину писанки дороблюють із барвного паперу хвіст і крила а голову з воску; ті пташки завішують у хаті на пам'ятку, що як Ісус народив ся, то голубець прилетів і над ним *лелів*!

Шкаралуці з писанок мечуть лише у ватру, або у воду, гріх деінде кинути.

Писанкам надають велике значінє, бо вірують, що писанка не прийме жадних чьїрів, тому ніхто не може писанці зробити ліяких *чїнків*.



12. Голубець (див. заголовок „Писанки“).

„Перші писанки писала, як запевняла Анна Кокуцьчка з Космача, Матір Божа. Вона любила дуже курочки, а Ісус, як був маленький, грав ся яйцями курячими. Матінка Божа писала Єму ті яйці золотою кьїсткою. Їнк Христа взяли на муки, писала Матн Божа у ночи на потемки писанки та удавала дуже красні; їнк писала, котили ся їй з очий слези; що слїзка на писанку канула, там учинила ся цїточка; тому кладут писанцьїрки на писанку цїточки. Она написала писанок і понесла Пілатівви, аби не мучив Ісуса; она гадала, що він ними буде ся так тішити, як Ісус!“

Софія Довганючка з Тюдева розказує про повстанє писанок ось що: „Коли циган робив цьвїшки прибивати Ісуса Христа на

хрест, тогди зчинили ся з золота жужлї. Ёнк стали жиди даві (рано) прибивати до хреста, свѣтило би св, тїло Ісуса, то забили лиш три цвьѣшкы, а вѣй инші то *вїбгали си* — погнули ся, то *погрїчили си* — покришили ся. З ран Ісусових полила си кров, а з кождої капинкы повстала *крашанка* — червона писанка. Мати Сусова дуже приповїдала за розпїитим Ісусом і голосила, аж обїмліла з жьбїлю, плачучи під крестом. На котрі крашанкы впали слезы Матери Божої, а нїх здїйвили си писанкы. Тогди свѣта Мирона збирала крашанкы тай писанкы в платину а Матїнка Божя дарувала за поману дїтям цї писанкы, аби жили миром і любили си, ёнк братчыкы тай сестричкы по Христї. Потїм пішла Богородица і св. Мирона до Пилата просити, аби зволив Ісуса погребати тай принесли ему в дарунку писанкы. Ёнк зачыла Богородица просити, в цес час упала обїмліла на землю, а писанкы з хустини роскотили си у свѣт. З того часу дають люде на великдень писанкы за простыбїг! То би не був великдень, як би не було писанок. В цес день сходьы си люде коло церкви без сваркы і гнїву, без журы й мести свѣткувати, бо ме вес рїк і вїк тож саме в одно чинити!“

Послухаймо, що розкааує про писанкы Юрко Шеребурьк з Барвінкової: „Богородица, Архангел Михаїл, Йосиф та Пречиста Дїва жили собі разом у куні. Богородица то инше а Пречиста то инше; Богородица не мала дитини, а Пречиста мала Христа. Пречиста Дїва була у нїх за служницю. Одного разу пішла она до кирницї воду брати. Там дух свѣйтий зробив хрест восковий на водї. Пречиста Дїва подивила сї, уздрїла хрест, тай побояла ся ёго; бо то ще до того часу не було хреста; вона вернула без водн. — Ёнк прийшла д' хатї, не принесла водн; питають ёї газди: Чому-с не принесла водн? — А вона каже: Я бою сї, там в щос *розпїилене* — розложене! — Иди, внеси зараа! — Пречиста пішла, зачерла водн, вода *шткїула*, *лѣзкнула* — розсипала ся, хрест вїскочив з водов і упав їй за пазуху. — Она не знала, де вїн подїв си. Она засмутила сї, пішла до церкви та молить ся чогос засмучена. Приходить до неї ангел, питає: Чого ти смутна? — Чо я маю бути весела? — Може ти того смутна, шо ти меш мати дитину? — Пречиста Дїва дуже сї завстїдала тай ще гїрше сї засмутила і сказала: Відкы я можу мати дитину, колы я не маю нї свого мужа, нї чужого не требую?! — Ангел каже: Меш мати з духа свѣйтого! — Пречиста помолила сї шо помолила і пішла до дому нї то засмучена нї весела! Нїчо нїкому не каже, а ёнк льыгла спати, приходит до неї у ночи дух свѣйтий і дихнув їй під праве плече; хрест попав у ню і в нїй ожив, счинила сї ди-

тина! — Йнк дитина уродила си, встидала си Пречиста перед Богородицев тай своїми газдами, шо она має дитину. Она ховала єї перед газдами тай жидами. Она поклала дитину у місце, де кінь їв сіно; як кінь переїв сіно, шукав у споду, форкав; Пречиста взяла Ісуса, а Ісус сказав до коня: Аби сї тогди наїв, як вода горі верне! — Від того часу кінь ніколи не може наїсти ся. — Пречиста заховала Ісуса у рипу, шо пацюк нарив; він забіг з другого боку тай зарив кицку а Ісус сказав: Аби-с свїтитв сї на Великдень. — Від того чьсу свїтїти свинину из пасков. — Потім заховала Пречиста Ісуса межі корови у ясла; прийшли корови, сіно їли, поїли і відступили від йисел. Ісус каже до них: Аби-сте були усе поживлені, куди си лиш повернете! — Від того чьсу корова лиш трохи попасає, вже наїджена. — Потім заховала Пречиста Ісуса під полу чельдини; она вігонила єго, а Ісус сказав: Аби не була закрыта аж до страшного суда! — Від того часу ходит чельдина незарита аж до весїля, до чьсу, аж у нїй учинит си дитина! — Потім заховала Пречиста Ісуса під курку, шо гребла глину. Ісус положив сї там, де она вигребла йимку, а курка загребла єго. Тогди сказав Ісус: Аби сї тобі твій *приплодок* (яйце) свїтитв! — Від того чьсу свїтїти у Великдень яйці. — Пречиста тому так заховувала Ісуса раз тут другий раз інде, бо жиди за ним шукали, аби єго стратити; шо вони провідали, де Пречиста єго заховала, зараз вона Ісуса інде ховала! — У порпанці курьчій не могли єго найти, бо не сподївали сї, аби сї там Христос сховав, а воно так було! — Довго, довго шукали за ним, а йнк не нашли, облишили шукати. Пречиста занесла Ісуса у ясла, як він уже був більшенький. Туди сходила сї до него усьика чельдї; приносили єму усьики дарунки, але він не втїшав ся нічим; аж одна принесла ййце; Ісус усміхнув сї, нагадав собі курку, шо єго запорпала, так шо ніхто не найшов, узїв ййце тай став ним грати сї. Від того чьсу зносили єму люде ййці і вігадували одні навперед других усьики мудрашки на тих ййцях, аби він лише забавїв сї; він вібирав таке, шо було найкраще написане! З того чьсу стали писати писанки на втїху, шо Христос оскрес!<sup>а</sup>

Ось ще оповіданє Параски Лендючки з Космача: „Було се, йнк Ісус був на земли; жила у тот чьсє одна жидівска дївка — віщунка. Йнк жиди закопали Ісуса і привалили каменем, сказали, шо він вже не стане. А тота жидівска віщунка сказала, шо встане і ожив. Жиди дуже розлютили сї і кілько їх було, збирали камінчики і метали за дївков, — а она збирала камінчики і складала за пазуху. Ті камінчики перемїнив Бог, шо більші були, у кукуци,

а що менчі у писанки. Тому ходять малі діти вже у четвер за кокуцями тай за писанками! Жиди метали камінями так довго, аж дівку убили. Але жив тогди і віщун, — старий жид. До него сходили ся жиди у суботу на вечір. Він спік цілого когута, поставив его на стів на кружок, обдивив сі на него, а відтак каже: „Нині о півночи оскресне Ісус“. — А жиди сказали: „Він тогди ожів, як той когут ожів!“ Була се як раз 12. година; когут ожив, сплеснув крильми і запіяв.

Окрім сих повірій розпосюднені по цілій Гуцульщині ще ось які два: 1) У неділю досьвіта, як Христос воскрес, пішла жидівська дівчина по воду, стрігла Пречисту Діву; та дала дівчині писанку і сказала: Біжи по хатах тай кажи: „Христос воскрес!“ Жидівка уходить у хату, а там жиди їли звареного когута. — Дівчина закликала: „Христос воскрес!“ — А жиди сказали: „Тогди Христос воскресне, йнк цес когут запіє і крильми сплесне!“ — У тот самий чьис збив когут крильми і запіяв! З того чьису кладуть когута по дорогах верх розпятя Христового!

2) Як Христос воскрес, подав жидівській служниці, що стояла коло керниці, писанку і сказав: Іди до жидів і кажи: Христос воскрес! На ту памятку ходять Гуцули у Великдень рано по воду і як унесуть вї у хату, кажуть 3 рази: Христос воскрес! почім видають писанку у миску з водою і умивають ся в ній.

До писанок і кукуців, як до коляд і паленя огнів перед Юрієм привязують Гуцули велике значінє. Після оповіданя Федіра Кубайчука з Гринєви жив десь у темнім йизворі злий дух Пекун щезби, Ирод, прикований на дванайцятьох ланцухах. Він з тих безвістий посилає своїх ослужалих на сю землю і питає їх, йнк котрий до него повернет: „Ци говорьби люде до себе, ци ні?“ — Йнк говорьби і не гнівають си, то він плаче; а йнк не говорьби, гнівають си, то він тішит си; бо се его люде. — Ци діти шьинують дьядю та неню, ци ні? Ци братя й сестри ворогують з собов, ци ні? Ци сусїд закладає на сусїда, ци ні? А писанки ци пишуть, ци ні? — Пишуть усі люде, кажуть ослужалї; они сповїдають си й мирно живють з собов. Тогди він, щез-би, аж заходить си із плачу, так плаче, бо котрі не пишуть, то они его люде тай Пекун ними тішит си. Йнк Пекун плаче, то зриває си з ланців, тому ковачі потужують зелїзья. Доки потужують ковачі зелїзья, доти він не розірве ланци, а люде мут писати писанки. Доки писанки пишуть, доти буде сьвіт, йнк перестанут, тогди ме сьвіт кінчити си.



Анна Лендючка з Космача розказує подібно: „Найстарший Ирод стоїт від тогди до скали прикований на ланцуху, від коли перемінили сі камінчики на писанки; він кричат і ридає до Господа Бога. Як си скінчы вогники (на Юрія), писанки і кольднички, тих три речі, тогди буде конець світа. Тогди спусты Ирода з ланца“.





### Бечкова неділя.

В неділю перед Великоднем ідуть Гуцули до церкви, де перед царськими ворітьми уставлено кілька вязанок *бечкового* — вербового прутя. Перед службою божою святить те пруте священик, почім, мируючи людей, роздає кождому по прутикови. Вернувши ся до дому, побивають Гуцули тими прутиками усіх хатінних та маржину, промовляючи: „Не я бю, бечка бєт, від нині за тиждень-великдень!“

### Страсний тиждень.

У живну середу сполудня великого тиждня печуть газдині *кукуці* — малі бохонці хліба з житньої муки, а вечером палять ватру помежи маржиною, „аби єї так видко усе було, як

**видко чоловікови коло стола, при яким він їсть; аби маржина була світуча, красна, як Боже світло, — аби до маржини не мав приступу злий!“**

В Жабю ходять малі діти того дня вечером до півночі або й через цілу ніч від хати до хати, постають рядом під вікнами і кличуть усі враз в один голос: „Грійте діда! Грійте діда! Грійте діда! Дайте хліба! Аби вам овечки, аби вам йгнички, аби вам телички!“ — Так кличуть доти, доки з хати не обізве ся голос: „Гріємо, гріємо, даємо!“ — і або винесе хто дітям кукуци, або покличе їх у хату, де їх обдаровують кукуцями. — Декуди дають хлопцям кукуци а дівчатам яйця. В Ясенів горішнім подає газдиня дівчині соли лизати, промовляючи ось як: „Лижіт-ко, дівочки, може би Бог дав, аби на рік мої овечки чинили йгнички!“

Окрім кукуців дають дітям у пазуху вареного бобу. На відходнім кажуть діти: „Дай, Боже, душам помершим царство небесне, а вам, газдинько, аби си овечки мирно покотили тай аби сі йгнички почінили!“

З того, хто перший увійде у хату, чи дівчата, чи хлопці, а коли їх не пустять у хату, тоді з того, чи до полудня яка жінка чи чоловік увійде насамперед у хату, ворожать, чи будуть мати йгнички, телички, чи бараньчики та бички. — *Пустовірни* Гуцули замовляють собі умисно у сусід, аби їм прислали як найборше насамперед дівчат, бо хотять мати йгнички. Кукуци роздають і тим, що случайно, чи за якою орудкою прийдуть у хату, при чім обдаровані вінчують: „Аби ваша коровка, ваша овечка, була плідна, йик мурашок, йик *мошкá* — комар“.

В Космачи ходять за кукуцями в *живний четвер* — четвер великого посту, від досьвіта і того дня рано палять перед кожною хатою ватру, що у Космачи називають *тегетово* — вогники.

До того, аби діти ходили за кукуцями, прив'язують в загалі Гуцули велике значінє, повідаючи: „Як не будут ходити на вогники — за кукуцями, як не будут писати писанок, то настане конець світа! Як довго будут кукуцарі ходити за кукуцями, писанчарі (парубки) за писанками, кольдники з кольдою, як довго брат занесе сестрі тайну вечеру, поти буде стояти світ, бо поти буде *Ирод* — найстарший чорт, сидіти замкнений; він через то кожного року питає перед великоднем у юдів, що ходьби по світу, ци ходьби писанчарі, ци ходьби кукуцарі, кольдники? Йик они ему скажут, що ходьби, він каже: Ой не зараз світ згине“. — У кожний великдень рано заковує его циган, ударяючи півтора раза по ковалі, чим замоцовує шрубку, якою Ирод закручений; Ирод тоту шрубку злизує знов аж до другого Великодня, — він чекає лиш, аби циган не закував, то як би перша крапка води з *вішки* — крошила, на

паску упала. зараз би Ирод віхонив си; тому мусит цїгав, як лиш зазоріє, назад ві (шруб) закувати!“

## Паска.

Дуже багато Гуцулів купує паску у так званих *паскарів* — пекарів міських, а найбільше ті, що не уміють хліба печи. (Гуцули живлять ся вареною кулешою з бриндзєю).

*Дукарки* — багатші гуцулки, розпочинають печи паску в великодну середу; деякі печуть одну паску з 10—15 фунтів мукн, а иньші печуть менчі, за те більше їх, а понадто хліб та перепічки; біднійші печуть одну паску в суботу великодну.

Паску розчинюють із пшеничної питльованої муки; скоро замісять тісто, мастять рідким тістом хрести на стїнах під сволоком, верх дверий, образів, вікон і постелї. У сволоках серед хати кладе газдиня восковий хрест, почім виробляє паску, так, що робить з одної части тіста великий хліб, з другої хрести, якими накриває той хліб на вхрест, а верх хрестів у місци, де вони перехрещують ся, кладе *ружю*; надто опасовує хрести плетеним тістом немов вінком.



13. 14. Паска.

Як уже вирєсла паска і в печи добре *натоплено*, значить час паску саджати у піч, виходить газда з хати глядїти, аби ніхто у хату не входив та не урік паски, а газдиня замикає за ним двері, ловить курку одну, або кілько їх у хатї має, пхає її хвіст

через дїрку у лавци і вириває піря, скілько захопить, часом і цілий хвіст; те піре кидає вона на грань у піч, і зажмуривши ся, промовляє: „Йик я не виджу, де ти падеш, так аби не видїв пополовик курку!“ Се помагає проти половика, бо хоть він паде лабами на хвіст, а як курка не має фоста, половик паде на землю, а курка утікає“, — запевняла Анна Ковбчучка з Яворова.

Вигорнувши грань з печи, мече газдиня у ню грис і каже: „Не грис палю, а палю всі *нётлі* на сьвітї“, потім уриває кусень тїста, що стоїть у нецках, та звивши з него хлібец, кидає его у піч; з сего упече ся *віхонник*; его виймає газдиня скорше, як паску; з того можна би догадуватись, що Гуцулки, не уміючи печи хліба, з того, чи і як віхонник спіє ся, вимірковують, як довго має паска стояти у печи. Вкинувши віхонник у піч, саджає газдиня на великій лопатї першу паску, помастивши єї зверху сметаною або маслом; підчас чого стріляє з пістоляти газда, що дивить ся з надвіря у вікно, а газдиня промовляє: „Йивка ти лїзеш у піч ладна, гладонька, така аби-с вілізла!“ — значить: аби-с не попукала, бо з того, як паска у печи пукне, ворожать, що умре газда або газдиня або маржинна, або той, на котрого газдиня, саджаючи паску у піч, *помініт* си.

Витягнувши лопату з печи, закладає газдиня піч дерев'яним кругом, а шпари обмашує глиною або обтикає мокримн шматами, при чім промовляє: „Не застаю піч, але рти (рота) з цілого сьвіта, аби на мене ніхто не говорив, ніхто не зіпав, йик піч не зіпає на хату; аби заперті рти, засклеплені були, йик ся піч, аби до мене так ніхто рота не отворив через цілий рік, як оця піч сама не отворит си!“

Після того бере газдиня лопату в руки і то робить хрестн то соває нею верх печи, по стелї, столу, вікнах, полицях, промовляючи: „Ти, нетленна божко (божок посту), іди собі на двір, — тобі тут не вольно бути; я хочу свїята сама опроводжїти без тебе, а ти меш сі дивити, хто на дворї ме у ночі їсти або воду пити“. До опроводів не вольно у ночі анї їсти анї воду пити, бо „з'їв би ци випив би нетлю, яку прогнано з хати!“ В кінци торкає лопатою три рази у двері, а як ті отворять ся, кличе: „Вон, божка, з хати!“ Лопату не кладе уже коло печи, але у кут у хоромах, де вона стоїть через 2 неділі.

В тот час гинуть звичайно нетлі мотилїв, про які згадувано на стор. 210.

Як довго паска у печи, не вольно нікому у хатї сісти, бо паска не росла би, ба навіть могла би *сісти*, з чого прорікають, що когось з хатїних у землю сховають (хтось умре).

Заким упече ся паска, зав'язує газдиня волічкою ножицї, перев'язує нею на вхрест стіл по дошцї, а під нею зав'язує гудз.

Зав'язуючи ножицї, промовляє газдиня: „Не ножицї зав'язую, але серце мому чоловікови, аби він мене не міг так позбиткувати,

йик цими ножицями не може нічо урубать. Аби ему руки були так зйизані, йик сі ножиці!“ — Завязавши ножиці, кладе їх у постіль, де вони стоять через сьвята.

Опісля перевязує поясом своїм *грьиди* у куті над постелею, причім говорить; „Не завйизую гръиди, але себе з газдов, абисмо так жили, йик до тепер; аби він не міг мене збиткувати, аби сі не міг другій удати, ні друга ему, лиш тільки зо мнов газдувати і я з ним, так йик цес пояс з сими гръидами буде сі тримати, і аби так ніхто не мав волі ні охоти і він аби ні з ким не дав си перемовити ні переговорити, аби був зо мнов зйизаний і утриманий, аби сі так тримав, аби мене не збиткував ні я его, йик цесі гръиди з цим поясом ніхто не розірвав!“ Так перевйизані стоять стіл і гръиди до *волочіеного* понеділка.

Волічку, якою був перевязаний стіл, перериває дівка в волочівний понеділок і заплітує ві у кіску, аби ві ніхто не урік; у кого нема дівчини, там газдиня перевязує тою волічкою хвіст корови, як вигонять у половину, або як корова уположить ся; се на те, аби *неврѣтлива* була.

Як газдиня змірковала, що віхопник вже спечений, виймає его, і скоро простягне, ломить его собі за плечима і на відлів і, недивлячись на него, роздає усім, що у хаті є, з словами: „На! Це за тятюшину душу!“ — (*титюжа* = *тристя*, febris interm.).

Як упече ся *перша паска*, призначена до посьвячення в церкві, ложать її серед стола, почім печуть менші паски призначені до покраяня на *дорѹ* — поману, опріч того *перепічки* — малі хліби, та иньше печиво, а в деяких селах печуть ще *стільник* = *вастівник* — великий хліб, в який тичать глухим кінцем тільки яєць, кільки в душ у хаті; з того, чи і яке яйце пукне підчас печеня стільника, виворожують смерть того, для кого яйце було призначене. Стільник кладуть побіч першої паски на стіл.

З кожного тіста, призначеного на печиво, яке газдиня пече на сьвята, надто з сира, яєць, солонини і т. и, лишає газдиня по трохи на *худобійину паску*, яку з того усего замість, домішуючи ще черваточини з улія, погиблі бжолы, цукор, що оси роблять, і вимісуючи, промовляє: „Абис була така старлива, така плідна, така приязна, така легка, як бжола; йик бжола сидит при купі та вертає св, хоть аби куда пішла, і одна другу не лишит, а вертає у улій, так моя худоба аби через цілий рік вертала ід своїй кошъирі, ци ніч, ци днина, йик іде бжола у вічко, а так аби сі плодила, йик бжола плодит сі, йик сі роїт“. — Тоту паску сушать, трутъ на

муку, мішають із сіллю та дають маржині з нагоди усяких слабостий, на які вона западає.

В живий четвер вечером, на *поклінний вечір*, на страстях зав'язує знахорка у церкві гудзи на мотузї: один на дівку, другий на парубка, як вже висватані, а як ні, то вяже тільки один гудз на дівку на те, аби вона в тім році не висватала ся. Зав'язуючи гудзи, промовляє: „Так аби за ві сватанє голосу не було чути, як не буде чути до неділі голосу дзвону; аби ві так ніхто не вісватав, як ніхто від тепер у давони не задзвонит, а она аби була така осужена, така осмутнена, як цілий сьвіт осмутнений без голосового дзвону; аби она тогди сі віддала, коли би я цес гудз розвйизала, тай тогди аби вона з вінцем до церкви вступила і сьвітло уздріла!“ Той гудз стоїть у знахорки захований; як вона схоче, аби дівка віддала ся, розв'язує тот гудз; він може і ціле жите стояти зав'язаний, „тогди ніхто до дівки не приступає женити сі“ — запевняла Марія Мерендьчка з Ясенова.

Окрім того зав'язують знахорки при читаню кожного евангелія по гудзови, значить разом 12. Сими гузами відганяють вони опісля усяке лихо, хоробу і т. д. через цілий рік, а розв'язуючи при тім узлик, промовляють: „Не вузлик розвйизую, а болу“.

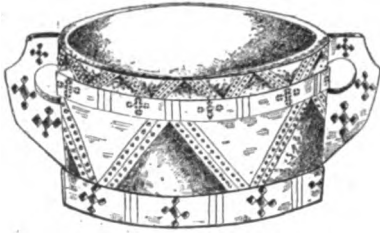
В *велику п'ятницю* або *чорну* не кладуть ватри; газди ідуть до церкви, де коло *положіня до гробу* Суса Христа кладуть купні сьвічі. Того дня не ідять нічого аж до вечера, хіба маленькі діти. У велику п'ятницю не вольно згадувати про гадину, аби літом будь коли не укусила.

В *велику суботу* — *білу*, кінчать кутати коло хати, а під вечір наставляє газдиня до готовлення скором, накрише бураків, наставить варити борщ. докинувши до него солонини та буджениці; опісля варить яйця.

## Паскєвник.

Заки скором зварить ся, лагодить газдиня до *посвйищїня*; вона бере *паскєвник* = *дорїтник*, умисне на се споряджеву дерев'яну посудину переховану з року на рік, — кладе у ню на спід *дорї* — покраяні кусні паски, хліба, худоб'яної паски, сира, ковбаси і з усього по кусневи, що приладила на сьвята, поверх того кладе букату сира, ракву з маслом, солонину, облуплені яйця, поміж ними одно сире, яке посьвячене помагає против „згаги“, — писавки,, фляшу з водою, в якій варились яйця, (тота вода має по-

магати „на очи“); відтак накопає в городі хріну в *косицях* — листям, часнику і укладає їх з боку у паскевник; верх того усього кладе топку соли. Так уложений паскевник впишає в одно ухо бесага, а у друге тогу паску, що насамперед сажала у піч, пере-



15. 16. Паскевники.

пічки, свічки, кусні солонини і т. в. — Приладжені бесаги завішувє газда у хоромах на кілку, а газдня відставляє борщ, бануш і иньший скором.

Упоравши ся з приладженем до *посвйищїня*, умиває ся газдня, причісує волос а за нею роблять се усї другі, — відтак вносять із кліти нове чисте лудинє; приладивши усе, лягають спати; перед тим ставить газда на землю при постелї сокиру.

Вже коло півночи встає газда, за ним газдня і другі та ступають одно по другім босими ногами на покладену сокиру, „аби ноги були такі дужі, як зелїзо!“ — потім умивають ся усї по черві у водї, в яку кинула газдня який грїш і писанку, „аби були богаті у гроші, а красні, як писанка“. — Умившись, убирають ся в прилюдне убранє; газдня ховає кури у темне місце, „аби не видїли ніякого свїтла, бо як би кури того дня перед паскою побачили з надвору свїтло, то виловив би їх літом половик!“

Ливши дїтвору у хатї, кладуть газди бесаги з паскою на плечі, або на конї та спїшать до церкви.

Се одна з найчудовїщих картин, коли усїми дорогами та гірськими пляями наближають ся до церкви Гуцули в святачних строях, одні пішо, другі на конях. Їх мальовничий, переважно червоний одяг красує ся на причуд гарно на зеленім тлї смерекових лісів та мурав, що починають як раз зеленїтись.

Коло церкви присялюють приїзші свої конї до придорожних плотів; знявши з коний бесаги, перебирають ся у святачне убранє,



після чого несуть паскевники та паску на майдан коло церкви, де розкладають їх на мураві до посвячення. Накупивши у паламара *вітци* — тоненьких воскових свічок, валіпляють їх довкруги паскевника, почім одні лишаютъ ся коло пасок, другі ідуть у церков, а иньші ровносять поміж бідних перепічки, сир, яйця, писанки, солонину і по одній *вітци*. Є й такі, що лагодять для бідних цілі менчі паскевники та роздають їм то за простибіг, то в приговіркою: „Прийміт за душечку Марійчыву, Аниыву...; передаючи або переби-



17. Посвящене паски.

раючи дору одно від другого, цюлюють ся по руках. — Декуда обдаровують бідніщих аж по посвяченю. Звичай сей вкорінений так глибоко в цілій Гуцульщині, що нема й одної найбільшійшої хатчини, де би не було доволі богато свяченого, придбаного в повисший спосіб. Обдароване таке є так загальне, що не конче мусить натрафити бідних *прошаків*, яких у Гуцульщині майже нема; воно є в загалі поспільним звичаєм поміж Гуцулами, так що ледви одна газдиня принесла другій дору, вже тота дає їй своєї дорн, або отриманої.

Посвящене кінбчить священик звичайно бажанем до своїх прихожан, висказуючи радість з того, що діждали паски, бажав

їм діждати в здоровю другої і кінчать: „Кушайте, здорові, сего, що Бог дав, на щастє, на здоровє, у довгий вік!“

Хто перед посвяченням не роздав дору біднішим, той робить се тепер.

При посвяченню нема звичайно молодіжи, вона держить ся на боці від місця посвячення, а то тому, „бо їм соромно брати що небудь за простибіг!“

Пообдїлювавши одні других та повінчувавши собі посполу, спішать усі до дому, аби як найборше дістатись до него. Як доматарі побачать із далеку повертаючих газдів, загонять усю рогову худобу до стаїні; а скоро повернуть газди, несуть паску до маржини, кладуть її 3 рази коровам на хребет, промовляючи: „Йвкий



18 Стіл, прибраний сьвяченим.

дар красний, такі аби Бог давав телиці красні!“ — Деякі обходять із сьвяченим 3 рази ціле обійсте, почім ідуть до хати, де на порозі кличуть 3 рази: „Христос воскрес!“, на що хатні відповідають: „Во істину воскрес!“ Газдиня кладе паску, стільник та паскевник на стіл; підчас того не вольно у хаті нічого говорити, „аби худоба була така тиха, як тихо було у хаті!“. Газда зажегає сьвічку, пригулює її до дорінника і накришивши худобяної паски й соли, іде з тим до маржини, подає їй „попахати дорінник“, кладе єго відтак

кождій маржині на хребет, потому кладе серед стайні на землю, перемішує сіль із паскою і сипле у ясла, промовляючи: „Абис була така весела, як цеся божа днина, абис не переходила кожного року, як не переходит цеся днина кожного року; абис була така весела, йик цеся божа дора, абис була такж цвітна, йик цес день цвітний; аби тобі було так скрізь отворено, йик нинї церков на ввес нарид була отворена“. — Зі стайні іде газда до пасіки, де ковтаючи дорінником у *головицу вулия*, промовляє: „Ци ти, матко, спиш, ци чувш? Ци зробила матінник? Ци ти вже ночуш у матіннику? Уставай, бо Сус Христос воскрес! Кілько я разів ковтну, тільки роїв аби ти, матко, пустила. — Йик я тебе не забудь, свиченої дори тобі даю, посвйити і ти свою родію і сама себе, бо тебе би вже чьис випускати, аби ти ішла по сьвітї старати, по всему сьвітґу і по всему цьвітґу, абис була цвітна, йик цьвіт, кыжжка з вошинов, йик я здоров, абис несла меду на собі так, йик я несу дору, абис віск робила Богови на віддьнку, Сусови Христови на посьвіт, людем на розлучіне душі з тілом, а мід собі на уживанє, людем на спомаганє; йик я з своєв газдинєв робю та працюю, аби ти так межи Богородицями 12 роїв пускала а від мене пороженного абис не втїкала. Абис сі так тримала пасіки, йик сі тримає цеся дора мене!“

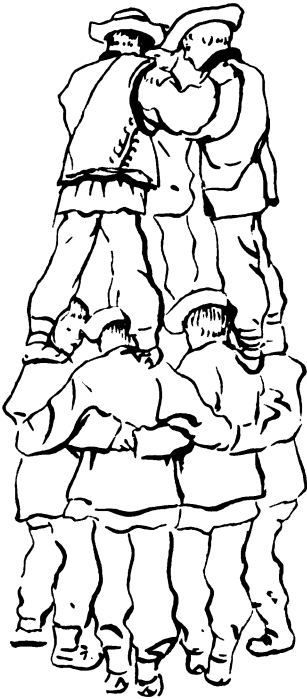
Коли верне ся газда у хату, засїдає ціла родина до округи стола, газдиня зажегає сьвїчку і притулює єї до першої паски; помоливши ся, кінчать у голос: „Абисмо дочекали й на рік сьвітотого воскресєня, абисмо дїждали сьвітґу дору споживати і від нарик до поза нарик, і рік від року, доки Бог призначит віку і аби маржина миром була! Христос воскрес!“ — почім починають споживати у одних селах від того, що „закусуют сьвиченого хрїну, аби були острі, як хрїн“, у других від яйця, а в иньших від накраяної паски, беручи дору з миски, до якої газдиня наклала усього сьвяченого по кусневи.

В деяких селах починають від тогїдної посьвяченої просфори, або паски, яку на ту ціль через цілий рік переховують. — Опісля харчують та попивають, хто що і чим має; декуда зготовять в су; боту в вечері бануш і тепер їдять єго теплого, бо стояв у печи.

У одних кутах, особливо подальших від церкви, сходять ся сусїди до себе та баюють до пізна, другї сходять ся по верхах, грають у скрипку, танцюють, їдять те, що з собою поприносили, а ближшї церкви ідуть туди на *набуток* — їдять те, що з собою принесли, трактуючи одні других; не обїйде ся і тут і там без гри в карти, яка вкралась і у нашї гори через робїтників при зелїзній

дорозі та при нафті; старші парубки давонять раз-у-раз, аби видзвонити за своїх померших, або забавляють ся, але се не всюди; ті забави не подобають на гаївки, якими забавляе ся молодіж на долах. У горах беруть участь у тих забавах лише парубки, а дівки постають громадками та розказують собі „луськиве“. — Парубки роблять:

1) *Церковці* (обр. 19) — шість або чотири парубки уставлять ся, взявши один другого попід боки; на них стають на плече 3 зглядно 2 парубки в той спосіб, що кожний з них стає двом долішним, одному на лїве, другому на праве плече; долішні обносять горішних до округи церкви.



19. Церковці.

2) *Війна*. Стають парубки у 2 ряди протя себе, тримаючись туго руками. Парубок одного ряду пускає ся на противний ряд, аби єго перервати; як се єму удасть ся, забирає одну перервану половину до свого ряду, а коли ні, то лишає ся сам у противнім ряді. — Як удасть ся одному рядови розбити противний, тоді позісталі бють по 12 поклонів перед сивліщим, на чім кінчить ся забава.

3. *Курочка*. Один парубок стає за пана, добирає собі слугу; парубків назве когутами а дівок курками; сам відходить, полишаючи їх на слугу, якій наказує, аби пильнувала, щоби половник не вхопив курку, або хто не вб'єв, бо буде біда, як він (пан) верне ся.

Коли пан піде, вирядить десь слуга когута або курку, аби ся сховали; коли пан верне ся і добачить брак, питає: Де когут? Де курка? А слуга каже: Когут пішов дров, курка пропала. — Пан іде в друге гет, а слуга знов ховає і т. д., аж усі поховають ся. Тоді пан бе слугу за те, ще не сокотив курий, а слуга починає кликати: тю, тю, тю, — на що збігають ся кури і драпають пана, а той утікає.

4. *Сорока*. Захають тичку у землю і угнуть двох хлопців на шнурках до неї, позав'язувавши їм очи, аби нікого не виділи. Другі хлопці беруть по 2 трісці і труть одну до другої над ухом

одного з тамтих так, аби скреготіло. Привязані хлопці хотять їх зловити, що їм не удає ся, бо привязані їх не видять.

5. *Тичка*. Забють бук у землю, на бук поставлять кресаню, до другого бука причіплять кусень курмея а до того шматку. Тим буком махає один парубок відганяючи других, що хотять кресаню здоймити. Кому удасть ся ухопити кресаню без удару шматкою, той „перебирає вартувати“ кресаню, значить дістає бук із шматкою в руки і т. д.

6. *Крейцар*. Посідають в округ; два ходять по середині. Один з них дасть покрадьки котрому з тих, що сидять в окрузі, крейцар; а другий відгадає, у кого є крейцар; як угадав, то тот парубок з круга іде на его бік, а як ні, то на бік того, що роздавав; так роблять, аж усі розділять ся на 2 табори, які з собою моцують ся. Поборений парубок мусить перед дверима церкви ударити 12 поклонів.

7. *Шукало*. Скручують із ручника *скрут*, посідають на землі і подають один другому попід коліна той скрут, накликаючи: шук, шук.....! Один із парубків шукає того скрута; як оберне ся, ударить его тот, що у него скрут; а скоро угадає хто, то той іде у середину.

8. *Боклажбк*. Лягають два парубки *митувь* коло себе, так аби голова одного а другого ноги були в той сам бік звернені, почім чіпає один другого за голову ногами, стараючись его перекинути, так, аби зо 2 рази дав *боклажка*.

9. *Дручбк*. Два парубки беруть заворотницю на плечі, а третій став на ню та так ходять; при тім закладають ся; як той вистойть, заким обнесуть его довкола церкви, то дістає за те горівки, пива, а коли ні, то він платить тим, що его обносили.

10. *Журавель*. За одним сильним парубком ловять ся другі один другого за сорочку; по заду іде легкий; передній кличе: *кпр*, і притім завертає, аби послідного ударити скрутом або букурійкою (ременем). Котрий з парубків пустить ся з середини, іде на зад.

11. *Каповина*. Стають парубки границею у ряд. Стрілець виводить двох парубків, з яких один представляє *серна* (пом. *серн*) — цапа, другий *капову* — гоньчого пса; той старає ся зловити серна поза границею, через яку парубки серна не пускають; коли ж сернови удасть ся перервати границу, тоді він став каповим а вниший парубок серном.

12. *Галембіва*. Постають парубки проти себе, подаючи собі на вхрест руки. Один у постолах ходить по зложених руках.

13. *Скічки* (обр. 20) — один парубок прикучне, другий скаче через него.

14. Молодші парубки забавляють ся в *левкі*; ловить ся їх з 20 один за другим за сорочку чи сердак, почім біжуть за переднім, а як той викрутить несподівано на бік, попадають задні.

15. *Стовп* (обр. 21). — Парубок бере дручок у руки; ему на плече стає невеликий хлопець, ухопившись дручка; так обходять довкруги церкви.



20. Снічки.



21. Стовп.

По деяких селах, як у Річці, забавляють ся парубки *везціркою*, вибираючи одного, „що був у воську“, за *фіра* (Führer), стають самі у ряди і виконують військову муштру.

Звичайно ограничає ся забава тим, що одні з старших парубків раз-у-раз дзвонять, а другі ходять поміж дівки, відбираючи від них писанки, які або зараз даровують другим дівчатам, або чекають ся писанками, при чім той, хто другому писанку збив, забирає збиту та їсть її.

## Волочівний понеділок.

В *волочівний* понеділок — другий день св'ят, ходять від до-світа парубки по хатах за писанками. В Гуцульщині в звичай, що газдині справляють у велике пущенє у себе вечерниці, на які сходять ся парубки і дівки танцювати; кождий парубок, що з тої нагоди з якою дівкою танцював, має від неї у великодні св'ята дістати пи-санку; за тими писанками ходять-волочать ся парубки від хати до хати, відки і сей день називав ся *волочівний* понеділок. — Писанками тимп обмінюють ся парубки між собою, як стрічають ся на дорозі, при чім один промовляє до другого: „Поможи нам, Господи, абих сї виділи так на тім св'іті, як сї тут видимо!“ У хаті звичайно угощу-ють їх, а коли їх та дівчат назбирав ся більше, — гуляють при скрипці. Звичаю, аби обливали ся, як на долах, нема у горах, бо гуцульське лудинє дороге, тому вони єго дуже шанують. Декуда лише обливають парубки ті дівчата, що не хотять їм писанок дати. Сполудня того дня сходить ся молодіж на музнку звичайно коло якоїсь хати, на якийсь ґрунь або коло коршнів, дівчата прино-сять писанок, яєць та їдла, а парубки частують їх за те нап'ятками.

Волочівний понеділок се днина, в яку парубки мають нагоду придивитись обстановкам домашним та наобзирати (обзорини) дівки на сватанє.

І третого дня забавляють ся подібно, як попередних днів; діти перебирають ся то за діда то за цигана або жида та бігають із довгими прутами до сусід, виправляючи ріжнородні фіґлі, з чого сьміють ся і вони самі і стариня.

Кришки св'яченого збирають шильно та кидають їх у піч, аби не ступати по них та аби їх миш не зїла, бо з такої миши робить ся лилк.

Із св'яченого лишають звичайно одну паску цілу аж до про-відної неділі, а решту їдять, або, як небогато лишилось, кушають по кусневи перед звичайною їдою.

В деяких селах відправляють в *дїдову суботу* (перед провідною неділею) панахиду на цвинтари; при тій нагоді роздають старші дітям писанки. Де опроводи відбувають ся в неділю, там печуть в суботу перед провідною неділею нові перепічки, а в провідну неділю за-бирають їх та полишену паску і дору, яка би лишилась зі св'ят, яйці, писанки, бриндзю, гусянку, горшата з молоком і несуть на цвинтар, де укладають по застелених скатертню гробах своїх крив-них, засьвітивши одну витицу. Скоро св'ященик відправить опроводи

на гробах, запрошують одні других до „стола“, себ то до застеленого гроба і там дають одні другим води в горшати, молока, перепічки і т. и. „за душу мамі...“.

Того дня лишаются Гуцули до вечера на цвинтари, де їдять та пють те, що одні другим подали, зазначаючи тим, що памятають в тот великий час і на свої померші душі. Звичай тот називають: *грибкі* (гробы).

В *провідний* понеділок званий також *пригiстним* не вольно нічого з хати дати, ані нічого робити, „бо могло би до маржини або до родини лихо якесь пригостити сі“.

Того дня пряче гадзния із стола, заховуючи усе, що лишило ся та кришки із сьвяченого аж до Вознесеня, аби гадина не попсувала маржину; на Вознесеня дають те все маржині їсти із солею.

Кусак сьвяченої солонини — *лунчина*, переховують довгі роки, даючи вї що рік посьвятити; вона зі старости пожовкне та стане мягкою, як масло. Як наближає ся буря, кидають кусень тої лунчини в піч, а *шкрум*, що з неї виходить, відвертає бурю, „бо се юда летить; як він почує шкрум з такої солонини, то утїкає і не бе поле!“ — Також свічку, яку не зажегали через 7 літ, а опісля дали вї посьвятити, переховують, аби робити нею (димом) хрестики у хаті перед бурею.

Почавши від великодних сьвят, сьвяткують Гуцули 9 четвергів, які називають *світлі*, на те, аби гради не били.





## Рахманський великдень.

Четвертої середі по сьвятах великодних обходять Гуцули *Рахманський великдень*. Того дня не йдуть виправді до церкви, але дома на знак сьвята здержують ся від усякої роботи.

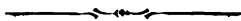
Гуцули повістують, що Рахмани се черці, справедливі Руснаки; вони такої віри, як і ми. Вони живуть далеко на сході в монастири (деякі Гуцули додають до того „в Сочеві“), де ведуть богомільне жите; „ми за них живемо на сьвітї (ми завдячуємо їм наше жите), бо они відпокутовуют наші гріхи, говіючи через цілий рік, скоромят ся тільки тим, що у великдень ділит ся їх 12 одним яйцем“.

Як в середу великого тиждня гадання пече паску, і розбивши яйце, помастить ним єї, кидає зараз шкаралуцу у потік; якраз за 4 неділі доплине тота шкаралуца до Рахманів, повідомляючи їх, що у нас великдень; тоді вольно їм скоромно (яйце) з'їсти.

Анна Кокуцька з Космача розказує, „що так Бог дасть, що тота шкаралуца, яка доплине до Рахманів, вчинить ся назад йийцем. Рахмани се наші кривні; тому старші люде заховуют до Рахманського великодня піст у понедівник, середу і п'ятницю, ніхто з них і молоком не скоромив би си“.

Крім сих повірій повістують в Гуцульщині, що шкаралуці, вкинені на воду, допливають у Туреччину, де дають знати людем, що там остались на заробітках, про настанє Великодня. Мині бачить ся, що се буде властива причина вкидання шкаралуц у ріку, а то тим певніше, бо і в Борщівщині над Серетом і в Заліщичині над Дністром кажуть люде, що робять те для того, бо багато людий живє у Турка в ясірі, они-б і не знали коли у нас Великдень, наколи-б не доплили до них шкаралуці з яєць і писанок.

Коли зважимо, що турецке слово „рахман“ означає милосердного, а перший вірш корану звучить: „Бісміллагі р-рахмані р-рахімі“ що значить: во імя Бога милосердного, милостивого, то-ж і добачимо тут близьку дуже звязь кидання шкаралуц у води, що пливають у Чорне море з тим, аби в той спосіб звістити християн, живучих під поганьским Турком, про настанє великодня.



**О**пріч торжественних сьвят обходять Гуцули ще чимало таких, які в їх понятю відносять ся до з'явищ природи, до причини зменченя набілу у коров та овець, до хороб і т. др. Аби з одного боку уйти з'явищам, які наносять чоловікови лиха, як пр. грім, повінь, град і т. др. а з другого боку, аби придбати собі те, що причиняє ся до добробиту, обходять они таких *свйитців*, що після їх понятя суть причиною тих з'явищ та *причок* — причин.

Понизше подаю ті сьвята в календаревім порядку, а позаяк повнше сказане відносить ся також до днів в тиждни, проте маведу попередше їх значіне у Гуцулів.

*Понеділок говіють* — постять, Гуцули за здорове маржини а надто на те, аби їм удавало ся усе, що собі лише *запросять* у Бога; деякі не беруть ся того дня за ніяку тяжшу роботу.

В *вівторок* не можна *зчинати* ніякої роботи в поли.

В *середу* не прядуть жінки; не мож того дня виносити покладок з хати.

*Четвер* се день щасливий, особливо для того, хто того дня постить; в четвер добре зчинати усяку роботу, ярмаркувати, виганяти вівці у полонину.

В *пятницю* не вольно печи хліба і не коньче добре вибирати ся того дня у дорогу; не вольно в пятницю ані шити ані пряти, бо можна окалічити на руку; газдині не мастять, не білять і не перуть в пятницю, просто „свйиткуют Божу днинку!“

В *суботу* не вольно взагалі розпочинати ніякої роботи.

В *нову неділю* — першу неділю по новю, добре давати на Боже, бо того дня мож Бога найборше упросити, аби поміг.

В *новий понеділок* (по новю) даюгь на службу за своє здоровле.

В *новий четвер* (по новю) відбирає чарівниця молоко, треба добре *сокотити сі* — стеречи ся, та підкурювати маржину сьвяченим зілем!



**Власія.**

*Власія* 11/II, (24/II) святкують, аби ласичка маржини не покусала; она того дня висисає молоко з коров. — Того дня дають скорому бідним за здорове маржини.

---

**Сорок Мучеників.**

На *40 святих* мучеників 9/III, (22/III) плетуть рибарі вершку з прутя, якою ловлять рибу; такому рибареви, що у той дсьнє ловить рибу, веде ся цілий рік у ловлі.

---

**Прокопія.**

На *св. Прокопія* 28/II, (12/III) сушать кріи, якого уживають проти болю голови.

---

## Сьвято Юрія.

**Д**ень св. Юрія 23/IV, (6/V) витають Гуцули сьвяточно, се у них перший день весни; то-ж приготавлиючись до звитаня весни, вицищують город і загороду, вивозять обірник на поле, порядкують у загороді і т. др. а що увесь їх добуток в маржині, проте не дивна, що ворожать усяке, аби лише она давала як найбільше молока, аби єї ніхто не урік та аби она *прудко та пишно* множила ся!

Днем перед св. Юрієм збирають сухого форосту, о скілько мога глогового, розкладають єго у стріп на воротах, або на загороді, де ночує маржина, або на городі. Коли зачинає вечеріти, беруть *давини* — сіна спід маржини, а шідложивши єї під гліг, запалюють, приговорюючи: „Господи, дай тільки багато маржини, кільки будет поцелу з цієї ватри!“

Як почне дим з *кўрища* знимати ся у гору, віщують, що з того боку прийде маржина, в котрий бік дим наvertsє ся.

Коли вже в курици не *ловит ся* поломінь але утворить ся грань, перегонять через ню худобу на те, „аби така остра була, як ватра“! — Глогу уживають на курище тому, „аби уроки маржини не чіпали сї, як глогу не чіпавсь нічо!“

Перегнавши через ватру худобу, довидують форосту, аби ватра горіла до часу, аж когут запіє, се на те, аби відстрашити від загороди відьми, що „тої ночи ласі за молоком ходити“.

Попіл, позісталий з курища, розсївають по царині, аби корови та вівці, що будуть з такої царини сіно їсти, „давали *вєлико* молока, *прудко* множили ся, *пишно* котили ся та аби кожда маржина чїнила по двое!“

Овивають надто дерев'яний обруч сіном, запалюють і пускають вго, аби біг; се теж проти чередінниць.

Того вечера закопують в землю під хатінний поріг кусени заліза на те, аби ті, що будуть переступати поріг, мали острі (здорові) ноги.

На воротяннім стовпі кладуть кецку, в яку тичать прута, се на знак, що св. Юрій косичить ліси (що они розвивають ся), тому треба і загороду закосичити, аби і в ній усе *правило ся* так, як від Юрія править ся земля. Від того буде худоба така сира, як глина, а вівця обросла буде, як літом земля травною, а трава буде так *велико* ростя, як за велике пруте у кецці. — Кецка стоїть на воротах аж до св. Івана (7. н. ст. липня). Она хоронить від чередінниць:

Треба на Юра кецку на воротіх накладати,  
Не ме чарівниця корові молоко відбирати.

Не доста того, що днем перед св. Юрієм вигонять дійну маржину пасти на найліпшу траву, але надто того накладуть на ніч у ясла багато найліпшого сіна, аби коровам та вівцям прибуло *май, май* молока!

Досвѣга рано на самого св. Юрія збирають цвѣтку *юрочка* (*Ranunculus acris*), січуть ві дрібно, а посипавши солюю із свѣтвечера, дають худобі, „бо она від того дає жовту ладну смитану“.

Перед сходом сонця іде газдня гола до тої мурашковини, що у вїй на Благовіщенє закопала сіль, булку і и. (гл. Благовіщенє); бере з відтам сіль, іде з нею до коров і так промавляє: „Я вам даю су ману з усего свѣта, що мурашок наробив, що тут наносив; шо я вам дала, аби так моя голубаня сесе з'уживала і так аби сі старала, як мурашок се ніс і віз, ішов і тікав! Абис була така легка та люта, як мурашок! Як понесу від тебе масло у місто, то так аби сі збігали купці до него, як мурашок у мурашковину“. — Як газдня додасть до соли еще цвѣту юрочка, то корова буде давати не лиш богато молока і смитани, але масло буде таке жовте як віск, запевняла (Анна Задурьянка з Бервінкової).

По тій примівці дає газдня коровам сіль, а коли они з'їли ві з сіном, доїть їх через *пацьорку*, яку зробив мурашок (гл. там), а то на те, „аби уроки не чіпали ся молока!“ — Корову здоюють так, аби молока не зістало у вімени ані каплі, аби вго було у дійниці як найбільше, бо вірять, що корова буде давати через цілий

рік тільки молока, кілька дасть его на Юрія!“, а про те дбають, як висше сказано, подаючи коровам з вечера перед Юрієм багато доброго сїна.

Підчас того як газдиня здоює корови, ходить газда по обійстю та робить на воротах, на усіх дверех кошар та ставн, а надто на плечах кожної маржини дехтем хрест, „бо від того утікають відьми, що наносять усякої хороби маржинї та відбирають ві молоко!“

В полудни товче газдиня книшок, що спекла его на сьвят-вечер з усіх страв, додасть до того муки і пече більший хлїб, а упечений покришить, додасть вугля з вагри, що з вечера горїла на воротах, надто зїла Юрочка, потовчених шкарадуц з писанок і дає се худобї з сировицею, „від чого тота дає велику маїну і стає безпечною проги усякої погани“.

Усяку звірку, kota, пса і др, яка того дня наблизить ся до обійстя, переловлюють або відганяють, бо вірять, що се „відьма перекинулась у звірку на те, аби зайти тихцем у стайню та відобрати молоко корові або аби ві уречи“.

Почавши від дня св. Юрія, не пускають Гуцули худобу пасти на ті поля, що призначені на кошене сїна (I. ст. 168).

З того, чи день св. Юрія припаде в пісню чи скоромну днину, ворожать, що того року буде мало молока, зглядно, що худоба буде дуже молочна.

На Юрія доять по раз перший вівці, гледжеють зараз здоне молоко, роблять буда і несуть у церков сьвятити wraz з колачками *передними* — спеченими перед днем св. Юрія, — а коли сьвященик посьвятить се, роздають біднішим людям, аби молили ся та просили Бога, щоби вівці молочні були. Се такий *пóминок* за худобу, як задушна субота за умерлих.

### Св. Марка.

На св. *Марка* 25/IV, (8/V) не вільно нічого робити, хіба щось дуже конечного і то лише сполудня, бо се сьвятий від волів; они собі випросили его від Бога.

---

### Бориса і Гліба.

На *Бориса і Гліба* 2/V, (15/V) „боре ся голод із хлібом“, проте сьвяткують той день, обдаровуючи одні других хлібом і ко-  
лечиками.

---

### Вознесеніє.

На *Знесініє* — їдять Гуцули рано натще засушену сьвячену паску, розмочену у солодкім молоці.

---

## Зелені сьвята.



22. Парастас.

еред *свйитою неділею*, — Сошествієм св. Духа, ідуть мушци досьвіта рубати галузки з явора, якими косичать хату у середині, на образах, по клинках; затичують теж декуди хату з надвіря листям любистку і скорушини, косичать вікна на вхрест а галузки з явора або бучини закладають у кожду сторонку грядок; листя любистку уживають до вікон тому, бо воно м'яке, держить ся

добре скла, а листя скоруха „кудряве, має ладну уроду, на вкруг як висічене“ до того оно вузке, тому дає виразний взір на склі.

Ті *косиці* — окраси, стоять, аж доки самі не обпадуть.

За тот час лагодить газдиня колачі, сьвічки, буда, сир, молоко у збанок або в коновці, аби занести до церкви, там розкладають се усе на поміст, приліплюючи до кожного хліба по сьвічечці, яку зажегає; кожда газдиня кидає у кадильницю ладану (за 1 кр), з чого та з горіючих сьвічок воскових повстає такий дим у церкві, що на ціле внутре налягає немов якась темрява, що цілому обходови надає таємничий чар!

Як „отец духовний *перемовить* на тім“ — відправить парастас, забирають газдині більшу часть того і несуть на гроби; те, що позістало у церкві, іде сьвященникови, дякови і паламареви; на гробах наливають у малий глечик молока і подають пити бідним,



промовляючи: „Най Бог прийме перед душі мого тата (імя), мами ....!“; так само роблять з будаєм, хлібом і з усїм, що винесли на гроби. Знаменна річ при тїм є тота, що подають лише тим, у кого є вівці, тай ровесникам померших, (дїтям за душу дитиш, газді за газду і т. д.), а позаяк у Гуцулів нема *прошаків*, проте обдїлюють тими приносами одні других намісь дїдів. Суботу тоту називають *дїдовою* — *дїдивною*. Ті, що дістали молока, сира чи що друге, клякають на гробі і молять ся. Так обдїлюють ся посполу, аж не стане вже молока у збанках. — „Перед душі“ представляють собі Гуцули так, що тото усе, чим обдарували других, стоїть там у небі перед Господом Богом, а за тим душа того, за чю подали.

По зелених сьвятах не вольно через тиждень шити, аби гадини у хату не лазили; хто би лпше взяв за той час голку у руки, того безпечно укусьть гадина.

---

В другий день зелених сьвят обходять в многих селах Гуцульщини храм. Подаю звичаї у тот день за розказом Юри Кутащука Настунчиного з Ясенова горішнього.

### Храм богацький.

„Насамперед идет *дук* — богач, в пьитницу в коршму и берет бочку пива, горівки шість або сїм вік, дві оці вина, муки питльованої з десьит фунтів, цугру за банку, гербати за дві шусці, ременю на постолі жінці, собі та слугі, ременці до постолів жінці та собі, келу муки кукурудзьиної и то всьо вкладаєт слуга в бесаги, вносить на двір и кладет на шкапїи и привїзует до сїдла а потїм каже до слуги: *Їдь сарака з тим д' хатї, а я зараз надїйду. Слуга поїхав з набором д' хатї, а газда лишив си в коршмі тай казав собі дати око вина тай пет. Випив то око вина, казав дати друге. Наколи він пет, приходит в коршму любаска тай сїдаєт коло него. Він каже любасці дати горівки, а сам пет вино. Їяк уже добре си попили, пішли пїйні д' хатї и по дорозї повернули ци під міст ци в лісок для свого интересу. Потїм поровходили си, вона в свій бік, а він в свій. Приходит *дук* д' хатї и кричит: *Пусти, жінко! Гайда маму!* — Жінка тепуцит си, йдет пускати. А він входить в хату и берет си до жінки тай каже: *Ти зготовила минї**

їсти? А вона каже: Жди, зараз дам! — Взяла всипала в миску борщу з олієм та дала до борщу хліба кислого, а він їв що їв, а врешті здрімав си тай льиг спати убраний. Він уснув, а слуга берет тай роззуваєт. Роззула и поставила обув на другу лавку; и другі си розібрали тай хотьи спати. Льигли спати тай загасли свѣтло тай спют так до рана. Даві встають тай слуга пішов древа рубати, а дукар встав та пішов в верх маржину дойти. Пішов там у верх, подоїв маржину тай несет молоко в село. Поклав молоко на лавку, а жінка взяла тай процідила то молоко тай віднесла до кліти; входить вна з кліти в хату, а він каже: Сарака жінко, дай шо їсти, бій си Бога, бо гину, так мині си трьисе в серци. — Вна взяла дала бураків з *штукое* — мясом, тай там хліб, молоко, це вже д' вечеру, а він вірьидив слугу рубати берези, хобзи і вільхи, тай тим тичит хату березов и хобзов, а вільху кладет в город на кожду гръидку сук, аби ни била руда городи. И взяв тай острит бритву. Віострив бритву, берет си бритвити, обривтив си, счѣсав си, обмив си тай сів тай сидит, бо завтра свѣита недѣльи. Наколи слуга з набором в пьитницу в вечеріх вернув домів від жида з коршми, газдиня взяла муки кукурудзьиної и причинила хліб. Хліб скис, а вна до свѣита замѣсила и покклала на піч, аби далій кис. Накклала ватру в печі, ватра горит, ватра вигоріла, хліб искис, а вна берет тай кладет на лопату, саджъиет в піч. З одних десьят нараз. Хліб си впік, вона витьигла з печі и обшкребтала від листьи и віклала на сволок рьидом. Тепер берет и обрубует з криживок листа на голубці. Тай намочіла крупи кукурудзьині тай ше собі закликкала йнкус тай робій голубці. Зробили горшок оден, відтак узьили другий тай зачинають другий робити. Наробили и тот, наклали ватру, насипали окропом и всадили в піч. То си зачыло готовити, а вни зачинают бураки кришити квасно и накришили горшок. Насипали водов и наставили в піч. То си готовит. Берет дукар и починает постолити робити. Зробив одни постолити жінці, а одни собі. Жінка си дивит, котрі красші. И шос си ни вдали її постолити. А чоловік, наколи зробив постолити, каже: Жінко! Дайко шо сарака вечьирати, бо я би спав. — А жінка каже: Тобі ни варта дати вечьирати, бо ти мині паскудно постолити зробив. — А він каже: Ей ти вбуш тай тобі на ногах красше станут тай тобі си вдадут. — Берет вна и дает вечьирати, посідали до вечері всѣма, повечьирали, Богу си помолили, берет вна и хочет стелити спати. Постелила тай льигли спати. Даві поуоставали, повмивали си, помолили си Богу тай слугу вірьидив газда в верх д' маржині, а самий си з жінков збирает до церкви. И зібрали си и пішли; там були на Службі, а по Службі

Божій приходь д' хаті. Шос трохи попоїли тай в ниділю у вечьир кладут ватру. Наклали ватру тай повставльили голубці, бураки в піч, а гавдняя берет муки питльованої на сито и сїет в корыто и zaczynaєт мїсити тісто. Замїсила тісто, мак утерла тай берет тай робит пироги. Наробила вбов пирогів, наставила в піч окріп, окріп боит, а вни берут тай мечут пироги в окріп. Пирогы си зготовили, а вни зцідили тай понесла до клїти. Але тих пирогів богато наробила та наготовила. Вона ті пироги порьидила в хатї олієм и насипала в бербеницу и заднила тай понесла до клїти. Теперки берет тай робит ситу з меду. Берет грїет окріп а відтак потому розводит водов, аби ни горяче. Берет меду тай сиплет в бербеницу, а відтак берет тай сиплет ту воду літеплу. И тото мішьвет, аби було солодке. И взїяла заднила и понесла до клїти. Це си робило у ниділю в вечер. Наклала ватру, наставила вечьиру. Зготовила си вечьира, насипала в миски и закликали слугу. Сїли до вечьир и вечьирают собі. Тай повечьирали, помолили си Богу тай лїйгают спати. Лїйгли и спют до рана. Рано встают, готуют на сніданє гербаты, бо вьсо рещта готове, пироги, голубці, бураки, бо аби мали шос теплого по тім випити. Поснідали и збирают си до церкви. Вїрьидили слугу коня сїдлати. Осїдлав слуга коня, привїв до хати и привязав. Идет дукар и несєт бербениці з клїти з ситоз, з пирогами, з голубцьима та з бураками. Тї бербениці вьижєт курмєєм до сїдла. Привязав тай пішов си збирати до церкви. Зїбрали си слуга, дукар и дукарка до церкви. Пішли, приходьї тамки и розсїдлюют коня тай кладут бербениці під церков, а самї йдут у церков. Находьї си з своїми гостьма: Йик дужї? Йик вам са поводит? и цулюют си. Дукарка кажет: Будьтеко тут, бо я йду других шукати. Пішла найшла далїй, привитали си и привєла до них, шо першїй раз си найшли и взїяла з церкви на цвинтар тай злагодила їм їсти тай їли, пили тай повставали тай зачїли си Богу молити. Помолили си гостї и кажут: Простибїг, кумонько, дай вам Боже здоровльч, дай Боже, абистє дочекали и нарік цєї днини тай обцулували си, а гавда кажет: Абистє, кумоньки, були такі добрі и абистє були по відправї знов тутки. — Пороздькували си и пішли гостї и гавда до церкви. Доки відправа си відиравила, найшли бірше знайомих и по Службї Божїй тай по відправї забрали тих знайомих на цвинтар. Розклали там храм: миски, а в мисках пироги, голубці, бураки, а гавда вітьгаєт з бесаг горівку, віхтует горівков, котрі горівку пют, а котрі ни пют горівки, то даєт ситў. По віхтунку zaczynaют їсти. Їдїи насамперед голубці, а відтак бураки, а на останку пироги. Гавда, наколи гостї стьигают си харчувати, то просит: Будьте ла-

окаві, кумочку, ци кумочко, харчуйте, ни стьигайте си. — А ви кажут: Ни стьигаємо си, прости-біг, дай вам, Боже, здоровле за ваш труд. — А газда кажет: И я дькую за ваш прихід, шосте були ласкаві приходити до мене. — А гості кажут: Аби ви були такі добрі тай ласкаві до нас приходити! — Наколи гості похарчували всьо тай повіпвали, встают тай молют си Богу, а відтак цулюют си и кажут газдам: Простибіг, дай вам, Боже, здоровле за ваш труд, дай, Боже, шобисте дочекали и нарік такої днини! — А газди відповідают: Ми дькуємо вам за ваш труд, шосте були ласкаві загостити до нас; дай, Боже, абисми дочекали и нарік цеї днинки Божої! — Потім гості відходїи, а газда з слугов та жінков пакует бербениці порожні знов на коня и йдут д' хатї. Идет газда д' хатї тай берет бірше знайомих гостей за собов д' хатї. Наколи прийшли д' хатї, посилаєт слугу по *калаї* — бідних. Калаї прийдут, кладєт за стів всіх разом и берет и даєт насамперед по скляниці ситї. Відтак кладєт голубці, відтак бураки, а на останку пироги. Відтак гості встают тай молят си Богу тай дькуют газдї: Дькуємо красно за ваш дар, шосте нам давали красно їсти. — Калаї поцулували газду и газдиню в руку и йдуть д' хатї, а чужі гості з чужого села лишьют си. Наколи калаї відїшли, а чужі гості лишили си, розбудзовует газда бочку пива тай сїдают разом усї за стів знов з домашними и пют того пива. То си робит уже в вечерї пізно. Берут газди и кладут на стів студенец. Їдїи тот студенец и кладут пироги скоромні, а потім кашу молочну, а наколи вже похарчували, встают, Богу си помолїи и цулюют си в лице, в руки, и газда кажет: Будьтеко такі добрі и льгайте в нас нчувати, бо то вже пізно йти домів! — Та котрі мают конї, йдут до дому, а котрі піші, лишьют си на ніч. Ті, шо їдут д' хатї, повіходили на двір, подькували файно тай порозцулували си тай посїдали на конї тай поїхали. Газди вернули си з надвіре до хати и берет газдия вносєт лїжники з клїти тай стєлит спати по лавках. Йик посєлила спати, гості тай домашні молят си Богу тай льгают спати. Польгали спати, загасили сьвітло тай сьют всї до рана. Газдиня встаєт досєвіта и кладєт ватру и вставльєт їсти гостєм. Підгрїває юшку, шо си лишила від вчера, голубці, пироги. Заким це вкутала газдия, то тоти гості зачїнают си поволи прошумувати. Відтак повставали и повмивали си и Богу си помолїли, и берет газдия и кладєт ту їду, шо грїла, на стів. Берєт ті гості и кладєт за стів. Даєт їсти насамперед голубці, а відтак бураки з штукєв (мясом), а відтак гусльинку. На останку даєт по горшьїти гербаты. По снїданю встают гості и молят си Богу. Помолїли си Богу, подьку-

вали файно и збирают си тай хотьи ити домів. Тай таки вже си зібрали тай уже пішли. Газди віходьи за ними тай кажут: Дькуємо красно за ваш прихід, шосте загостили до нас! — Тай ті взяли тай відійшли домів. Наколи газди віправили гості, газдиня берет тай вірьджьнет слугу води. Пішов слуга води, а газдиня кладет ватру. Наклала ватру, а слуга приніс воду, а вна взяла и насипала горшок на окріп. Наставила ринку сметани в піч. Збонла то, а вна засипала муков кукурудзьинов. И то си готовит, вна зачинает мішьити и мішьиет того, аби масло прибуло. Доти мішьила, доки ни прибуло масло. Наколи вже бануш зготовив си, а готовив си йикої півгодини, сїдают и їдьи всіма, газда, газдиня тай слуга. Заким вони попоїли того банушу, тот окріп си нагрів в печі. Взяла корито и наклала в корито миски, лижки, горшьита и вісипала окріп тот там и того начинє хочет мити. Взяла си мити, обмила вьсо до чїста и поставила кожде на тот пляц, де стояло, а слугу вірьдїяла в верх д' маржинї, а самі газди спочївають.

## Храм у бідної.

*Калайка* — бідна си надїет, шо свїята їдут тай ше храм до того. Тай идет до дука на роботу, ци до жида, ци до пана, лиш аби могла де на свїига шо заробити. Робила вже, де могла стати на роботу, а ше прийшла дукарка до калайки, аби йшла в хатї мити: Прийшласми, може би ти була така добра, я тобі дам листя на голубці, крупів, мисочку муки, шоби ти пішла до мене в хатї мити! — А калайка сказала: Я піду! — И збирает си таки и таки їдет. Тай пішли обидві разом. Приходьи до хати до дукарки и справила дукарка, котру хату би кутала. Та берет щїтку тай мийку в руки тай берет си кутати. Вкутала калайка в тїй хатї, газдиня дает їсти, и заким та їст, а газдиня пішла в клїт тай там налагоджьиет крупів, листя на голубці, муки мисочку, бурьишки дївичку тай то вносит до хати. Та калайка владувала си тому тай зїбрала то в бесаги тай поцулувала газдиню в руку и подьнкувала файно тай пішла. Приходить до хати свеї тай приносит ті бесаги. А дитина з одного боку стала, а друга з другого боку. Тай кажут: Мамко! Шо ти нам принесла? — Та кажет: Шосми принесла, то мете їсти. — И берет з бесаг вітьнгает вьсо, шо в тих бесагах принесла. А діти берут тай такі голодні, шо капусту сїру їдьит. А мама кажет: Най капуста стоїт, їла би вас біда, минї капусти треба на голубці! — Але дивит си, шос заробила коло панів, шос коло жи-

дів. Дивит ся тай кажет: Ей, шос є грошій тай йду тепер шос купити на свйнта до жида! — Взяла фльишку, взяла йникіс мішки, бесаги тай пішла до коршми. Прийшла до коршми тай кажет жидови: Дайко минї три літри або там штири або пїит літрів муки кукурудзяної и око горівки, кватирку нахти, за пїит крейцарів цугру тай гуску соли тай кватирку олію! — Тай з тим усїм пішла до дому. Взяла намочіла крупи, обчінила капусту на голубці, берет горшок и робит голубці. И берет и причиньнет хлїб так на два хлїби на один. То скисло, вона наклала ватру, то замієня, ватра вигоріла, всадила тот хлїб. Вона тимчѣсом, заким тот хлїб си впік, вставила голубці. Маленьке горшітко мала бураків та вкришила тай приставила. Це си робило у суботу. Відтак д' вечеру пішла рубати хобзи, вського зіля, вільхи и берет и убираєт тим хату. Вільху кладєт у город, поза кілько маєт городу. Берєт вже тепєрка, наколи то вкутала, глїй и мастит припїчки. Помастила припїчки и шо було в хатї, всєо вкутала. В вечерїх, йик укутала сн, пішла до коршми. И дивит сн, йик другий пїит з любасков. Сидит вона, сидит, такий сн трафив, шо прийшов ід нїй. Так пили цілу ніч обидвоє до рана, а рано пішла до дому. Кутала, шо кутала, дала шос дітем їсти, а сама пішла назад до коршми. И була там через цілу нидїлю. В вечїрїх знов пішла д' хатї, дала дітем шос їсти тай наклала ватру, там вставила голубці тай бураки тай льигла спати, а то сн готовит. Вна льигла лиш тимчѣсово тай відоспала ватру; вна спала до рана. Даві встала, дала шо дала дітем їсти, а сама пішла до церкви. Була в церкві троха, а відтак звідтам пішла до коршми. Там сіла пити з любасами, то доти пили, доки не впили сн. Йик сн впили, зачѣили ї бити. Набили сн добре, а вна тогди пішла до церкви. Прийшла ід церкві, понаходила свих знайомих тай кличе до хати. Закликала їх до хати таких запорьидних, йик вона сама. Там їх поклала за стів и поклала перед них голубці зварені. А відтак борщ йикисє квасний, а відтак горівки и пили, доки не віпили. Їли, пили всїма, кілько їх було, а відтак встали, Богу сн помолили тай подькували тай пішли д' хатї. Вона кажут: Дькувать! Дай вам, Боже, здоровлє за ваш труд, шосте нас гостили! — А калайка кажет: Віобачьїте, мало шо за шо! — А вни пішли від хати тай кажут: Їла би тьн біда! Далас нам голубці взгорені, а бураки квасні, а хлїб дуже запечений та твердий, а горівки нам дала, йик на збитки пити! — Калайка приймала, шо приймала тих гостей, сама лишила дітем шос їсти, а сама взяла тай підбила двері, аби діти на двір ни йшли, а сама пішла до коршми. В коршмі здибала сн з любасами и набувала сн цілий вечер з любасами.

Набували си шо набували си, а відтак любаси взьили тай набили калайку и вбили так, шо донесли ї д' хатї. Вона ніч переночувала а даві встала дужа. Наколи даві встала, наклала ватру, насипала окріп, а коли окріп збоив, висипала окріп в корито, взьила позбирала миски, лижки та горшки тай то начине чїсто помила. Дала шос дітем їсти, а сама льнгла спати, бо шос знов зацьила голов болїти.

От так переводять храми дуки і калаї.

-----

## Іванішне сьвято.

*Рівігри* — понеділок перед днем св. Івана, сьвяткують Гуцули, аби нявки \*) не взяли кого з собою, бо сей день то сьвято нявок; они танцюють довкруги корчів, особливо ліщини та не дають нічого робити.

Так днем перед св. Іваном 24/VI, (7/VII), як на самого Івана і через кілька днів опісля ходять Гуцули у верхи, з Жаб'яго на гору Шиці, за ріжнородним зілем\*\*), що їм має послужити за лік чи до ворожбицтва. Особливо збирають: оделен (*Valeriana officinalis*), коситень (*Iris*), крівавник (*Achilea millefolium*), хрецьїте зіле (*Paris quadrifolia*), прозїрник (*Hypericum perforatum*), підорву (*Lysimachia nummularia*). Тими зілями лічать ся Гуцули без згляду на те, чи оно сьвячене чи ні, а попри те збирають до посьвяченя ось що: біждерево (*Artemisia campestris*), васильок (*Ocimum basilicum*), живокїст (*Symphytum officinale*), звоздики (*Dianthus*), чорнобрювки (*Tagetes patula*), дївенну (*Verbascum*), арніку (*Arnica montana*), криве зіле (*Polygonum bistorta*), дев'цел (*Carlina acaulis*), підойму (*Sanicula europaea*), омелу (*Viscum album*). — Збираючи зіле, лучавсь вераз, що найдуть матріан (*Atropa belladonna*), тоді мечуть довкруги него крейцарі, танцюють довкола, обнимають а примовляючи, цілюють его.

Узбиране зіле несуть до церкви посьвятити; надто убирають ним великий хрест церковний. Як тільки сьвященик посьвятить зіле, розхапують его з хреста, аби опісля ужити его проти уроків, на лік та до підкурюваня.

---

\*) О нявках буде опісля.

\*\*) Про те, до якої ціли уживають Гуцули зіля, буде подане в дальній частині сїєї праці.



День перед Іванішнім сьвятом обкладають Гуцули хату зілем а по городах тичать ліщину, яка має хоронити від черваків, що з'їдають збіжжя.

Того дня іде мати дівки у бовтицях, або й сама дівка, у ліс шукати зіля *тирлич*. Скоро знайде, вимикає з корінєм і так промовляє: „Тирлич, тирлич! Ти до моїй дівки — (до мене) — дев'ять легінів приклич, з дев'ятьох 8, з 8 — 7, з 7 — 6, з 6 — 5, з 5 — 4, з 4 — 3, з трох два, з двох одного, то ві (мій) суджений, не розгуджений“. — Зіле тирлич приносить до хати і заховує до другого дня; скоро лиш того дня зазоріє, іде до схід сонця по воду і промовляє: „Йик вода борзо йде, так аби моя донька (я) борзо віддала си; йик сонцем всі люде радують си, так аби мовою донькою (мною) радували си; йик вітер шпарко йде, так аби до моєї доньки (мене) шпарко свати їхали; йик любить маціцька дитина свою мамку і гине за нею, так аби легіні гинули за мовою доньков (мнов)“. — Так промавляє три рази, при чім зачерне три рази водички, несе єї до хати і варить у ній зіле тирлич. У тім виварі має дівка рано умити ся, тоді она певно сего року вийде за між, і то скорше або пізніше, відповідно до того, чи вітер вів шпарко чи ні тогди, як брала воду і промавляла. (*Жосмач*).

Не дивна, що дівкам шпаркий вітер на Івана такий дуже пожаданий!

Вечером перед днем св. Івана підмащують гадзінні гадечим ченником і свиняком вімя, хребет і чоло корови на вхрест, примовляючи: „Йик ти, відьмо, ви маєш моци і путерії брати в рот цего лайна і чіснику, так аби не мала моци і путерії від моєї корови відобрати манну“. — Те робять тому, бо після вірування Гуцулів встає на Івана дуже досьвіта чередінник або чередінниця і іде голий (-а) з дійницев і з полонником до богача, що має багато коров та овець. У такого гадзи є звичайно на обійстю жоліб, яким вода іде просто з головиці-теплиці; з того жолоба не худоба. Чередінник збирає полонником воду по верхи і каже: „Я не збираю воду, але манну з усеї худоби, що тут не; не токмо з вімя збираю але і з сліду!“ — При послідних словах бере сліду і іде на царнику, де, збираючи росу з трави, приповідає: „Я не збираю саму росу але з маннов з усеї худоби, що ходить сим полем, з усеї землі, з усего цвіту, що є на сьвіті! Я одна така чародінниця самостояща, на полю стою, на округи себе махаю, на Івана Хрестителя з усего сьвіта манну збираю і вікликаю своїй худобі, примовляю, шоби цу манну носила по сьвіту і ходила, аби з неї друга чьвредінниця не зчьвредувала тай аби єї не пізнавала, як мене

голу ніхто не пізнаст; аби до мене ніхто діла не мав, так як я ходжу від рана до схід сонця а мене ніхто не пізнав; у моїй голубани (корови) ніхто аби манну не відобрав; як мене від до-сьвіта ніхто не здивав, щоби моя голубаня так тихо ходила, як я тепер цу царинку усу сходила і зчъредувала, з неї манну збрала, свою маржину напоїла і осим цвѣтом нагодувала; а збираючи всякий цвѣт, говорить дальше: Не беру сама собі але своїй *жовтáни*, *голубáни*, *пріáни* (сивій), *біловáни*, *олачани* (сива корова з темними пасками = *олачиста* корова). Кілько я сходила, кілько я цвѣту збрала, кілько я очима вадріла, манну з цвѣтом збрала і увес цвѣт і сьвіт счъредувала, своїй худобі дала, щоби моя худоба така була тиха, як корінь в землі, щоби така була манниста, як у потоці вода, щоби була така сильна як вода, щоби вї чередінниця не найшла; як у землі чімхана острєва, щоби вї не зчїмхала, щоби у неї манну не відобрала, як не збере з води; слїди тоти, щоби перейшла, щоби їх вже не найшла; щоби серця не мала так, як єго не мав цибуля печена; щоби на той чьис удуріла, аби мою голубану . . . не вадріла! — Узбраний цвѣт приносить до дому, дав єго з *полї* своїм коровам їсти і промовляє: Я тобі даю манну і приповідано і кажу, аби була душа над усю худобу, щоби ся другим товаришкам не вимовила, змудрувати ся не дала, щоби у тебе чередінниця манну не відобрала, так, як ти манну з поли зїла а полу не зжвякала. Як моїй поли нічо ся не ловит, так аби тебе нічо не ловило ся; як мою полу ніхто не може зчъредувати, як мою полу ніхто не може відрубати, так аби у тебе ніхто не міг манну відобрати, — як ніхто не може мою полу урвати, так аби тебе ніхто не міг змудрувати. Я тобі даю воду пити, з сеї води меш манну носити; дуже тобі тяжко буде ходити, не далеко буду тебе в поле гонити, три рази на день доїти; ти меш годувати мене і мого газду і мої діти, а я тебе буду шьинувати, щоби ти легко спала, щоби рідко рикала, щоби тебе чьиредінниця не пізнала, де ти ночувала, де ти стояла; щоби ти у мене довго пробувала, щоби тебе усї очі не видїли, щоби тебе не урекля, так як мене не врекла земля, як я гола була!

(*Жабв, Бервінкова*).

Як в у хатї таргани, то треба їм у ночі перед Іваном справити весїля, тоді їх *бїзївно* — певно, вже не буде. А робить ся се весїля ось як: Треба наставити *кулешїнник* — горнець, в якім варять кулешу, і наловити у него тарганів. Коли їх буде вже доста, треба взяти мішечок, а з горшка брати по тарганови і промовляти до кожного: Се княз, се кнїйгинї, се дружба, се дружка,

се кум, се кума, се музика, се свашки, се бойири“ а решту, що останесь в горшку, *поміньити* на гості весільні і кидати кожного у той мішочок. Коли вже усі таргани будуть у мішочку, треба, аби двох людей несло той мішочок а хлопець аби грав на денцівці. З тим треба іти на границю села, так як йде сі з весільм на границю села, там покласти мішочок у таке місце, куда люде не ходять, і промовити: „Вжесмо вас віграли, бувайте здорові! Газдуйте собі тут!“ — Полишивши їх, треба вертати домів, не оглядаючись, тоді вже певно не буде у хаті тарганів.

(*Космач*).

В ночі на Івана цвiте папороть о півночі; хто би ві цвiту дістав, щасливий і богатий буде; се але юди цвiт, тому стережуть его відьми і юди. Хто би хотів тот цвiт дістати, має в вечеріх перед Іваном вийти у ліс та там шукати папороти що найбільшої; за ним будуть іти відьми, юди, мут его кликати, кричати, свистати, але ему не вольно ні обізватись, ні оглянутись, ні зважати на се. Коли найде таку папороть, має до округ неї обійти три рази задом до неї, числячи: ні один, ні два... ні вісім, ні девять. Так три рази і станути проти папороти лицем до схід сонця. У правій руці має держати свічку пасківну (що була на пасці приліплена), має заодно дивитись на папороть та говорити оченаші на відлів: ні оче наш, ні еже вси, ні на земли... і т. д. Як лиш узреть, що папороть зацвила, має ві цвiт ухопити лівою рукою, сховати зараз за пазуху, а говорячи оченаші, вертати чим скорше до дому. Такий буде щасливий, буде усе має, що лиш сам забачне. — Але такий чоловік рідко дес в; бо Юди не дають ему дійти до дому, перекидують ся за чоловіків, жінок, заговора его, а як лиш він обізве ся та перестане говорити оченаші, зараз цвiт щезне; а буває й так, що який не перестане говорити, то юда підставить ему ногу, він упаде, а папороть вилетить зза пазухи тай усе пропало. Буває й так, що йде, йде, піткне сі, сплюне, а папороть щезне! — Сповістував *Юра Шеребурьик в Бервінкової*.

З заздности, аби якому не довело ся найти цвiту папороти та забогатіти, ідуть Гуцули днем або двома перед ночью Іванішною у ліс, збирають папороть а уклавши ві у стропа, запалюють.

Як унадить ся на яке поле папороть, ідуть на те поле мущини убрані лише в сорочках та „бють папороть“ на вхрест буком; як так зробити одного року а відтак через 3 роки святиги те поле, щезає папороть гет з него.

До дня св. Івана не вільно купати ся.

На самого Івана ідуть Гуцули і Гуцулки рано перед сходом сонця на поле, де *валляють ся* — качають ся у росі; се „чистить чоловіка, такий не буде мати ніколи чираків ані корости“, а дівка, що валяла ся у росі, „не скобоче си від тогс!“

Ті, що мають титюху, купають ся рано до схід сонця у ріці, кидають сорочку на воду а самі утікають, не оглядаючись; — они кинули *титюху* — фибру.

Жінки ідуть голі равенько збирати куриш-зіля, аби ним підкурювати дітйй, як переполошать ся чого.

Як азоріє на Івана, іде дівка туди, де в *чурків* — жерело, з якого вода спадає; під воду підкладає добре висушений сухарчик з пшеничної муки і так промовляє: „Добрий день, водичко, ярданичко, найстарша царичко! Обмиваєш гори, корінь, камінь, обмий і мене порожену, хрещену (імя) від вської мерзї, від пагуби, абих була така чесна та велична, йик весна! Абих була така красна, йик зоря ясна; йик сї радують сій весні, так аби мивї сї радували; абим була сита, йик осінь, а богата, йик земля“. Промовляючи так три рази, умиває ся; сухар мусить через цілий той час стояти під чурком. — По умитю іде скоро до хати, аби ніхто єї не перейшов; тот сухар поставить висушити і іде на нову неділю (перша неділя по новю) другий раз під чурків і знов так промовляє як перший раз; так робить і на новий понедівнок (перший понеділок по новю) третий раз. Як сухар по третім разу висохне, потовче єго і дав до страви легіневи; такий *бевівно* — певно, ожениць ся з тою дівкою, що умивалась над сухарем. — Так може і легінь зробити, як конче хоче з якою дівкою женити ся.

(*Космач*).

До схід сонця на Івана іде дівка на дзвіницю, там обмиває що найбільший давін в сей спосіб, що обризкує водою насамперед серце єго, промовляючи: „Йик серце тебе розбиває, аби серце (імя легіня) так за мною розбивало сї; йикий ти голосний, аби і я така голосна (славна) була; йик люде ідуть до церкви, йик ти задзвониш, так аби до мене старости йшли; йик сї люде сонечкови радують, коли ти їх кличеш, аби сї вони так мною радували!“ Так промовляє і брызкає три рази, потім обливає дзвін з верха, причім глядить, аби вода із серця і дзвона стїкала у підставлену посудину; з тою посудиною спішить оісля у хату а як сонце зачне сходити, умиваєсь, промовляючи як перше. Воду виливає на

дах, аби ніхто по ній не ходив, бо тогди не буде се помічне. Дівка, що так зробить, віддасть ся за того, за котрого сама схоче.

(Космач).

Як сонце зійде, ідуть газди чи газдині на город, де *засмо-трюють* — підгортають, та *щупають* — продирають ложкою кілька корчків бульби, від чого усе поле родить ліпше.

Ось ще те, що переповів Юра Кутащук Настунчин з Ясенова горішного :

„До Йвана вірви Гуцули, шо ни можна си купати, бо би си го-стец нимив людини. И так повістували старовіцкі Гуцули: До Йвана ни купай си, а на Йвана види та скупай си! — И йник си искупаєт муціна, чельдина, ци дівка у бовтицах або легінь, досєт такі, на котрих вістанут йникіс струпи на тілі, або йникіс рани, або йникас жура пацит хрестына, або напасть, то йник си скупаєт на Йвана рано, то від чоловіка, а хоть від чельдини вєсьо пропадет у воді“.

„Перед Йваном в день Гуцули рубають хобзу и затикають у вугли, аби стойла у вуглах з одних дванацять днів. Відтак йник минет 12 день, то берут ту хобзу з тих вуглів и кладут у під, и там стоїт, доки ни впадет йника слабість: горьичка, пропасниці. Ше мичут вєського зїльи перед Йваном того дньи тай кладут то зїльи за образи в хаті, и йник си хтос з хатних порушит при роботі, то готовит си того зїльи у сушеницѡх, и йник си зготовит, то кладет на лавку, аби вістило, а відтак другий день натше серці сиплет у горшьи того вару и пьит и кладет праву ногу на поріг тай кажет: Аби мнї так прудко попустило, йник прудко поклавєми ногу на поріг! Відтак чуєт си, шо вже лекше, а вна, ци там він, берет знов того вару у горцьа тай хочет пити. А чоловік ни знав, шо то жінка хочет пити, тай питаєт си: Шо ти хочєш, жінко, пити? А вна нічо на то ни відповідаєт, лише кажет так чоловікови: Аби си так борзо скьикло, йник єс си борзо запитав! — З хобзов так робьи: Зготовьи окріп в великім горшку, накладут в цибер тої хобзи, а камінї в піч, аби си розпалило; відтак сипльи на хобзу окріп, а потім вержьят у цибер розпечені камінї, и то си переварит вєсьо в цебрі, а відтак вібрайи каміне и чикайи, аби то вістало; йник вістине у цебрі купіль, и хто слабий на пропасницу, або горьичку, або го ноги больи, тот си купаєт цілий, и від тої купели робит си здоровий“.

По Йвані ходить сьвященик по полях, посьвячувати їх.

## Кирика.

*Кирика* 15/VII, (28/VII) святкують на те, аби половики і лиси не ловили курий, та на те, аби не убивав грім; „хто би того дня робив, того безпечно уб'я грім!“.

---

## Ілії.

*Ілії* 20/VII, (2/VIII) святкують на те, аби святий сей відвертав громи від людей та від маржини; тому і наазивають се свято *громо́ве*. Св. Ілії се покровитель маржини, він є святцем від грому і граду; длятого не роб'ять того дня нічого, аби град не забив засівів, а грім маржину та овець.

Як на Ілії запряде кукурудза, ворожать, що того року буде добра у млині.

---

## Панталеймона.

*Палія* — Панталеймона 27/VII, (9/VIII) святкують, аби Палій, св'ятець від блискавки, не запалив копиць з сіном: відси називають се свято: *коп'їца*.

---

## Маков'єя.

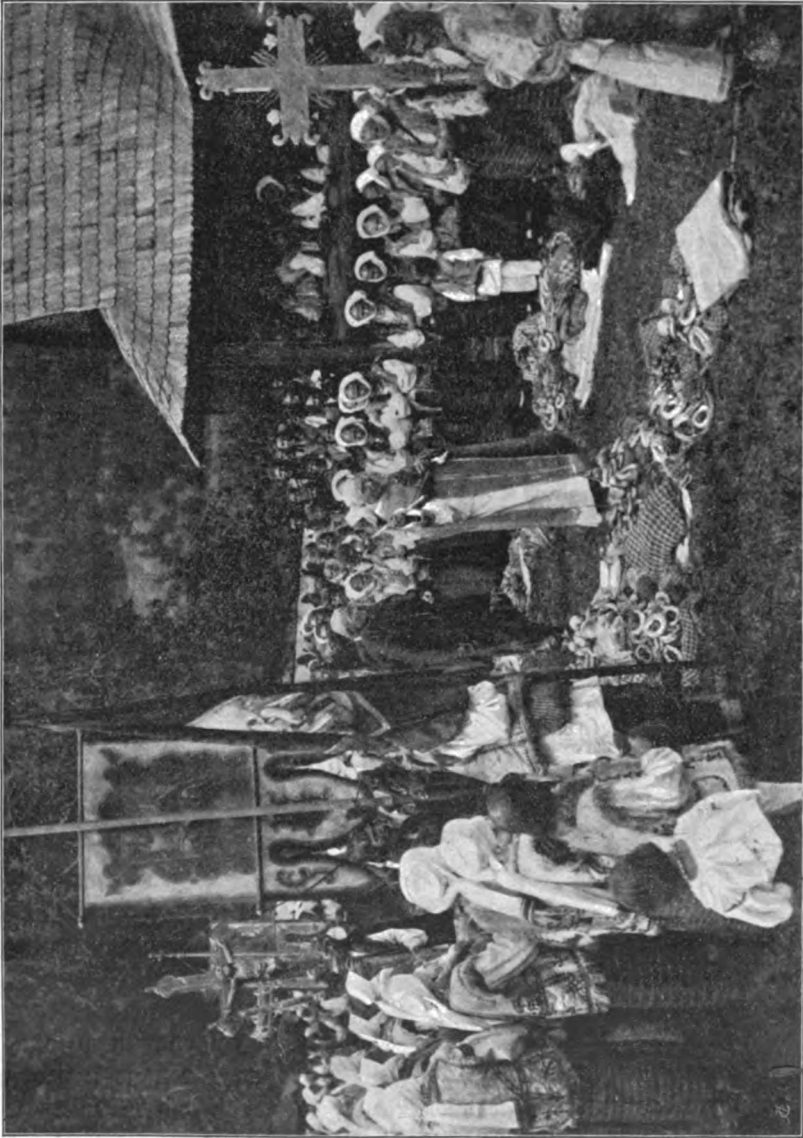
На св. *Маков'єя* 1/VIII, (14/VIII) приносять Гуцулки до церкви васильок, ромен і мак (зерна) до посв'ячення; самі-ж обтикають свої голови васильком, а дітям дають пити вивар з ромену, „аби їх не чіпали ся урока“; того дня трут мак, який споживають з стравами, що „добре на сон“.

---

## Преображеніє.

До *Преображеня* 6/VIII, (19/VIII) не вольно нікому їсти ніяких овочів; треба їх уперед дати бідним за померші душі, аби ті уперед покушали, відтак мож буде і собі їсти. В тій цілі приносять в той день овочі, колачики і воду у глечиках на цвинтар коло церкви, а скоро по службі Божій посв'ятить се св'ященик, роздаро-

вують одні другим, примовляючи: Най Бог прийме за душу Василькову! — Обдарований мусить з'їсти бодай кусень поданого



23. Свячене овеція в Яворові.

яблока, закусити колачком та попити водою. Таке обдаровуванє триває доти, аж усі посполу обмінялись та кушали яблока і попили водою.

### Усік. гл. св. Івана.

На *Главосік* 29/VIII, (11/IX) не вольно їсти капусти, цибулі, чеснику і маку, словом того, що росте у головках. Не вольно того дня іти в сад, бо гадина (юда) чигає на дереві та завісить ся на голову. Того дня не вольно нічого робити зелізом, ані хліба ножем кряяти, лише ломити.

---

### Симеона Стовпника.

На *Симеона Стовпника* 1/IX, (14/IX) зсилає Бог того сьвятого на землю з іелеткою (судина  $\frac{1}{4}$  кірця), аби у ню збрив воробці. Як назбирає повну і зчеркне через верх, то тоті зчеркнені летать у сьвіт, а решту збирає сьвятий з собою. Аби проте *жйирва* — воробці, не збиткувала, треба тот день сьвяткувати, аби Бог зсилає св. Семена на землю.

Як в тот день погода, буде красний хліб.

---

### Чудо Арх. Михаїла.

На *Михайлове чудо* 6/IX, (19/IX) не треба з ніким сварити ся, ані кого проклинати, бо так стане ся, як хто заклинє. Як люде у сварці, кажуть до себе: Аби си тобі збігали на чудо тай на диво!

---

### Воздвиженє Чес. Хр.

На *Здвиженє* 14/IX, (27/IX) сходять ся усі гадини до одної старшої; тотя є ангел від Бога післаний, що на тот день переверг ся у гадину. Гадини збирають ся тому разом, бо они літували на землі, їм стало вже холодно, пора іти у *головиці* — теплиці, аби там візмувати; тотя старша веде їх у такі головиці.

---



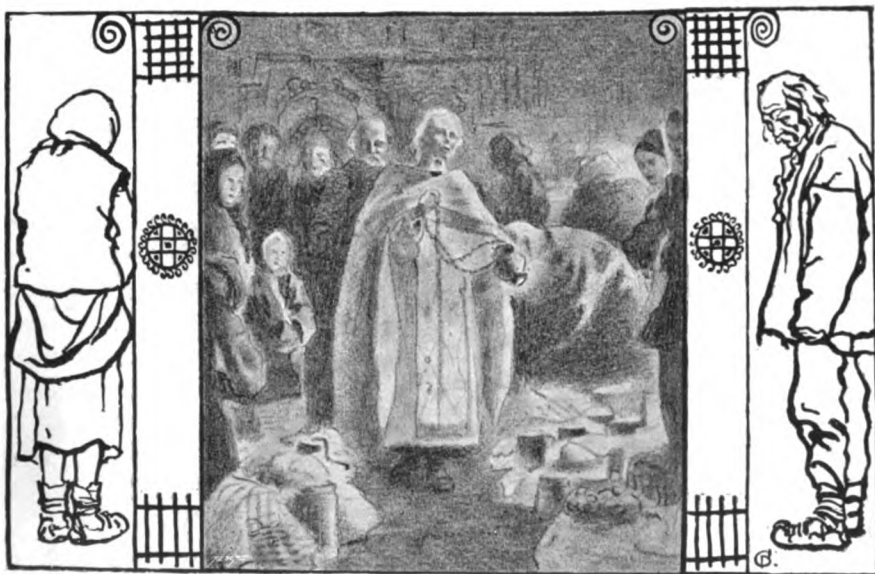
## Еван. Луки.

На *Луки* 18/X, (31/X) треба садити чesняк, бо як би нильшого дня посадив, умер би до року.

---

## Великомуч. Димитра.

В *Дмитрову* — дїдову, суботу перед св. Дмитрієм 26/X, (8/XI) кладуть на гробах хліби, до яких пригуюють зажжені



24. У дїдову суботу.

свїчки. Як покропить те сьвящєник та відчитає парастаси, роздають ті хліби на поману за померші душі та за простибїг.

---

## Косми і Дамяна.

На *Косми і Дамяна* 1/XI, (14/XI) добре садити деревину, така буде рісно родити. — Хто у тот день сьвяткує, той не відморозить п'ят у лісі при роботах.

---

**Воведенє Пресв. Богор.**

В день перед *Воведенєм* 21/XI, (4/XII) обсыпають корови сі-  
ням і мастьє маслом вімена, аби молока давали.

По опівночи сїдають жінки голі на порозі і прядуть само-  
сївні коноплі; а в день розпочинають всякі роботи, аби „вели ся  
у орці“.

Коло полудня обвурюють корови лайняками та смержиною,  
примовляючи: Як ніхто не може цес дим забрати у міх, так аби  
не міг ніхто корові манну відобрати.

---

## Андрея Апостола.

У вечер перед св. *Андрієм* 30/XI, (13/XII) ходять чарівниці, які *чередують* маржину, відбираючи її добре молоко. Хто хоче проти того заборонити ся, має принести рано до схід сонця в день перед св. Андрієм на *відлів* води (не несе судину отвором на перед а дном назад, але противно); вечером перед св. Андреем робить живу ватру і розкладає з сего *андрійську ватру*, на що треба мати бечку з 9-ох років з бечкових неділь; з сеї ватри відгашує огонь (кидає 9 раз по 9 угликів у воду); потім бере 9 зубців чеснику з сьвятого вечера і 9 куснів *белеги* — гною, спід коров і перетовче її разом з чесником; водою кропить хлів та стайню а белегою робить хрест верх дверей, мастить нею корову на перехрестю і межі рогами, промовляючи: „Йнк цесе в брядке і до цього ніхто не може сі навернути, так аби ніхто до цієї худоби не навертав сі!“

На спільне ворожіня, як на долах не сходять ся дівчата разом, бо хати їх далеко, проте кожда ворожить собі долю дома сама.

Вечером перед Андрієм наробить дівка 9 маленьких пирогів з бриндзею та маслом і поскладає їх на пранник; погодувавши kota так, аби він був *наїдений*, кладе пранник з пирогами на поріг, почім пускає туди kota, аби їв. — Як не має дівка зараз віддати ся, тоді кіт затне один пиріг тай лишить, але як котра має борзо віддати ся, то кіт покусає один або й більше пирогів.

Дівка наварить кукурудзяної каші, розривдить її сметаною і висипле на даху хати на *перехід котови* — там, де він звичайно переходить.

По вечері, як усі позасипляли, виходить дівка на двір, скидає з себе сорочку і тягне її за собою по землі три рази довкола хати. Потім іде у дrevоруб або у колешню та сіє там сімя, промовляючи: „Я маю доти бути дівкою, доки має з сімя зрости коноплі (до осени); тогди маю я коноплі брати не сама собов, але

з своєв дружинов; ци буде він в лісі, ци на поли, ци в місті, ци в дорозі, ци де, то аби нічо не гадав, лиш мене на гадці мав; спане аби яго не брало сі і сиджине ні, стоїне ні, виходжине з свого села ні, лиш за мене аби гадеу мав та до мене йшов. Аби го не сперла ні вода, ні скала, ні поле, ні ліс, ні полонина, ні буря — аби ішов в воду без броду, кріз люде йик вода крізь сак, на другі би сі не дивив, другі аби були ему в зелєні, в чернені, а моя мама і тато аби були ему за свйичені!“

В Жабю бере дівка, скинувши з себе сорочку, мущиньські гатен через шню, а очкур в зуби так, аби з него висіли два кінці на бже, а висіавши сімя при промові:

„Андрію, Андрію,  
Колопні сію;  
Гатками волочу,  
Віддавати сі хочу.  
Дай мнї знати,  
З ким їх буду брати!“

схилає ся до землі так, аби могла бородою зашкородити.

Висіавши і зашкородивши сімя, іде гола на вулицю рахувати кіля у плоті; тих є разом по два. Починаючи від будь котрої пари, рахує з завязаними очима так: „ні один, ні два... ні девять“. Послідну девяту пару перевязує ниткою, аби могла рано спізнати і придивитись, чи оба коли здорові, та чи є на них *гужва*, чи на кілю є кора, чи нема, чи кіл простий чи кривий. Як є оба коли а на них нема гужви, то дівка розійдєсь з легінем, а як є на них гужва, то вийде за між сах мясниць; як кіл має кору, то суджений буде богатий, а як кіл голий без кори — легінь буде бідний; як же натрафить, що девятий кіл один у плоті, то еще буде дівувати, наколи не озме єї удовець. Як кіл кривий, то і суджений буде такий. Вивороживши собі таке, трясє кілем, промо-вляючи:

„Андрію, Андрію,  
Колопні сію,  
Дай ми, Боже, знати,  
З ким їх буду брати,  
Я трйису плотом,  
А пліт болотом,  
А сужений *мудьми* (мошна)  
Над моїми грудьми!“

Від того трясеня — *гурдовні*, гримить пліт, дівка прислухувьє тогда, з котрого боку чути будь який голос; з того боку прийдуць свати.

Опісля вертає дівка у хату, а надівши на себе сорочку, з'їсть паланичку, яку собі спекла з одної порції муки, одної порції води, одної соли. Хоть як єї сіль пече, не сьміє води пити і так кладе ся спати, підкладаючи собі під голову сорочку зглядно гачки, якими сїмя заволочувала. У ночі приснить ся єї той, що має єї взяти; єї снить ся звичайно, що суджений несе єї подарунок; як несе пів колача, то він буде з нею жити лише пів віка, а як цілий колач, то цілий вік, а як приснить ся єї, що пес єї укусив, то она зведе ся дівкою. — Як принесе суджений молоко у дійниці в дарунку, то она буде богачка, а як пироги в глиняній мисці, то она буде мати долю, але буде бідна. — Як же приснить ся єї, що суджений несе у дійниці молоко, а она придивить ся ліпше та узрить, що се горшя не дійниця, то зразу будуть багаті а потім бідні.

І мами раді би знати, чи їх доньки віддадут ся в мясниці, се виворожують они ось з чого: Ставлять три нові горшки у хаті на лаві; в один кладуть перемітку, у другий цибулю, а у третній черлену волічку. За той час сидить дівка у кліті (коморі): до неї приходить мати, чи яка друга жінка, перевязує єї очі і веде перед лаву, де дівка сягає рукою на вперед себе; як діткне ся горшка з переміткою, то вийде у мясниці за між, як же горшка з цибулею, буде зведеницею, а як того з волічкою, то буде єще цілий рік дівувати.

На Андрія ворожать і газди собі; як котрий хоче мати у себе ладві городи, іде на св. Андрія у поле, бере глинки із 9-и чужих межий, заве єї у 9 платинок; несе у свій город, де закопує їх проти сходу сонця; там вони лежать через 9 днів; потім розкопує їх до сходу сонця і розсіває по городі. „У такого будуть городи *май* красші — у нікого таких не буде!“

## Николая чудотворця.

На *Николи зимного* 6/XII, (19/XII) дають на боже за своє здоровє.



## Зміст четвертої частини.

### ХVII. Обряди церковні.

	стор.		стор.
Час і його поділ . . . . .	1	Бориса і Гліба . . . . .	249
Різдво . . . . .	9	Вознесєнє . . . . .	249
Новий Рік . . . . .	193	Зелєні свята . . . . .	250
Йордан . . . . .	203	Храм богацький . . . . .	251
Стрітенє . . . . .	210	Храм у бідної . . . . .	255
Говінє (піст) . . . . .	210	Іванішне свята . . . . .	258
Федоровиця . . . . .	212	Кирика . . . . .	264
Веснованє . . . . .	213	Лії . . . . .	264
Благовіщенє . . . . .	214	Панталеймона . . . . .	264
Писанки . . . . .	216	Маковєя . . . . .	264
Бечкова неділя . . . . .	228	Преображеніє . . . . .	264
Страcний тиждєнь . . . . .	228	Усїкнов. глави св. Івана . . . . .	266
Паска . . . . .	230	Симєона Стопника . . . . .	266
Посвященє паски . . . . .	233	Чудо Михайлове . . . . .	266
Волочівний понеділок . . . . .	241	Воздвигненє Ч. Хреста . . . . .	266
Рахманьський великдень . . . . .	242	Луки . . . . .	267
Власія . . . . .	245	Димитрія . . . . .	267
Сорок Мучеників . . . . .	245	Косми і Дамяна . . . . .	267
Прокопія . . . . .	245	Введ. Прєсв. Богородиці . . . . .	268
Юрія . . . . .	246	Андрєя . . . . .	269
Марка . . . . .	249	Николая зимного . . . . .	271

Пята і послїдна часть містити буде:

ХVIII. Космогонію.

ХIX. Демонологію.

ХХ. Перекази, казки і т. и.

ХХI. Словарець.

ХХII. Антропометричні вислїди.